

ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

1984

Ο Μεγάλος Αδελφός

ΚΑΚΤΟΣ

Το ολοκληρωτικό καθεστώς του Μεγάλου Αδελφού, παρακολουθώντας συνεχώς τους πάντες και τα πάντα μέσα από αμέτρητες διαδραστικές τηλεθόκες, ασκεί τον απόλυτο έλεγχο στις πράξεις και τις συνειδήσεις.

Όλα προσαρμόζονται στη μία και μοναδική αλήθεια, αυτή που πρεσβεύει το Κόμμα, ο μόνος αλάθητος μηχανισμός, του οποίου προσωποποίηση είναι ο Μεγάλος Αδελφός. Όλα, ακόμα και το παρελθόν: όποιος ελέγχει το παρελθόν ελέγχει το μέλλον, και όποιος ελέγχει το παρόν ελέγχει το παρελθόν.

Το έγκλημα της σκέψης είναι το θανάσιμο αμάρτημα. Γι' αυτό πρέπει να εξαλειφθεί οτιδήποτε οδηγεί στη διάπραξή του: ελευθερία, γλώσσα, ανθρώπινα αισθήματα. Και όποιος υποπέσει σε έγκλημα σκέψης πρέπει να οδηγηθεί στον θάνατο αναμορφωμένος: θα πεθάνει αγαπώντας τον Μεγάλο Αδελφό.

Όταν ο Όργουελ έγραφε το βιβλίο του, το 1984 ήταν μέλλον. Σήμερα είναι παρελθόν. Αλλά, μετά από το έργο αυτό, το πραγματικό 1984 θα είναι πάντα μια χρονιά του μέλλοντος, η πρώτη ενός ζοφερού μιλένιουμ που απειλεί την ανθρώπινη ιστορία.

Ένα από τα μεγαλύτερα βιβλία του εικοστού αιώνα, το 1984 διαβάστηκε σαν μανιφέστο και θαυμάστηκε σαν προφητεία. Η εφιαλτική του αλήθεια για το κράτος της θανατερότερης τρομοκρατίας απέχει μόλις ένα βήμα από το να γίνει πραγματικότητα: ήδη ο Μεγάλος Αδελφός μάς βλέπει.

ISBN 960-382-468-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Πανεπιστημίου 46, Αθήνα 106 78. Τηλ.: 010.38.40.524, Fax: 010.33.03.098

1984

ΧΙΛΙΑ ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΑ ΟΓΔΟΝΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ

Τίτλος του πρωτοτύπου:
George Orwell *Nineteen Eighty-Four*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Νίνα Μπάρτη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Φιλολογική Ομάδα Κάκτου

Πρώτη έκδοση: ΚΑΚΤΟΣ, 1978

© 1949 by Eric Blair, 1987 the Estate of the late Sonia Brownell Orwell

© Για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο ΚΑΚΤΟΣ, 1999

ISBN 960-382-468-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.

Πανεπιστημίου 46, Αθήνα 106 78

Τηλ.: 010.38.40.524, 010.38.44.458, Fax: 010.33.03.098

e-mail: kaktos@otenet.gr <http://www.kaktos.com>

CACTUS EDITIONS

ODYSSEAS HATZOPOULOS & Co

46, Panepistimiou Str., Athens 106 78

ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

1 9 8 4

Χίλια εννιακόσια ογδόντα τέσσερα

ΚΑΚΤΟΣ

Περιεχόμενα

Πρώτο Μέρος	9
Δεύτερο Μέρος	117
Τρίτο Μέρος	245
Παράρτημα	325

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

I

ΉΤΑΝ ΜΙΑ ΛΑΜΠΡΗ κρύα μέρα του Απρίλη, και τα ρολόγια έδειχναν μία το μεσημέρι. Ο Γουίνστον Σμιθ, με το πιγούνι χωμένο στο στήθος προσπαθώντας ν' αποφύγει τον απαίσιιο άνεμο, γλίστρησε μέσ' από τις γυάλινες πόρτες του Μεγάρου της Νίκης, κουβαλώντας μαζί του κι ένα στρόβιλο σκόνης ανάκατης με άμμο.

Ο διάδρομος ανέδιδε μια ανάμεικτη μυρωδιά από βρασμένο λάχανο και παλιά κουρελιασμένα χαλιά. Στην άκρη του διαδρόμου ήταν καρφωμένη στον τοίχο μια πελώρια έγχρωμη αφίσα. Έδειχνε ένα γιγάντιο πρόσωπο, πάνω από ένα μέτρο πλατύ: ήταν το πρόσωπο ενός ανθρώπου γύρω στα σαράντα πέντε, με παχύ μαύρο μουστάκι και τραχιά αρρενωπά χαρακτηριστικά. Ο Γουίνστον κατευθύνθηκε προς τη σκάλα. Μάταιο να επιχειρήσει ν' ανέβει με το ασανσέρ. Ακόμα και στις καλές εποχές, σπάνια λειτουργούσε, και τώρα μάλλον είχαν κόψει το ηλεκτρικό όλο το πρωί. Αυτό αποτελούσε ένα από τα μέτρα της οικονομίας που λάμβαναν για την προετοιμασία της Εβδομάδας Μίσους. Έπρεπε ν' ανέβει εφτά πατώματα, κι ο Γουίνστον, που ήταν τριάντα εννέα χρονών και υπέφερε από μια πληγή στο δεξιό του αστράγαλο, ανέβαινε σιγά σιγά και με πολλές στάσεις. Σε κάθε πάτωμα, απέναντι από το ασανσέρ, η ίδια αφίσα με το γιγάντιο πρόσωπο σε παρατηρούσε από τον τοίχο. Ήταν μια από αυτές τις φωτογραφίες που είναι έτσι φτιαγμένες, ώστε τα μάτια να δίνουν την εντύπωση πως σε παρακολουθούν όπου κι αν βρίσκεσαι. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έγραφε η λεζάντα από κάτω.

Μέσα στο διαμέρισμα, μια γλυκιά φωνή διάβαζε δυνατά έναν κατάλογο στοιχείων σχετικών με την παραγωγή χυτοσιδήρου. Η

φωνή ερχόταν από μια μακρόστενη μεταλλική πλάκα που ήταν σαν θαμπός καθρέφτης και αποτελούσε μέρος της επιφάνειας του δεξιού τοίχου. Ο Γουίνστον γύρισε έναν διακόπτη, και η φωνή εξασθένησε κάπως, αν και οι λέξεις ακούγονταν ακόμα ευδιάκριτα. Τη συσκευή αυτή (τηλεοθόνη την έλεγαν) μπορούσες μεν να τη σκοτεινιάσεις, δεν υπήρχε τρόπος όμως να την κλείσεις εντελώς. Προχώρησε προς το παράθυρο: μια μικροσκοπική, εύθραυστη σιλουέτα, που την αδυναμία της τόνιζε περισσότερο η μπλε φόρμα, η στολή του Κόμματος. Τα μαλλιά του ήταν ανοιχτόχρωμα, το πρόσωπό του είχε ένα φυσικό ροδοκόκκινο χρώμα, το δέρμα του είχε σκληρύνει από το ακατέργαστο σαπούνι, τις τραχιές λεπίδες της ξυριστικής μηχανής και το κρύο του χειμώνα που μόλις είχε περάσει. Κοιτάζοντας έξω στο δρόμο, ακόμα και μέσα από τα κλειστά τζάμια ένιωθε κανείς παγωνιά. Μέσα στις δίνες του ανέμου στροβιλιζόνταν σκόνη και σκισμένα παλιόχαρτα, και παρ' όλο που ο ήλιος έλαμπε κι ο ουρανός είχε ένα σκληρό γαλάζιο χρώμα, όλα φαίνονταν άχρωμα, εκτός από τις αφίσες που ήταν κολλημένες παντού. Το πρόσωπο με το μεγάλο μουστάκι δέσποζε στα κεντρικά σημεία κάθε δρόμου. Υπήρχε μια τέτοια αφίσα στην πρόσοψη του απέναντι σπιτιού. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έγραφε η λεζάντα, ενώ τα σκοτεινά μάτια κοίταζαν βαθιά, διαπεραστικά μέσα στα μάτια του Γουίνστον. Κάτω στο δρόμο μια άλλη αφίσα, ξεκολλημένη στη μια γωνιά, παράδερνε σπασμωδικά στον άνεμο, σκεπάζοντας και ξεσκεπάζοντας διαδοχικά τη μοναδική λέξη ΑΓΓΣΟΣ. Πέρα μακριά ένα ελικόπτερο βουτούσε ανάμεσα στις στέγες, αιωρούνταν στον αέρα σαν μύγα και ορμούσε ξανά προς τα εμπρός διαγράφοντας καμπύλη. Ήταν η αστυνομική περίπολος που κατασκοπέυε μέσα από τα παράθυρα του κόσμου. Ωστόσο, οι περίπολοι δεν είχαν σημασία. Μόνο η Αστυνομία της Σκέψης είχε σημασία.

Πίσω από την πλάτη του Γουίνστον, η φωνή από την τηλεοθόνη φλυαρούσε ακόμα για το σίδηρο και για την υπερκάλυψη του Ένατου Τριετούς Πλάνου. Η τηλεοθόνη ήταν ταυτόχρονα πομπός και δέκτης. Μπορούσε να συλλάβει κάθε θόρυβο προερχόμενο από

τον Γουίνστον που ήταν πάνω από το επίπεδο ψιθύρου. Επί πλέον, όσο βρισκόταν μέσα στο οπτικό πεδίο της μεταλλικής πλάκας, οι κινήσεις του μπορούσαν να παρακολουθούνται όπως και ν' ακούγονται. Βέβαια, δεν υπήρχε τρόπος να ξέρει κανείς ποια ακριβώς στιγμή παρακολουθούσαν. Πόσο συχνά ή με ποιο σύστημα συνδεόταν η Αστυνομία της Σκέψης με κάθε συσκευή, μόνο να το μαντέψει μπορούσε κανείς. Θα μπορούσε ακόμα να διανοηθεί ότι παρακολουθούσαν τους πάντες συνεχώς. Σε κάθε περίπτωση, μπορούσαν να συνδεθούν με τη συσκευή σου όποτε ήθελαν. Έπρεπε να ζεις — πραγματικά ζούσες, από συνήθεια που είχε καταλήξει να γίνει ένστικτο — με την προϋπόθεση ότι κάθε ήχος που έβγαζες ακουγόταν και ότι κάθε σου κίνηση παρακολουθούνταν, εκτός αν ήταν σκοτάδι.

Ο Γουίνστον είχε πάντοτε την πλάτη γυρισμένη στην τηλεοθόνη. Ήταν πιο ασφαλές· παρ' ότι, όπως ήξερε πολύ καλά, ακόμα και μια πλάτη μπορεί να είναι αποκαλυπτική. Ένα χιλιόμετρο μακριά, το Υπουργείο Αλήθειας, όπου εργαζόταν, υψωνόταν τεράστιο και άσπρο πάνω από το γυμνό τοπίο. Αυτό, σκέφτηκε με μια άοριστη αποστροφή, αυτό ήταν το Λονδίνο, η πρωτεύουσα της Πρώτης Περιοχής, η τρίτη πιο πυκνοκατοικημένη περιφέρεια της Ωκεανίας. Προσπάθησε να στύψει το μυαλό του να βρει κάτι από τα παιδικά του χρόνια, κάτι που να τον κάνει να θυμηθεί αν το Λονδίνο ήτανε πάντα έτσι. Υπήρχε άραγε πάντα αυτή η θέα των σάπιων σπιτιών του δέκατου ένατου αιώνα, αυτοί οι τοίχοι οι στηριγμένοι σε ξύλινα δοκάρια, αυτά τα χαρτόνια που αντικαθιστούσαν τα τζάμια στα παράθυρα, οι στέγες από λαμαρίνα κι αυτοί οι ξεχαρβαλωμένοι φράχτες των κήπων; Υπήρχε πάντα η θέα των βομβαρδισμένων περιοχών, όπου η σκόνη από τους σοβάδες στροβιλιζόταν στον αέρα κι οι θάμνοι πρόβαλλαν ανάμεσα από τους σωρούς των ερειπίων; Και οι περιοχές όπου οι βόμβες χέρσωσαν μεγάλες εκτάσεις γης κι όπου ξεφύτρωσαν ρυπαρές αποικίες ξύλινα χαμόσπιτα σαν κοτέτσια; Μάταια όμως, δεν μπορούσε να θυμηθεί τίποτα δεν του 'μενε από την παιδική του ηλικία, παρεκτός μια σειρά φωτεινές εικόνες, ασύνδετες και ακατανόητες.

Το Υπουργείο Αλήθειας — ΥΠΑΛ, στη Νέα Ομιλία¹ — είχε χτυπητή διαφορά από καθετί που το περιστοίχιζε. Ήταν μια πελώρια πυραμιδοειδής οικοδομή από άσπρο αστραφτερό μπετόν, που από πάτωμα σε πάτωμα υψωνόταν τριακόσια μέτρα στον αέρα. Από τη θέση όπου στεκόταν, ο Γουίνστον μόλις που μπορούσε να διαβάσει στην άσπρη πρόσοψη του κτιρίου τα κομψά γράμματα που σχημάτιζαν τα τρία συνθήματα του Κόμματος:

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
 Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ
 Η ΑΓΝΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ

Το Υπουργείο Αλήθειας είχε, λέγανε, τρεις χιλιάδες δωμάτια πάνω από την επιφάνεια του εδάφους και αντίστοιχες υπόγειες διακλαδώσεις. Διάσπαρτα στο Λονδίνο, βρίσκονταν τρία ακόμα κτίρια παρόμοια σ' εμφάνιση και μέγεθος. Με τον όγκο τους δέσποζαν τόσο πολύ σε όλη την αρχιτεκτονική της πόλης, που, αν βρισκόσουν στη στέγη του Μεγάρου της Νίκης, μπορούσες να τα δεις και τα τέσσερα ταυτόχρονα. Στέγαζαν τα τέσσερα Υπουργεία στα οποία καταμεριζόταν ολόκληρος ο κυβερνητικός μηχανισμός. Το Υπουργείο Αλήθειας που ασχολούνταν με την ειδησεογραφία, την ψυχαγωγία, την εκπαίδευση και τις καλές τέχνες. Το Υπουργείο Ειρήνης που ήταν αρμόδιο για τον πόλεμο. Το Υπουργείο Αγάπης που μεριμνούσε για την τήρηση της τάξης. Και το Υπουργείο Αφθονίας που ήταν υπεύθυνο για τις οικονομικές υποθέσεις. Τα ονόματά τους στη Νέα Ομιλία ήταν ΥΠΑΛ, ΥΠΕΙΡ, ΥΠΑΓ και ΥΠΑΦ.

Το Υπουργείο Αγάπης ήταν το πιο τρομακτικό απ' όλα. Δεν είχε ούτε ένα παράθυρο. Ο Γουίνστον δεν είχε μπει ποτέ στο Υπουργείο Αγάπης, ούτε καν το είχε πλησιάσει περισσότερο από μισό χιλιόμετρο. Ήταν ένα μέρος όπου δεν γινόταν να μπει, εκτός αν

1. Η Νέα Ομιλία ήταν η επίσημη γλώσσα της Ωκεανίας. Για τη δομή και την ετυμολογία της βλ. Παράρτημα.

εκτελούσες επίσημη υπηρεσία, αλλά και τότε έπρεπε να διασχίσεις ένα δαίδαλο από συρματοπλεγμένα εμπόδια, χαλύβδινες πόρτες και κρυφά πολυβολεία. Ακόμα και στους διαδρόμους που οδηγούσαν στα εξωτερικά φράγματα, περιφέρονταν φύλακες με όψη γορίλα, ντυμένοι με μαύρες στολές και οπλισμένοι με ρόπαλα.

Ο Γουίνστον γύρισε απότομα. Έντυσε τα χαρακτηριστικά του μ' εκείνη την έκφραση της ήρεμης αισιοδοξίας που έπρεπε να έχει όταν ατένιζε την τηλεθόνη. Διέσχισε το δωμάτιο για να πάει στη μικροσκοπική κουζίνα. Με το να φύγει από το Ύπουργείο εκείνη την ώρα της ημέρας, είχε θυσιάσει το γεύμα του στην καντίνα και ήξερε πολύ καλά ότι δεν υπήρχε ίχνος φαγητού στην κουζίνα, εκτός από ένα ξεροκόμματο μαύρο ψωμί που έπρεπε να φυλάξει για το αυριανό πρόγευμα. Κατέβασε από το ράφι ένα μπουκάλι άχρωμο υγρό με μια σκέτη άσπρη ετικέτα που έγραφε TZIN NIKHS. Ανέδιδε μια λιπαρή άσχημη μυρωδιά που έφερνε αναγούλα, κάτι σαν κινέζικο ποτό από ρύζι. Ο Γουίνστον γέμισε ένα φλιτζάνι, προετοίμασε τον εαυτό του για το επερχόμενο σοκ και το κατάπιε όπως πίνει κανείς ένα φάρμακο.

Στη στιγμή το πρόσωπό του έγινε μπλαβί και δάκρυα έτρεξαν από τα μάτια του. Το ποτό ήταν σαν νιτρικό οξύ, και επί πλέον, όταν το κατάπινες, είχες την αίσθηση ότι σε χτυπούν κατακέφαλα με λαστιχένιο κλομπ. Αμέσως μετά όμως, το κάψιμο στο στομάχι του πέρασε και ο κόσμος άρχισε να μοιάζει πιο ευχάριστος. Πήρε τσιγάρο από ένα τσαλακωμένο πακέτο που έγραφε ΤΣΙΓΑΡΑ ΝΙΚΗΣ· απρόσεκτος, το κράτησε ανάποδα κι έτσι άδειασε όλο τον καπνό στο πάτωμα. Με το επόμενο στάθηκε πιο τυχερός. Ξαναγύρισε στο λίβινγκ ρουμ και κάθισε σ' ένα μικρό τραπέζι στ' αριστερά της τηλεθόνης. Έβγαλε από το συρτάρι του τραπεζιού έναν κοντυλοφόρο, ένα μελανοδοχείο κι ένα χοντρό άγραφο τετράδιο, σχήματος τετάρτου, με σκληρό εξώφυλλο και κόκκινη ράχη.

Για κάποιον λόγο, η τηλεθόνη στο λίβινγκ ρουμ ήταν τοποθετημένη ασυνήθιστα. Αντί να είναι, όπως ήταν το κανονικό, στον ακρινό τοίχο, απ' όπου θα μπορούσε να επιθεωρεί όλο το δωμάτιο,

βρισκόταν στο μακρύτερο τοίχο, απέναντι απ' το παράθυρο. Στη μια πλευρά του υπήρχε μια μικρή εσοχή όπου καθόταν τώρα ο Γουίνστον, η οποία, όταν χτιζόταν το διαμέρισμα, φαίνεται ότι προοριζόταν για ράφια βιβλιοθήκης. Με το να κάθεται σ' αυτή την εσοχή, και προς τα πίσω, ο Γουίνστον κατάφερε να βρίσκεται έξω από το οπτικό πεδίο της τηλεθόνης. Μπορούσαν βέβαια να τον ακούν, αλλά όσο βρισκόταν σ' αυτή τη θέση δεν μπορούσαν να τον δουν. Λίγο αυτή η ασυνήθιστη γεωγραφία του δωματίου, λίγο τούτο το τετράδιο που μόλις είχε βγάλει από το συρτάρι, του είχαν υποβάλει την ιδέα να κάνει ό,τι ετοιμαζόταν να κάνει τώρα.

Ήταν ένα ιδιαίτερο, όμορφο τετράδιο. Τα φύλλα του ήταν από λείο κρεμ χαρτί, λίγο κιτρινωμένο από το χρόνο, ένα είδος που δεν κατασκευαζόταν πια εδώ και σαράντα χρόνια τουλάχιστον. Ο Γουίνστον μπορούσε πάντως να υποθέσει ότι το τετράδιο ήταν πιο παλιό. Το είχε δει πεταμένο στη βιτρίνα ενός άθλιου μικρού παλαιοπωλείου σε μια βρομερή συνοικία (σε ποια ακριβώς δεν θυμόταν) κι αμέσως κυριεύτηκε από την ακατανίκητη επιθυμία να το αποκτήσει. Τα μέλη του Κόμματος υποτίθεται ότι δεν έπρεπε να πηγαίνουν σε συνηθισμένα μαγαζιά («να συναλλάσσονται με την ελεύθερη αγορά» το έλεγαν), αλλά ο κανόνας δεν τηρούνταν αυστηρά, γιατί υπήρχαν διάφορα πράγματα, κορδόνια παπουτσιών, φέρ' ειπείν, και ξυραφάκια, που ήταν αδύνατο να προμηθευτεί κανείς με άλλο τρόπο. Είχε ρίξει μια γρήγορη ματιά πάνω κάτω στο δρόμο, μετά γλίστρησε στο μαγαζί και αγόρασε το τετράδιο για δυόμισι δολάρια. Εκείνη τη στιγμή δεν είχε συνειδητοποιήσει ότι το ήθελε για κάποιο συγκεκριμένο σκοπό. Το πήγε σπίτι του μέσα στο χαρτοφύλακά του, έχοντας ένα αίσθημα ενοχής. Ακόμα και άγραφο τον εξέθετε σε κίνδυνο.

Αυτό που επρόκειτο να κάνει ήταν ν' αρχίσει να κρατάει ημερολόγιο. Τούτη η πράξη δεν ήταν παράνομη (τίποτα δεν ήταν παράνομο, αφού δεν υπήρχαν πια νόμοι), αλλά, αν τον ανακάλυπταν, ήταν σίγουρο πως θα τον τιμωρούσαν με θάνατο ή τουλάχιστον με είκοσι πέντε χρόνια καταναγκαστικά έργα. Ο Γουίνστον έβαλε μια

πένα στον κοντυλοφόρο και την καθάρισε. Η πένα ήταν αρχαϊκό εργαλείο που σπάνια το χρησιμοποιούσαν ακόμα και για υπογραφές· την είχε προμηθευτεί κρυφά, και με δυσκολία, απλώς και μόνο επειδή είχε το αίσθημα ότι σ' αυτό το όμορφο χαρτί άξιζε να γράφει με αληθινή πένα αντί να γρατσουνίσεις με στυλό. Πραγματικά, δεν ήταν συνηθισμένος να γράφει με το χέρι. Εκτός από πολύ σύντομες σημειώσεις, συνήθως υπαγόρευε τα πάντα στο φωνογράφο, πράγμα που αποκλειόταν φυσικά στην προκειμένη περίπτωση. Βούτηξε την πένα στο μελάνι και για ένα δευτερόλεπτο δίστασε. Μια τρεμούλα συντάραξε τα σωθικά του. Το παν ήταν ν' αρχίσει να γράφει στο χαρτί. Με μικρά αδέξια γράμματα έγραψε:

4 Απριλίου 1984.

Έγειρε πίσω. Τον κυρίευσε μια αίσθηση απόλυτης αδυναμίας. Κατ' αρχήν, δεν ήταν καθόλου βέβαιος ότι αυτός ο χρόνος ήταν το 1984. Πρέπει να ήταν τόσο περίπου, αφού ήξερε σίγουρα ότι ήταν τριάντα εννέα χρονών και πίστευε ότι είχε γεννηθεί το 1944 ή το 1945, αλλά σε τούτους τους καιρούς δεν μπορούσες ποτέ να προσδιορίσεις καμιά ημερομηνία.

Αναρωτήθηκε ξαφνικά για ποιον έγραφε αυτό το ημερολόγιο. Για τους επερχόμενους, για τους αγέννητους ακόμα. Η σκέψη του για μια στιγμή πλανήθηκε στην αμφίβολη ημερομηνία που έγραψε στη σελίδα, και ύστερα σταμάτησε πάνω στη λέξη της Νέας Ομιλίας διπλή σκέψη. Για πρώτη φορά κατάλαβε το μέγεθος του εγχειρήματος που αποτολμούσε. Πώς μπορούσες να επικοινωνήσεις με το μέλλον; Αυτό είναι αδύνατον απ' τη φύση του την ίδια. Ή το μέλλον θα ήταν ολόιδιο με το παρόν, οπότε δεν θα τον άκουγε κανείς, ή θα διέφερε, οπότε δεν είχε νόημα να εμπλακεί σε κάτι τέτοιο.

Για λίγη ώρα καθόταν κοιτάζοντας το χαρτί σαν χαζός. Η τηλεοθόνη άλλαξε και μετέδιδε τώρα μια διαπεραστική στρατιωτική μουσική. Ήταν παράξενο το γεγονός ότι όχι μόνο είχε χάσει την

ικανότητα να εκφράζεται, αλλά είχε ξεχάσει και τι ήθελε να πει. Εδώ κι εβδομάδες προετοιμαζόταν γι' αυτή τη στιγμή, χωρίς ποτέ να σκεφτεί ότι θα χρειαζόταν και τίποτε άλλο εκτός από θάρρος. Το γράψιμο θα ήταν εύκολο. Το μόνο που είχε να κάνει ήταν να μεταφέρει στο χαρτί τον ατέλειωτο ανήσυχο μονόλογο που για χρόνια είχε μέσα στο μυαλό του. Όπως και να 'ταν, αυτή τη συγκεκριμένη στιγμή ακόμα κι ο μονόλογος έμοιαζε να 'χει στερέψει μέσα του. Εκτός αυτού, τον είχε πιάσει μια ανυπόφορη φαγούρα στην πληγή του. Δεν τολμούσε να ξυστεί, γιατί έτσι θα την ερέθιζε περισσότερο. Τα δευτερόλεπτα περνούσαν. Δεν καταλάβαινε τίποτε άλλο έξω απ' το άγραφο χαρτί μπροστά του, τη φαγούρα στην πληγή, τη μουσική που τον ξεκούφαινε και μια ελαφριά ζάλη που του 'χε φέρει το τζιν.

Ξαφνικά, άρχισε να γράφει μέσα σε πανικό χωρίς να καταλαβαίνει πλήρως τι έγραφε. Τα μικρά αλλά παιδικά γράμματά του ξετυλίγονταν πέρα δώθε στη σελίδα, παραλείποντας στην αρχή τα κεφαλαία γράμματα και στο τέλος ακόμα και τις τελείες:

4 Απριλίου 1984. Χθες βράδυ στο σινεμά. Όλο πολεμικά έργα, ένα πολύ καλό, έδειχνε ένα πλοίο γεμάτο πρόσφυγες που βομβαρδιζόταν κάπου στη Μεσόγειο. Οι θεατές διασκέδαζαν πολύ με τα πλάνα ενός μεγάλωσωμου, χοντρού ανθρώπου που προσπαθούσε να ξεφύγει κολυμπώντας ενώ ένα ελικόπτερο τον κυνηγούσε, πρώτα, τον έβλεπες να τσαλαβουτάει στα νερά σαν δελφίνι, ύστερα, ανάμεσα από τις ριπές των πολυβόλων που έριχναν τα ελικόπτερα, ύστερα γέμισε τρύπες και η θάλασσα γύρω του κοκκίνισε και βυθίστηκε σαν να μπήκε το νερό απ' τις τρύπες. οι θεατές ούρλιαζαν από τα γέλια όταν βυθιζόταν. ύστερα είδαμε μια σωστική-λέμβο γεμάτη παιδιά κι ένα ελικόπτερο να αιωρείται από πάνω τους. μια ηλικιωμένη γυναίκα, μπορεί να ήταν εβραία, καθόταν στην

πλώρη μ' ένα αγοράκι περίπου τριών χρονών στην αγκαλιά. το αγοράκι στρίγκλιζε από φόβο και έκρυβε το κεφαλάκι του στο στήθος της σαν να προσπαθούσε να φωλιάσει μέσα της και η γυναίκα έβαζε τα μπράτσα της γύρω του και το παρηγορούσε, ενώ και η ίδια είχε μελανιάσει από το φόβο. το σκέπαζε συνεχώς όσο περισσότερο μπορούσε, σαν να πίστευε ότι τα χέρια της θα το προστάτευαν από τις σφαίρες. τότε το ελικόπτερο έριξε πάνω τους μια βόμβα είκοσι κιλών με μια τρομαχτική λάμψη και η βάρκα έγινε συντρίμια. μετά έδειξαν μια θαυμάσια λήψη ενός παιδικού χεριού που εκτοξεύτηκε ψηλά ψηλά στον αέρα θα πρέπει να το παρακολούθησε εκεί ψηλά ένα ελικόπτερο με κάμερα και ακούστηκαν πολλά χειροκροτήματα από τις θέσεις των μελών του κόμματος αλλά μια γυναίκα απ' τα καθίσματα των προλετάρων άρχισε ξαφνικά να κάνει φασαρία και να φωνάζει ότι δεν είναι σωστό μπροστά σε παιδιά όχι δεν έπρεπε να το δείξουν μπροστά σε παιδιά δεν είναι ώσπου η αστυνομία την έβγαλε έξω δεν φαντάζομαι να της έκαναν τίποτα κανείς δεν δίνει σημασία στα λόγια των προλετάρων η τυπική αντίδραση των προλετάρων ποτέ δεν...

Ο Γουίνστον σταμάτησε να γράφει, τον είχε πιάσει κράμπα. Δεν ήξερε τι τον έκανε ν' αραδιάσει αυτό το χείμαρρο από ανοησίες. Αλλά το περίεργο ήταν ότι, ενόσω έγραφε, μια ολότελα διαφορετική ανάμνηση ξεκαθάρισε στο μυαλό του, σε τέτοιο σημείο ώστε αισθάνθηκε την ανάγκη να την καταγράψει. Τώρα συνειδητοποιούσε πως αυτό το περιστατικό στάθηκε η αιτία που αποφάσισε ξαφνικά να γυρίσει σπίτι και ν' αρχίσει το ημερολόγιο σήμερα.

Συνέβη σήμερα το πρωί στο Υπουργείο — αν μπορούσε βέβαια κανείς να χρησιμοποιήσει τη λέξη «συνέβη» για κάτι τόσο νεφελώδες.

Ήταν περίπου έντεκα, και στο Τμήμα Αρχείων, όπου εργαζόταν ο Γουίνστον, έπαιρναν τις καρτέλες από τα δωμάτια και τις συγκεντρώναν στο κέντρο του χολ απέναντι από τη μεγάλη τηλεοθόνη, προετοιμάζοντας έτσι το Δίλεπτο Μίσους. Ο Γουίνστον κάθισε σε μια καρτέλα στις μεσαίες σειρές, όταν απρόσμενα μπήκαν δύο άτομα που γνώριζε εξ όψεως, αλλά ποτέ δεν είχε μιλήσει μαζί τους. Το ένα ήταν μια κοπέλα με την οποία διασταυρωνόταν συχνά στους διαδρόμους. Δεν ήξερε τ' όνομά της, αλλά ήξερε ότι εργαζόταν στο Τμήμα Φαντασίας. Κατά πάσα πιθανότητα — μια και μερικές φορές την είδε να κρατά κατσαβίδι στα λαδωμένα χέρια της — θα είχε κάποια μηχανική εργασία πάνω σε καμιά από τις μηχανές που έγραφαν μυθιστορήματα. Ήταν ένα κορίτσι με θαρρετό ύφος, περίπου στα είκοσι εφτά, με πλούσια μαύρα μαλλιά, πρόσωπο με φακίδες, και με γοργές, αθλητικές κινήσεις. Μια στενή κόκκινη ζώνη, έμβλημα του Αντισεξουαλικού Συνδέσμου Νέων, ήταν τυλιγμένη γύρω απ' τη μέση της αρκετά σφιχτά για να προβάλλει το σχήμα των γοφών της. Ο Γουίνστον την αντιπάθησε από την πρώτη στιγμή που την είδε. Ήξερε γιατί. Έφταιγε ο αέρας που έφερνε μαζί της. Ο αέρας των γηπέδων του χόκεϊ και των κρύων ντους, των ομαδικών πεζοποριών και της πλήρους απουσίας θηλυκότητας. Αντιπαθούσε όλες σχεδόν τις γυναίκες, και ιδιαίτερα τις νεαρές και όμορφες. Πάντα γυναίκες, ιδίως νέες γυναίκες, ήταν οι πιο φανατικοί οπαδοί του Κόμματος. Αυτές κυριολεκτικά καταβρόχθιζαν τα συνθήματα του Κόμματος, ήταν οι καλύτεροι ερασιτέχνες κατάσκοποι και οσμίζονταν αμέσως κάθε παρέκκλιση από την κομματική γραμμή. Τούτη όμως η κοπέλα του έδινε την εντύπωση ότι ήταν η πιο επικίνδυνη απ' όλες. Μια φορά που διασταυρώθηκαν στο διάδρομο, του είχε ρίξει μια λοξή ματιά που του φάνηκε ότι τον διαπερνούσε, και για μια στιγμή τον γέμισε με φριχτό πανικό. Μέχρι που του πέρασε από το νου ότι μπορεί να ήταν πράκτορας της Αστυνομίας της Σκέψης. Αυτό, βέβαια, δεν ήταν πολύ πιθανό. Παρά ταύτα, κάθε φορά που εκείνη βρισκόταν κοντά του, εξακολουθούσε να αισθάνεται μια περίεργη ανησυχία, στην οποία ενυπήρχαν ο τρόμος και η εχθρότητα.

Το άλλο άτομο ήταν κάποιος ονόματι Ο'Μπράιεν, μέλος του Εσωτερικού Κόμματος· κατείχε τόσο σπουδαία θέση και απρόσιτη, που για τη φύση της ο Γουίνστον είχε μόλις μια αμυδρή ιδέα. Μια στιγμιαία σιωπή απλώθηκε ανάμεσα στην ομάδα των ανθρώπων που κάθονταν γύρω, μόλις είδαν να πλησιάζει η μαύρη στολή ενός μέλους του Εσωτερικού Κόμματος. Ο Ο'Μπράιεν ήταν παχύς, μεγαλόσωμος άνθρωπος, με χοντρό λαιμό και τραχύ, αγροίκο και κάπως αστείο πρόσωπο. Παρά τον εντυπωσιακό όγκο του, διέθετε κάποια χάρη. Είχε ένα τικ να ξαναβάζει τα γυαλιά του στη μύτη του, περιέργα αφοπλιστικό και —κατά κάποιο ακαθόριστο τρόπο— περιέργα πολιτισμένο. Ήταν μια κίνηση που σου θύμιζε ευγενή του δέκατου ογδοού αιώνα την ώρα που προσφέρει την ταμπακέρα του. Ο Γουίνστον είχε δει τον Ο'Μπράιεν πάνω από δεκα φορές ίσως, σε σχεδόν ανάλογα χρόνια. Ένιωθε να του ασκεί έλξη, και όχι μόνο επειδή του είχε κινήσει το ενδιαφέρον η αντίθεση μεταξύ των ευγενικών του τρόπων και του προσώπου του που θύμιζε μποξέρ. Εκείνο που του φαινόταν ότι τον τραβούσε περισσότερο ήταν μια μυστική πίστη — ή ίσως όχι ακριβώς πίστη, απλώς ελπίδα — ότι ο Ο'Μπράιεν δεν ήταν πολιτικά ορθόδοξος. Το ενέπνεε κάτι στο πρόσωπό του, αλλά, πάλι, ίσως αυτό που ήταν γραμμένο στο πρόσωπό του να μην επρόκειτο καν για ανορθοδοξία αλλά απλώς για εξυπνάδα. Σε κάθε περίπτωση έδινε την εντύπωση ανθρώπου στον οποίον μπορούσες να μιλήσεις, αν κατάφερνες να κρυφτείς απ' την τηλεοθόνη κι έμενες μόνος μαζί του. Ο Γουίνστον δεν έκανε ποτέ την παραμικρή προσπάθεια να επαληθεύσει την εντύπωση που είχε — δεν υπήρχε τρόπος για να το κάνει. Εκείνη τη στιγμή, ο Ο'Μπράιεν κοίταζε το ρολόι στο χέρι του, είδε ότι κόντευε έντεκα και φαίνεται πως αποφάσισε να μείνει στο Τμήμα Αρχείων ώσπου να τελειώσει το Δίλεπτο Μίσους. Έπιασε μια θέση στην ίδια σειρά με τον Γουίνστον, λίγα καθίσματα πιο πέρα. Μεταξύ τους καθόταν μια μικρόσωμη κοκκινομάλλα που εργαζόταν στο διπλανό δωματιάκι απ' του Γουίνστον. Η κοπέλα με τα μαύρα μαλλιά καθόταν ακριβώς πίσω τους.

Την επόμενη στιγμή, αντήχησε από την τηλεοθόνη μια φρι-

κιαστική, συριστική φωνή — σαν από κάποια τερατώδη μηχανή που είχε μείνει αλάδωτη κι έτριζε απαίσια. Ήταν ένας ήχος που σου τρυπούσε το μυαλό και σ' έκανε ν' ανατριχιάζεις σύγκορμος. Το Μίσος είχε αρχίσει.

Όπως συνήθως, παρουσιάστηκε στην οθόνη το πρόσωπο του Εμμανουήλ Γκολντσταίν, του Εχθρού του Λαού. Σκόρπια σφυρίγματα αποδοκιμασίας ακούστηκαν από το ακροατήριο. Η μικρόσωμη κοκκινομάλλα γυναικούλα άφησε μια στριγκλιά φόβου ανάμεικτου με αηδία. Ο Γκολντσταίν ήταν ο αποστάτης, ο παραβάτης που κάποτε, πριν από πολύ καιρό (κανείς δεν θυμόταν με ακρίβεια πόσο), υπήρξε μια από τις εξέχουσες φυσιογνωμίες του Κόμματος, σχεδόν στο επίπεδο του Μεγάλου Αδελφού, και μετά αναμείχθηκε σε αντεπαναστατικές ενέργειες, καταδικάστηκε σε θάνατο και, κατά μυστηριώδη τρόπο, δραπέτευσε κι εξαφανίστηκε. Τα προγράμματα του Δίλεπτου Μίσους άλλαζαν από μέρα σε μέρα, αλλά δεν υπήρχε κανένα που να μην είχε τον Γκολντσταίν σαν κύριο πρόσωπο. Ήταν ο μεγαλύτερος προδότης, ο πρώτος που κηλίδωνε την αγνότητα του Κόμματος. Όλα τα κατοπινά εγκλήματα εναντίον του Κόμματος, όλες οι προδοσίες, τα σαμποτάζ, οι αιρέσεις, οι αποσκιρτήσεις προέρχονταν κατ' ευθείαν από τις διδασκαλίες του. Εκεί ή κάπου αλλού, ζούσε ακόμα και προετοιμάζε μυστικά τις συνωμοσίες του: ίσως κάπου στο εξωτερικό υπό την προστασία ξένων χρηματοδοτών ή ακόμα — όπως κατά καιρούς έλεγαν οι φήμες — σε κάποιο μέρος στην ίδια την Ωκεανία.

Του Γουίνστον του κόπηκε η ανάσα. Δεν κατάφερε ποτέ να αντικρίσει το πρόσωπο του Γκολντσταίν χωρίς να νιώσει ανάμεικτα οδυνηρά αισθήματα. Ήταν ένα λεπτό εβραϊκό πρόσωπο, πλασιωμένο μ' ένα πλούσιο φωτοστέφανο από αιθέρια άσπρα μαλλιά, κι ένα λεπτό τραγίσιο γενάκι — μια έξυπνη φυσιογνωμία που είχε, παρ' όλ' αυτά, κάτι έμφυτα αξιοκαταφρόνητο, με μιαν έκφραση ξεμωραμένου γέρου, στη μακριά λεπτή μύτη του που στην άκρη της στηρίζονταν ένα ζευγάρι γυαλιά. Το πρόσωπό του είχε κάτι προβατίσιο· και η φωνή του ακόμα σαν να θύμιζε βέλασμα. Ο Γκολντσταίν εξαπέλυσε

τη συνηθισμένη φαρμακερή επίθεσή του εναντίον του Κόμματος — μια επίθεση που την υπερβολή και την κακεντρέχειά της ακόμα κι ένα παιδί θα μπορούσε να διακρίνει — παράλληλα όμως αρκετά εύλογη, ώστε να προξενεί ένα αίσθημα φόβου ότι θα μπορούσε να επηρεάσει και να παρασύρει ανθρώπους κατώτερου διανοητικού επιπέδου. Έβριζε τον Μεγάλο Αδελφό, κατήγγελλε τη δικτατορία του Κόμματος, απαιτούσε την άμεση σύναψη ειρήνης με την Ευρασία, υπερασπιζόταν την ελευθερία του λόγου, την ελευθεροτυπία, την ελευθερία του συνέρχεσθαι, την ελευθερία της σκέψης. Κραύγαζε υστερικά ότι η επανάσταση προδόθηκε — κι όλ' αυτά με μια ομιλία ταχύτατη, πολύφθογγη, παρωδία του συνηθισμένου ύφους των ρητόρων του Κόμματος, που ακόμα περιείχε λέξεις της Νέας Ομιλίας· μάλιστα πολύ περισσότερες λέξεις της Νέας Ομιλίας απ' όσες θα χρησιμοποιούσε στην πραγματική ζωή ένα μέλος του Κόμματος. Και όλο αυτό το διάστημα, για να μη μείνει περιθώριο αμφιβολίας ως προς την πραγματικότητα που υπήρχε στις αερολογίες του Γκολντσταίν, πίσω από το κεφάλι του στην τηλεθόνη περνούσαν ατέλειωτες φάλαγγες του ευρασιατικού στρατού — η μια σειρά μετά την άλλη, ρωμαλέοι άντρες με ανέκφραστα ασιατικά πρόσωπα, που εξαφανίζονταν για να δώσουν τη θέση τους σε άλλους, ακριβώς όμοιους. Η φωνή του Γκολντσταίν είχε σαν υπόκρουση το μονότονο, ρυθμικό θόρυβο που έκαναν οι μπότες των στρατιωτών.

Προτού περάσουν τριάντα δευτερόλεπτα Μίσους, το μισό ακροατήριο ξέσπασε σε έξαλλες κραυγές λύσσας. Ήταν πάρα πολύ γι' αυτούς να βλέπουν το αυτάρεσκο προβατίσιο πρόσωπο μαζί με την τρομακτική δύναμη του ευρασιατικού στρατού· εξ άλλου, η θέα, ή έστω και η σκέψη μόνο του Γκολντσταίν, προκαλούσε αυτόματα φόβο και οργή. Ήταν αντικείμενο μίσους πολύ πιο σταθερό κι από την Ευρασία ή την Ανατολασία, αφού συνήθως, όταν η Ωλεανία ήταν σε εμπόλεμη κατάσταση με τη μια, βρισκόταν σε ειρηνικές σχέσεις με την άλλη. Αλλά το περίεργο ήταν ότι, παρ' όλο που ο Γκολντσταίν ήταν μισητό πρόσωπο και τον περιφρονούσαν οι πάντες, παρ' όλο που κάθε μέρα και χίλιες φορές την ημέρα στις

εξέδρες, στην τηλεοθόνη, στις εφημερίδες, στα βιβλία οι θεωρίες του διαψεύδονταν, καταρρίπτονταν, γελοιοποιούνταν, και η αξιοθρήνητη ηλιθιότητά τους εκτίθονταν στα μάτια όλων, παρ' όλ' αυτά, λοιπόν, η επιρροή του θαρρείς και δεν μειωνόταν ποτέ. Πάντα υπήρχαν καινούρια θύματα έτοιμα να παραπλανηθούν απ' αυτόν. Δεν περνούσε μέρα που η Αστυνομία της Σκέψης να μην ανακαλύψει κατασκόπους και σαμποτέρ που ενεργούσαν σύμφωνα με τις οδηγίες του. Ήταν ο αρχηγός ενός τεράστιου σκοτεινού στρατού, ενός μυστικού δικτύου συνωμοτών που είχαν σκοπό την ανατροπή της Κυβέρνησης. Υποτίθεται πως τ' όνομα αυτού του στρατού ήταν Αδελφότης. Ψιθυρίζονταν ακόμα ιστορίες για ένα τρομερό βιβλίο, μια σύνοψη όλων των αιρέσεων, που είχε γράψει ο Γκολντστάν και κυκλοφορούσε κρυφά εδώ κι εκεί. Το βιβλίο δεν είχε τίτλο. Ο κόσμος, όταν το ανέφερε ποτέ, το ονόμαζε απλώς το βιβλίο. Όλ' αυτά, όμως, κυκλοφορούσαν μόνο σαν αόριστες φήμες. Ούτε η Αδελφότης ούτε το βιβλίο ήταν θέματα που θα ανέφερε ποτέ ένα κανονικό μέλος του Κόμματος, αν μπορούσε να τ' αποφύγει.

Στο δεύτερο λεπτό, το μίσος εξελίχθηκε σε παραλήρημα. Το ακροατήριο αναπηδούσε πάνω στις καρέκλες και ούρλιαζε όσο πιο δυνατά μπορούσε προσπαθώντας να πνίξει το βέλασμα που σε τρέλαινε απ' την τηλεοθόνη. Η μικροκαμωμένη κοκκινομάλλα αναψοκοκκινισμένη ανοιγόκλεινε το στόμα της σαν ψάρι έξω απ' το νερό. Ακόμα και το παχύ πρόσωπο του Ο'Μπράιεν είχε γίνει κατακόκκινο. Καθόταν στητός στην καρέκλα του, και το δυνατό του στήθος φούσκωνε και τρανταζόταν σαν ν' αντιστεκόταν σε κάποιο δυνατό κύμα. Η μελαχρινή κοπέλα πίσω από τον Γουίνστον άρχισε να ξεφωνίζει: «Γουρούνι! Γουρούνι! Γουρούνι!» και ξαφνικά άρπαξε ένα βαρύ λεξικό της Νέας Ομιλίας και το εκσφενδόνισε πάνω στην τηλεοθόνη. Το λεξικό χτύπησε στη μύτη του Γκολντστάν και αναπήδησε: η φωνή συνεχίστηκε αδυσώπητη. Σε μια στιγμή διαύγειας, ο Γουίνστον είδε τον εαυτό του να φωνάζει κι αυτός μαζί με τους άλλους και να κλοτσάει βίαια με το τακούνι του τα πόδια της καρέκλας. Το φοβερό με το Δίλεπτο Μίσους δεν ήταν ότι ήσουν

υποχρεωμένους να συμμετέχεις, αλλ' αντίθετα ότι δεν μπορούσες ν' αποφύγεις τη συμμετοχή. Κατά τη διάρκεια των τριάντα δευτερολέπτων, δεν χρειαζόταν καμιά προσποίηση. Μια αποτρόπαιη έκσταση φόβου και εκδίκησης, μια φονική μανία, μια διάθεση να βασανίσεις, να χτυπήσεις, να σπάσεις κεφάλια με ένα σφυρί, φαινόταν να διαπερνά σαν ηλεκτρικό ρεύμα το ακροατήριο και να το μεταμορφώνει παρά τη θέλησή του σε παράφρονες που μόρφαζαν και ούρλιαζαν. Η λύσσα όμως που ένιωθες ήταν ένα αίσθημα αφηρημένο, χωρίς συγκεκριμένο στόχο, που μπορούσε να στραφεί από το ένα αντικείμενο στο άλλο, σαν τη φλόγα σε λάμπα θυέλλης. Έτσι, κάποια στιγμή το μίσος του Γουίνστον δεν στρεφόταν καθόλου εναντίον του Γκολντστάιν, αλλά, αντίθετα, εναντίον του Μεγάλου Αδελφού, του Κόμματος και της Αστυνομίας της Σκέψης: κάτι τέτοιες στιγμές η ψυχή του ήταν με το μέρος αυτού του μοναχικού αιρετικού στην οθόνη, που τόσο χλεύαζαν, που ήταν ο μοναδικός φρουρός της αλήθειας και της λογικής σ' έναν κόσμο φτιαγμένο από ψέματα. Κι όμως, την άλλη ακριβώς στιγμή, έπαιρνε το μέρος των ανθρώπων που ήταν γύρω του, και όλα όσα έλεγαν εναντίον του Γκολντστάιν τού φαινόταν αλήθεια. Αυτές τις στιγμές, η κρυφή απέχθειά του για τον Μεγάλο Αδελφό μεταβαλλόταν σε λατρεία. Ο Μεγάλος Αδελφός τού φαινόταν ο ακαταμάχητος, ατρόμητος προστάτης, που ορθωνόταν σαν βράχος ενάντια στις ασιατικές ορδές, ενώ ο Γκολντστάιν, παρά την απομόνωσή του, την αδυναμία του και την αμφιβολία που πλανιόταν για την ίδια την ύπαρξή του, έμοιαζε ένας τρομερός λαοπλάνος ικανός να καταστρέψει τον πολιτισμό με μόνη τη δύναμη της φωνής του.

Μπορούσε κανείς ακόμα να κατευθύνει το μίσος του όπου ήθελε ο ίδιος. Ξάφνου, με μια βίαιη προσπάθεια ανάλογη με κείνη που κάνει κάποιος για να ξυπνήσει από τον εφιάλτη, ο Γουίνστον μπόρεσε να μεταφέρει το μίσος του από το πρόσωπο της οθόνης στη μελαχρινή κοπέλα πίσω του. Γοργές, όμορφες παραισθήσεις έλαμψαν μες στο μυαλό του. Τη μαστίγωνε μέχρι θανάτου. Την έδενε γυμνή σ' ένα στύλο και τη σημάδευε με βέλη σαν τον Άγιο Σεβαστιανό. Τη βίαζε

και, στην κορύφωση της ηδονής, της έκοβε το λαρύγγι. Τώρα καταλάβαινε καλύτερα από πριν για ποιο λόγο τη μισούσε. Τη μισούσε γιατί ήταν νέα, όμορφη και ανέραστη, γιατί ήθελε να κοιμηθεί μαζί της κι αυτό δεν θα γινόταν ποτέ, γιατί γύρω από τη λυγερή μεσούλα της, που λες και σε προκαλούσε να την αγκαλιάσεις, υπήρχε αυτός ο σιχαμένος ζωστήρας, επιθετικό σύμβολο αγνότητας.

Το μίσος είχε φτάσει στο κατακόρυφο. Η φωνή του Γκολντστάνιν έγινε αληθινό βέλασμα, και για μια στιγμή το πρόσωπό του έμοιασε με του αρνιού. Τότε το αρνίσιο πρόσωπο αναμείχθηκε με τη σιλουέτα ενός Ευρασιάτη στρατιώτη, που προχωρώντας πελώριος και τρομερός, μες στη βροντή του πολυβόλου του, φάνηκε σαν να ξεπήδησε απ' την οθόνη, έτσι που μερικοί από τους μπροστινούς θεατές ζάρωσαν στη θέση τους. Αλλά, την ίδια στιγμή, μ' έναν στεναγμό ανακούφισης είδαν την εχθρική σιλουέτα να διαλύεται μέσα στο πρόσωπο του Μεγάλου Αδελφού, με τα μαύρα μαλλιά και το μουστάκι, γεμάτο δύναμη και μυστική γαλήνη, και τόσο μεγάλο που γέμιζε σχεδόν ολόκληρη την οθόνη. Κανείς δεν άκουσε τι έλεγε ο Μεγάλος Αδελφός. Ήταν απλώς λίγα λόγια ενθαρρυντικά, αυτά που λένε μες στην αντάρα της μάχης: κανείς δεν ξεχωρίζει ακριβώς τι λένε, αλλά στο άκουσμά τους και μόνο η εμπιστοσύνη ξανααστυλώνεται. Ύστερα, το πρόσωπο του Μεγάλου Αδελφού άρχισε να σβήνει και στη θέση του εμφανίστηκαν τα τρία συνθήματα του Κόμματος με μεγάλα κεφαλαία γράμματα:

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ
Η ΑΓΝΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ

Αλλά το πρόσωπο του Μεγάλου Αδελφού φαινόταν να επιμένει στην οθόνη για μερικά δευτερόλεπτα, σαν η εντύπωση που άφησε στο κοινό να ήταν τόσο ζωηρή, ώστε να μην μπορεί να σβήσει αμέσως. Η μικροκαμωμένη κοκκινομάλλα ρίχτηκε προς το μπρο-

στινό κάθισμα μ' ένα τρεμάμενο μουρμουρητό που έμοιαζε να λέει: «Σωτήρα μου!» και άπλωσε τα χέρια προς την οθόνη. Μετά έκρυψε το πρόσωπό της στις παλάμες της. Προσευχόταν.

Εκείνη τη στιγμή το ακροατήριο ξέσπασε σε μια βαθιά, αργή, ρυθμική ψαλμωδία «M-A! ... M-A! ... M-A!» — ξανά και ξανά, πολύ αργά, με μεγάλη παύση μεταξύ του M και του A. Ήταν ένας βαρύς μουρμουριστός ήχος, παράξενα άγριος, που στο βάθος του άκουγες ένα ποδοκρότημα και τον αχό από ταμ ταμ. Αυτό κράτησε ίσαμε τριάντα δευτερόλεπτα. Ήταν ένα ρεφρέν που ακουγόταν συχνά σε στιγμές ακράτητης συγκίνησης. Από τη μια, ήτανε κάτι σαν ύμνος αφιερωμένος στη σοφία και στο μεγαλείο του Μεγάλου Αδελφού, αλλά πιο πολύ μια πράξη αυτοϋπνωσης, μια ηθελημένη κατάπνιξη της συνείδησης μέσα σ' ένα ρυθμικό θόρυβο. Ο Γουίνστον ταραχτήκε μέχρι τα σωθικά. Στο Δίλεπτο Μίσους δεν μπορούσε ν' αντισταθεί στο γενικό παραλήρημα, αλλά αυτή η ζωώδης ψαλμωδία «M-A! ... M-A!» πάντα τον γέμιζε τρόμο. Φυσικά, έψελνε κι αυτός μαζί με τους άλλους. Δεν ήταν δυνατό να κάνει αλλιώς. Να κρύβει τα αισθήματά του, να ελέγχει την έκφρασή του, να κάνει ό,τι έκαναν όλοι, ήταν ενστικτώδεις αντιδράσεις. Αλλά υπήρξε ένα διάστημα δύο δευτερολέπτων όπου η έκφραση των ματιών του θα μπορούσε να τον προδώσει. Κι εκείνη ακριβώς τη στιγμή συνέβη το σημαντικό — αν πραγματικά συνέβη.

Για μια στιγμή η ματιά του συναντήθηκε με του Ο'Μπράιεν. Ο Ο'Μπράιεν είχε σηκωθεί. Είχε βγάλει τα γυαλιά του και τα ξανάβαζε στη μύτη του, μ' εκείνη τη χαρακτηριστική του χειρονομία. Αλλά υπήρξε ένα κλάσμα του δευτερολέπτου που τα μάτια τους συναντήθηκαν, και όσο χρειάστηκε για να γίνει αυτό, ο Γουίνστον ήξερε — ναι, ήταν βέβαιος! — ότι ο Ο'Μπράιεν σκεφτόταν το ίδιο ακριβώς μ' αυτόν. Είχαν περάσει αμοιβαία ένα ολοκάθαρο μήνυμα. Ήταν σαν να είχαν επικοινωνήσει τα πνεύματά τους, και οι σκέψεις, μέσ' από τα μάτια τους, ξεχειλίσαν από τον ένα στον άλλο. «Είμαι με το μέρος σου», έμοιαζε να του λέει ο Ο'Μπράιεν. «Ξέρω πολύ καλά τι αισθάνεσαι. Ξέρω την περιφρόνηση, το μίσος, την αηδία σου. Αλλά

μη στενοχωριέσαι, είμαι μαζί σου!» Ύστερα η αστραπή της συνεννόησης έσβησε, και το πρόσωπο του Ο'Μπράιεν έγινε το ίδιο ανεξιχνίαστο όπως όλων των άλλων.

Αυτό ήταν όλο, και ήδη ο Γουίνστον δεν ήταν βέβαιος αν πραγματικά είχε συμβεί στ' αλήθεια. Τέτοια περιστατικά δεν είχαν ποτέ συνέχεια. Το μόνο που έκαναν ήταν να διατηρούν μέσα του ζωντανή την πίστη, την ελπίδα, ότι κι άλλοι εκτός απ' αυτόν ήταν εχθροί του Κόμματος. Ίσως οι φήμες για τις τεράστιες, κρυφές συνωμοσίες ήταν στο κάτω κάτω αληθινές — ίσως η Αδελφότης υπήρχε πραγματικά. Ήταν αδύνατο, παρ' όλες τις αναρίθμητες συλλήψεις, τις ομολογίες και τις εκτελέσεις, να είναι κανείς βέβαιος πως η Αδελφότης ήταν απλώς ένας μύθος. Ήταν κάτι μέρες που πίστευε στην ύπαρξή της, και άλλες που δεν πίστευε. Δεν υπήρχε καμιά απόδειξη· μόνο φευγαλέα σημάδια που θα μπορούσαν να σημαίνουν οτιδήποτε ή και τίποτα: λίγα λόγια αρπαγμένα από δω κι από κει από διάφορες συζητήσεις, συνθήματα μουντζουρωμένα σε τοίχους αποχωρητηρίων· καμιά φορά, όταν συναντιόνταν δύο ξένοι, μια ελαφριά κίνηση του χεριού που έμοιαζε με σημάδι αναγνώρισης. Όλ' αυτά ήταν εικασίες· πολύ πιθανόν να τα είχε φανταστεί. Γύρισε στο γραφείο του χωρίς να ξανακοιτάξει τον Ο'Μπράιεν. Ούτε που του πέρασε από το μυαλό να δώσει συνέχεια στη στιγμιαία τους επαφή. Ακόμα κι αν ήξερε πώς ν' αρχίσει, θα ήταν εξαιρετικά επικίνδυνο. Για ένα δυο δευτερόλεπτα, είχαν ανταλλάξει μια διαφορετική ματιά, κι εκεί έληξε το ζήτημα. Αλλά ακόμη κι αυτό ήταν ένα αξιομνημόνευτο γεγονός μέσα στην ολοκληρωτική μοναξιά όπου ήταν υποχρεωμένος κανείς να ζει.

Ο Γουίνστον ανακάθισε και όρθωσε το σώμα του. Ρεύτηκε. Το τζιν τού ανέβηκε από το στομάχι.

Η προσοχή του συγκεντρώθηκε πάλι στη σελίδα. Πρόσεξε πως, ενώ είχε ξεχαστεί ονειροπολώντας, ταυτόχρονα έγραφε μηχανικά. Και τα γράμματά του δεν ήταν πια αδέξια και σφιγμένα όπως πριν. Η πένα του είχε γλιστρήσει ηδονικά πάνω στο λείο χαρτί και είχε σχηματίσει μεγάλα, κεφαλαία, καθαρά γράμματα:

ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ

ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ

ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ

ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ

ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ

ξανά και ξανά, γεμίζοντας μισή σελίδα.

Δεν μπόρεσε να κατανικήσει ένα αίσθημα πανικού. Ήταν παράλογο, αφού το να γράψει αυτές τις συγκεκριμένες λέξεις δεν ήταν πιο επικίνδυνο από την αρχική πράξη να ξεκινήσει το ημερολόγιο· αλλά για μια στιγμή μπήκε στον πειρασμό να σκίσει τις γραμμένες σελίδες και να τα παρατήσει όλα.

Ωστόσο δεν το 'κανε, γιατί ήξερε πως ήταν άσκοπο. Είτε είχε γράψει ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ είτε όχι, δεν είχε σημασία. Είτε συνέχιζε είτε σταματούσε να γράφει το ημερολόγιο, δεν είχε σημασία. Η Αστυνομία της Σκέψης θα τον έπιανε έτσι κι αλλιώς. Είχε διαπράξει — θα το είχε διαπράξει, ακόμα κι αν δεν είχε πιάσει την πένα στο χέρι — το βασικό έγκλημα που περιείχε όλα τ' άλλα μέσα του. Έγκλημα της Σκέψης το έλεγαν. Το έγκλημα της σκέψης δεν ήταν κάτι που μπορούσε να κρύψει κανείς για πάντα. Μπορούσες να καταφέρεις να ξεγελάσεις για λίγο, ακόμα και για χρόνια, αλλά αργά ή γρήγορα θα σ' έπιαναν.

Πάντα τη νύχτα — οι συλλήψεις γίνονταν πάντα τη νύχτα. Το ξαφνικό τίναγμα μες στον ύπνο σου, το τραχύ χέρι που τράνταζε τον ώμο σου, τα φώτα που έπεφταν εκτυφλωτικά στα μάτια σου, τα σκληρά πρόσωπα που περικύκλωναν το κρεβάτι σου. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν γινόταν δίκη, ούτε αναφερόταν η σύλληψη. Οι άνθρωποι απλώς εξαφανίζονταν, πάντα μες στη νύχτα. Τ' όνομά σου σβηνόταν από τους καταλόγους, κάθε στοιχείο για καθετί που είχες κάνει εξαλειφόταν, η κάποτε ύπαρξή σου δεν αναγνωριζόταν και ξεχνιόταν. Είχες καταστραφεί, εκμηδενιστεί: εξατμιστεί ήταν η λέξη που χρησιμοποιούσαν γι' αυτό.

Για μια στιγμή, τον κατέλαβε κάτι που έμοιαζε υστερία. Άρχισε να γράφει διαστικά με ακατάστατα γράμματα:

Θα με σκοτώσουν δεν με νοιάζει θα με τουφεκίσουν στο σβέρκο δεν με νοιάζει κάτω ο μεγάλος αδελφός πάντα σε τουφεκίζουν πίσω στο σβέρκο δεν με νοιάζει κάτω ο μεγάλος αδελφός...

Έγειρε στη ράχη της καρέκλας, σαν κάπως ντροπιασμένος με τον εαυτό του, και άφησε την πένα. Την άλλη στιγμή αναπήδησε τρομαγμένος. Ένας χτύπος στην πόρτα ακούστηκε.

Κιόλας! Έμεινε ακίνητος σαν ποντικός, με τη μάταιη ελπίδα ότι όποιος κι αν ήταν θα 'φευγε μετά από την πρώτη απόπειρα. Αλλά όχι, ο χτύπος επαναλήφθηκε. Το χειρότερο απ' όλα θα ήταν ν' αργοπορούσε. Η καρδιά του χτυπούσε σαν ταμπούρλο, αλλά το πρόσωπό του, από τη μακρά συνήθεια, ήταν μάλλον ανέκφραστο. Σηκώθηκε και κινήθηκε βαριά προς την πόρτα.

II

Μόλις έπιασε το πόμολο της πόρτας, ο Γουίνστον είδε ότι είχε αφήσει το ημερολόγιο ανοιχτό στο τραπέζι. ΚΑΤΩ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, έγραφε με γράμματα τόσο μεγάλα που διαβάζονταν καθαρά κι από την πόρτα. Αυτό που είχε κάνει ήταν ασύλληπτα ηλίθιο. Αλλά κατάλαβε ότι, ακόμα και στον πανικό του, δεν ήθελε να μουντζουρώσει αυτό το ωραίο χαρτί κλείνοντας το βιβλίο με το μελάνι ακόμα νωπό. Κρατώντας την αναπνοή του, άνοιξε την πόρτα. Αμέσως τον τύλιξε ένα θερμό κύμα ανακούφισης. Απ' έξω στεκόταν μια άχρωμη γυναίκα με αραιά μαλλιά και κουρασμένο, ρυτιδωμένο πρόσωπο.

«Α σύντροφε», είπε με μονότονη, κλαψιάρικη φωνή, «ήμουν βέβαιη ότι είσαστε μέσα. Θα μπορούσατε να 'ρθετε να ρίξετε μια ματιά στο νεροχύτη της κουζίνας μας; Βούλωσε χαι...»

Ήταν η κυρία Πάρσονς, η γυναίκα ενός γείτονα στο ίδιο πάτωμα. («Κυρία» ήταν μια λέξη που αποδοκίμαζε το Κόμμα — υποτίθεται ότι έπρεπε να τους αποκαλείς όλους «συντρόφους» —

αλλά με μερικές γυναίκες χρησιμοποιούσες τη λέξη «κυρία» ενστικτωδώς.) Ήταν γύρω στα τριάντα, αλλά έδειχνε πολύ μεγαλύτερη. Σου έδινε την εντύπωση ότι είχε σκόνη μέσα στις ρυτίδες του προσώπου της. Ο Γουίνστον την ακολούθησε στο διάδρομο. Αυτές οι ερασιτεχνικές επιδιορθώσεις ήταν μια ενόχληση σχεδόν καθημερινή. Τα διαμερίσματα του Μεγάρου της Νίκης ήταν παλιά, χτισμένα το 1930 ή εκεί γύρω, και ήταν ερείπια. Οι σοβάδες ξέφτιζαν συνεχώς από τα ταβάνια και τους τοίχους, οι σωλήνες έσπαζαν από την πολλή παγωνιά, η στέγη έσταζε όποτε χιόνιζε, η κεντρική θέρμανση λειτουργούσε συνήθως σε χαμηλή ένταση, όταν δεν ήταν εντελώς κλειστή για λόγους οικονομίας. Οι επιδιορθώσεις, εκτός εκείνες που μπορούσε να κάνει μόνος του κανείς, έπρεπε να εγκριθούν από μακρινές επιτροπές που ήταν ικανές να καθυστερήσουν δύο χρόνια ακόμα και την αντικατάσταση ενός σπασμένου τζαμιού.

«Φυσικά, είναι που λείπει ο Τομ και ήρθα σ' εσάς», είπε αόριστα η κυρία Πάρσονς.

Το διαμέρισμα του Πάρσονς ήταν μεγαλύτερο από του Γουίνστον και εξίσου κακομοιριασμένο αλλά με διαφορετικό τρόπο. Όλα έδειχναν καταχτυπημένα και τσαλαπατημένα σαν να είχε μόλις περάσει από κει ένα τεράστιο άγριο θηρίο. Παντού στο πάτωμα κείτονταν σύνεργα για σπορ — μπαστούνια του χόκεϊ, γάντια του μποξ, μια σκασμένη μπάλα ποδοσφαίρου, ένα σορτς γυρισμένο από την ανάποδη μουσκεμένο στον ιδρώτα. Επάνω στο τραπέζι μια στοίβα άπλυτα πιάτα και τετράδια με τσαλακωμένα φύλλα. Στους τοίχους έβλεπες κόκκινες σημαίες του Συνδέσμου Νεολαίας και των Κατασκόπων, και μια αφίσα του Μεγάλου Αδελφού σε φυσικό μέγεθος. Υπήρχε διάχυτη η συνηθισμένη μυρωδιά του βρασμένου λάχανου, όπως άλλωστε σ' όλα τα διαμερίσματα, αλλά τη σκέπαζε μια πιο βαριά μπόχα από ιδρώτα, που — το 'νιωθες με την πρώτη ανάσα, χωρίς να ξέρεις πώς — ήταν ο ιδρώτας κάποιου που έλειπε εκείνη τη στιγμή. Σ' ένα άλλο δωμάτιο κάποιος με μια χτένα κι ένα κομμάτι χαρτί τουαλέτας προσπαθούσε να κρατήσει το ρυθμό της στρατιωτικής μουσικής που μετέδιδε ακόμα η τηλεοθόνη.

«Τα παιδιά», είπε η κυρία Πάρσονς ρίχνοντας ένα φοβισμένο βλέμμα προς την πόρτα. «Δεν βγήκαν έξω σήμερα. Και φυσικά...»

Είχε τη συνήθεια να κόβει τις φράσεις στη μέση. Ο νεροχύτης της κουζίνας ξεχειλίζει βρόμικα πρασινωπά νερά που μύριζαν λάχανο περισσότερο από ποτέ. Ο Γουίνστον γονάτισε και εξέτασε τη γωνιά του σωλήνα. Σιχαινόταν να βάζει τα χέρια του και σιχαινόταν να γονατίζει, γιατί αυτό πάντα του 'φερνε βήχα. Η κυρία Πάρσονς κοίταζε απελπισμένη.

«Φυσικά, αν ο Τομ ήταν σπίτι, θα το τακτοποιούσε αμέσως», είπε. «Του αρέσουνε τέτοιες δουλειές. Πιάνουν τα χέρια του τού Τομ».

Ο Πάρσονς ήταν συνάδελφος του Γουίνστον στο Υπουργείο Αλήθειας. Ήταν ένας παχουλός αλλά δραστήριος άνθρωπος απίστευτης βλακείας, που ξεχειλίζει από ηλίθιο ενθουσιασμό, ένας απ' αυτούς τους αφοσιωμένους σκλάβους που δεν έχουν ποτέ καμιά αμφιβολία για τίποτε, και που το Κόμμα εξαρτούσε τη σταθερότητά του σ' αυτούς, πιο πολύ απ' ό,τι στην Αστυνομία της Σκέψης. Στα τριάντα πέντε του αποβλήθηκε χωρίς να το θέλει από το Σύνδεσμο Νεολαίας, ενώ και προτού μπει στο Σύνδεσμο είχε καταφέρει να παραμείνει στους Κατασκόπους ένα χρόνο πάνω από το κανονικό. Στο Υπουργείο τον είχαν σε δευτερεύουσα θέση, όπου δεν χρειαζόταν να 'ναι κανείς έξυπνος, από την άλλη όμως είχε διευθυντική θέση στην Επιτροπή των Σπορ και σ' όλες τις άλλες επιτροπές που ασχολούνταν με την οργάνωση ομαδικών πεζοποριών, εθελοντικών επιδείξεων, εκστρατειών αποταμιεύσεως και γενικά εθελοντικής δραστηριότητας. Ο Πάρσονς θα μπορούσε να σε πληροφορήσει με μια ήσυχη περηφάνια ανάμεσα σε δυο ρουφηξιές της πίπας του ότι, τα τέσσερα τελευταία χρόνια, δεν έλειψε ούτε μια φορά από το Κοινοτικό Κέντρο. Μια ανυπόφορη μυρωδιά ιδρώτα, σαν ακούσια μαρτυρία της μεγάλης δραστηριότητάς του, τον ακολουθούσε παντού όπου πήγαινε κι έμενε πίσω του όταν έφευγε.

«Έχετε γαλλικό κλειδί;» ρώτησε ο Γουίνστον, παίζοντας αμήχανα με το παξιμάδι του σωλήνα.

«Γαλλικό κλειδί...» είπε η κυρία Πάρσονς που αμέσως έδειξε άβουλη. «Δεν ξέρω, είμαι βέβαιη. Ίσως τα παιδιά...»

Ακούστηκε ήχος ποδιών κι άλλο ένα χτύπημα της χτένας καθώς τα παιδιά τρέξαν στο λίβινγκ ρουμ. Η κυρία Πάρσονς έφερε το γαλλικό κλειδί. Ο Γουίνστον άφησε να τρέξει νερό κι έβγαλε με αηδία ένα μάτσο τρίχες που είχαν βουλώσει το σωλήνα. Έπλυνε όπως όπως τα χέρια του με κρύο νερό της βρύσης και γύρισε στο άλλο δωμάτιο.

«Ψηλά τα χέρια!» ούρλιαξε μια άγρια φωνή.

Ένα εννιάχρονο αγόρι, όμορφο, με σκληρό ύφος ξεπρόβαλε πίσω από το τραπέζι απειλώντας μ' ένα αυτόματο παιδικό πιστολάκι, ενώ η αδελφούλα του, δύο χρόνια μικρότερη, έκανε την ίδια κίνηση κρατώντας ένα ξύλο. Και τα δύο ήταν ντυμένα με τη στολή των Κατασκόπων, μπλε σορτς, γκρι πουκάμισο και κόκκινο μαντίλι στο λαιμό. Ο Γουίνστον έφερε τα χέρια πίσω από το κεφάλι του, ανήσυχος για τον πολύ σκληρό και άγριο τρόπο του παιδιού, που δεν έμοιαζε να είναι εντελώς παιχνίδι αυτό που έκανε.

«Είσαι προδότης!» ούρλιαζε το παιδί. «Είσαι εγκληματίας της σκέψης! Είσαι κατάσκοπος Ευρασιάτης! Θα σε σκοτώσω, θα σ' εξατιμίσω, θα σε στείλω στα αλατωρυχεία!»

Ξαφνικά χοροπηδούσαν και τα δύο γύρω του, φωνάζοντας «Προδότη» και «Εγκληματία της σκέψης». Η μικρή μιμούνταν όλες τις κινήσεις του αδελφού της. Ήταν λίγο τρομακτικό, έμοιαζε με το πώς χοροπηδούσαν τα μικρά τιγράκια που σύντομα θα εξελιχθούν σε ανθρωποφάγα. Ύπήρχε κάτι σαν υπολογισμένη αγριότητα στο μάτι του παιδιού, μια φανερή επιθυμία να χτυπήσει, να κλοτσήσει τον Γουίνστον, και έμοιαζε να 'χει συνειδητοποιήσει πως ήταν αρκετά μεγάλο για να μπορεί να το κάνει. Ευτυχώς που δεν κρατούσε αληθινό πιστόλι, σκέφτηκε ο Γουίνστον.

Τα μάτια της κυρίας Πάρσονς στριφογύριζαν νευρικά από τον Γουίνστον στα παιδιά. Τώρα που την έβλεπε στο φως του λίβινγκ ρουμ, πρόσεξε με ενδιαφέρον ότι πραγματικά είχε σκόνη στις ρυτίδες του προσώπου της.

«Κάνουνε τόση φασαρία», είπε. «Απογοητεύτηκαν που δεν μπόρεσαν να δουν τον απαγχονισμό, γι' αυτό κάνουν έτσι. Έχω πολλή δουλειά και δεν μπορώ να τα πάω· είμαι πολύ απασχολημένη, και ο Τομ θ' αργήσει να γυρίσει απ' τη δουλειά».

«Γιατί δεν μπορούμε να πάμε να δούμε την κρεμάλα;» βρυχήθηκε το παιδί με τη βροντερή φωνή του.

«Θέλουμε να δούμε την κρεμάλα!» τραγούδησε η μικρούλα, εξακολουθώντας να χοροπηδάει ολόγυρα.

Μερικοί Ευρασιάτες κρατούμενοι, ένοχοι εγκλημάτων πολέμου, επρόκειτο να κρεμαστούν στο Πάρκο απόψε, θυμήθηκε ο Γουίνστον. Αυτό συνέβαινε περίπου μια φορά το μήνα, και ήταν ένα θέαμα που άρεσε. Τα παιδιά φώναζαν να τα πάνε να δουν. Ο Γουίνστον χαιρέτησε την κυρία Πάρσονς και βγήκε. Δεν είχε προλάβει να κάνει έξι βήματα στο διάδρομο, όταν κάτι τον χτύπησε στο σβέρκο. Πόνεσε πολύ, σαν να τον διαπέρασε πυρωμένο σίδηρο. Γύρισε ακριβώς τη στιγμή που η κυρία Πάρσονς τραβούσε το γιο της μέσ' από την πόρτα, ενώ εκείνος έβαζε στην τσέπη μια σφεντόνα.

«Γκολντστάιν!» γρύλισε το παιδί, την ώρα που έκλεινε η πόρτα. Αλλά εκείνο που εντυπωσίασε πιο πολύ τον Γουίνστον ήταν το ύφος του απελπισμένου φόβου στο γκριζό πρόσωπο της γυναίκας.

Γυρίζοντας στο διαμέρισμά του, πέρασε γρήγορα μπροστά από την τηλεοθόνη και κάθισε πάλι στο τραπέζι, τρίβοντας συνεχώς το λαιμό του. Η μουσική από την τηλεοθόνη είχε σταματήσει. Στη θέση της μια κοφτή στρατιωτική φωνή διάβαζε δυνατά και με κτηνώδη ευχαρίστηση μια περιγραφή του εξοπλισμού του Πλωτού Οχυρού που μόλις είχε αγκυροβολήσει μεταξύ της Ισλανδίας και των Νησιών Φερόες.

Με τούτα τα παιδιά, σκέφτηκε, αυτή η δύστυχη πρέπει να ζει μέσα στον τρόμο. Ακόμα ένα χρόνο, δύο χρόνια και θα την παρακολουθούσαν μέρα νύχτα για να ανακαλύψουν συμπτώματα ανορθοδοξίας. Σχεδόν όλα τα παιδιά αυτές τις ημέρες ήταν τρομερά. Το χειρότερο απ' όλα ήταν ότι, με τέτοιες οργανώσεις σαν τους Κατασκόπους, τα παιδιά μεταβάλλονταν συστηματικά σε μικρούς αγρίους

που δεν μπορούσε να δαμάσει κανείς. Κι όμως αυτό δεν τους δημιουργούσε διάθεση να επαναστατήσουν ενάντια στην πειθαρχία του Κόμματος. Απεναντίας, λάτρευαν το Κόμμα και καθετί που είχε σχέση με αυτό. Τα τραγούδια, οι παρελάσεις, οι σημαίες, οι πεζοπορίες, τα γυμνάσια ψεύτικης σκοποβολής, τα ουρλιαχτά των συνθημάτων, η λατρεία του Μεγάλου Αδελφού, όλα αυτά τους φάνταζαν σαν ένα υπέροχο παιχνίδι. Όλη τους η θηριωδία εξωτερικευόταν ενάντια στους εχθρούς του κράτους, ενάντια στους ξένους, στους προδότες, στους σαμποτέρ, στους εγκληματίες της σκέψης. Ήταν σχεδόν φυσικό, άτομα πάνω απ' τα τριάντα να φοβούνται τα παιδιά τους. Και είχαν δίκιο, γιατί σπάνια περνούσε βδομάδα που να μην έχουν οι Τάιμς μια στήλη για το πώς ένας μικρός σπιούνος (παιδί-ήρωα τον ονόμαζαν συνήθως) είχε κρυφακούσει μια παρατήρηση εναντίον του Κόμματος και είχε καταδώσει τους γονείς του στην Αστυνομία της Σκέψης.

Το χτύπημα από τη σφεντόνα είχε περάσει. Έπιασε την πένα με μισή καρδιά και αναρωτιόταν αν μπορούσε να βρει τίποτε άλλο να γράψει στο ημερολόγιό του. Ξαφνικά άρχισε να σκέφτεται πάλι τον Ο'Μπράιεν.

Χρόνια πριν — πόσος καιρός πήγαινε; θα 'ταν επτά χρόνια — είχε δει στον ύπνο του πως περπατούσε σ' ένα κατασκότεινο δωμάτιο. Και κάποιος που βρισκόταν εκεί δίπλα του καθώς περνούσε του είπε: «Θα συναντηθούμε εκεί όπου δεν υπάρχει σκοτάδι». Αυτό ειπώθηκε πολύ ήσυχα, σχεδόν τυχαία — μια απλή δήλωση, όχι διαταγή. Προχώρησε χωρίς να σταματήσει. Το παράξενο ήταν ότι τότε, στ' όνειρό του, εκείνες οι λέξεις δεν του είχαν κάνει εντύπωση. Αργότερα και σιγά σιγά απέκτησαν νόημα. Δεν μπορούσε τώρα να θυμηθεί αν ήταν πριν ή μετά το όνειρο που είχε δει τον Ο'Μπράιεν για πρώτη φορά ούτε μπορούσε να θυμηθεί πότε είχε ταυτίσει τη φωνή που άκουσε στον ύπνο του με τη φωνή του Ο'Μπράιεν. Οπωσδήποτε όμως την είχε ταυτίσει. Αυτός που του είχε μιλήσει στο σκοτάδι ήταν ο Ο'Μπράιεν.

Ο Γουίνστον ποτέ δεν μπόρεσε να καταλάβει με σιγουριά αν ο

Ο Μπράιεν ήταν φίλος ή εχθρός. Ακόμα και μετά από τις ματιές που είχαν ανταλλάξει το πρωί, πάλι δεν ήταν βέβαιος. Αυτό άλλωστε δεν φαινόταν να έχει και μεγάλη σημασία. Αυτό που τους ένωνε βασιζόταν στην αμοιβαία κατανόηση, και ήταν πιο σημαντικό από τη συμπάθεια ή την κοινή ιδεολογία. «Θα συναντηθούμε εκεί όπου δεν υπάρχει σκοτάδι», είχε πει. Ο Γουίνστον δεν ήξερε τι σήμαινε αυτό, το μόνο που ήξερε ήταν ότι, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, θα πραγματοποιούνταν.

Η φωνή στην τηλεθόνη σταμάτησε. Ο ήχος μιας τρομπέτας, καθαρός και όμορφος, κυμάτισε μέσα στη βαριά ατμόσφαιρα. Η φωνή συνέχισε τραχιά:

«Προσοχή! Προσοχή, παρακαλώ! Αυτή τη στιγμή έφθασαν νέα από το μέτωπο του Μαλαμπάρ. Τα στρατεύματά μας στις Νότιες Ινδίες κατήγαγαν λαμπρή νίκη. Είμαι εξουσιοδοτημένος να σας πω ότι αυτή η νίκη μπορεί να φέρει τον πόλεμο πολύ κοντά στο τέλος του. Οι ειδήσεις έχουν ως εξής...»

Άσχημα νέα, σκέφτηκε ο Γουίνστον. Και πραγματικά, ύστερα από μια αιματηρή περιγραφή της συντριβής του ευρασιατικού στρατού και την αναγγελία ενός τεράστιου αριθμού νεκρών κι αιχμαλώτων, η φωνή ανακοίνωσε ότι από την ερχόμενη βδομάδα η μερίδα της σοκολάτας θα μειωνόταν από τριάντα γραμμάρια σε είκοσι.

Ο Γουίνστον ρεύτηκε ξανά. Η ενέργεια του τζιν περνούσε, αφήνοντάς του το αίσθημα ότι ξεφούσκωνε. Η τηλεθόνη — ίσως για να γιορτάσει τη νίκη, ίσως για να πνίξει την ανάμνηση της χαμένης σοκολάτας — ξεκίνησε να τραγουδά το «Ωκεανία, για σένα». Υποτίθεται ότι έπρεπε να σηκωθεί όρθιος. Αλλά στη θέση που καθόταν τώρα ήταν αόρατος.

Το «Ωκεανία, για σένα» έδωσε τη θέση του σε άλλη, ελαφρότερη μουσική. Ο Γουίνστον πήγε ως το παράθυρο, με την πλάτη γυρισμένη πάντα στην τηλεθόνη. Η ημέρα ήταν ακόμη ψυχρή και καθαρή. Κάπου μακριά, μια κατευθυνόμενη βόμβα εξερράγη με εκκωφαντικό θόρυβο. Κάθε βδομάδα έπεφταν στο Λονδίνο κάπου είκοσι με τριάντα τέτοιες.

Κάτω στο δρόμο η σκισμένη αφίσα παράδερνε στον άνεμο, και η λέξη ΑΓΓΣΟΣ μια σκεπαζόταν και μια φανερωνόταν. ΑΓΓΣΟΣ. Οι ιερές αρχές του ΑΓΓΣΟΣ. Νέα Ομιλία, διπλή σκέψη, το ευμετάβλητο του παρελθόντος. Ένωθε σαν να περιπλανιέται στα δάση του βυθού της θάλασσας, χαμένος σε έναν τερατώδη κόσμο όπου αυτός ο ίδιος ήταν το τέρας. Ήταν μόνος. Το παρελθόν ήταν νεκρό, το μέλλον κανείς δεν μπορούσε να το προβλέψει. Ποια βεβαιότητα είχε ότι υπήρχε έστω και ένα ζωντανό πλάσμα που σκεφτόταν σαν αυτόν; Και πώς να ξέρει αν η κυριαρχία του Κόμματος δεν θα διαρκούσε για πάντα; Σαν απάντηση ήρθαν πάλι στο μυαλό του τα τρία συνθήματα στην άσπρη πρόσοψη του Υπουργείου Αλήθειας:

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ
Η ΑΓΝΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ

Έβγαλε από την τσέπη ένα κέρμα των είκοσι πέντε σεντς. Πάνω του ήταν γραμμένα τα ίδια συνθήματα με μικρά καθαρά γράμματα, ενώ στην άλλη όψη το κέρμα είχε το κεφάλι του Μεγάλου Αδελφού. Ακόμα κι εκεί τα μάτια του σε κυνηγούσαν. Στα νομίσματα, στα γραμματόσημα, στα εξώφυλλα των βιβλίων, στις σημαίες, στις αφίσες, ακόμα και στα πακέτα των τσιγάρων — παντού. Πάντα αυτά τα μάτια σε παρακολουθούσαν και η φωνή σε τύλιγε. Εύπνιος ή κοιμισμένος, την ώρα που εργαζόσουν ή έτρωγες, μέσα ή έξω, στο μπάνιο ή στο κρεβάτι — δεν θα μπορούσες να ξεφύγεις. Δεν όριζες τίποτα εκτός από τα λίγα κυβικά εκατοστά μέσα στο κεφάλι σου.

Ο ήλιος είχε γυρίσει και οι μυριάδες τα παράθυρα του Υπουργείου Αλήθειας τώρα που δεν έπεφτε φως επάνω τους φαίνονταν αγριωπά σαν πολεμίστρες οχυρού. Η καρδιά του τρεμούλιασε μπροστά στο τεράστιο σαν πυραμίδα σχήμα του. Ήταν πολύ ισχυρό, δεν μπορούσε να κυριευτεί. Και χίλιες βόμβες δεν θα μπορούσαν να το συντρίψουν. Αναρωτήθηκε ξανά για ποιον έγραφε το ημερολόγιο. Για το μέλλον, για το παρελθόν — για μια εποχή φανταστική. Μπροστά

του υπήρχε η προοπτική, όχι του θανάτου αλλά της εκμηδένισης. Το ημερολόγιο θα μεταβαλλόταν σε στάχτες και αυτός σε ατμό. Μόνο η Αστυνομία της Σκέψης θα διάβαζε αυτά που είχε γράψει, προτού τα εξαφανίσει και τα σβήσει από τη θύμηση. Πώς μπορείς να κάνεις έκκληση στο μέλλον, όταν από σένα δεν θα επιζούσε καν μια ανώνυμη λέξη γραμμένη βιαστικά σ' ένα χαρτί;

Η τηλεοθόνη σήμανε δύο. Έπρεπε να φύγει σε δέκα λεπτά· έπρεπε να είναι στη δουλειά του στις δυόμισι.

Κατά περίεργο τρόπο, το χτύπημα της ώρας φάνηκε σαν να του 'δωσε καινούριο κουράγιο. Ήταν ένα μοναχικό φάντασμα που εξέφραζε μια αλήθεια την οποία δεν θ' άκουγε κανείς ποτέ. Αλλά όσο την εξέφραζε, κατά κάποιο αόριστο τρόπο η συνοχή δεν έσπαζε. Συνεχίζεις την ανθρώπινη κληρονομιά, όχι με το να ακούγεςσαι, αλλά με το να παραμένεις ισορροπημένος. Ξαναγύρισε στο τραπέζι, βούτηξε την πένα του στο μελάνι κι έγραψε:

Στο μέλλον ή στο παρελθόν, στο χρόνο που η σκέψη είναι ελεύθερη, τότε οι άνθρωποι διαφέρουν μεταξύ τους και δεν είναι μόνοι, στο χρόνο που υπάρχει η αλήθεια και αυτό που έχει γίνει δεν μπορεί να καταστραφεί.

Από την εποχή της ομοιομορφίας, από την εποχή της μοναξιάς, από την εποχή του Μεγάλου Αδελφού, από την εποχή της διπλής σκέψης — Χαιρετίσματα!

Ήταν ήδη νεκρός, σκέφτηκε. Του φάνηκε ότι μόνο τώρα που είχε αρχίσει να βάζει σε τάξη τις σκέψεις του είχε κάνει το αποφασιστικό βήμα. Κάθε πράξη περιέχει η ίδια τις συνέπειές της. Έγραψε:

Το έγκλημα της σκέψης δεν επιφέρει το θάνατο: το έγκλημα της σκέψης ΕΙΝΑΙ ο θάνατος.

Τώρα που ένιωθε τον εαυτό του νεκρό, απέκτησε σημασία το να

παραμένει ζωντανός όσο πιο πολύ γινόταν. Τα δύο δάχτυλα του δεξιού του χεριού είχαν μουντζουρωθεί από το μελάνι. Ήταν ακριβώς η λεπτομέρεια που θα μπορούσε να σε προδώσει. Κάποιος φανατικός κατάσκοπος (πιθανότατα μια γυναίκα, κάποια σαν τη μικροκαμωμένη κοκκινομάλλα ή τη μελαχρινή κοπέλα από το Τμήμα Φαντασίας) μπορεί ν' άρχιζε να αναρωτιέται γιατί έγραφε την ώρα του μεσημεριανού διαλείμματος, γιατί είχε χρησιμοποιήσει μια πένα παλαιού τύπου, τι είχε γράψει — και μετά να κάνει έναν υπαινιγμό στους κατάλληλους ανθρώπους. Πήγε στο μπάνιο και έτριψε με προσοχή τα δάχτυλά του με σαπούνι για να φύγει το μελάνι. Το σκούρο καφέ σαπούνι έξυνε το δέρμα του σαν γυαλόχαρτο, άρα ήταν ό,τι έπρεπε γι' αυτή τη δουλειά.

Έβαλε το ημερολόγιο στο συρτάρι. Ήταν εντελώς ανώφελο να προσπαθήσει να το κρύψει, αλλά τουλάχιστον μπορούσε να βεβαιωθεί αν ανακάλυπτε κανείς την ύπαρξή του. Μια τρίχα στην άκρη των σελίδων θα ήταν φανερή. Με το ακροδάχτυλό του έβαλε έναν κόκκο άσπρη σκόνη που θα μπορούσε να αναγνωρίσει, στη γωνία του εξωφύλλου. Ο κόκκος θα έπεφτε, αν κανείς μετακινούσε το βιβλίο.

III

Ο Γουίνστον ονειρευόταν τη μητέρα του.

Θα ήταν δέκα έντεκα χρονών όταν εξαφανίστηκε η μητέρα του. Ήταν ψηλή, αγάλματένια, μάλλον σιωπηλή γυναίκα, με αργές κινήσεις και υπέροχα ξανθά μαλλιά. Τον πατέρα του τον θυμόταν κάπως πιο αόριστα: μελαχρινός και λεπτός, ντυμένος πάντα με σκούρα καθαρά κοστούμια (ο Γουίνστον θυμόταν ιδιαίτερα τις πολύ λεπτές σόλες των παπουτσιών του πατέρα του) και φορούσε γυαλιά. Και οι δύο θα είχαν σαρωθεί σε κάποια από τις πρώτες μεγάλες εκκαθαρίσεις της δεκαετίας του πενήντα.

Στ' όνειρό του, η μητέρα του καθόταν σ' ένα χώρο βαθιά, κάτω

απ' αυτόν, κρατώντας στην αγκαλιά της τη μικρή αδελφή του. Δεν θυμόταν τίποτε από την αδελφή του, παρά μονάχα πως ήταν ένα μικρό αδύνατο μωρό, πάντα σιωπηλό, με μεγάλα παρατηρητικά μάτια. Και οι δυο τους τον κοίταζαν. Βρίσκονταν κάπου κάτω από τη γη — στο βάθος ενός πηγαδιού ή σ' έναν πολύ βαθύ τάφο — αλλά ήταν ένας χώρος που, αν και πολύ χαμηλότερα απ' αυτόν, εξακολουθούσε να βαθαίνει ολοένα περισσότερο. Ήταν στο σαλόνι ενός πλοίου που βυθιζόταν, κοιτάζοντάς τον μέσα από το νερό που ολοένα και σκοτεινίαζε. Είχε ακόμη αέρα στο σαλόνι, μπορούσαν ακόμα να τον βλέπουν, και εκείνος αυτές, αλλά ολοένα βούλιαζαν προς τα κάτω, κάτω, μέσα στο πράσινο νερό που σε λίγο θα τις έκρυβε για πάντα. Αυτός ήταν έξω, μέσα στον αέρα και το φως, ενώ εκείνες βυθίζονταν στο θάνατο, και ήταν εκεί κάτω διότι αυτός ήταν εδώ πάνω. Το ήξερε αυτό, κι εκείνες το ήξεραν, το 'βλεπε στα πρόσωπά τους. Δεν υπήρχε μομφή στα μάτια τους ή στην ψυχή τους, μόνο η γνώση ότι έπρεπε να πεθάνουν για να μείνει ζωντανός αυτός, και ότι τούτο ήταν μέρος της αναπόφευκτης τάξης των πραγμάτων.

Δεν μπορούσε να θυμηθεί τι είχε συμβεί, αλλά ήξερε μέσα στ' όνειρό του ότι κατά κάποιο τρόπο οι ζωές της μητέρας και της αδελφής του είχαν θυσιαστεί για τη δική του. Ήταν ένα από εκείνα τα όνειρα που, ενώ διατηρούν το χαρακτηριστικό σκηνικό του ενυπνίου, εν τούτοις είναι προέκταση της διανοητικής ζωής ενός ατόμου, και μέσα απ' αυτά συνειδητοποιεί κανείς γεγονότα και ιδέες που του φαίνονται νέες και αξιόλογες και αφού ξυπνήσει. Αυτό που αναστάτωσε ξαφνικά τον Γουίνστον ήταν ότι ο θάνατος της μητέρας του, πριν από τριάντα περίπου χρόνια, έκλεινε μια τραγικότητα και θλίψη που σήμερα κανείς δεν θα ήταν σε θέση να νιώσει. Κατάλαβε ότι η τραγωδία ανήκε στον παλιό καιρό, τότε που υπήρχε ακόμα ιδιωτική ζωή, αγάπη και φιλία, που τα μέλη μιας οικογένειας αλληλοϋποστηρίζονταν χωρίς να χρειάζεται να ξέρουν το λόγο. Η ανάμνηση της μητέρας του ξέσκισε την καρδιά του, γιατί είχε πεθάνει αγαπώντας τον, όταν αυτός ήταν πολύ νέος και πολύ

εγωιστής για να μπορεί να της ανταποδώσει αγάπη. Ακόμα, γιατί εκείνη είχε θυσιαστεί — δεν θυμόταν πια πώς — σε μια προσωπική και αμετάθετη αντίληψη για το καθήκον. Έβλεπε ότι τέτοια πράγματα ήταν αδύνατο να συμβούν σήμερα. Σήμερα υπήρχε φόβος, μίσος και πόνος, δεν υπήρχαν όμως ευγενικά αισθήματα ούτε βαθιές και πολύπλοκες θλίψεις. Όλα αυτά του φάνηκε ότι τα είδε στα μάτια της μητέρας του και της αδελφής του που τον κοίταζαν μέσ' από το πράσινο νερό, εκατοντάδες οργιές κάτω απ' αυτόν, ενώ βυθίζονταν συνεχώς.

Ξαφνικά, βρέθηκε να στέκεται πάνω σε μιαν απαλή γλόη, ένα καλοκαιριάτικο δειλινό, ενώ οι λοξές αχτίδες του ήλιου χρύσωναν τη γη. Το τοπίο που έβλεπε ερχόταν τόσο συχνά στα όνειρά του, ώστε ποτέ δεν ήταν εντελώς σίγουρος αν το είχε δει ή όχι στην πραγματικότητα. Όταν το σκεφτόταν ξυπνητός, τ' ονόμαζε Χρυσάφενια Χώρα. Ήταν ένα παλιό λιβάδι που το είχαν τρυγήσει οι λαγοί, μ' ένα ελικοειδές μονοπάτι που το διέσχιζε και σκαμμένες λακκούβες εδώ κι εκεί. Απέναντι, στον ακανόνιστο φράχτη, οι κλώνοι απ' τις φτελιές ταλαντεύονταν απαλά στο αεράκι και τα φύλλα τους ανέμιζαν σαν ξέπλεκα γυναικεία μαλλιά. Κάπου πολύ κοντά, παρ' ότι δεν φαινόταν, ένα ρυάκι με καθάρια νερά κυλούσε αργά και σχημάτιζε λιμνούλες κάτω από τις ιτιές, όπου κολυμπούσαν κυπρίνοι.

Το μελαχρινό κορίτσι ερχόταν προς τα εδώ διασχίζοντας τον αγρό. Με μια μόνο κίνηση, έσκισε τα ρούχα της και τα πέταξε περιφρονητικά. Το σώμα της ήταν λευκό και λείο, αλλά δεν του ξύπνησε καμιά επιθυμία, μάλιστα μόλις που το κοίταξε. Αυτό που τον κυρίεψε εκείνη τη στιγμή ήταν θαυμασμός για την κίνηση που έκανε πετώντας τα ρούχα της. Με τη χάρη και την ανεμελιά της, φάνηκε να εκμηδένισε έναν ολόκληρο πολιτισμό, ένα ολόκληρο σύστημα σκέψης, λες και αρκούσε μια θαυμάσια κίνηση του χεριού για να μεταβάλει τον Μεγάλο Αδελφό, το Κόμμα και την Αστυνομία της Σκέψης σ' ένα τίποτα. Ήταν μια χειρονομία που ανήκε κι αυτή στους παλιούς καιρούς. Ο Γουίνστον ξύπνησε με τ' όνομα «Σαίξπηρ» στα χείλη του.

Από την τηλεοθόνη ερχόταν ένας ήχος που σε ξεκούφαινε και συνεχίστηκε στον ίδιο τόνο για τριάντα δευτερόλεπτα. Εφτά και τέταρτο, ώρα να σηκωθούν οι υπάλληλοι των γραφείων. Ο Γουίνστον πετάχτηκε από το κρεβάτι γυμνός (ένα μέλος του Εξωτερικού Κόμματος έπαιρνε μόνο τρεις χιλιάδες κουπόνια το χρόνο για ρουχισμό, και ένα ζευγάρι πιτζάμες κόστιζε εξακόσια), άρπαξε από μια καρέκλα ένα βρόμικο φανελάκι κι ένα σορτς. Η Φυσική Αγωγή θ' άρχιζε σε τρία λεπτά. Την ίδια στιγμή διπλώθηκε στα δυο από έναν παροξυσμό δυνατού βήχα που τον έπιανε σχεδόν πάντα μόλις ξυπνούσε. Αυτός ο βήχας του άδειαζε τα πνευμόνια τόσο όσο να μπορέσει ν' αναπνεύσει ξανά, έπρεπε να ξαπλώνει ανάσκελα και να παίρνει συνεχώς βαθιές εισπνοές. Οι φλέβες του είχαν φουσκώσει από τον πολύ βήχα κι η φαγούρα στην πληγή του είχε αρχίσει.

«Ομάδα τριάντα έως σαράντα!» γάβγισε μια διαπεραστική γυναικεία φωνή. «Ομάδα τριάντα έως σαράντα! Λάβετε θέσεις, παρακαλώ. Τριάντα έως σαράντα!»

Ο Γουίνστον στάθηκε προσοχή μπροστά από την τηλεοθόνη, όπου είχε ήδη εμφανιστεί η εικόνα μια νεαρής γυναίκας, λεπτής αλλά μυώδους, ντυμένης με ένα χιτώνιο και παπούτσια γυμναστικής.

«Κάμψη και έκταση των χεριών!» πρόσταξε. «Στον ίδιο χρόνο με μένα. Ένα, δύο, τρία, τέσσερα! Ένα, δύο τρία, τέσσερα! Ελάτε, σύντροφοι, με ζωντάνια! Ένα, δύο τρία, τέσσερα! Ένα, δύο τρία, τέσσερα!...»

Ο πόνος από τον παροξυσμό του βήχα δεν είχε ολότελα σβήσει από τη σκέψη του Γουίνστον την εντύπωση που του είχε κάνει το όνειρο, και οι ρυθμικές κινήσεις της άσκησης την ξαναζωντάνεψαν. Καθώς κινούσε μηχανικά τα χέρια του μπρος πίσω και διατηρούσε στο πρόσωπό του το ύφος της σοβαρής ευχαρίστησης που θεωρούσαν κατάλληλο κατά τη διάρκεια της Φυσικής Αγωγής, πάλευε να γυρίσει νοερά στην ακαθόριστη περίοδο της παιδικής του ηλικίας. Ήταν ιδιαίτερα δύσκολο. Πριν από τα τελευταία πενήντα χρόνια, το καθετί έσβηνε. Όταν δεν υπήρχε κανένα εξωτερικό σημείο αναφοράς,

ακόμα και το περίγραμμα της δικής σου ζωής έχανε την καθαρότητα του. Θυμώσουν μεγάλα γεγονότα που ίσως δεν συνέβησαν ποτέ, θυμώσουν τις λεπτομέρειες συμβάντων χωρίς να μπορείς να συλλάβεις την ατμόσφαιρά τους, και υπήρχαν μακριά κενά διαστήματα όπου δεν μπορούσες να προσδιορίσεις τίποτα. Όλα τότε ήταν διαφορετικά. Ακόμα και τα ονόματα των χωρών και τα σχήματά τους στο χάρτη ήταν διαφορετικά. Η Πρώτη Περιοχή, φέρ' ειπείν, δεν λεγόταν έτσι τότε: λεγόταν Αγγλία ή Βρετανία, παρ' ότι το Λονδίνο — ήταν βέβαιος — λεγόταν πάντα Λονδίνο.

Ο Γουίνστον δεν μπορούσε να θυμηθεί με ακρίβεια μια εποχή όπου η χώρα του να μη βρίσκεται σε πόλεμο. Ήταν πάντως φανερό ότι στην παιδική του ηλικία μεσολάβησε ένα αρκετά μεγάλο ειρηνικό διάλειμμα, γιατί μια από τις παιδικές του αναμνήσεις ήταν μια αεροπορική επιδρομή που φαίνεται πως κατέλαβε τους πάντες εξαπίνης. Ίσως ήταν όταν έπεσε η ατομική βόμβα στο Κόλτσεστερ. Δεν θυμόταν την ίδια την επιδρομή, αλλά θυμόταν τον πατέρα του να του κρατά το χέρι σφιχτά καθώς έτρεχαν διαστικά κάτω, σε κάποιο μέρος βαθιά στη γη, κατεβαίνοντας μια στριφογυριστή σκάλα που έφευγε κάτω από τα πόδια του και τον κούρασε τόσο που έβαλε τα κλάματα και αναγκάστηκαν να σταθούν για να ξεποστάσει. Η μητέρα του με τον αργό, ονειροπόλο βηματισμό της τους ακολουθούσε από μακριά. Κρατούσε την αδελφή του μωράκι — ή μήπως κρατούσε μόνο ένα μπόγο κουβέρτες; Δεν ήταν βέβαιος αν είχε γεννηθεί ακόμα η αδελφή του. Τελικά μπήκαν σε ένα μέρος γεμάτο θόρυβο και κόσμο, που κατάλαβε ότι ήταν σταθμός του Υπογείου.

Παντού τριγύρω στο λιθόστρωτο δάπεδο κάθονταν άνθρωποι, και ήταν και πολλοί που στριμωγμένοι μεταξύ τους κάθονταν σε μεταλλινούς πάγκους ο ένας πάνω στον άλλο. Ο Γουίνστον με τον πατέρα και τη μητέρα του βρήκαν μια θέση στο πάτωμα κοντά τους κάθονταν ένας γέρος και μια γριά πλάι πλάι σ' έναν πάγκο. Ο γέρος φορούσε ένα σοβαρό σκούρο κοστούμι και ένα καπέλο από μαύρο ύφασμα που, ριγμένο προς τα πίσω, άφηνε να φαίνονται τα

κάτασπρα μαλλιά του: το πρόσωπό του ήταν κατακόκκινο και τα γαλάζια του μάτια πλημμυρισμένα από τα δάκρυα. Μύριζε φριχτά τζιν. Φαινόταν να αναβλύζει από τους πόρους του αντί για ιδρώτα, και θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι και τα δάκρυα που έτρεχαν από τα μάτια του ήταν καθαρό τζιν. Αλλά, μολονότι μεθυσμένος, έδειχνε να υποφέρει από έναν αληθινό και αβάσταχτο καημό. Με τον παιδικό του τρόπο, ο Γουίνστον ένωσε ότι είχε συμβεί κάτι τρομερό, κάτι ασυγχώρητο, που δεν θα μπορούσε να επανορθωθεί ποτέ. Του φάνηκε ακόμα ότι ήξερε τι ήταν. Κάποιος που ο γέρος αγαπούσε — ίσως μια μικρούλα εγγονή — είχε σκοτωθεί. Ο γέρος επαναλάμβανε κάθε τόσο:

«Δεν έπρεπε να τους εμπιστευτούμε. Το 'λεγα, δεν το 'λεγα; Να τι γίνεται όταν τους εμπιστεύεσαι, πάντα το 'λεγα εγώ. Δεν έπρεπε να εμπιστευτούμε αυτά τα καθάρματα».

Αλλά ποια καθάρματα δεν έπρεπε να εμπιστευτούν, δεν μπορούσε να θυμηθεί ο Γουίνστον.

Από κείνο περίπου τον καιρό, ο πόλεμος συνεχιζόταν διαρκώς, αν και, για να είναι κανείς ακριβής, δεν ήταν πάντα ο ίδιος πόλεμος. Επί πολλούς μήνες, τον καιρό που ο Γουίνστον ήταν μικρός, γίνονταν συγκεχυμένες οδομαχίες στο ίδιο το Λονδίνο, και κάποιες απ' αυτές τις θυμόταν ζωηρά. Αλλά να παρακολουθήσει κανείς την ιστορία μιας ολόκληρης περιόδου, να πει ποιος πολεμούσε εναντίον ποιου σε μια συγκεκριμένη στιγμή, ήταν εντελώς αδύνατον. Όλες οι μαρτυρίες, γραπτές ή προφορικές, δεν αναφέρονταν παρά μόνο σε τωρινά γεγονότα. Αυτή τη στιγμή, για παράδειγμα, στα 1984 (αν ήταν 1984) η Ωκεανία πολεμούσε εναντίον της Ευρασίας και είχε συμμαχία με την Ανατολασία. Ποτέ δεν είχε διατυπωθεί δημόσια ή ιδιωτικά ότι οι τρεις δυνάμεις σε κάποια άλλη εποχή είχαν διαφορετικές σχέσεις. Μάλιστα, ο Γουίνστον ήξερε καλά ότι εδώ και τέσσερα χρόνια η Ωκεανία ήταν σε πόλεμο με την Ανατολασία και είχε συμμαχία με την Ευρασία. Αλλ' αυτό ήταν μόνο μια λαθραία πληροφορία που συγκράτησε κατά τύχη, γιατί το μνημονικό του είχε αλλάξει τα πράγματα — η Ωκεανία πολεμούσε με την Ευρασία. Ο

εχθρός του παρόντος πάντοτε αντιπροσώπευε το απώτατο σημείο του κακού, κι αυτό είχε αποτέλεσμα να είναι αδύνατη οποιαδήποτε συμφωνία μ' αυτόν, στο παρελθόν και στο μέλλον.

Εκείνο που ήταν τρομακτικό, σκέφτηκε για χιλιοστή φορά καθώς με μια οδυνηρή κίνηση πίεζε τους ώμους του προς τα πίσω (με τα χέρια στους γοφούς έκανε στροφή του κορμού από τη μέση, άσκηση που υποτίθεται ότι ήταν καλή για τους μυς της πλάτης) εκείνο που ήταν τρομακτικό είναι ότι ίσως θα μπορούσαν όλα να είναι αληθινά. Αν το Κόμμα μπορούσε να απλώσει το χέρι στο παρελθόν και να πει για τούτο ή το άλλο γεγονός: *δεν συνέβη ποτέ* — αυτό ήταν πιο τρομακτικό από τα απλά βασανιστήρια και το θάνατο.

Το Κόμμα είπε ότι η Ωκεανία δεν ήταν ποτέ σύμμαχη με την Ευρασία. Αυτός, ο Γουίνστον Σμιθ, ήξερε ότι η Ωκεανία ήταν σύμμαχη με την Ευρασία μόλις τέσσερα χρόνια πριν. Αλλά πού υπήρχε αυτή η γνώση; Μόνο στη συνειδήσή του, που οπωσδήποτε σύντομα θα εκμηδενιζόταν. Και αν όλοι οι άλλοι παραδέχονταν το ψέμα που επέβαλε το Κόμμα — αν όλα τα αρχεία έλεγαν το ίδιο παραμύθι — τότε το ψέμα περνούσε στην ιστορία και γινόταν αλήθεια. «Αυτός που ελέγχει το παρελθόν», έλεγε ένα σύνθημα του Κόμματος, «ελέγχει το μέλλον· αυτός που ελέγχει το παρόν, ελέγχει το παρελθόν». Και όμως το παρελθόν, παρ' όλο που η φύση του είναι μεταβλητή, δεν άλλαξε ποτέ. Ό,τι ήταν αλήθεια τώρα, ήταν αλήθεια από πάντα και για πάντα. Ήταν πολύ απλό. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν να θυμάσαι μιαν ατέλειωτη σειρά από νίκες. Αυτό το ονόμαζαν «έλεγχος της πραγματικότητας» στη Νέα Ομιλία: «διπλή σκέψη».

«Ανάπαυση», γάβγισε η γυμνάστρια, λίγο πιο εγκάρδια.

Ο Γουίνστον άφησε τα χέρια του να πέσουν στα πλευρά του και αργά αργά πήρε βαθιά αναπνοή. Το μυαλό του γλίστρησε στο λαβύρινθο της διπλής σκέψης. Να ξέρεις και να μην ξέρεις, να έχεις συνείδηση όλης της αλήθειας και παράλληλα να λες έντεχνα κατασκευασμένα ψέματα, να έχεις ταυτόχρονα δύο γνώμες που η μία αναιρούσε την άλλη, πιστεύοντας και τις δύο· να χρησιμοποιείς τη

λογική ενάντια στη λογική, να αρνείσαι την ηθική ενώ την αξιώνεις, να πιστεύεις ότι η δημοκρατία είναι αδύνατη και ταυτόχρονα ότι το Κόμμα ήταν ο φύλακας της δημοκρατίας: να ξεχνάς ό,τι είναι αναγκαίο να ξεχαστεί, και να το ξαναφέρνεις στη μνήμη σου τη στιγμή που χρειάζεται, και αμέσως μετά να το ξεχνάς και πάλι και προπάντων να εφαρμόζεις την ίδια μέθοδο στη μέθοδο καθαυτήν. Τούτη ήταν η ύστατη πανουργία: ενσυνείδητα να πάψεις να έχεις συνείδηση, και μετά να επιβάλεις στον εαυτό σου άγνοια της πράξης αυτοϋπνωσης που μόλις διέπραξες. Ακόμα και η κατανόηση του όρου «διπλή σκέψη» προϋπέθετε τη χρησιμοποίηση της διπλής σκέψης.

Η δασκάλα τούς είχε ξανακαλέσει στη στάση προσοχής. «Και τώρα, ας δούμε ποιος από μας μπορεί ν' αγγίξει τα δάχτυλα των ποδιών του!» είπε μ' ενθουσιασμό. «Από τη μέση και κάτω, παρακαλώ, σύντροφοι. Ένα, δύο! Ένα, δύο!...»

Ο Γουίνστον σιχαινόταν αυτή την άσκηση που τον έκανε να πονάει σ' όλο του το σώμα από τις φτέρνες μέχρι τους γοφούς, και συχνά τελείωνε μ' έναν ακόμα παροξυσμό βήχα. Οι μισοευχάριστες σκέψεις του διακόπηκαν. Το παρελθόν, σκέφτηκε, δεν είχε απλώς αλλάξει, είχε καταστραφεί. Γιατί, πώς μπορούσες να στηρίξεις το πιο φανερό γεγονός όταν δεν είχες ν' αναφερθείς σε κανένα άλλο στοιχείο εκτός από τη μνήμη σου; Προσπάθησε να θυμηθεί ποιο χρόνο είχε πρωτακούσει ν' αναφέρεται το όνομα του Μεγάλου Αδελφού. Σκέφτηκε ότι αυτό μπορεί να έγινε γύρω στο εξήντα, αλλά δεν μπορούσε να είναι βέβαιος. Φυσικά, στην ιστορία του Κόμματος, ο Μεγάλος Αδελφός παρουσιαζόταν σαν αρχηγός και φύλακας της Επανάστασης από τις πρώτες μέρες. Τα κατορθώματά του σταδιακά τοποθετήθηκαν τόσο νωρίτερα, ώσπου έφτασαν έως τις μυθικές δεκαετίες του σαράντα και του τριάντα, όταν οι καπιταλιστές, με τα παράξενα κυλινδρικά καπέλα τους, κυκλοφορούσαν στους δρόμους του Λονδίνου μέσα σε μεγάλα αστραφτερά αυτοκίνητα ή σε άμαξες που τις έσερναν άλογα. Δεν μπορούσε κανείς να ξέρει κατά πόσο αυτός ο θρύλος ήταν αλήθεια ή επινόηση. Ο Γουίνστον δεν

ήξερε ακόμα ούτε και πότε ακριβώς γεννήθηκε το Κόμμα. Δεν πίστευε ότι είχε ακούσει ποτέ το αρκτικόλεξο ΑΓΓΣΟΣ πριν από το 1960, αλλά ήταν πιθανόν να κυκλοφορούσε νωρίτερα με την ονομασία «Αγγλικός Σοσιαλισμός» της Παλαιάς Ομιλίας. Το καθετί διαλυόταν μέσα στην ομίχλη. Μερικές φορές, φυσικά, μπορούσες να εντοπίσεις ένα ψέμα. Δεν ήταν αλήθεια, για παράδειγμα, ότι το Κόμμα είχε εφεύρει τα αεροπλάνα, όπως ισχυρίζονταν τα ιστορικά βιβλία. Θυμόταν τα αεροπλάνα από τα παιδικά του χρόνια. Αλλά δεν μπορούσες ν' αποδείξεις τίποτα. Δεν υπήρχε καμιά μαρτυρία σχετικά. Μόνο μια φορά σ' όλη του τη ζωή, ο Γουίνστον κρατούσε στα χέρια του την αδιάφυστη απόδειξη της παραποίησης ενός ιστορικού γεγονότος. Και σ' αυτή την περίπτωση...

«Σμιθ», ούρλιαξε η στριγκιά φωνή από την τηλεθόνη. «6079 Σμιθ Γουίνστον! Ναι, εσύ! Σκύψε περισσότερο, παρακαλώ! Μπορείς να το κάνεις καλύτερα. Δεν προσπαθείς. Πιο χαμηλά, παρακαλώ! Τώρα είναι καλύτερα, σύντροφε. Ανάπαυση τώρα, όλοι σας. Βλέπετε εμένα».

Ένα κύμα ιδρώτα περιέλουσε το σώμα του Γουίνστον. Το πρόσωπό του παρέμεινε ανεξιχνίαστο. Μη δείχνεις ποτέ το φόβο! Μη δείχνεις ποτέ δυσαρέσκεια! Ένα μόνο ανοιγόκλεισμα των βλεφάρων μπορούσε να σε προδώσει. Στάθηκε παρακολουθώντας τη γυμναστρια που σήκωσε τα χέρια πάνω από το κεφάλι — δεν θα μπορούσε να πει κανείς με χάρη, αλλά με αξιοσημείωτη ακρίβεια και επάρκεια —, έσκυψε και ακούμπησε με τα χέρια της τις μύτες των ποδιών.

«Αυτό, σύντροφοι! Έτσι θέλω να το κάνετε. Κοιτάξτε με πάλι. Είμαι τριάντα εννέα χρονών και έχω τέσσερα παιδιά. Κοιτάξτε τώρα». Έσκυψε πάλι. «Βλέπετε, τα δικά μου γόνατα δεν λυγίζουν. Όλοι μπορείτε να το κάνετε, αν θέλετε», πρόσθεσε ενώ σηκωνόταν όρθια. «Καθένας κάτω από τα σαράντα πέντε μπορεί κάλλιστα να αγγίξει τις μύτες των ποδιών του. Δεν έχουμε όλοι το προνόμιο να πολεμούμε στην πρώτη γραμμή. Θυμηθείτε τα παιδιά μας στο μέτωπο του Μαλαμπάρ! Και τους ναύτες μας στο Πλωτό Οχυρό!

Σκεφτείτε τι κάνουν εκείνοι. Τώρα, προσπαθήστε πάλι. Τώρα είναι καλύτερα, σύντροφε, τώρα είναι πολύ καλύτερα», πρόσθεσε ενθαρρυντικά καθώς ο Γουίνστον με μια βίαιη επίκυψη κατάφερε, πρώτη φορά μέσα σε πολλά χρόνια, ν' αγγίξει τις μύτες των ποδιών του δίχως να λυγίσει τα γόνατα.

IV

Μ' έναν βαθύ, ασυναίσθητο στεναγμό, που ούτε η μικρή απόσταση από την τηλεθόνη τον εμπόδιζε να βγάζει όταν άρχιζε η εργασία της ημέρας, ο Γουίνστον τράβηξε το φωνόγραφο προς το μέρος του, φύσηξε τη σκόνη από το μικρόφωνο και φόρεσε τα γυαλιά του. Μετά ξετύλιξε και συνέδεσε τέσσερις κυλίνδρους χαρτί που έπεσαν από τον αεροσωλήνα που βρισκόταν στα δεξιά του γραφείου του.

Στο δωμάτιο του γραφείου στους τοίχους ήταν τρία στόμια. Δεξιά από το φωνόγραφο ένας μικρός αεροσωλήνας για τις γραπτές εντολές, αριστερά ένας μεγαλύτερος για τις εφημερίδες και στον πλαϊνό τοίχο, σε απόσταση που να φτάνει εύκολα το χέρι του Γουίνστον, υπήρχε μια φαρδιά παραλληλόγραμμη σχισμή προστατευμένη από συρματόπλεγμα. Αυτή η σχισμή χρησίμευε για να πετούν τα άχρηστα χαρτιά. Τέτοιες σχισμές υπήρχαν χιλιάδες ή δεκάδες χιλιάδες σε όλο το κτίριο, όχι μόνο σε κάθε δωμάτιο αλλά και κατά μικρά διαστήματα σε κάθε διάδρομο. Για κάποιο λόγο είχαν το παρατσούκλι τρύπες της μνήμης. Όταν ένα ντοκουμέντο έπρεπε να καταστραφεί, ή ακόμα αν έβλεπε κανείς ένα άχρηστο χαρτί πεταμένο, αυτόματα άνοιγε το καπάκι της μνήμης που έβρισκε και το έριχνε μέσα. Από κει το χαρτί στροβιλιζόταν σ' ένα ρεύμα θερμού αέρα για να κατευθυνθεί στους πελώριους φούρνους που ήταν κρυμμένοι κάπου στα άδυτα του κτιρίου.

Ο Γουίνστον εξέτασε τις τέσσερις κόλλες χαρτί που είχε ξετυλίξει. Σε καθεμιά ήταν κι από ένα μήνυμα γραμμένο σε μια δυο σειρές στα συντετμημένα κοραχίστικα — όχι αμιγώς στη Νέα Ομιλία,

αλλά με αρκετές λέξεις της Νέας Ομιλίας — που χρησιμοποιούσαν στο Υπουργείο για εσωτερικές υποθέσεις. Οι εντολές είχαν συνταχθεί ως εξής:

τάιμς 17.3.84 ομιλία μ.α κακοανακοινωθείσα αφρική
διόρθωσε

τάιμς 19.12.83 προβλέψεις 3 χρ σχ 4ο τέταρτον 83
τυπογραφικά λάθη επαλήθευσε σημερινό τεύχος

τάιμς 14.2.84 υπαφ σοκολάτα κακομεταβιβασμένη
διόρθωσε

τάιμς 3.12.83 αναφορά ημερησίας διατάξεως μ.α
τρισημίκαλη αναφ. μη πρόσωπα ξαναγράψε πλήρως
υποβολή άνω προταξινομήσεως

Μ' ένα ελαφρό αίσθημα ικανοποίησης ο Γουίνστον έβαλε το τέταρτο μήνυμα στην άκρη. Απαιτούσε πολύπλοκη και υπεύθυνη εργασία, και ήταν καλύτερα ν' ασχοληθεί μ' αυτήν στο τέλος. Τα άλλα τρία ήταν υποθέσεις ρουτίνας, αν και το δεύτερο ίσως τον ανάγκαζε να πέσει σε καμιά βαρετή μελέτη αριθμητικών καταλόγων.

Ο Γουίνστον σχημάτισε στο καντράν της τηλεοθόνης τις λέξεις «παλιά νούμερα» και ζήτησε τα φύλλα των *Τάιμς* που χρειαζόταν. Μετά από μικρή καθυστέρηση, έφτασαν γλιστρώντας μέσα από τον αεροσωλήνα. Τα μηνύματα που είχε πάρει αναφέρονταν σε άρθρα ή ειδήσεις που, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, κρίθηκε αναγκαίο να αλλαχτούν ή, κατά την επίσημη έκφραση, «να διορθωθούν». Επί παραδείγματι, στους *Τάιμς* της 17ης Μαρτίου φαινόταν ότι ο Μεγάλος Αδελφός στην ομιλία του της προηγούμενης μέρας είχε προβλέψει ότι θα επικρατούσε ηρεμία στο μέτωπο των Νοτίων Ινδιών, ενώ στη Βόρεια Αφρική θα εκδηλωνόταν σύντομα ευρασιατική επίθεση. Όμως η Ευρασιατική Ανωτάτη Διοίκηση εξαπέλυσε την επίθεσή της στις Νότιες Ινδίες κι άφησε ήσυχη τη Βόρεια Αφρική.

Έτσι έπρεπε να ξαναγράψει μια παράγραφο της ομιλίας του Μεγάλου Αδελφού, όπου να φαίνεται ότι ο Μεγάλος Αδελφός προέβλεψε αυτό που έγινε στην πραγματικότητα. Ή, πάλι, οι *Τάιμς* της 19ης Δεκεμβρίου είχαν δημοσιεύσει τις επίσημες προβλέψεις για την παραγωγή των διαφόρων καταναλωτικών αγαθών στο τέταρτο τρίμηνο του 1983, που ήταν επίσης το έκτο τρίμηνο του Ένατου Τριετούς Πλάνου.

Το σημερινό φύλλο περιείχε μια δήλωση της πραγματικής παραγωγής όπου φαινόταν ότι οι προβλέψεις ήταν εντελώς λανθασμένες. Η δουλειά του Γουίνστον ήταν να διορθώσει τους αρχικούς αριθμούς ώστε να συμφωνούν με τους τελευταίους. Όσο για το τρίτο μήνυμα, αυτό αναφερόταν σ' ένα πολύ απλό λάθος που μπορούσε να το διορθώσει σε δυο λεπτά. Πριν από λίγο καιρό, τον Φεβρουάριο, το Υπουργείο Αφθονίας είχε δημοσιεύσει μιαν υπόσχεση («κατηγορηματική εγγύηση» ήταν η επίσημη έκφραση) ότι δεν θα μειωθεί η μερίδα της σοκολάτας το 1984. Στην πραγματικότητα, όπως ήξερε ο Γουίνστον, η μερίδα της σοκολάτας θα μειωνόταν από τριάντα γραμμάρια σε είκοσι στο τέλος της εβδομάδας. Αυτό που χρειαζόταν ήταν να αντικαταστήσει την αρχική υπόσχεση με μια προειδοποίηση ότι ίσως χρειαστεί να ελαττωθεί η μερίδα της σοκολάτας μέσα στον Απρίλη.

Μόλις τελείωνε με το κάθε μήνυμα, ο Γουίνστον συνήπτε τις φωνογραφημένες διορθώσεις στο σχετικό φύλλο των *Τάιμς* και τις έσπρωχνε μέσα στον αεροσωλήνα. Μετά, με μια κίνηση όσο το δυνατόν πιο ασυναίσθητη, τσαλάκωνε το μήνυμα και τις σημειώσεις που είχε κρατήσει ο ίδιος και τα έριχνε στην τρύπα της μνήμης για να τα καταβροχθίσουν οι φλόγες.

Το τι συνέβαινε στον αόρατο λαβύρινθο όπου οδηγούσαν οι αεροσωλήνες δεν το ήξερε με λεπτομέρειες, αλλά το ήξερε σε γενικές γραμμές. Μόλις μαζεύονταν και γινόταν η αντιπαραβολή όλων των διορθώσεων που ήταν απαραίτητες για κάθε αριθμό φύλλου των *Τάιμς*, αυτό το φύλλο ξανατυπωνόταν, το αρχικό καταστρεφόταν και στη θέση του τοποθετούσαν στα αρχεία το διορθωμένο. Αυτή η

διαδικασία των συνεχών διορθώσεων δεν αφορούσε μόνο τις εφημερίδες, αλλά και τα βιβλία, τα περιοδικά, τα φυλλάδια, τις αφίσες, τα έντυπα, τις ταινίες, τις ηχογραφήσεις, τα κινούμενα σχέδια, τις φωτογραφίες. Αφορούσε κάθε είδος λογοτεχνίας ή εγγράφου που θα μπορούσε να έχει πολιτική ή ιδεολογική σημασία. Από μέρα σε μέρα, σχεδόν από λεπτό σε λεπτό, το παρελθόν γινόταν παρόν. Έτσι, κάθε προφητεία του Κόμματος μπορούσε να αποδειχτεί σωστή με μάρτυρες τα ντοκουμέντα. Δεν επιτρεπόταν να καταχωρηθεί καμιά πληροφορία ή γνώμη αντίθετη προς τις ανάγκες της στιγμής. Όλη η ιστορία ήταν από δεύτερο χέρι, σθησιμένη και ξαναγραμμένη τόσες φορές, όσες κρινόταν απαραίτητο. Από τη στιγμή που γινόταν η αλλαγή, σε καμιά περίπτωση δεν μπορούσες ν' αποδείξεις ότι έγινε οποιαδήποτε παραποίηση. Το μεγαλύτερο τομέα του Τμήματος Αρχείων, πολύ μεγαλύτερο απ' αυτό όπου εργαζόταν ο Γουίνστον, τον αποτελούσαν πρόσωπα εντεταλμένα να αναζητούν και να συγκεντρώνουν όλα τα αντίτυπα των βιβλίων, των εφημερίδων και άλλων εγγράφων που είχαν αντικατασταθεί κι έπρεπε να καταστραφούν. Ένα φύλλο των *Τάιμς* μπορεί να είχε ξαναγραφτεί δέκα φορές, ή επειδή άλλαξε η πολιτική γραμμή ή επειδή ο Μεγάλος Αδελφός είχε κάνει λάθος προφητείες, αλλά εξακολουθούσε να υπάρχει στα αρχεία με την αρχική του ημερομηνία. Δεν υπήρχε κανένα αντίτυπο που να αντιφάσκει σε κάποιο σημείο. Τα βιβλία επίσης τα απέσυραν από την κυκλοφορία και τα ξανάγραφαν πολλές φορές. Τα εξέδιδαν πάλι αμέσως χωρίς να αναφέρουν ότι έγινε καμιά τροποποίηση. Ακόμα και οι έγγραφες οδηγίες που έπαιρνε ο Γουίνστον και που τις πετούσε μόλις τακτοποιούσε τα θέματα, ποτέ δεν ανέφεραν ούτε υπονοούσαν ότι έπρεπε να γίνει κανενός είδους πλαστογραφία: πάντα ανέφεραν λάθη εκ παραδρομής, παραλείψεις, λάθη τυπογραφικά, που έπρεπε να διορθωθούν για λόγους ακριβείας.

Αλλά, στην πραγματικότητα, δεν ήταν πλαστογραφία, σκέφτηκε ο Γουίνστον καθώς άλλαζε τα στοιχεία του Υπουργείου Αφθονίας. Ήταν απλώς η αντικατάσταση μιας ανοησίας από μίαν άλλη.

Το μεγαλύτερο μέρος του υλικού, για το οποίο λειτουργούσε

όλος αυτός ο μηχανισμός, δεν είχε καμιά σχέση με την πραγματικότητα, ούτε καν το είδος της σχέσης που περιέχεται σ' ένα άμεσο φέμα. Οι στατιστικές ήταν στην αρχική τους μορφή εξίσου φανταστικές όσο και μετά τη διόρθωσή τους. Πολλά απ' αυτά που γράφονταν περίμεναν να τα βγάλεις από το κεφάλι σου. Έτσι το Υπουργείο Αφθονίας είχε προβλέψει ότι η παραγωγή παπουτσιών θα έφτανε τα εκατόν σαράντα πέντε εκατομμύρια ζευγάρια. Η παραγωγή που πραγματοποιήθηκε φερόταν να φτάνει τα εξήντα δύο εκατομμύρια. Ο Γουίνστον, στο μεταξύ, όταν ξανάγραψε τις προβλέψεις, κατέβασε τον αριθμό σε πενήντα επτά εκατομμύρια, ώστε ν' αφήσει περιθώρια για να ισχυριστούν μετά όπως συνήθως ότι η παραγωγή ξεπέρασε τις προβλέψεις. Όπως και να 'ταν πάντως, τα εξήντα δύο εκατομμύρια δεν ήταν πιο κοντά στην αλήθεια απ' ό,τι τα πενήντα επτά εκατομμύρια ή τα εκατόν σαράντα πέντε εκατομμύρια. Το πιθανότερο ήταν ότι κανείς δεν ήξερε πόση ακριβώς ήταν η παραγωγή. Ακόμα ήταν πιθανό να μην είχε γίνει καμιά απολύτως παραγωγή. Στην πραγματικότητα κανένας δεν νοιαζόταν να μάθει. Το μόνο που ήξερε ήταν ότι κάθε τριμηνία έβγαιναν αστρονομικές ποσότητες παπουτσιών θεωρητικά, ενώ ίσως ο μισός πληθυσμός της Ωκεανίας περπατούσε ξυπόλυτος. Το ίδιο ίσχυε για όλα τα γεγονότα που δημοσιεύονταν, σημαντικά ή ασήμαντα. Το καθετί έσβηγε μέσα σε μια σκιά, όπου τελικά ακόμα κι η χρονολογία καταντούσε αβέβαιη.

Ο Γουίνστον έριξε μια ματιά προς το χολ. Απέναντι, στο αντίστοιχο με το δικό του γραφείο, ένα μικρόσωμο σχολαστικό ανθρωπάκι με σκούρο πιγούνι, ονόματι Τίλοτσον, δούλευε με ζήλο, με μια εφημερίδα διπλωμένη στα γόνατά του και τα χείλη του πολύ κοντά στο στόμιο του φωνόγραφου. Φαινόταν σαν να προσπαθούσε να κρατήσει αυτό που έλεγε ανάμεσα σ' αυτόν και την τηλεοθόνη. Σήκωσε τα μάτια και έριξε μια εχθρική λάμψη προς τη μεριά του Γουίνστον.

Ο Γουίνστον δεν ήξερε καλά τον Τίλοτσον και δεν είχε την παραμικρή ιδέα για τη φύση της δουλειάς του. Οι άνθρωποι στο Τμήμα Αρχείων δεν ήταν πρόθυμοι να μιλήσουν για τις δουλειές

τους. Στο μακρύ και χωρίς παράθυρα χολ με τη διπλή σειρά γραφείων, το ατελείωτο θρόισμα των χαρτιών και το βούισμα των φωνών που σιγομιλούσαν στους φωνογράφους, θα ήταν κάπου μια ντουζίνα άνθρωποι που ο Γουίνστον δεν ήξερε ούτε τα ονόματά τους, παρ' ότι τους έβλεπε κάθε μέρα να τρέχουν πέρα δώθε στους διαδρόμους ή να χειρονομούν στο Δίλεπτο Μίσους. Ήξερε ότι στο διπλανό γραφείο η μικροκαμωμένη κοκκινομάλλα μοχθούσε καθημερινά συγκεντρώνοντας και διαγράφοντας από τον Τύπο τα ονόματα των ανθρώπων που είχαν εξατμιστεί και επομένως ήταν σαν να μην υπήρξαν ποτέ. Άλλωστε ήταν το καταλληλότερο πρόσωπο γι' αυτό, δεδομένου ότι και ο ίδιος ο άντρας της είχε εξατμιστεί δύο χρόνια πριν. Μερικά γραφεία πιο πέρα, βρισκόταν ένα πράο, άβουλο και ονειροπαρμένο πλάσμα, ο Άμπλφορθ, που είχε τριχωτά αφτιά και εκπληκτικό ταλέντο να σκαρώνει στίχους και ρίμες. Τον είχαν για να φτιάχνει διαστρεβλωμένες παραλλαγές — «οριστικά κείμενα» τις ονόμαζαν — ποιημάτων που αντιστρατεύονταν ιδεολογικά το Κόμμα, αλλά για κάποιο λόγο έπρεπε να μείνουν στις ανθολογίες. Και αυτό το χολ με τους πενήντα περίπου υπαλλήλους του ήταν μόνο μια υποδιαίρεση — ένα μονάχα κύτταρο μέσα στο τεράστιο και πολυσύνθετο Τμήμα Αρχείων. Πιο μακριά, από πάνω, από κάτω, μελίσσια υπαλλήλων απασχολούνταν με ένα αφάνταστο πλήθος εργασιών. Υπήρχε ο τομέας των τηλε-προγραμμάτων με τους μηχανισμούς του, τους παραγωγούς και τις ομάδες ηθοποιών που είχαν επιλεγεί ειδικά για την ικανότητά τους να μιμούνται φωνές. Υπήρχαν οι στρατιές από υπαλλήλους των αρχείων που δουλειά τους ήταν να συντάσσουν καταλόγους των βιβλίων και των περιοδικών που έπρεπε να αποσυρθούν. Υπήρχαν οι μεγάλες αποθήκες όπου φυλάγονταν τα διορθωμένα έγγραφα και οι κρυφοί φούρνοι όπου καταστρέφονταν τα γνήσια. Και κάπου, εντελώς ανώνυμοι, βρίσκονταν οι διευθύνοντες εγκέφαλοι που συντόνιζαν όλες τις προσπάθειες και καθόριζαν τη γραμμή της τακτικής που απαιτούσε να φυλαχτεί το τάδε τμήμα του παρελθόντος, να διαστρεβλωθεί ένα άλλο και να εξαφανιστεί εντελώς κάποιο τρίτο.

Άλλωστε, και το Τμήμα Αρχείων καθαυτό ήταν μόνο ένα παρακλάδι του Υπουργείου Αλήθειας, του οποίου κύριο έργο δεν ήταν να ξαναχτίζει το παρελθόν αλλά να προμηθεύει στους πολίτες της Ωκεανίας εφημερίδες, ταινίες, βιβλία, προγράμματα τηλεοθένης, θεατρικά έργα, μυθιστορήματα — κάθε είδους πληροφορίες, οδηγίες ή ψυχαγωγία, από ένα άγαλμα μέχρι ένα σύνθημα, από ένα λυρικό ποίημα μέχρι μια διατριβή στη βιολογία, από ένα παιδικό αλφαβητάρι μέχρι το λεξικό της Νέας Ομιλίας. Το Υπουργείο δεν είχε μόνο να καλύψει τις πολυποίκιλες ανάγκες του Κόμματος, αλλά και να επαναλάβει την όλη διαδικασία σε χαμηλότερο επίπεδο προς όφελος του προλεταριάτου. Ολόκληρη αλυσίδα ειδικών τμημάτων ασχολούνταν με τη λογοτεχνία του προλεταριάτου, τη μουσική, το θέατρο και γενικά τα μέσα ψυχαγωγίας. Σ' αυτά τα τμήματα έβγαζαν κάτι ανόητες εφημερίδες που την ύλη τους αποτελούσαν μόνο τα αθλητικά νέα, τα εγκλήματα, η αστρολογία, ρομάντσα της δεκάρας, ταινίες σεξ και αισθηματικά τραγουδάκια που τα συνέθεταν με μέσα αποκλειστικώς μηχανικά σ' ένα ειδικό καλειδοσκόπιο που ονόμαζαν «στιχοποιό». Ακόμα, υπήρχε ένα ολόκληρο τμήμα — Πορνοτμήμα λεγόταν στη Νέα Ομιλία — με έργο του την παραγωγή πορνογραφίας κατωτάτου επιπέδου που κυκλοφορούσε σε σφραγισμένα πακέτα και που, εκτός από τους εργαζόμενους στο τμήμα αυτό, κανένα μέλος του Κόμματος δεν επιτρεπόταν να δει.

Όσο ο Γουίνστον εργαζόταν, γλίστρησαν τρία μηνύματα από τον αεροσωλήνα, ήταν όμως απλά θέματα, κι αυτός τα είχε τακτοποιήσει πριν τον διακόψει το Δίλεπτο Μίσους. Όταν το Μίσος τελείωσε, γύρισε στο γραφείο του, πήρε το λεξικό της Νέας Ομιλίας από το ράφι, έσπρωξε το φωνόγραφο στο πλάι, καθάρισε τα γυαλιά του και στρώθηκε στην κύρια δουλειά της ημέρας.

Τη μεγαλύτερη ευχαρίστηση στη ζωή ο Γουίνστον την έβρισκε στη δουλειά του. Τις περισσότερες φορές αυτή η δουλειά ήταν μια βαρετή ρουτίνα, αλλά κάποτε υπήρχαν θέματα τόσο δύσκολα και πολύπλοκα που μπορούσες να χαθείς μέσα σ' αυτά όπως στα βάθη ενός μαθηματικού προβλήματος — λεπτά θέματα πλαστογραφίας

όπου δεν είχες τίποτε άλλο να σε καθοδηγήσει εκτός από τη γνώση σου των αρχών του ΑΓΓΕΛΟΣ και έναν σωστό υπολογισμό για το τι ήθελε το Κόμμα να πεις. Ο Γουίνστον τα κατάφερε καλά σ' αυτό. Τόσο καλά, που κατά καιρούς του είχαν εμπιστευτεί τη διόρθωση κυρίων άρθρων των *Τάιμς*, γραμμένων εξ ολοκλήρου στη Νέα Ομιλία. Ξετύλιξε το μήνυμα που πρωτύτερα είχε βάλει στην άκρη. Έλεγε τα παρακάτω:

τάιμς 3.12.83 αναφορά ημερησίας διατάξεως μ.α
τρισημίκαλη αναφ. μη πρόσωπα ξαναγράψε πλήρως
υποβολή άνω προταξινομήσεως

Στην Παλαιά Ομιλία (ή Κοινή Γλώσσα) αυτό θα μπορούσε να μεταφραστεί ως εξής:

Η καταγραφή της Ημερησίας Διαταγής του Μεγάλου Αδελφού στους *Τάιμς* της 3ης Δεκεμβρίου 1983 δεν είναι διόλου ικανοποιητική και αναφέρει πρόσωπα που δεν υπάρχουν. Να ξαναγραφτεί εξ αρχής και εξ ολοκλήρου, και να υποβληθεί το σχέδιο στους ανωτέρους προτού σταλεί να τυπωθεί.

Ο Γουίνστον διάβασε ολόκληρο το λανθασμένο άρθρο. Η Ημερησία Διαταγή του Μεγάλου Αδελφού φαίνεται ότι ήταν αφιερωμένη στον εγκωμιασμό ενός οργανισμού γνωστού με τα αρχικά ΟΗΠΟ. Αυτός ο οργανισμός προμήθευε τους ναύτες των Πλωτών Οχυρών με τσιγάρα και άλλα αγαθά. Κάποιος σύντροφος Ουίδερς, εξέχον μέλος του Εσωτερικού Κόμματος, είχε διακριθεί με ιδιαίτερη μνεία και του είχε απονεμηθεί το παράσημο Εξάιρετης Αξίας Δευτέρας Τάξεως.

Τρεις μήνες αργότερα ο ΟΗΠΟ διαλύθηκε χωρίς να δοθεί καμιά εξήγηση. Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι ο Ουίδερς και οι συνεργάτες του είχαν πέσει σε δυσμένεια, αλλά δεν έγινε κανένα

σχόλιο πάνω στο γεγονός από τον Τύπο ή την τηλεθόνη. Τούτο δεν ήταν παράξενο, αφού δεν ήταν συνηθισμένο να δικάζονται ή να κατηγορούνται δημόσια οι παραβάτες. Οι μεγάλες εκκαθαρίσεις χιλιάδων ατόμων με δημόσιες δίκες, προδοτών και εγκληματιών της σκέψης που ομολογούσαν τα εγκλήματά τους και ύστερα εκτελούνταν, αποτελούσαν ιδιαίτερο θέαμα και δεν παρουσιάζονταν παρά μια φορά στα δυο χρόνια. Συνήθως αυτοί που είχαν περιπέσει στη δυσμένεια του Κόμματος εξαφανίζονταν και δεν ξανάκουγε κανείς να γίνεται λόγος γι' αυτούς. Κανείς δεν είχε την παραμικρή ένδειξη για το τι είχαν απογίνει. Σε μερικές περιπτώσεις μπορεί ακόμα και να μην είχαν πεθάνει. Γύρω στους τριάντα ανθρώπους που ο Γουίνστον γνώριζε προσωπικά — εκτός από τους γονείς του — είχαν εξαφανιστεί κατά καιρούς.

Ο Γουίνστον έξυσε μαλακά τη μύτη του μ' ένα συνδετήρα. Στο άλλο γραφείο ο σύντροφος Τίλοτσον εξακολουθούσε να 'ναι σκυμμένος και να μιλάει κρυφά στο φωνογράφο του. Σήκωσε για μια στιγμή το κεφάλι: πάλι αυτή η εχθρική λάμψη μέσα απ' τα γυαλιά του. Ο Γουίνστον αναρωτήθηκε αν ο σύντροφος Τίλοτσον έκανε την ίδια δουλειά μ' αυτόν. Πολύ πιθανόν. Ήταν τόσο πολύπλοκη δουλειά, που δεν θα την εμπιστεύονταν σ' έναν μόνο: εξ' άλλου το να την αναθέσουν σε μια επιτροπή, θα ήταν σαν να παραδέχονταν ανοιχτά ότι γινόταν παραποίηση. Το πιθανότερο ήταν ότι θα εργάζονταν καμιά ντουζίνα άνθρωποι για να παρουσιάσουν αντίθετες εκδοχές πάνω σ' αυτό που είχε πει πραγματικά ο Μεγάλος Αδελφός. Και τώρα κάποιος ιθύνων νους του Εσωτερικού Κόμματος θα διάλεγε τη μια εκδοχή ή την άλλη, θα την ξανατύπωνε και θα έθετε σε κίνηση την πολύπλοκη διαδικασία των διασταυρώσεων που χρειαζόνταν οι παραπομπές, και τότε το ψέμα που θα είχε επιλεγεί θα περνούσε για πάντα στη μνήμη των ανθρώπων και θα γινόταν αλήθεια.

Ο Γουίνστον δεν ήξερε γιατί είχε πέσει σε δυσμένεια ο Ουίδερς. Ίσως για δωροδοκία ή ανικανότητα. Ίσως ο Μεγάλος Αδελφός ξεφορτωνόταν τους υποτελείς που παραήταν δημοφιλείς. Ή ίσως — το πιθανότερο απ' όλα — είχε συμβεί αυτό απλώς γιατί οι εκκαθα-

ρίσεις και οι εξατιμίσεις ήταν αναπόσπαστο μέρος του κυβερνητικού μηχανισμού. Η μόνη πραγματική ένδειξη βρισκόταν στις λέξεις «αναφ. μη πρόσωπα», που σήμαινε ότι ο Ουίδερς ήταν ήδη νεκρός. Δεν μπορούσες όμως να συμπεράνεις πάντα ότι αυτό συνέβαινε σε όλους όσοι είχαν συλληφθεί. Καμιά φορά, σπανιότατα, κάποιος που τον πίστευες για νεκρό από πολύ καιρό, έκανε την επανεμφάνισή του σαν φάντασμα σε κάποια δημόσια δίκη όπου με τη μαρτυρία του ενοχοποιούσε εκατοντάδες άλλους πριν εξαφανιστεί, αυτή τη φορά για πάντα. Όπως και να 'χει, ο Ουίδερς ήταν ήδη ένα μη πρόσωπο. Δεν υπήρχε· δεν υπήρξε ποτέ. Ο Γουίνστον αποφάσισε ότι δεν αρκούσε απλώς να διαστρέψει το νόημα του λόγου του Μεγάλου Αδελφού. Έπρεπε να αλλάξει εντελώς το περιεχόμενό του. Ήταν καλύτερα να γράψει κάτι τελείως άσχετο με το αρχικό θέμα.

Θα μπορούσε να μετατρέψει το λόγο στη συνηθισμένη καταγγελία εναντίον των προδοτών και των εγκληματιών της σκέψης, αλλά αυτό παραήταν φανερό· από την άλλη, με το να επινοήσει μια νίκη στο μέτωπο ή κάποιο θρίαμβο υπερπαραγωγής του Ένατου Τριετούς Πλάνου, θα μπορούσε να περιπλέξει πολύ τα αρχεία. Εκείνο που του χρειαζόταν ήταν κάτι ολότελα φανταστικό. Ξαφνικά άστραψε στο μυαλό του έτοιμη η εικόνα κάποιου συντρόφου Όγκιλδι, που πρόσφατα είχε βρει ηρωικό θάνατο στη μάχη. Υπήρχαν περιπτώσεις όπου ο Μεγάλος Αδελφός αφιέρωνε την Ημερησία Διαταγή του για να υμνήσει κάποιον ταπεινό κατώτερο στρατιώτη μέλος του Κόμματος, που η ζωή και ο θάνατός του πρόσφεραν φωτεινό παράδειγμα για να το ακολουθήσουν οι άλλοι. Σήμερα θα τιμούσε τη μνήμη του συντρόφου Όγκιλδι. Η αλήθεια ήταν ο σύντροφος Όγκιλδι ήταν ανύπαρκτο πρόσωπο, αλλά λίγες τυπωμένες γραμμές και δυο ψεύτικες φωτογραφίες αρκούσαν για να τον κάνουν υπαρκτό.

Ο Γουίνστον σκέφτηκε προς στιγμήν, ύστερα τράβηξε κατά το μέρος του το φωνογράφο και άρχισε να υπαγορεύει στο συνηθισμένο ύφος του Μεγάλου Αδελφού· ένα ύφος στρατιωτικό συνάμα και σχολαστικό, εύκολο να το μιμηθεί κανείς εξαιτίας της συνήθειας του Μεγάλου Αδελφού να ρωτάει και να απαντάει αμέσως («Τι μας

διδάσκει αυτό το γεγονός, σύντροφοι; Μας διδάσκει — πράγμα που άλλωστε είναι μια από τις βασικές αρχές του ΑΓΓΡΟΣ — ότι» κ.λπ. κ.λπ.

Όταν ήταν τριών χρονών ο σύντροφος Όγκιλβι είχε απαρνηθεί όλα τα παιχνίδια εκτός από ένα τύμπανο, ένα μικρό πολυβόλο και ένα μοντέλο ελικόπτερο. Στα έξι του χρόνια — ένα χρόνο νωρίτερα απ' το κανονικό, χάρη σε ειδική ελαστικότητα των κανονισμών — μπήκε στην Κατασκοπία· στα εννιά του έγινε ομαδάρχης. Στα έντεκά του κατέδωσε το θείο του στην Αστυνομία της Σκέψης, αφού κρυφάκουσε μια συζήτηση που του φάνηκε ότι εκδήλωνε εγκληματικές τάσεις. Στα δεκαεφτά του έγινε περιφερειακός οργανωτής τμήματος του Αντισεξουαλικού Συνδέσμου Νέων. Στα δεκαεννιά του εφεύρε μια χειροβομβίδα που υιοθέτησε το Υπουργείο Ειρήνης και που στην πρώτη δοκιμή της σκότωσε με μια έκρηξη τριάντα έναν Ευρασιάτες αιχμαλώτους. Στα είκοσι τρία του σκοτώθηκε στη μάχη. Κυνηγημένος από εχθρικά αεροπλάνα, ενώ πετούσε πάνω από τον Ινδικό Ωκεανό σε σημαντική αποστολή, φορτώθηκε τ' οπλοπολυβόλο του και πήδηξε από το ελικόπτερο στη βαθιά θάλασσα — ένα τέλος, είπε ο μεγάλος Αδελφός, που είναι αδύνατο να το σκεφτεί κανείς χωρίς να νιώσει ζήλια. Ο Μεγάλος Αδελφός πρόσθεσε μερικές παρατηρήσεις για την αγνότητα και την προσήλωση στις ιδέες του που επέδειξε στη ζωή του ο σύντροφος Όγκιλβι. Ήταν απολύτως εγκρατής και δεν κάπνιζε ποτέ, δεν είχε ποτέ καμιά στιγμή ψυχαγωγίας, εκτός από μια ώρα την ημέρα στο γυμνάσιο. Είχε πάρει όρκο να μείνει εργένης, πιστεύοντας ότι ο γάμος και η φροντίδα για την οικογένεια ήταν ασυμβίβαστα με την εικοσιτετράωρη αφοσίωση στο καθήκον. Δεν είχε άλλα θέματα συζήτησης, εκτός από τη νίκη κατά του ευρασιατικού εχθρού και την καταδίωξη των κατασκόπων, των σαμποτέρ, των εγκληματιών της σκέψης και γενικά των προδοτών.

Ο Γουίνστον αναρωτήθηκε αν έπρεπε ν' απονείμει στο σύντροφο Όγκιλβι το παράσημο της Εξαίρετης Αξίας· στο τέλος αποφάσισε να μην το απονείμει, για ν' αποφύγει όλη τη διαδικασία των

διασταυρώσεων που θα έπρεπε να κάνει. Γι' άλλη μια φορά έριξε μια ματιά στον αντίπαλό του στο απέναντι γραφείο. Κάτι του έλεγε μέσα του με βεβαιότητα ότι ο Τίλοτσον δούλευε για την ίδια υπόθεση. Δεν υπήρχε τρόπος να μάθει κανείς ποιου την εκδοχή θα υιοθετούσαν τελικά, αλλά είχε βαθιά πεποίθηση ότι θα υιοθετούσαν τη δική του. Ο σύντροφος Όγκιλβι, ανύπαρκτος πριν από μια ώρα, τώρα ήταν πραγματικότητα. Του φάνηκε περίεργο ότι μπορούσες να δημιουργήσεις νεκρούς ανθρώπους, αλλά όχι ζωντανούς.

Ο σύντροφος Όγκιλβι, που δεν υπήρξε ποτέ στο παρόν, υπήρχε τώρα στο παρελθόν, και μόλις ξεχνιόταν η πλαστογράφηση, η ύπαρξή του θα ήταν το ίδιο αυθεντική, και βασισμένη σε ανάλογες μαρτυρίες, όπως και του Καρλομάγνου ή του Ιουλίου Καίσαρα.

V

Στη χαμηλοτάβανη καντίνα, βαθιά κάτω στο υπόγειο, η ουρά για το μεσημεριανό φαγητό προχωρούσε με αργά σπασμωδικά βήματα. Η αίθουσα ήταν κιόλας σχεδόν γεμάτη και ο θόρυβος σε ξεκούφαινε. Από την κουζίνα ξεχύνονταν αναθυμιάσεις από γιαχνιστό κρέας με μια ξινή μεταλλική μυρωδιά που δεν κατάφερε να σκεπάσει τις αναθυμιάσεις του τζιν. Στην άλλη άκρη της αίθουσας υπήρχε ένα μικρό μπαρ — απλώς μια τρύπα στον τοίχο — όπου μπορούσες ν' αγοράσεις τζιν, δέκα σεντς μια μεγάλη δόση.

«Ακριβώς ο άνθρωπος που ζητούσα», ακούστηκε μια φωνή πίσω από την πλάτη του Γουίνστον.

Γύρισε. Ήταν ο φίλος του ο Σάιμ, που εργαζόταν στο Τμήμα Ερευνών. Ίσως η λέξη «φίλος» δεν ήταν ακριβώς η σωστή. Σ' αυτούς τους καιρούς δεν είχε φίλους, είχε συντρόφους· αλλά υπήρχαν σύντροφοι που η συναναστροφή τους ήταν πιο ευχάριστη από άλλων. Ο Σάιμ ήταν φιλόλογος, ειδικός της Νέας Ομιλίας. Ανήκε στην τεράστια ομάδα των εμπειρογνομόνων που ασχολούνταν τώρα

με τη σύνταξη της Ενδέκατης Έκδοσης του Λεξικού της Νέας Ομιλίας. Ήταν ένα μικροκαμωμένο πλάσμα, πιο κοντός από τον Γουίνστον, με μαύρα μαλλιά και μεγάλα γουρλωτά μάτια, θλιμμένα και μαζί χλευαστικά, που έμοιαζαν να εξερευνούν το πρόσωπό σου όταν σου μιλούσε.

«Ήθελα να σε ρωτήσω αν έχεις καθόλου ξυραφάκια», είπε.

«Ούτε ένα!» είπε ο Γουίνστον με κάποια ένοχη διασύνη. «Έψαξα παντού. Δεν υπάρχουν πια».

Όλοι ζητούσαν ξυραφάκια τον τελευταίο καιρό. Στην πραγματικότητα ο Γουίνστον είχε δύο αμεταχείριστα που τα φύλαγε μετά μανίας. Παρατηρούνταν μεγάλη έλλειψη τους τελευταίους μήνες. Ολοένα υπήρχαν μερικά είδη πρώτης ανάγκης που δεν μπορούσαν να προμηθεύουν τα μαγαζιά του Κόμματος. Πότε ήταν κουμπιά, πότε κλωστή για μαντάρισμα, πότε κορδόνια παπουτσιών· αυτή τη φορά ήταν τα ξυραφάκια. Δεν μπορούσες να βρεις παρά μόνο αν έψαχνες κρυφά στην «ελεύθερη» αγορά, και πάλι όχι σίγουρα.

«Χρησιμοποιώ το ίδιο ξυραφάκι εδώ κι έξι εβδομάδες», πρόσθεσε ψέματα.

Η ουρά προχώρησε άλλο ένα βήμα. Καθώς σταμάτησαν, γύρισε και κοίταξε πάλι τον Σάιμ. Ο καθένας τους πήρε έναν λιγδωμένο μεταλλικό δίσκο από ένα σωρό στην άκρη του πάγκου.

«Πήγες να δεις το κρέμασμα των φυλακισμένων χθες;» είπε ο Σάιμ.

«Είχα δουλειά», απάντησε αδιάφορα ο Γουίνστον. «Θα το δω στο σινεμά, υποθέτω».

«Δεν είναι καθόλου το ίδιο», είπε ο Σάιμ.

Τα κοροϊδευτικά του μάτια διέτρεχαν το πρόσωπο του Γουίνστον. «Σε ξέρω» έμοιαζαν να του λένε. «Βλέπω μέσα σου. Ξέρω πολύ καλά γιατί δεν πήγες να δεις το κρέμασμα». Η σκέψη του Σάιμ ήταν διαποτισμένη από μια φανατική ορθοδοξία. Μιλούσε για επιδρομές ελικοπτέρων σε εχθρικά χωριά, για δίκες και ομολογίες εγκληματιών της σκέψης, για εκτελέσεις στα υπόγεια του Υπουργείου Αγάπης — μιλούσε για όλα αυτά με χαιρέκαχη ικανοποίηση.

Για να μιλήσεις ευχάριστα μαζί του έπρεπε να τον απομακρύνεις από τέτοια θέματα και να τον παρασύρεις αν μπορούσες να μιλήσει πάνω στην τεχνική της Νέας Ομιλίας, θέμα όπου ήταν αυθεντία και προκαλούσε το ενδιαφέρον.

Ο Γουίνστον γύρισε το κεφάλι του από την άλλη μεριά για ν' αποφύγει το ερευνητικό βλέμμα των μεγάλων σκοτεινών ματιών του.

«Ήταν καλό κρέμασμα», είπε ο Σάιμ αναπολώντας. «Νομίζω ότι το χαλάνε όταν δένουν τα πόδια. Μ' αρέσει να τα βλέπω να κλοτσούν. Και προπάντων, στο τέλος, τη γλώσσα να πετιέται έξω μπλαβιά — ένα λαμπερό μπλαβί. Αυτές οι λεπτομέρειες είναι που με τραβούν».

«Ο επόμενος, παρακαλώ!» ούρλιαξε η προλετάρια, ζωσμένη την άσπρη της ποδιά και με την κουτάλα στο χέρι.

Ο Γουίνστον και ο Σάιμ έσπρωξαν τους δίσκους τους προς το μέρος της. Σε κάθε δίσκο τούς πετάξανε γρήγορα το συστίτιο που πρόβλεπε ο κανονισμός — μια μεταλλική γαβάθα μ' ένα γκριζοκόκκινο κρέας, ένα κομμάτι ψωμί, έναν κύβο τυρί, ένα κύπελλο Καφέ Νίκης χωρίς γάλα και μια ταμπλέτα ζαχαρίνη.

«Έχει ένα τραπέζι εκεί, κάτω από την τηλεοθόνη», είπε ο Σάιμ. «Περνώντας ας πάρουμε κι ένα τζιν».

Το τζιν σερβιριζόταν σε κινέζικα φλιτζάνια χωρίς χερούλι. Διέσχισαν το δρόμο τους μέσα στη γεμάτη αίθουσα και άδειασαν τους δίσκους τους στο τραπέζι. Το τραπέζι είχε μεταλλική επιφάνεια και σε μια γωνιά κάποιος είχε αφήσει μια μικρή λιμνούλα από το γιαχνί, ένα βρομερό ρευστό άθλιο έδεσμα που έμοιαζε μ' εμετό. Ο Γουίνστον σήκωσε το φλιτζάνι με το τζιν, έκανε μια στιγμιαία παύση για να ηρεμήσει και κατάπιε το υγρό με την ελαιώδη γεύση. Όταν σκούπισε τα δάκρυα από τα μάτια του, ανακάλυψε ξαφνικά ότι πεινούσε. Άρχισε να καταπίνει κουταλιές από το γιαχνί: ήταν ένα νεροουλό ζουμί, όπου επέπλεαν μερικά κομματάκια από ένα κοκκινωπό σπογγώδες πράγμα που θα ήταν μάλλον κρέας. Κανένας τους δεν ξαναμίλησε μέχρι που άδειασαν τις γαβάθες τους. Στο αριστερό τραπέζι, λίγο πίσω από την πλάτη του Γουίνστον, κάποιος μιλούσε

γρήγορα και συνέχεια, ένα τραχύ κακάρισμα σχεδόν σαν κρώξιμο πάπιας, που ξεχώριζε μέσα στη γενική οχλαγωγία της αίθουσας.

«Πώς πάει το Λεξικό;» είπε ο Γουίνστον, υψώνοντας τη φωνή του για ν' ακουστεί.

«Αργεί», είπε ο Σάμι. «Βρίσκομαι στα επίθετα. Είναι συναρπαστικό».

Έλαμψε αμέσως μόλις έγινε λόγος για τη Νέα Ομιλία. Έσπρωξε από μπροστά του τη γαβάθα, πήρε το ψωμί στο ένα ντελικάτο του χέρι και το τυρί στο άλλο, κι έσκυψε πάνω στο τραπέζι για να μπορεί να μιλάει χωρίς να φωνάζει.

«Η Ενδέκατη Έκδοση είναι η οριστική» είπε. Δίνουμε στη γλώσσα την τελική της μορφή, τη μορφή που θα έχει όταν κανείς δεν θα μιλάει άλλη γλώσσα. Όταν τελειώσουμε, άνθρωποι σαν και σένα θα πρέπει να τη μάθουν απ' αρχής. Πιστεύεις, θα έλεγα, ότι η κύρια δουλειά μας είναι να εφεύρουμε νέες λέξεις. Αλλά δεν συμβαίνει καθόλου κάτι τέτοιο! Καταστρέφουμε λέξεις — δεκάδες, εκατοντάδες λέξεις κάθε μέρα. Πετσοκόβουμε τη γλώσσα ως το κόκαλο. Η Ενδέκατη Έκδοση δεν θα περιέχει ούτε μια λέξη που να μπορεί να θεωρηθεί απαρχαιωμένη πριν από το 2050».

Δάγκωσε πεινασμένα το ψωμί του, κατάπие δύο μπουκιές και συνέχισε να μιλάει με παθιασμένη σχολαστικότητα. Το αδύνατο σκούρο πρόσωπό του είχε ζωντανέψει, τα μάτια του είχαν χάσει την ειρωνική τους έκφραση και είχαν γίνει ονειροπόλα.

«Ωραίο πράγμα η καταστροφή των λέξεων. Βεβαίως, το μεγάλο κόψιμο γίνεται στα ρήματα και τα επίθετα, αλλά υπάρχουν επίσης και εκατοντάδες ουσιαστικά που μπορούμε να ξεφορτωθούμε. Δεν είναι μόνο τα συνώνυμα· υπάρχουν επίσης και τα αντίθετα. Στο κάτω κάτω, ποιος ο λόγος ύπαρξης μιας λέξης που απλώς είναι αντίθετη μιας άλλης; Μια λέξη εμπεριέχει από μόνη της την αντίθετή της. Πάρε, ας πούμε, τη λέξη “καλός”. Τι χρειάζεται η λέξη “κακός”; “Μηκαλός” είναι το ίδιο και καλύτερο γιατί είναι ακριβώς το αντίθετο του “καλός”, ενώ η άλλη λέξη δεν είναι. Αν πάλι θέλεις μια λέξη πιο δυνατή από το “καλός”, τι νόημα έχει να υπάρχει

ολόκληρη σειρά από αόριστες και άχρηστες λέξεις όπως “θαυμάσιος”, “υπέροχος” και όλα τα υπόλοιπα; Η λέξη “δίσκαλος” καλύπτει πλήρως την έννοια ή “τρίσκαλος” αν θέλεις κάτι ακόμα πιο έντονο. Φυσικά, αυτούς τους τύπους τους χρησιμοποιούμε ήδη, αλλά στην τελική έκδοση της Νέας Ομιλίας δεν θα υπάρχει τίποτε άλλο. Στο τέλος όλη η θεωρία του καλού και του κακού θα καλύπτεται από έξι λέξεις μόνο, στην πραγματικότητα από μία και μόνη. Δεν βλέπεις τι ομορφιά υπάρχει σ’ αυτά, Γουίνστον; Φυσικά», πρόσθεσε αμέσως μετά, «η αρχική ιδέα ήταν του Μεγάλου Αδελφού».

Στο όνομα του Μεγάλου Αδελφού ένα είδος βλακώδους ενδιαφέροντος φάνηκε στο πρόσωπο του Γουίνστον. Ωστόσο ο Σάιμ παρατήρησε αμέσως κάποια έλλειψη ενθουσιασμού.

«Δεν εκτιμάς αληθινά τη Νέα Ομιλία», είπε σχεδόν θλιμμένα. «Ακόμα και όταν τη γράφεις, εξακολουθείς να σκέφτεσαι στην Παλαιά Ομιλία. Διάβασα μερικά από τα άρθρα τα οποία γράφεις πού και πού στους Τάιμς. Είναι αρκετά καλά, αλλά είναι μεταφράσεις. Κατά βάθος, θα προτιμούσες να παραμείνεις πιστός στην Παλαιά Ομιλία, μ’ όλη την αοριστολογία της και τις άχρηστες αποχρώσεις των εννοιών. Δεν συλλαμβάνεις την ομορφιά της καταστροφής των λέξεων. Το ξέρεις ότι η Νέα Ομιλία είναι η μόνη γλώσσα στον κόσμο που το λεξιλόγιό της λιγοστεύει κάθε χρόνο;»

Ο Γουίνστον το ήξερε, φυσικά. Χαμογέλασε συγκαταβατικά, έτσι τουλάχιστον έλπιζε, μιας και δεν είχε εμπιστοσύνη στον εαυτό του για να μιλήσει. Ο Σάιμ δάγκωσε άλλη μια μπουκιά από το μαυριδερό ψωμί, μάσησε γρήγορα και εξακολούθησε:

«Δεν βλέπεις ότι ο όλος σκοπός της Νέας Ομιλίας είναι να στενέψει τα όρια της σκέψης; Στο τέλος θα κάνουμε κυριολεκτικά αδύνατο το έγκλημα της σκέψης, γιατί δεν θα υπάρχουν λέξεις για να το εκφράσει κανείς. Κάθε γενική έννοια που μπορεί ποτέ να χρειαστεί θα καλύπτεται με μια μόνο λέξη, το νόημα της οποίας θα είναι αυστηρά καθορισμένο και όλες οι παραπλήσιές της έννοιες θα έχουν εκλείψει και ξεχαστεί. Ήδη, στην Ενδέκατη Έκδοση, δεν απέχουμε πολύ απ’ αυτό το σημείο. Αλλά η διαδικασία θα συνεχί-

ζεται και πολύ αργότερα, όταν εσύ κι εγώ θα 'χουμε πεθάνει. Κάθε χρόνο ολοένα και λιγότερες λέξεις, και οι ορίζοντες της συνείδησης ολοένα και θα στενεύουν. Ακόμα και τώρα, φυσικά, δεν υπάρχει λόγος ή δικαιολογία για να διαπράξει κανείς έγκλημα της σκέψης. Είναι απλώς θέμα αυτοκυριαρχίας, ελέγχου της πραγματικότητας. Στο τέλος όμως δεν θα χρειάζονται ούτε αυτά. Η Επανάσταση θα ολοκληρωθεί όταν η γλώσσα θα έχει τελειοποιηθεί. Η Νέα Ομιλία είναι ΑΓΓΟΣΣ και ο ΑΓΓΟΣΣ είναι Νέα Ομιλία», πρόσθεσε με κάτι σαν μυστική ικανοποίηση. «Σκέφτηκες ποτέ, Γουίνστον, ότι το 2050 το πολύ δεν θα υπάρχει ούτε ένα ανθρώπινο πλάσμα που να καταλαβαίνει μια συζήτηση σαν αυτή που κάνουμε τώρα;»

«Εκτός...» άρχισε ο Γουίνστον μ' έναν τόνο αμφιβολίας, και αμέσως σταμάτησε.

Του ήρθε στην άκρη της γλώσσας του να πει «Εκτός από τους προλετάριους», αλλά κυριάρχησε στον εαυτό του. Δεν αισθανόταν απόλυτα σίγουρος ότι αυτή η παρατήρηση ήταν ορθόδοξη. Ο Σάιμ, πάντως, μάντεψε τι επρόκειτο να πει.

«Οι προλετάριοι δεν είναι άνθρωποι», είπε αδιάφορα. «Το 2050 — ίσως ακόμα νωρίτερα — η Παλαιά Ομιλία θα έχει εξαφανιστεί. Όλη η λογοτεχνία του παρελθόντος θα έχει καταστραφεί. Ο Τσώσερ, ο Σαίξπηρ, ο Μίλτον, ο Μπάυρον — θα υπάρχουν μόνο σε εκδόσεις της Νέας Ομιλίας, και δεν θα έχουν μόνο μεταβληθεί σε κάτι διαφορετικό, αλλά θα είναι εντελώς το αντίθετο απ' ό,τι λέγαμε πως ήταν. Ακόμα και η λογοτεχνία του Κόμματος θ' αλλάξει. Και τα συνθήματα θ' αλλάξουν. Πώς θα μπορεί να υπάρχει το σύνθημα “η ελευθερία είναι σκλαβιά”, όταν η ιδέα της ελευθερίας θα έχει καταργηθεί; Το όλο κλίμα της σκέψης θα είναι διαφορετικό. Στην πραγματικότητα, δεν θα υπάρχει σκέψη όπως την εννοούμε τώρα. Ορθοδοξία σημαίνει να μη σκέφτεσαι — δεν υπάρχει λόγος να σκέφτεσαι. Ορθοδοξία είναι η έλλειψη συνείδησης».

Μια απ' αυτές τις μέρες, σκέφτηκε ο Γουίνστον με ξαφνική σίγουρη πεποίθηση, ο Σάιμ θα εξατμιστεί. Παραείναι έξυπνος. Βλέπει περισσότερο καθαρά και μιλάει πιο ειλικρινά απ' όσο πρέπει. Το

Κόμμα δεν θέλει τέτοιους. Μια μέρα θα εξαφανιστεί. Είναι γραμμένο στο πρόσωπό του.

Ο Γουίνστον είχε τελειώσει το ψωμοτύρι του. Γύρισε λίγο πλάγια στην καρέκλα του για να πιει τον καφέ. Στο τραπέζι αριστερά του, ο άνθρωπος με τη διαπεραστική φωνή εξακολουθούσε να φλυαρεί αδιάκοπα. Μια νεαρή γυναίκα, που ίσως ήταν γραμματέας του και καθόταν με την πλάτη γυρισμένη στον Γουίνστον, τον άκουγε κι έδειχνε να συμφωνεί πρόθυμα με καθετί που έλεγε εκείνος. Πότε πότε ο Γουίνστον έπιανε παρατηρήσεις σαν «Νομίζω ότι έχετε πάρα πολύ δίκιο, συμφωνώ απόλυτα μαζί σας», που τις πρόσφερε με μια νεανική και μάλλον ανόητη φωνή. Αλλά η άλλη φωνή δεν σταματούσε ούτε λεπτό, ακόμα κι όταν μιλούσε η κοπέλα. Ο Γουίνστον γνώριζε αυτόν τον άνθρωπο φυσιολογικά, το μόνο που ήξερε γι' αυτόν ήταν ότι κατείχε ανώτερη θέση στο Τμήμα Φαντασίας. Ήταν γύρω στα τριάντα, με μυώδη λαιμό και μεγάλο ευκίνητο στόμα. Το κεφάλι του έγερνε λίγο πίσω, και από τη γωνία που καθόταν, το φως έπεφτε στα γυαλιά του έτσι που ο Γουίνστον έβλεπε δύο άδειους κύκλους στη θέση των ματιών. Εκείνο που ήταν κάπως τρομακτικό, ήταν ότι από το χείμαρρο των λέξεων που έβγαине από το στόμα του δεν μπορούσες να ξεχωρίσεις ούτε μια λέξη. Μια στιγμή μόνο ο Γουίνστον έπιασε τη φράση «πλήρη και οριστική εξέλιξη του γκολντστάινισμού» — φράση που ξεπήδησε μονοκόμματα, σαν μια σειρά τυπογραφικών χαρακτήρων χωρίς διαστήματα. Τα υπόλοιπα ήταν απλώς θόρυβος, ένα κουάκ-κουάκ. Και μολονότι δεν μπορούσες ν' ακούσεις τι έλεγε αυτός ο άνθρωπος, δεν μπορούσες ν' αμφιβάλεις για τη φύση των όσων έλεγε. Μπορεί να αποδοκίμαζε τον Γκολντστάιν και να ζητούσε τη λήψη αυστηρότερων μέτρων εναντίον των εγκληματιών της σκέψης και των σαμποτέρ, μπορεί να ξεσπούσε ενάντια στις φρικαλεότητες του ευρασιατικού στρατού, μπορεί να εξυμνούσε τον Μεγάλο Αδελφό ή τους ήρωες του Μαλαμπάρ — αδιάφορο. Ό,τι κι αν έλεγε, μπορούσες να είσαι βέβαιος ότι κάθε λέξη ήταν καθαρά ορθόδοξη, καθαρά ΑΓΓΛΟΣ. Καθώς παρατηρούσε το αόμματο πρόσωπο και το σαγόνι του ν'

ανεβοκατεβαίνει, ο Γουίνστον είχε το παράδοξο αίσθημα ότι δεν ήταν πραγματικό ανθρώπινο πλάσμα, αλλά ανδρείκελο. Δεν μιλούσε με το μυαλό αλλά με το λαρύγγι του. Αυτό που έβγαине από το στόμα του ήταν ένα σύνολο από λέξεις, αλλά δεν ήταν ομιλία με την αληθινή έννοια: ήταν ένας θόρυβος που γινόταν ασυνείδητα σαν το κρώξιμο μιας πάπιας.

Ο Σάιμ έμεινε για μια στιγμή σιωπηλός και με τη λαβή του κουταλιού του χάραζε σχέδια μέσα στο μικρό βόρβορο του γιαχνιστού. Η φωνή από το άλλο τραπέζι συνέχιζε το κρώξιμο, ευδιάκριτα παρά το θόρυβο ολόγυρα.

«Υπάρχει μια λέξη στη Νέα Ομιλία», είπε ο Σάιμ, «δεν ξέρω αν τη γνωρίζεις: παπιομιλιά, να κρώξεις σαν πάπια. Είναι απ' αυτές τις ενδιαφέρουσες λέξεις που έχουν δύο αντίθετες σημασίες. Όταν χρησιμοποιείται για εχθρό, είναι βρισιά: όταν χρησιμοποιείται για κάποιον με τον οποίο συμφωνείς, είναι έπαινος».

Χωρίς αμφιβολία, ο Σάιμ θα εξατμιστεί, σκέφτηκε ξανά ο Γουίνστον. Το συλλογίστηκε αυτό με κάποια θλίψη, αν και ήξερε καλά ότι ο Σάιμ τον περιφρονούσε και τον αντιπαθούσε λιγάκι, κι ακόμα ήταν ικανός να τον καταγγείλει σαν εγκληματία της σκέψης, αν έβλεπε κάποιο λόγο να το κάνει. Υπήρχε σ' αυτόν κάτι που χώλωνε ανεπαίσθητα. Κάτι του έλειπε: εχεμύθεια, επιφυλακτικότητα, του έλειπε ένα είδος σωτήριας βλακείας.

Δεν μπορούσες να πεις ότι ήταν ανορθόδοξος. Πίστευε στις αρχές του ΑΓΓΣΟΣ, λάτρευε τον Μεγάλο Αδελφό, πανηγύριζε στις νίκες, μισούσε τους αρετικούς, κι όχι μόνο με ειλικρίνεια αλλά με ένα είδος ακαταπόνητου ζήλου, ήταν ενημερωμένος σε βαθμό που ένα συνηθισμένο μέλος του Κόμματος ούτε καν πλησίαζε. Παρά ταύτα, τον κύκλωνε μια ατμόσφαιρα δυσπιστίας. Έλεγε πράγματα που θα ήταν καλύτερο να αποσιωπούσε, διάβαζε πάρα πολλά βιβλία, σύχναζε στο Καφενείο της Καστανιάς, στέκι ζωγράφων και μουσικών. Δεν υπήρχε νόμος, ούτε καν άγραφος, που ν' απαγόρευε να πηγαίνεις στο Καφενείο της Καστανιάς, ωστόσο το μέρος αυτό ήταν δυσοίωνα. Τα παλιά ηγετικά στελέχη του Κόμματος που είχαν

πέσει σε δυσμένεια συνήθως συγκεντρώνονταν εκεί προτού υποστούν την τελειωτική εκκαθάριση. Κυκλοφορούσε η φήμη ότι κι ο ίδιος ο Γκολντστάιν πήγαινε εκεί πριν από δεκαετίες. Δεν ήταν δύσκολο να προβλέψεις τη μοίρα του Σάιμ. Κι όμως ήταν γεγονός ότι, αν ο Σάιμ μπορούσε να υποψιαστεί για μια στιγμή τις κρυφές απόψεις του Γουίνστον, θα τον πρόδινε αμέσως στην Αστυνομία της Σκέψης. Ο καθένας θα έκανε κάτι τέτοιο, ο Σάιμ όμως περισσότερο απ' όλους. Ο ζήλος δεν αρκούσε. Ορθοδοξία ήταν η έλλειψη συνείδησης.

Ο Σάιμ σήκωσε τα μάτια. «Έρχεται ο Πάρσονς», είπε.

Κάτι στον τόνο της φωνής του έμοιαζε να προσθέτει: «αυτός ο ηλίθιος». Πράγματι ο Πάρσονς, ο συγκάτοικος του Γουίνστον στο Μέγαρο της Νίκης, διέσχιζε την αίθουσα — ένας χοντρός άνθρωπος μετρίου αναστήματος με ανοιχτόχρωμα μαλλιά και πρόσωπο βατράχου. Στα τριάντα πέντε του είχε κιόλας στρώματα λίπους στο σβέρκο και στη μέση του, αλλά οι κινήσεις του ήταν ζωηρές και παιδικές. Όλη του η εμφάνιση έδινε την εντύπωση μικρού παιδιού με πρόωρη ανάπτυξη. Τόσο πολύ που, αν και φορούσε τη φόρμα του Κόμματος, ήταν αδύνατο να μην τον φαντάζεσαι ντυμένο με το μπλε σορτς, το γκριζο πουκάμισο και το κόκκινο μαντίλι των Κατασκόπων. Φέρνοντάς τον κανείς στο νου του, είχε πάντα την εικόνα από δυο γόνατα με λακκάκια και γυρισμένα μανίκια σε αφράτα μπράτσα. Και πραγματικά ο Πάρσονς άρπαζε κάθε ευκαιρία που του δινόταν για να φορέσει σορτς, λόγου χάρη μια ομαδική πεζοπορία ή μια άλλη φυσική δραστηριότητα.

Τους χαιρέτησε και τους δύο μ' ένα χαρούμενο «Γεια σας!» και κάθισε στο τραπέζι αναδίδοντας έντονη μυρωδιά ιδρώτα. Σε όλο το κόκκινο πρόσωπό του γυάλιζαν σταγόνες ιδρώτα. Η ικανότητά του να ιδρώνει ήταν κάτι το καταπληκτικό. Στο Κοινοτικό Κέντρο μπορούσες πάντα να καταλάβεις αν είχε παίξει πινακ πινακ από την ιδρωμένη λαβή της ρακέτας. Ο Σάιμ είχε βγάλει μια λουρίδα χαρτί όπου ήταν γραμμένη μια στήλη από λέξεις και τις μελετούσε κρατώντας ένα στυλό ανάμεσα στα δάχτυλά του.

«Κοίταξέ τον πώς δουλεύει την ώρα του φαγητού», είπε ο

Πάρσονς σκουντώντας τον Γουίνστον με τον αγκώνα του. «Ζήλος, ε; Τι είναι αυτό που μελετάς, παλιόφιλε; Κάτι πολύ σοφό για να το καταλάβω εγώ, φαντάζομαι. Φίλε Σμιθ, θα σου πω γιατί σε κυνηγώ. Ξέχασες να μου δώσεις εκείνη τη συνδρομή».

«Τι συνδρομή είναι αυτή;» είπε ο Γουίνστον, ψάχνοντας μηχανικά τις τσέπες του για χρήματα. Το ένα τέταρτο του μισθού σου προοριζόταν για εθελοντικές συνδρομές, τόσες πολλές που δεν μπορούσες να κρατήσεις λογαριασμό.

«Για την Εβδομάδα Μίσους. Ξέρεις, κάνουμε έρανο από σπίτι σε σπίτι. Είμαι ο ταμίας της πολυκατοικίας μας. Κάνουμε μια τεράστια προσπάθεια, θα παρουσιάσουμε ένα μεγαλειώδες θέαμα. Σ' το λέω, δεν θα είναι δικό μου το φταίξιμο αν το Τετράγωνο της Νίκης δεν θα έχει τις περισσότερες σημαίες σ' όλο το δρόμο. Μου 'ταξες δυο δολάρια».

Ο Γουίνστον έβγαλε κι έδωσε δύο τσαλακωμένα και βρόμικα χαρτονομίσματα. Ο Πάρσονς, με το καθαρό γράψιμο του αγράμματου, σημείωσε το ποσόν σ' ένα μικρό σημειωματάριο.

«Α, με την ευκαιρία, παλιόφιλε», είπε. «Έμαθα ότι ο γιόκας μου σ' την έφερε χτες με τη σφεντόνα του. Του τις έβρεξα γι' αυτό. Μάλιστα, του είπα ότι, άμα το ξανακάνει, θα του την πάρω τη σφεντόνα».

«Νομίζω, ήταν λίγο στενοχωρημένος επειδή δεν πήγε στην εκτέλεση», είπε ο Γουίνστον.

«Α, αυτό μάλιστα, θέλω να πω, δείχνει σωστό πνεύμα, έτσι δεν είναι; Είναι και τα δυο τους διαβολάκια, αλλά από ζήλο άλλο τίποτα! Δεν έχουν στο νου τους άλλο από τους Κατασκόπους — και φυσικά τον πόλεμο. Ξέρετε τι έκανε η κορούλα μου το Σάββατο που είχε πάει πορεία με την ομάδα της στο δρόμο του Μπέρκχαμστεντ; Πήρε μαζί της άλλα δύο κορίτσια, ξέκοψαν από την υπόλοιπη ομάδα, κι όλο το απόγευμά τους το πέρασαν παρακολουθώντας έναν παράξενο τύπο. Τον πήραν στο κατόπι για δυο ώρες μες στο δάσος και, μόλις έφτασαν στο Άμερσαμ, τον παρέδωσαν στην περίπολο».

«Γιατί το έκαναν αυτό;» είπε ο Γουίνστον κατάπληκτος. Ο Πάρσονς συνέχισε θριαμβευτικά:

«Το παιδί μου είχε βεβαιωθεί πως ήταν πράκτορας του εχθρού. Ίσως να είχε πέσει με αλεξίπτωτο. Αλλά εδώ είναι το ζήτημα, φίλε μου. Τι νομίζεις ότι έκανε το κορίτσι μου να τον υποψιαστεί; Πρόσεξε ότι φορούσε κάτι παράξενα παπούτσια —είπε ότι δεν είχε δει ποτέ της κανέναν να φοράει τέτοια παπούτσια. Έτσι υποψιάστηκε πως ήταν ξένος. Πολύ έξυπνο για ένα αλητάκι εφτά χρονών, ε;»

«Τι απέγινε ο άνθρωπος;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Α, όσο γι' αυτό, δεν μπορώ να ξέρω. Αλλά δεν θα μου φαινόταν παράξενο αν...» —ο Πάρσονς έκανε σαν να σκόπευε μ' ένα τουφέκι, και πλατάγισε τη γλώσσα του για να μμηθεί τον κρότο της σφαίρας.

«Ωραία», είπε αφηρημένα ο Σάμι, χωρίς να σηκώσει τα μάτια από το χαρτί του.

«Φυσικά, πρέπει να δυσπιστούμε με καθετί», συμφώνησε από καθήκον ο Γουίνστον.

«Εκείνο που εννοώ είναι ότι βρισκόμαστε σε πόλεμο», είπε ο Πάρσονς.

Σαν επιβεβαίωση αυτής της φράσης, ένα σάλπισμα ακούστηκε από την τηλεοθόνη πάνω από τα κεφάλια τους. Αυτή τη φορά δεν ήταν αναγγελία καμιάς στρατιωτικής νίκης, αλλά μονάχα μια ανακοίνωση από το Υπουργείο Αφθονίας.

«Σύντροφοι!» φώναξε μια νεανική θερμή φωνή. «Προσοχή, σύντροφοι! Έχουμε σπουδαία νέα για σας. Κερδίσαμε τη μάχη της παραγωγής! Μόλις τώρα συμπληρώθηκαν οι στατιστικές για την παραγωγή όλων των ειδών των καταναλωτικών αγαθών και δείχνουν ότι το βιοτικό επίπεδο ανέβηκε κατά 20 τοις εκατό σε σχέση με τον περασμένο χρόνο. Σήμερα το πρωί, σ' ολόκληρη την Ωκεανία έγιναν ασυγκράτητες αυθόρμητες διαδηλώσεις. Οι εργάτες βγήκαν από τα εργοστάσια και τα γραφεία και παρέλασαν μες στους δρόμους με σημαίες, εκδηλώνοντας την ευγνωμοσύνη τους στον Μεγάλο Αδελφό για την καινούρια, ευτυχισμένη ζωή που μας έφερε η σοφή του ηγεσία. Παραθέτουμε μερικά από τα στοιχεία. Εδώδιμα...»

Η φράση «καινούρια, ευτυχισμένη ζωή μας» ξανακούστηκε

πολλές φορές. Ήταν, εδώ και λίγο καιρό, η προσφιλής φράση του Υπουργείου Αφθονίας. Οι σάλπιγγες είχαν αποσπάσει την προσοχή του Πάρσονς που καθόταν και άκουγε μ' ανοιχτό το στόμα, με μια επισημότητα γεμάτη ευλάβεια. Δεν μπορούσε να παρακολουθήσει τους αριθμούς των στατιστικών, αλλά ήξερε ότι σήμαιναν κάτι ευχάριστο. Έβγαλε μια μεγάλη βρόμικη πίπα που ήταν κιόλας μισογεμάτη μαύρη στάχτη. Με τη μερίδα των εκατό γραμμαρίων καπνού την εβδομάδα δεν μπορούσες ποτέ να γεμίσεις ολόκληρη πίπα. Ο Γουίνστον κάπνιζε ένα Τσιγάρο Νίκης που το κρατούσε οριζόντια με προσοχή. Η καινούρια μερίδα δεν θα μοιραζόταν πριν από αύριο και του έμεναν μόνο τέσσερα τσιγάρα. Για την ώρα δεν άκουγε κανέναν από τους θορύβους της σάλας, είχε απομονώσει την ακοή του στη φλυαρία που έβγαινε από την τηλεοθόνη σαν χείμαρρος. Φαίνεται ότι είχαν γίνει διαδηλώσεις ευχαριστίας προς τον Μεγάλο Αδελφό επειδή είχε αυξήσει τη μερίδα της σοκολάτας κατά είκοσι γραμμάρια τη βδομάδα. Και μόλις χθες, σκεφτόταν, είχαν αναγγείλει ότι η μερίδα θα μειωνόταν κατά είκοσι γραμμάρια τη βδομάδα. Είναι δυνατόν να το είχαν χάσει αυτό ύστερα από είκοσι τέσσερις ώρες μόνο; Ναι, το είχαν χάσει. Ο Πάρσονς το έχαιψε εύκολα, με την ηλιθιότητα ενός ζώου. Το αόμματο πλάσμα του διπλανού τραπέζιού το έχαιψε με φανατισμό, με πάθος, μ' έναν άγριο πόθο να ανιχνεύσει, να καταγγείλει και να εξατμίσει καθέναν που θα τολμούσε να πει ότι η μερίδα την προηγούμενη εβδομάδα ήταν τριάντα γραμμάρια. Ο Σάιμ επίσης — με πιο περίπλοκο τρόπο που είχε σχέση με τη μέθοδο της διπλής σκέψης — ο Σάιμ, λοιπόν, το είχε χάσει... Ήταν, δηλαδή, ο μόνος που θυμόταν;

Οι μυθώδεις στατιστικές συνέχιζαν να ξεχύνονται από την τηλεοθόνη. Σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, υπήρχε περισσότερο φαγητό, περισσότερα ρούχα, περισσότερα σπίτια, περισσότερα έπιπλα, περισσότερα μαγειρικά σκεύη, περισσότερα καύσιμα, πλοία, ελικόπτερα, περισσότερα βιβλία, περισσότερα παιδιά, περισσότερα τα πάντα, εκτός από την αρρώστια, το έγκλημα και την τρέλα. Χρόνο με το χρόνο και λεπτό με λεπτό, ο καθένας και το

καθετί ανέβαινε στα ύψη αστραπιαία. Όπως πριν ο Σάιμ, ο Γουίνστον είχε πάρει το κουτάλι του και ανατάραζε τη λιμονούλα της σάλτσας που κυλούσε προς την άκρη του τραπέζιού, σχηματίζοντας μια μακριά γραμμή σαν αυλάκι. Σκεφτόταν με δυσφορία τις υλικές συνθήκες της ζωής. Ήταν άραγε πάντα έτσι; Το φαγητό είχε πάντα αυτή τη γεύση; Έριξε μια ματιά ολόγυρα στην καντίνα: μια ασφυκτικά γεμάτη χαμηλοτάβανη αίθουσα με τοίχους βρομισμένους από την επαφή τόσων ανθρώπινων σωμάτων.

Τραπέζια και καρέκλες από μέταλλο παντού βουλιαγμένο, τόσο στριμωγμένα μεταξύ τους που ο ένας ακουμπούσε στον άλλο όταν κάθονταν. Τα κουτάλια στραβωμένα. Οι δίσκοι χαραγμένοι. Τα άσπρα φλιτζάνια χοντροκομμένα. Όλες οι επιφάνειες λιγδιασμένες, βρόμικες σε κάθε χαραμάδα τους και ολόγυρα αναιδόταν μια υπόξινη ανάμεικτη μυρωδιά από κακής ποιότητας τζιν, καφέ, γαλακτιά και βρόμικα ρούχα. Πάντα στο στομάχι σου και στο δέρμα σου υπήρχε ένα είδος διαμαρτυρίας, ένα αίσθημα ότι σε κοροϊδεύουν, ότι σου στερούν κάτι που δικαιούσαι. Ήταν αλήθεια ότι δεν θυμόταν τίποτα πολύ διαφορετικό. Ποτέ, απ' όσο μπορούσε να θυμηθεί, ποτέ δεν υπήρχε αρκετή τροφή, ποτέ δεν είχε κανείς κάλτσες ή εσώρουχα που να μην ήταν γεμάτα τρύπες, τα έπιπλα ήταν πάντα καταχτυπημένα και σάπια, τα δωμάτια πάντα είχαν λιγιστή θέρμανση, ο Ύπόγειος ήταν πάντα ασφυκτικά γεμάτος κόσμος. Τα σπίνια ετοιμόρροπα, το ψωμί μαυριδερό και το τσάι σπάνιο, ο καφές είχε φριχτή γεύση, τα τσιγάρα λιγιστά — τίποτε φτηνό και άφθονο δεν υπήρχε εκτός από συνθετικό τζιν. Η κατάσταση ήταν αφόρητη, και όσο περνούσαν τα χρόνια και γερνούσε κανείς, τόσο πιο δυσβάσταχτη γινόταν η ζωή. Όμως το γεγονός ότι αποκαρδιωνόσουν από το καθετί γύρω σου — από την έλλειψη άνεσης, από τη βρόμα και την ένδεια, από τους ατέλειωτους χειμώνες, από τις γλιτσιασμένες κάλτσες, από τα ασανσέρ που δεν λειτουργούσαν ποτέ, από το κρύο νερό, το τραχύ σαπούνι, τα τσιγάρα που διαλύονταν, από το φαγητό με την αηδιαστική γεύση — δεν ήταν σημάδι ότι η φυσική τάξη πραγμάτων είχε παραβιαστεί; Το γεγονός ότι δεν μπορούσες ν'

αντέξεις αυτή τη ζωή δεν αποδείκνυε ότι υπήρχε ανάμνηση μιας άλλης εποχής όπου το καθετί ήταν διαφορετικό;

Κοίταζε ξανά ένα γύρω στην κουζίνα. Όλοι σχεδόν ήταν άσχημοι, και θα ήταν άσχημοι ακόμα κι αν φορούσαν άλλα ρούχα αντί γι' αυτή την μπλε φόρμα. Στην άκρη της αίθουσας καθόταν σ' ένα τραπέζι μονάχος ένας ανθρωπάκος με μια παράξενη φάτσα σαν σκαθάρι κι έπινε καφέ, ρίχνοντας ολόγυρά του καχύποπτες ματιές. Πόσο εύκολο ήταν, σκέφτηκε ο Γουίνστον, αν δεν κοίταζες γύρω σου, να πιστέψεις ότι ο τύπος που το Κόμμα είχε σαν ιδεώδες υπήρχε, και μάλιστα υπερίσχυε: νέοι ψηλοί μυώδεις και νέες με πλούσιο στήθος, ξανθοί, ζωντανοί, ηλιοκαμένοι, ξένοιαστοι. Στην πραγματικότητα, όσο μπορούσε να κρίνει, οι περισσότεροι κάτοικοι της Πρώτης Περιοχής ήταν κοντοί, μαυριδεροί και άχαροι. Ήταν περίεργο το πόσο κυριαρχούσε στα Υπουργεία ο τύπος που έμοιαζε με σκαθάρι: μικρόσωμοι άνθρωποι που πάχαιναν από πολύ νέοι, με κοντά πόδια, γρήγορες σπασμωδικές κινήσεις και πλαδαρά, ανέκφραστα πρόσωπα με πολύ μικρά μάτια. Ήταν ο τύπος που φαίνεται να ανθεί πιο πολύ κάτω από την κυριαρχία του Κόμματος.

Η ανακοίνωση του Υπουργείου Αφθονίας τελείωσε μ' ένα ακόμη σάλπισμα που έδωσε τη θέση του σε μια βροντερή μουσική. Ο Πάρσονς, κατενθουσιασμένος από τον καταγισμό των αριθμητικών στοιχείων, έβγαλε την πίπα από το στόμα.

«Το Υπουργείο Αφθονίας έκανε σίγουρα καλή δουλειά φέτος», είπε με ύφος πολύξερου. «Αλήθεια, Σμιθ παλιόφιλε, δεν φαντάζομαι να έχεις κανένα ξυραφάκι να μου δώσεις;»

«Ούτε ένα», είπε ο Γουίνστον. «Χρησιμοποιώ το ίδιο ξυραφάκι επί έξι βδομάδες».

«Α καλά — είπα κι εγώ μήπως ήμουν τυχερός και είχες κανένα».

«Λυπάμαι», είπε ο Γουίνστον.

Το κρώξιμο από το διπλανό τραπέζι, ύστερα από μια προσωρινή σιωπή την ώρα της ανακοίνωσης του Υπουργείου, είχε ξαναρχίσει πάλι, πιο δυνατό από πριν. Ο Γουίνστον έπιασε ξαφνικά τον εαυτό

του να σκέφτεται την κυρία Πάρσονς, ξανάφερνε στο νου του τις αραιές τούφες των μαλλιών της και τη σκόνη στις ρυτίδες του προσώπου της. Μέσα σε δύο χρόνια το πολύ, τα παιδιά της θα την κατάγγελλαν στην Αστυνομία της Σκέψης. Η κυρία Πάρσονς θα εξατμιζόταν. Ο Σάμι επίσης. Κι ο Γουίνστον. Κι ο Ο'Μπράιεν. Ο Πάρσονς, απ' την άλλη, δεν θα εξατμιζόταν ποτέ. Το αόμματο πλάσμα με τη φωνή σαν κρώξιμο δεν θα εξατμιζόταν ποτέ. Τα μικρόσωμα ανθρωπάκια, που έμοιαζαν με σκαθάρια κι έτρεχαν με τόση σβελτάδα μες στο λαβύρινθο των διαδρόμων των Υπουργείων, δεν θα εξατμιζόνταν κι αυτά ποτέ. Και η μελαχρινή κοπέλα, εκείνη από το Τμήμα Φαντασίας, ούτε αυτή θα εξατμιζόταν ποτέ. Του φαινόταν ότι ήξερε από ένστικτο ποιος θα επιζούσε και ποιος θα χανόταν, μολονότι δεν μπορούσε να πει ποιο ήταν ακριβώς το στοιχείο που έφερνε την επιβίωση.

Εκείνη τη στιγμή βγήκε από την ονειροπόλησή του μ' ένα απότομο πήδημα. Η κοπέλα του διπλανού τραπέζιού είχε γυρίσει λίγο προς το μέρος του και τον κοίταζε. Ήταν η μελαχρινή. Τον κοίταζε μ' ένα λοξό βλέμμα αλλά με μια περίεργη ένταση. Τη στιγμή που είδε ότι την κοίταζε κι αυτός, γύρισε απότομα αλλού τα μάτια της.

Ο ιδρώτας ανάβλυσε από τη ραχοκοκαλιά του Γουίνστον. Ένα σκίρτημα τρόμου τον διαπέρασε. Του έφυγε σχεδόν αμέσως, αλλά του άφησε μια εκνευριστική ανησυχία. Γιατί τον κοίταζε; Γιατί τον παρακολουθούσε συνεχώς; Δυστυχώς, δεν μπορούσε να θυμηθεί αν είχε έρθει πριν ή μετά απ' αυτόν. Αλλά σίγουρα, χτες, στο Δίλεπτο Μίσους, κάθισε ακριβώς πίσω του, ενώ δεγ υπήρχε κανένας λόγος. Πολύ πιθανόν ο αντικειμενικός της σκοπός να ήταν να τον ακούσει για να βεβαιωθεί αν φώναζε αρκετά δυνατά.

Του ξαναήρθε η προηγούμενη σκέψη του: πιθανόν να μην ήταν μέλος της Αστυνομίας της Σκέψης αλλά ερασιτέχνης κατάσκοπος, δηλαδή το πιο επικίνδυνο είδος. Δεν ήξερε πόση ώρα καθόταν και τον κοίταζε, αλλά μπορεί να 'ταν και πέντε ολόκληρα λεπτά, και ίσως να μην έλεγχε εντελώς την έκφρασή του. Ήταν τρομερά επικίνδυνο

ν' αφήνεις τις σκέψεις σου να πλανιούνται όταν βρίσκεσαι σε δημόσιο χώρο ή μέσα στο πεδίο ορατότητας της τηλεοθόνης. Το παραμικρό μπορούσε να σε προδώσει. Ένα νευρικό τικ, ένα ασυναίσθητο βλέμμα αγωνίας, η συνήθεια να μουρμουρίζεις μόνος σου —καθετί που μπορούσε να φανεί αφύσικο ή να εγείρει την υποψία ότι πας να κρύψεις κάτι. Το να μην έχεις την πρέπουσα έκφραση στην οποιαδήποτε περίπτωση (να δείξεις δυσπιστία όταν ανάγγελλαν μια νίκη, φέρ' ειπείν) ήταν αξιόποινη παράβαση. Μέχρι που υπήρχε και όρος γι' αυτή στη Νέα Ομιλία: *έγκλημα έκφρασης* την ονόμαζαν.

Η κοπέλα τού είχε γυρίσει πάλι την πλάτη. Στο κάτω κάτω, ίσως να μην τον παρακολουθούσε· ίσως να ήταν σύμπτωση το γεγονός ότι καθόταν κοντά του δύο μέρες συνέχεια. Το τσιγάρο του είχε σβήσει, το ακούμπησε με προσοχή στην άκρη του τραπεζιού. Θα το αποτελείωνε μετά τη δουλειά, αν κατόρθωνε να κρατήσει τον καπνό του. Μπορεί η κοπέλα του διπλανού τραπεζιού να ήταν κατ'ασκοπος της Αστυνομίας της Σκέψης, μπορεί αυτός σε τρεις μέρες να βρισκόταν στα κελιά του Υπουργείου Αγάπης, αλλά το υπόλοιπο του τσιγάρου του δεν έπρεπε να πάει χαμένο. Ο Σάιμ δίπλωσε το χαρτί του και το τακτοποίησε στην τσέπη του. Ο Πάρσονς ξανάρχισε να μιλάει.

«Σου έχω ποτέ διηγηθεί, παλιόφιλε», είπε σκαλίζοντας την πίπα του, «για τότε που τα παμπόνηρα πιτσιρίκια μου έβαλαν φωτιά στη φούστα μιας γριάς στην αγορά, γιατί την είδαν να τυλίγει λουκάνικα σε μια αφίσα του Μ.Α.; Γλίστρησαν κρυφά πίσω της και της έβαλαν φωτιά μ' ένα κουτί σπίρτα. Την έκαψαν πολύ άσχημα, νομίζω. Αλητάκια, ε; Αλλά πονηρά σαν αλεπούδες! Τους κάνουν πρώτης τάξεως εκπαίδευση στους Κατασκόπους σήμερα —πολύ καλύτερη απ' ό,τι στις μέρες μου. Τι νομίζεις ότι τους έδωσαν τώρα; Ακουστικά για ν' ακούνε μέσ' από τις κλειδαρότρυπες! Η κορούλα μου τα έφερε στο σπίτι προχτές, τα δοκίμασε στην πόρτα του σαλονιού και υπολογίζει ότι μ' αυτά μπορεί να ακούσει δυο φορές καλύτερα απ' ό,τι με τ' αφτιά της. Φυσικά, ένα παιχνιδάκι είναι μόνο, όπως καταλαβαίνεις, αλλά τους μαθαίνει το σωστό πνεύμα, έτσι δεν είναι;»

Εκείνη τη στιγμή, η τηλεοθόνη έβγαλε ένα διαπεραστικό σφύριγμα. Ήταν το σήμα να γυρίσουν στη δουλειά. Και οι τρεις άντρες τινάχτηκαν επάνω αμέσως κι έτρεξαν γρήγορα για να στριμωχτούν γύρω από το ασανσέρ. Ο υπόλοιπος καπνός χύθηκε από το τσιγάρο του Γουίνστον.

VI

Ο Γουίνστον έγραφε στο ημερολόγιό του:

Αυτό συνέβη τρία χρόνια πριν. Ήταν ένα μουντό δειλινό, σ' ένα στενό δρομάκι κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό. Στεκόταν όρθια, ακουμπισμένη στον τοίχο, κοντά σε μια είσοδο, κάτω από ένα φανάρι του δρόμου που μόλις τη φώτιζε. Είχε νεανικό πρόσωπο, πολύ βαμμένο. Αυτό το βαρύ βάψιμο με τράβηξε· η αντίθεση που δημιουργούσαν το έντονο λευκό του δέρματος και το πολύ κόκκινο των χειλιών θύμιζε μάσκα. Οι γυναίκες του Κόμματος δεν βάφονται ποτέ. Δεν υπήρχε ψυχή στο δρόμο, ούτε τηλεοθόνη. «Δύο δολάρια», είπε. Εγώ...

Προς στιγμήν δυσκολεύτηκε πολύ να συνεχίσει. Έκλεισε τα μάτια και τα πίεσε με τα δάχτυλά του προσπαθώντας να σβήσει την εικόνα που του ερχόταν επίμονα στο μυαλό. Τον είχε πιάσει μια ακατανίκητη επιθυμία να βλαστημήσει όσο πιο βαριά γινόταν, να πάρει φόρα και να χτυπήσει το κεφάλι του στον τοίχο, να δώσει μια κλοτσιά στο τραπέζι, να εκσφενδονίσει το μελανοδοχείο έξω από το παράθυρο, να κάνει κάτι βίαιο, οτιδήποτε μπορούσε να προκαλέσει θόρυβο, πόνο, για να καταφέρει να διώξει την ανάμνηση που τον τυραννούσε.

Ο χειρότερος εχθρός σου, σκέφτηκε, είναι το νευρικό σου σύστημα. Η ένταση που υπάρχει μέσα σου μπορεί ανά πάσα στιγμή να εκδηλωθεί μ' ένα εξωτερικό σύμπτωμα. Σκέφτηκε έναν άνθρωπο που είχε συναντήσει στο δρόμο πριν από μερικές βδομάδες: ήταν ένας εντελώς συνηθισμένος τύπος, ένα μέλος του Κόμματος, γύρω στα τριάντα πέντε με σαράντα, ψηλός, λεπτός, και κρατούσε ένα χαρτοφύλακα. Τους χώριζαν λίγα μέτρα, όταν ξαφνικά ο Γουίνστον είδε την αριστερή μεριά του προσώπου αυτού του ανθρώπου να παραμορφώνεται από μια σύσπαση. Αυτό ξανάγινε καθώς περνούσε δίπλα του: ήταν απλώς ένας σπασμός, μια ανατριχίλα γρήγορη σαν το κλικ της φωτογραφικής μηχανής, αλλά ήταν φανερό ότι ήταν το συνηθισμένο τικ αυτού του ανθρώπου. Ο Γουίνστον θυμήθηκε πως εκείνη τη στιγμή σκέφτηκε: Αυτός ο κακομοίρης είναι χαμένος. Και το φοβερό ήταν πως αυτό το τικ γινόταν ασυναίσθητα. Ο πιο θανάσιμος κίνδυνος απ' όλους ήταν να μιλάς στον ύπνο σου: απ' όσο ήξερε ο Γουίνστον, δεν υπήρχε τίποτα που να σε προστατέψει από αυτό τον κίνδυνο.

Πήρε αναπνοή και συνέχισε το γράψιμο:

Την ακολούθησα μέσα από την είσοδο και διασχίσαμε την εσωτερική αυλή για να βρεθούμε σε μια υπόγειο κουζίνα. Ένα κρεβάτι ήτανε κολλημένο στον τοίχο, και πάνω στο τραπέζι μια λάμπα με το φως χαμηλωμένο. Εκείνη...

Τα δόντια του σφίχτηκαν. Ήθελε να φτύσει. Ταυτόχρονα με την κοπέλα της κουζίνας θυμήθηκε την Κάθριν, τη γυναίκα του. Ο Γουίνστον ήταν παντρεμένος — ή τουλάχιστον υπήρξε παντρεμένος. Μπορεί να ήταν ακόμα παντρεμένος, γιατί, απ' όσο ήξερε, η γυναίκα του δεν είχε πεθάνει. Του φάνηκε ότι ανέπνεε ακόμα τη βαριά ζεστή μυρωδιά της υπόγειας κουζίνας: μια ανάμεικτη μυρωδιά κορμιού, βρόμικων ρούχων και άθλιου φτηνού αρώματος — ωστόσο ελκυστικού, γιατί καμιά γυναίκα του Κόμματος δεν φορούσε άρωμα, ούτε

κατά διάνοια. Μόνο οι προλετάρειες φορούσαν άρωμα. Μες στο μυαλό του το άρωμα ήταν συνδυσασμένο με την πορνεία.

Όταν πήγε μ' αυτή τη γυναίκα, ήταν το πρώτο του παραστράτημα μετά από δύο σχεδόν χρόνια. Απαγορευόταν να πηγαίνεις με πόρνες βέβαια, αλλά ήταν ένας κανόνας που μπορούσες καμιά φορά να παραβείς. Ήταν επικίνδυνο, αλλά όχι ζήτημα ζωής και θανάτου. Αν σ' έπιαναν με πόρνη, σήμαινε πέντε χρόνια καταναγκαστικά έργα, όχι περισσότερο, αν δεν είχες κάνει καμιά άλλη παράβαση. Και ήταν αρκετά εύκολο, αρκεί νά μη σ' έπιαναν επ' αυτοφώρω. Οι φτωχές συνοικίες ήταν γεμάτες από γυναίκες πρόθυμες να πουληθούν. Μερικές μπορούσες να τις πάρεις για ένα μπουκάλι τζιν, που για τους προλετάρειους ήταν απαγορευμένο. Σιωπηρά, το Κόμμα μάλλον ενθάρρυνε την πορνεία, θεωρώντας τη διέξοδο των ενστικτων που δεν μπορούσαν να καταπιέσουν εντελώς. Η σκέτη επαφή δεν είχε μεγάλη σημασία, όσο ήταν μυστική και χωρίς ηδονή και αφορούσε μόνο γυναίκες μιας απόκληρης και περιφρονημένης τάξης. Το ασυγχώρητο έγκλημα ήταν η σεξουαλική επαφή μεταξύ των μελών του Κόμματος. Αλλά — αν και πολλά θύματα των μεγάλων εκκαθαρίσεων είχαν ομολογήσει την ενοχή τους για το εν λόγω έγκλημα — ήταν δύσκολο να φανταστεί κανείς πώς θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μια τέτοια επαφή.

Ο σκοπός του Κόμματος δεν ήταν μόνο να εμποδίζει να δημιουργηθούν ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες αισθήματα που δεν θα μπορούσε να ελέγξει. Ο πραγματικός ανομολόγητος σκοπός τους ήταν να αφαιρέσουν την ηδονή από τη σεξουαλική πράξη. Ο εχθρός δεν ήταν τόσο η αγάπη, όσο ο ερωτισμός, είτε εντός είτε εκτός γάμου. Όλοι οι γάμοι μεταξύ μελών του Κόμματος έπρεπε να εγκριθούν από ειδική επιτροπή — αν και δεν είχε ποτέ διατυπωθεί σαφώς αυτή η αρχή —, δεν δινόταν ποτέ άδεια αν το ενδιαφερόμενο ζευγάρι έδινε την εντύπωση ότι αισθανόταν αμοιβαία φυσική έλξη. Ο μόνος σκοπός του γάμου που αναγνώριζαν ήταν να γεννηθούν παιδιά για να μπουκ στην υπηρεσία του Κόμματος. Η σεξουαλική σχέση έπρεπε να θεωρείται κάπως σαν αηδιαστική μικρή εγχείρηση,

σαν να κάνει κανείς κλύσμα. Και αυτό επίσης δεν είχε διακηρυχτεί έτσι καθαρά, αλλά, με έμμεσο τρόπο, το επαναλάμβαναν χιλιάδες φορές σε κάθε μέλος του Κόμματος από την παιδική του ηλικία. Υπήρχαν ακόμα οργανώσεις σαν τον Αντισεξουαλικό Σύνδεσμο Νέων που υποστήριζαν πλήρη αποχή από το γάμο και για τα δύο φύλα. Όλα τα παιδιά έπρεπε να γεννιούνται με τεχνητή γονιμοποίηση και να ανατρέφονται σε δημόσια ιδρύματα. Ο Γουίνστον ήξερε πως αυτό δεν το εννοούσαν απόλυτα, αλλά οπωσδήποτε ταίριαζε με τη γενική ιδεολογία του Κόμματος. Το Κόμμα προσπαθούσε να σκοτώσει το σεξουαλικό ένστικτο ή, αν δεν μπορούσε να το σκοτώσει, να το διαστρέψει και να το σπιλώσει. Δεν ήξερε γιατί ήταν έτσι, αλλά του φαινόταν φυσικό, και, όσο αφορούσε τις γυναίκες, οι προσπάθειες του Κόμματος είχαν πετύχει σε μεγάλο βαθμό.

Σκέφτηκε ξανά την Κάθριν. Πρέπει να είναι εννέα, δέκα, κοντά έντεκα χρόνια που είχαν χωρίσει. Ήταν παράδοξο πόσο σπάνια τη σκεφτόταν. Για μέρες ολόκληρες μπορούσε να ξεχάσει ότι είχε ποτέ παντρευτεί. Έμειναν μαζί μόνο δεκαπέντε μήνες περίπου. Το Κόμμα δεν έδινε άδεια διαζυγίου, αλλά μάλλον ενθάρρυνε διαζύγια σε περιπτώσεις που δεν υπήρχαν παιδιά.

Η Κάθριν ήταν ψηλή, ξανθιά κοπέλα, με ίσια κορμοστασιά και θαυμάσιες κινήσεις. Το τολμηρό, αετίσιο πρόσωπό της θα μπορούσες να το πεις αριστοκρατικό, μέχρι που θ' ανακάλυπτες ότι πίσω από αυτό δεν υπήρχε απολύτως τίποτα. Από την αρχή της κοινής τους ζωής, ο Γουίνστον αποφάσισε (ίσως όμως γιατί τη γνώρισε πολύ καλύτερα απ' ό,τι άλλους ανθρώπους) ότι ήταν το πιο πρόστυχο, το πιο κενό πλάσμα που είχε συναντήσει ποτέ. Δεν υπήρχε μια σκέψη στο μυαλό της που να μην ήταν σύνθημα, και δεν υπήρχε καμία απολύτως βλακεία που να μην κατάπινε αμέσως μόλις της τη σέρβιρε το Κόμμα. Μες στο μυαλό του της είχε δώσει το παρατσούκλι «Το ανθρώπινο φερέφωνο». Παρά ταύτα, θα είχε υπομείνει τη ζωή μαζί της, αν δεν υπήρχε μεταξύ τους ένα πράγμα — το σεξ.

Μόλις την άγγιζε, εκείνη τραβιόταν και πέτρωνε. Κάθε φορά που την αγκάλιαζε, είχε το αίσθημα ότι αγκαλιάζει μια ξύλινη

αρθρωτή κούκλα. Και το περίεργο ήταν πως, ακόμα κι όταν σφιγγόταν πάνω του, αυτός είχε την εντύπωση πως ταυτόχρονα τον απωθούσε μ' όλη της τη δύναμη. Η ακαμψία των μυών της συντελούσε σ' αυτή την εντύπωση. Κειτόταν με κλειστά τα μάτια, χωρίς να αντιστέκεται ή να συμμετέχει, απλώς και μόνο υποτασσόταν. Ήταν κάτι εξαιρετικά δυσάρεστο, και μετά από λίγο έγινε φοβερό. Ακόμα κι έτσι όμως θα μπορούσε να ανεχτεί τη ζωή μαζί της, αν συμφωνούσαν να μην έχουν καμιά σωματική επαφή. Αλλά περιέργως, η Κάθριν δεν το δέχτηκε. Έπρεπε, έλεγε, να κάνουν παιδιά, αν μπορούσαν. Έτσι αυτή η παρωδία συνεχιζόταν μια φορά την εβδομάδα, τακτικά, εκτός αν ήταν αδύνατο από τις συνθήκες. Συνήθιζε ακόμα να του το θυμίζει από το πρωί, σαν να 'ταν μια δουλειά που έπρεπε να γίνει το βράδυ και δεν έπρεπε να την ξεχάσουν. Χρησιμοποιούσε δύο εκφράσεις γι' αυτό. Η μία ήταν «να φτιάξουμε ένα παιδί», και η άλλη ήταν «το καθήκον μας προς το Κόμμα» (ναι, χρησιμοποιούσε αυτή τη φράση). Πολύ σύντομα, άρχισε να αισθάνεται φόβο όταν πλησίαζε η ορισμένη μέρα. Αλλά, ευτυχώς, δεν έγινε κανένα παιδί, και στο τέλος συμφώνησε να σταματήσουν την προσπάθεια. Αμέσως μετά χώρισαν.

Ο Γουίνστον αναστέναζε αθόρυβα. Πήρε πάλι την πένα κι έγραψε:

Έπεσε στο κρεβάτι και αμέσως, χωρίς καμιά εισαγωγή, με τον πιο άγαρμπο, φοβερό τρόπο που μπορεί κανείς να φανταστεί, σήκωσε τη φούστα της. Εγώ...

Είδε τον εαυτό του να στέκεται εκεί στο θαμπό φως της λάμπας, με τη μυρωδιά των κοριών και του φτηνού αρώματος στα ρουθούνια του, και στην καρδιά του ένα αίσθημα ήττας και μνησικακίας που, ακόμα κι αυτή τη στιγμή, ήταν ανάμεικτο με τη σκέψη του λευκού κορμιού της Κάθριν, παγωμένου για πάντα από την υπνωτιστική δύναμη του Κόμματος. Γιατί έπρεπε να 'ναι πάντα έτσι; Γιατί να μην μπορεί να έχει μια δικιά του γυναίκα αντί να περ-

νά απ' αυτές τις βρομερές δοκιμασίες; Αλλά μια αληθινή ερωτική ιστορία ήταν κάτι που δεν μπορούσες ούτε να σκεφτείς. Οι γυναίκες του Κόμματος ήταν όλες ίδιες. Η αγνότητα είχε ριζώσει τόσο βαθιά μέσα τους, όσο και η αφοσίωση προς το Κόμμα. Τα φυσικά τους αισθήματα τα είχαν ξεριζώσει από μέσα τους με τους κανόνες της ζωής που εφάρμοζαν συστηματικά από νωρίς, με τα σπορ και το κρύο νερό, με τους παραλογισμούς που τους παραγέμιζαν το κεφάλι στο σχολείο, στους Κατασκόπους και στο Σύνδεσμο της Νεολαίας, με τα κηρύγματα, τις παρελάσεις, τα τραγούδια, τα συνθήματα και τα στρατιωτικά εμβατήρια. Η λογική του τού έλεγε ότι θα υπήρχαν εξαιρέσεις, αλλά η καρδιά του δεν το πίστευε. Ήταν όλες άπαρτες, όπως τις ήθελε το Κόμμα. Και εκείνο που ήθελε πιο πολύ από το ν' αγαπηθεί, ήταν να γκρεμίσει αυτόν τον τοίχο της αρετής, έστω και μια φορά σ' όλη του τη ζωή. Η σεξουαλική πράξη, αν γινόταν μ' επιτυχία, ήταν επανάσταση. Ο πόθος ήταν έγκλημα της σκέψης. Αν κατάφερνε να ξυπνήσει την Κάθριν, θα έμοιαζε με αποπλάνηση, κι ας ήταν γυναίκα του.

Αλλά έπρεπε να συνεχίσει την ιστορία του. Έγραψε:

Σήκωσα τη λάμπα. Όταν την είδα στο φως...

Μετά από το σκοτάδι, το αδύναμο φως της λάμπας φάνηκε πολύ λαμπερό. Για πρώτη φορά μπόρεσε να δει καλά τη γυναίκα. Προχώρησε ένα βήμα εμπρός και αμέσως σταμάτησε γεμάτος επιθυμία και τρόμο. Συνειδητοποίησε με πόνο τον κίνδυνο που διέτρεχε με την παρουσία του εδώ. Ήταν πολύ πιθανό να τον συλλάβουν όταν θα έβγαινε. Μπορεί κιόλας να τον περίμεναν αυτή τη στιγμή στην πόρτα. Αν έφευγε χωρίς να 'χει κάνει αυτό που τον έφερε εδώ...

Έπρεπε να το γράψει, έπρεπε να το εξομολογηθεί. Εκείνο που ξαφνικά είδε στο φως της λάμπας ήταν πως αυτή η γυναίκα ήταν γριά. Είχε βάλει τόσο παχύ στρώμα μπογιάς, που νόμιζες ότι το πρόσωπό της θα ραγίσει σαν γύψινη μάσκα. Τα μαλλιά της ήταν όλο άσπρες τρίχες· όμως, η πιο φριχτή λεπτομέρεια ήταν ότι, όταν

μισάνοιξε το στόμα της, αποκάλυψε μια σπηλαιώδη μαυρίλα. Δεν είχε καθόλου δόντια.

Έγραψε βιαστικά, με άσχημα γράμματα:

Όταν την είδα στο φως, ήταν γριά, τουλάχιστον πενήντα χρονών, αλλά προχώρησα κι έκανα ακριβώς ό,τι σκόπευα.

Πίεσε πάλι τα δάχτυλα στα μάτια του. Το είχε γράψει επιτέλους, αλλά τίποτε δεν άλλαξε. Δεν θεραπεύτηκε. Είχε την ίδια και μεγαλύτερη επιθυμία να ουρλιάξει βλαστήμιες με όλη τη δύναμη της φωνής του.

VII

Αν υπάρχει ελπίδα, έγραψε ο Γουίνστον, βρίσκεται στους προλετάριους.

Αν υπήρχε ελπίδα, έπρεπε να βρίσκεται στους προλετάριους, γιατί μόνο εκεί, σ' αυτές τις περιφρονημένες τεράστιες μάζες, το 85 τοις εκατό του πληθυσμού της Ωκεανίας, μπορούσε να γεννηθεί η δύναμη που θα κατάστρεφε το Κόμμα. Το Κόμμα δεν θα μπορούσε να ανατραπεί εκ των έσω. Οι εχθροί του Κόμματος — αν υπήρχαν — ήταν αδύνατο να ενωθούν, ούτε καν να γνωριστούν μεταξύ τους. Ακόμα κι αν υπήρχε η θρυλική Αδελφότητα — πράγμα πιθανό —, ήταν εντελώς αδύνατο να συγκεντρωθούν πάνω από δύο ή τρία μέλη της. Η εξέγερση γι' αυτούς ήταν ένα βλέμμα, μια μικρή αλλαγή στη φωνή, το πολύ μια λέξη που ψιθύριζαν κάπου κάπου. Αλλά οι προλετάριοι δεν είχαν καμιά ανάγκη να συνωμοτήσουν, αρκεί να μπορούσαν με κάποιο τρόπο να συνειδητοποιήσουν τη δύναμή τους. Δεν είχαν παρά να σηκωθούν και να τιναχτούν, όπως

ένα άλογο που διώχνει από πάνω του τις μύγες. Αν το ήθελαν, θα μπορούσαν να τινάξουν το Κόμμα στον αέρα αύριο το πρωί. Σίγουρα, δεν θα 'πρεπε αργά ή γρήγορα να τους έρθει στο μυαλό αυτή η ιδέα; Και όμως!..

Θυμήθηκε πως μια φορά που περπατούσε σ' έναν πολυσύχναστο δρόμο ξέσπασε ένας δυνατός θόρυβος από εκατοντάδες φωνές — γυναικείες φωνές — σ' ένα δρομάκι λίγο πιο πέρα. Ήταν μια φοβερή κραυγή οργής και απελπισίας, ένα βαθύ, δυνατό «Ωω!» που αντηχούσε σαν καμπάνα. Η καρδιά του σκίρτησε. Άρχισε! σκέφτηκε. Εξέγερση! Οι προλετάριοι σπάζουν τα δεσμά τους. Επιτέλους! Όταν έφτασε στο σημείο που ακούγονταν οι φωνές, είδε ένα συρφετό από διακόσιες τριακόσιες γυναίκες στριμωγμένες γύρω από τους πάγκους μιας υπαίθριας λαϊκής αγοράς. Τα πρόσωπά τους είχαν το τραγικό ύφος ναυαγών που βουλιάζουν. Όμως εκείνη τη στιγμή, η γενική απελπισία εκτονώθηκε σ' ένα πλήθος προσωπικούς καβγάδες. Φαίνεται ότι σ' έναν πάγκο πουλούσαν τενεκεδένιες κατσαρόλες. Ήταν κάτι ελεεινά παλιοπράγματα, αλλά δεν μπορούσες εύκολα να βρεις σκευή μαγειρικής. Τώρα είχαν παρουσιαστεί ξαφνικά στην αγορά. Οι γυναίκες που είχαν καταφέρει να πάρουν, προσπαθούσαν να φύγουν με τις κατσαρόλες ενώ σπρώχνονταν και πιέζονταν από τις υπόλοιπες, την ώρα που δεκάδες άλλες γυναίκες ούρλιαζαν γύρω από τον πάγκο, κατηγορώντας τον πωλητή πως έκανε χάρες και έλεγαν ότι είχε κι άλλες κατσαρόλες κρυμμένες για ρεζέρβα. Σε λίγο ξέσπασε καινούρια φασαρία. Δύο πελώριες γυναίκες, η μια αναμαλλιασμένη, είχαν πιάσει την ίδια κατσαρόλα και προσπαθούσαν η μία να την αρπάξει από την άλλη. Καθώς την τραβολογούσαν, τους έμειναν τα χερούλια στα χέρια. Ο Γουίνστον τις κοίταξε με αηδία. Κι όμως, για μια στιγμή τι τρομακτική δύναμη έμοιαζε ν' αναδίδεται απ' αυτή την κραυγή που βγήκε από μερικά μόνο στόματα. Πώς γίνονται και δεν φώναζαν ποτέ έτσι για ζητήματα που άξιζαν; Ο Γουίνστον έγραψε:

Δεν θα επαναστατήσουν αν δεν αποκτήσουν συνείδηση, και δε θ' αποκτήσουν συνείδηση αν δεν επαναστατήσουν.

Αυτό, σκέφτηκε, θα μπορούσε να 'ναι σχεδόν αντιγραφή από κάποιον βιβλίο του Κόμματος. Το Κόμμα, βέβαια, ισχυριζόταν πως είχε απελευθερώσει τους προλετάριους από τη σκλαβιά. Πριν από την Επανάσταση, είχαν γνωρίσει φοβερή καταπίεση από τους καπιταλιστές. Τους άφηναν να πεθαίνουν από την πείνα, τους μαστίζωναν, έστελναν τις γυναίκες να δουλεύουν στα ανθρακωρυχεία (στην πραγματικότητα, ακόμα και τώρα οι γυναίκες δούλευαν στα ανθρακωρυχεία), πουλούσαν τα παιδιά τους στις φάμπρικες από έξι χρονών. Παράλληλα όμως μ' αυτά, πιστό στις αρχές της διπλής σκέψης, το Κόμμα δίδασκε ότι οι προλετάριοι ήταν από τη φύση τους κατώτερα όντα και ότι έπρεπε να κρατιούνται σε υποταγή σαν τα ζώα. Για να συμβαίνει αυτό, έπρεπε να εφαρμόζονται μερικοί απλοί κανόνες. Ήταν γεγονός ότι πολύ λίγα πράγματα ήταν γνωστά για τους προλετάριους. Δεν χρειαζόταν να ξέρει κανείς πολλά γι' αυτούς. Όσο συνέχιζαν να δουλεύουν και να γεννοβολούν, όλες οι άλλες δραστηριότητές τους δεν είχαν σημασία. Αφημένοι στην τύχη τους, σαν τα αμολημένα κοπάδια στις πεδιάδες της Αργεντινής, είχαν ξαναγυρίσει σ' έναν τρόπο ζωής που τους φαινόταν φυσικός, πάνω στα πρότυπα των προγόνων τους. Γεννιούνταν, μεγάλωναν στους δρόμους, πήγαιναν στη δουλειά από τα δώδεκά τους χρόνια, περνούσαν μια σύντομη περίοδο ανθηρής ομορφιάς και σεξουαλικού πόθου, παντρεύονταν στα είκοσι, ήταν κιόλας μεσόκοποι στα τριάντα, και πέθαιναν συνήθως γύρω στα εξήντα τους. Η βαριά δουλειά, η φροντίδα για το σπίτι και τα παιδιά, οι μικροπρεπείς καθγάδες με τους γείτονες, κινηματογράφος, ποδόσφαιρο, μπίρα και προπάντων ο τζόγος, ήταν όλος κι όλος ο πνευματικός τους ορίζοντας. Δεν ήταν δύσκολο να τους ελέγχει το Κόμμα. Ανάμεσά τους κυκλοφορούσαν διαρκώς πράκτορες της Αστυνομίας της Σκέψης, διαδίδοντας ψεύτικες φήμες. Και σημείωναν και εξοστράκιζαν τα λίγα άτομα που έκριναν ότι μπορούσαν να γίνουν επικίνδυνα. Δεν έκαναν όμως καμιά προσπάθεια να τους μύησουν στην ιδεολογία του Κόμματος. Το Κόμμα δεν ήθελε να έχουν οι προλετάριοι πολιτική συνείδηση. Ό,τι ζητούσε απ' αυτούς ήταν ένας πρωτόγονος πατριωτισμός τον οποί-

ον μπορούσε να επικαλείται κάθε φορά που χρειαζόταν να τους κάνει να δεχτούν περισσότερες ώρες δουλειάς ή μειωμένο συσσίτιο. Ακόμα κι όταν ήταν δυσαρεστημένοι — πράγμα που συνέβαινε καμιά φορά — η δυσαρέσκειά τους δεν οδηγούσε πουθενά, γιατί, χωρίς απόψεις για τα γενικά ζητήματα, συγκεντρώνονταν μόνο σε ασήμαντες προσωπικές στενοχώριες. Τα σημαντικά πράγματα τους διέφευγαν. Οι περισσότεροι προλετάριοι δεν είχαν καν τηλεοθόνες σπίτι τους. Ακόμα και η Ασφάλεια πολύ λίγο ανακατευόταν στις δουλειές τους. Υπήρχε ένα μεγάλο ποσοστό εγκληματικότητας στο Λονδίνο, σωστό κράτος εν κράτει από κλέφτες, ληστές, πόρνες, λαθρέμπορους ναρκωτικών και φυγόδικους κάθε λογής· αλλ' αφού αυτά συνέβαιναν μεταξύ των προλετάρων, δεν είχαν σημασία. Στα θέματα ηθικής ήταν ελεύθεροι να ακολουθούν τον κώδικα των προγόνων τους. Ο σεξουαλικός πουριτανισμός του Κόμματος δεν επιβαλλόταν σ' αυτούς. Οι σεξουαλικές σχέσεις δεν τιμωρούνταν, το διαζύγιο επιτρεπόταν. Ακόμα και η θρησκευτική λατρεία θα επιτρεπόταν, αν οι προλετάριοι έδιναν κάποια ένδειξη ότι τη χρειαζόνταν ή την ήθελαν. Ήταν υπεράνω κάθε υποψίας. Όπως έλεγε και ένα σύνθημα του Κόμματος: «Τα ζώα και οι προλετάριοι είναι ελεύθεροι».

Ο Γουίνστον έσκυψε κι έξυσε προσεκτικά την πληγή του. Άρχισε να τον τρώει πάλι. Πάντα ξαναγυρνούσε στο ίδιο σημείο: ήταν αδύνατο να ξέρει κανείς πώς ήταν η ζωή πριν από την Επανάσταση. Πήρε από το συρτάρι του ένα βιβλίο ιστορίας για παιδιά που είχε δανειστεί από την κυρία Πάρσονς κι άρχισε να αντιγράφει ένα απόσπασμα στο ημερολόγιό του:

Τα παλιά χρόνια πριν από την ένδοξη Επανάσταση, το Λονδίνο δεν ήταν η όμορφη πόλη που ξέρουμε σήμερα. Ήταν μια σκοτεινή βρόμικη άθλια πόλη, όπου σχεδόν όλοι πεινούσαν και εκατοντάδες χιλιάδες φτωχοί δεν είχαν παπούτσια να φορέσουν και στέγη να κοιμηθούν. Παιδιά σαν και σας έπρεπε να δουλεύουν δώδεκα ώρες την ημέρα για απάνθρωπα αφε-

ντικά, που τα μαστίγωναν αν εργάζονταν αργά και τους έδιναν να τρώνε ένα σκέτο μπαγιάτικο ξεροκόμματο και νερό. Αλλά μέσα σ' όλη αυτή την τρομερή φτώχεια, υπήρχαν μερικά όμορφα μεγάλα σπίτια, όπου ζούσαν πλούσιοι άνθρωποι που είχαν τριάντα άτομα να τους υπηρετούν. Αυτοί οι πλούσιοι άνθρωποι λέγονταν καπιταλιστές. Ήταν χοντροί, άσχημοι, με άγρια πρόσωπα, σαν αυτόν που βλέπετε στη διπλανή σελίδα. Βλέπετε πώς είναι ντυμένος, μ' ένα μακρύ μαύρο σακάκι που το έλεγαν ρεντιγκότα κι ένα περίεργο γυαλιστερό καπέλο που είχε σχήμα σωλήνα της σόμπας και λεγόταν ημίψηλο. Αυτό ήταν το ντύσιμο των καπιταλιστών και δεν επιτρεπόταν να το φορέσει κανείς άλλος. Οι καπιταλιστές εξουσίαζαν το καθετί στον κόσμο και όλοι οι άλλοι ήταν σκλάβοι τους. Κατείχαν όλη τη γη, όλα τα σπίτια, όλα τα εργοστάσια και όλα τα χρήματα. Αν κάποιος τους έδειχνε ανυπακοή, μπορούσαν να τον ρίξουν στη φυλακή ή να τον διώξουν από τη δουλειά και να τον αφήσουν να πεθάνει της πείνας. Όταν ένας κοινός άνθρωπος μιλούσε σ' έναν καπιταλιστή, έπρεπε να υποκλίνεται με δουλοπρέπεια, να σκύβει το κεφάλι του, να βγάζει το καπέλο του και να τον αποκαλεί «Κύριο». Ο αρχηγός των καπιταλιστών λεγόταν Βασιλιάς, και...

Αλλά ο Γουίνστον ήξερε τα υπόλοιπα. Θα ανέφεραν τους επισκόπους με τα πολυτελή τους άμφια, τους δικαστές με τις τηβέννους τους από ερμίνα, τις μηχανές βασανιστηρίων, τον τροχό, τα μαστίγια, το συμπόσιο του Λόρδου Δημάρχου και τη συνήθεια να φιλούν τα πόδια του Πάπα. Υπήρχε επίσης αυτό που λεγόταν *jus primae noctis*, που μάλλον δεν θα το ανέφεραν στα σχολικά βιβλία των παιδιών. Ήταν ο νόμος που έδινε το δικαίωμα στους καπιταλιστές να κοιμούνται με όποια γυναίκα δούλευε στα εργοστάσιά τους.

Πώς μπορούσες να ξέρεις ποια και πόσα απ' αυτά ήταν ψέματα; Ίσως να ήταν αλήθεια ότι ο μέσος άνθρωπος ζούσε καλύτερα τώρα απ' ό,τι πριν την Επανάσταση. Η μόνη μαρτυρία για το αντίθετο ήταν η σιωπηλή διαμαρτυρία που ένοιωθες μέσα σου, το ενστικτώδες αίσθημα ότι οι συνθήκες ζωής σήμερα σου είναι ανυπόφορες και ότι κάποτε στο παρελθόν θα πρέπει να ήταν διαφορετικές. Του ήρθε η σκέψη ότι το κύριο χαρακτηριστικό της τωρινής ζωής δεν ήταν η σκληρότητα και η ανασφάλεια, αλλά η αδιαφορία, η μιζέρια, η υποταγή. Η ζωή, αν κοίταζες γύρω, δεν παρουσίαζε την παραμικρή ομοιότητα όχι μόνο με τα ψέματα που ξεχύνονταν από τις τηλεοθόνες, αλλά και με τα ιδανικά που προσπαθούσε να πραγματοποιήσει το Κόμμα. Ακόμα και για ένα μέλος του Κόμματος πολλές πτυχές της ζωής ήταν ουδέτερες, δεν είχαν τίποτα να κάνουν με την πολιτική: ήταν μόνο η ταλαιπωρία και ο μόχθος της βαριάς δουλειάς, ένας αγώνας να εξασφαλίσεις μια θέση στον Ίπόγειο, να μαντάρεις μια παλιωμένη κάλτσα, να φυλάξεις τη γόπα του τελευταίου τσιγάρου που σου απόμεινε, να ζητιανέψεις μια ταμπλέτα ζαχαρίνη. Το ιδανικό που είχε ορίσει το Κόμμα ήταν κάτι τεράστιο, τρομερό, αστραφτερό, ένας κόσμος από ατσάλι και μπετόν με τερατώδεις μηχανές και φοβερά όπλα, ένα έθνος πολεμιστών και φανατικών, που προχώρούσαν εμπρός μέσα σε τέλεια ενότητα, που έκαναν τις ίδιες σκέψεις, κραύγαζαν τα ίδια συνθήματα, που αιώνια εργαζόνταν, πολεμούσαν, θριάμβευαν, καταδίωκαν. Τριακόσια εκατομμύρια άνθρωποι, όλοι με το ίδιο πρόσωπο. Η πραγματικότητα, όμως, ήταν ερειπωμένες βρομερές πόλεις όπου σέρνονταν υποσιτισμένοι άνθρωποι με τρύπια παπούτσια μέσα σε μπαλωμένα σπίτια του δέκατου ένατου αιώνα, που μύριζαν πάντα λάχανο και ελεεινά αποχωρητήρια. Από τη σκέψη του Γουίνστον πέρασε το όραμα του Λονδίνου τεράστιου κι ερειπωμένου, μια πολιτεία με ένα εκατομμύριο σκουπιδοτενεκέδες, και μαζί τού ήρθε η εικόνα της κυρίας Πάρσονς, μιας γυναίκας με ρυτιδωμένο πρόσωπο και αραιά μαλλιά σαν σκούπα, να σκαλίζει με απόγνωση το βουλωμένο σωλήνα της αποχέτευσης.

Έσκυψε κι έξυσε πάλι τον αστράγαλό του. Μέρα νύχτα οι τηλεοθόνες σου έπαιρναν τ' αφτιά με στατιστικές που αποδείκνυαν ότι οι άνθρωποι σήμερα είχαν περισσότερη τροφή, περισσότερα ρούχα, καλύτερα σπίτια, καλύτερη ψυχαγωγία, ότι ζούσαν περισσότερα χρόνια, δούλευαν λιγότερες ώρες, ήταν ψηλότεροι, πιο υγιείς, πιο δυνατοί, πιο ευτυχισμένοι, πιο έξυπνοι, πιο μορφωμένοι απ' ό,τι πενήντα χρόνια πριν. Ούτε μια λέξη απ' αυτές τις στατιστικές δεν μπορούσε να αποδειχθεί σωστή ή λανθασμένη. Το Κόμμα έλεγε, παραδείγματος χάρη, ότι σήμερα το σαράντα τοις εκατό των ενηλίκων προλεταρίων ήταν μορφωμένοι: ενώ, πριν από την Επανάσταση, έλεγε, ήταν μόνο το δεκαπέντε. Το Κόμμα ισχυριζόταν ότι η αναλογία της παιδικής θνησιμότητας ήταν τώρα μόνο εκατόν εξήντα στα χίλια, ενώ πριν από την Επανάσταση ήταν τριακόσια, και ούτω καθεξής. Ήταν σαν να έχεις μία εξίσωση με δύο αγνώστους. Θα μπορούσε κάθε λέξη από τα βιβλία της ιστορίας, ακόμα και τα πράγματα που παραδεχόταν κανείς αναντίρρητα, να είναι καθαρή φαντασία. Απ' όσο ήξερε, μπορεί να μην είχε υπάρξει ο νόμος *ius primaе noctis* ή πράγματα σαν τον καπιταλιστή και το ημίψηλο.

Το καθετί έσβηνε μες στην ομίχλη. Το παρελθόν είχε σβηστεί, το σβήσιμο είχε ξεχαστεί, το ψέμα γινόταν αλήθεια. Μια μόνο φορά στη ζωή του — μετά από το γεγονός, κι αυτό ήταν που είχε σημασία — έπεσε στα χέρια του μια χειροπιαστή αδιάψευστη απόδειξη διαστρέβλωσης της αλήθειας. Την είχε στο χέρι του για λίγα λεπτά μόνο. Αυτό θα πρέπει να έγινε το 1973, σίγουρα ήταν την εποχή περίπου που χώρισε με την Κάθριν. Αλλά η πραγματική αντίστοιχη ημερομηνία ήταν πριν επτά ή οκτώ χρόνια.

Η ιστορία άρχισε κάπου στα μέσα της δεκαετίας του εξήντα, την περίοδο των μεγάλων εκκαθαρίσεων, όταν οι ιστορικοί ηγέτες της Επανάστασης εξοντώθηκαν μια και καλή. Το 1970 δεν είχε απομείνει κανείς τους εκτός από τον ίδιο τον Μεγάλο Αδελφό. Τους υπόλοιπους τους είχαν παρουσιάσει σαν προδότες και αντεπαναστάτες. Ο Γκολντσταίν είχε δραπετεύσει και κρυβόταν, κανείς δεν ήξερε πού, και από τους υπόλοιπους άλλοι είχαν εξαφανιστεί, ενώ οι

περισσότεροι εκτελέστηκαν μετά από θεαματικές δημόσιες δίκες όπου ομολόγησαν τα εγκλήματά τους. Μεταξύ των τελευταίων επιζώντων, ήταν τρεις άνθρωποι που ονομάζονταν Τζόουνς, Άαρσον και Ράδερφορντ. Αυτοί οι τρεις πρέπει να είχαν συλληφθεί το 1965. Όπως γινόταν συχνά, εξαφανίστηκαν για ένα χρόνο ή και περισσότερο, και κανείς δεν ήξερε αν ήταν ζωντανοί ή νεκροί, όταν ξαφνικά τους ξανάφεραν στη δημοσιότητα για να διατυπώσουν τις κατηγορίες εναντίον του εαυτού τους, με το συνηθισμένο τρόπο. Ομολόγησαν ότι δίνανε πληροφορίες στον εχθρό (και τότε, όπως και τώρα, ο εχθρός ήταν η Ευρασία), ότι καταχράστηκαν δημόσιο χρήμα, ότι δολοφόνησαν πολλά έμπιστα μέλη του Κόμματος, ότι συνωμοτούσαν εναντίον του Μεγάλου Αδελφού, πολύ πριν από την Επανάσταση, κι ότι έκαναν σαμποτάζ που προξένησαν το θάνατο εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων. Αφού ομολόγησαν όλ' αυτά, τους συγχώρεσαν, τους ξανάφεραν στο Κόμμα και τους έδωσαν θέσεις φαινομενικώς σπουδαίες, στην πραγματικότητα όμως αργομισθίες. Και οι τρεις έγραψαν μακροσκελή, ταπεινωτικά άρθρα στους *Τάιμς*, αναλύοντας τους λόγους της αποστασίας τους και υποσχόμενοι να επανορθώσουν.

Λίγο καιρό μετά την απελευθέρωσή τους, ο Γουίνστον τους είδε στο Καφενείο της Καστανιάς. Θυμόταν τη γοητεία ανάμεικτη με φόβο που τον παρακίνησε να τους κοιτάξει με την άκρη του ματιού του. Ήταν μεγαλύτεροί του στα χρόνια, λείψανα του παλιού κόσμου, ίσως οι τελευταίες μεγάλες φυσιογνωμίες που απέμειναν από τις πρώτες ηρωικές μέρες του Κόμματος. Η δόξα του κρυφού αγώνα και του εμφύλιου πολέμου έριχνε ακόμα επάνω τους τη θαμπή αντανάκλασή της. Ο Γουίνστον είχε την εντύπωση — παρ' ότι τα γεγονότα και οι ημερομηνίες από τότε ήταν συγκεχυμένα — πως τα ονόματά τους του ήταν γνωστά πολλά χρόνια προτού μάθει για τον Μεγάλο Αδελφό. Όμως ήταν παράνομοι, εχθροί, απόβλητοι, καταδικασμένοι να αφανιστούν σ' ένα δυο χρόνια. Κανείς απ' όσους έπεσαν μια φορά στα χέρια της Αστυνομίας της Σκέψης δεν γλίτωνε ποτέ στο τέλος. Ήταν πτώματα που περίμεναν να τα ξαναστείλουν στον τάφο.

Στα γύρω τραπέζια δεν ήταν κανείς. Δεν ήταν φρόνιμο να σε δουν ούτε να κάθεται κοντά σε τέτοια πρόσωπα. Κάθονταν σιωπηλοί, μπροστά στα ποτήρια τους με τζιν αρωματισμένο με γαρίφαλα — τη σπεσιαλιτέ του καφενείου. Από τους τρεις, τη μεγαλύτερη εντύπωση στον Γουίνστον προξένησε ο Ράδερφορντ. Ο Ράδερφορντ υπήρξε κάποτε διάσημος γελοιογράφος που τα σκληρά ζωντανά σκίτσα του ενθουσίαζαν και γέμιζαν φλόγα το λαό, πριν και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Ακόμα και τώρα, σε αραιά διαστήματα εμφανίζονταν σκίτσα του στους *Τάιμς*. Ήταν όμως απλή απομίμηση του παλιού του στιλ και παράξενα, άψυχα, χωρίς πειστικότητα. Επαναλάμβαναν πάντα τα παλιά του θέματα: βρομερές τρώγλες, λημιασμένα παιδιά, οδομαχίες, καπιταλιστές με ημίψηλα — φαίνεται ότι ακόμα και στα οδοφράγματα οι καπιταλιστές δεν εννοούσαν να αποχωριστούν τα ημίψηλά τους. Μια ατελείωτη, απελπισμένη προσπάθεια επιστροφής στο παρελθόν. Ο Ράδερφορντ ήταν ένας γιγάντιος άνθρωπος, με μια χαιτή από λιγδιασμένα γκριζα μαλλιά, με πρόσωπο σακουλιασμένο και γεμάτο ουλές και με παχιά νέγκρικα χείλη. Κάποτε πρέπει να ήταν πολύ δυνατός· τώρα το μεγάλο του σώμα είχε κυρτώσει, ήταν καταβεβλημένο, καμπουριασμένο, είχε καταρρεύσει. Έμοιαζε να διαλύεται σαν ένα βουνό που γκρεμίζεται.

Ήταν τρεις το απόγευμα, ώρα που δεν υπήρχε ψυχή. Ο Γουίνστον δεν μπορούσε να θυμηθεί τώρα πώς έγινε και ήρθε στο καφενείο τέτοια ώρα. Το μαγαζί ήταν σχεδόν άδειο. Μια γλυκιά μουσική στάλαζε από τις τηλεθόνες. Οι τρεις άντρες κάθονταν στη γωνιά τους σχεδόν ακίνητοι, εντελώς αμίλητοι. Χωρίς να του πουν τίποτα, ο σερβιτόρος τους έφερε από ένα δεύτερο ποτήρι τζιν. Μια σκακιέρα βρισκόταν δίπλα τους, στο τραπέζι, με τα πιόνια στημένα έτοιμα, αλλά δεν άρχιζε κανένα παιχνίδι. Και τότε, συνέβη κάτι στις τηλεθόνες, που κράτησε μισό λεπτό ίσως. Άλλαξε η μελωδία της μουσικής που έπαιζε καθώς επίσης και ο τόνος. Έγινε... αλλά ήταν ένας ήχος, δύσκολο να τον περιγράψει κανείς. Μια παράξενη, συγκεκριμένη, τσιριχτή και χλευαστική νότα. Ο Γουίνστον μέσα του την ονόμαζε κίτρινη νότα. Και αμέσως μια φωνή τραγούδησε:

*Κάτω απ' της καστανιάς τα φύλλα
 με πρόδωσες, σε πρόδωσα κι εγώ
 και τώρα εσύ 'σαι κει κι εγώ εδώ
 κάτω απ' της καστανιάς τα φύλλα.*

Οι τρεις άντρες δεν κουνήθηκαν. Αλλά, όταν ο Γουίνστον έριξε ξανά μια ματιά στο κατεστραμμένο πρόσωπο του Ράδερφορντ, είδε ότι τα μάτια του ήταν πλημμυρισμένα στα δάκρυα. Και για πρώτη φορά πρόσεξε, με μια εσωτερική ανατριχίλα της οποίας ωστόσο αγνοούσε την αιτία, ότι ο Άαρνσον κι ο Ράδερφορντ είχαν σπασμένες μύτες.

Λίγο αργότερα τους ξανάπιασαν και τους τρεις. Ειπώθηκε ότι είχαν εμπλακεί σε νέες συνωμοσίες από την πρώτη στιγμή που ελευθερώθηκαν. Στη δεύτερη δίκη τους ομολόγησαν πάλι από την αρχή τα παλιά τους εγκλήματα, μαζί με μια ολόκληρη σειρά από καινούρια. Εκτελέστηκαν, και η ζωή τους πέρασε στα ιστορικά χρονικά του Κόμματος σαν μια προειδοποίηση για τη μέλλουσα γενιά. Περίπου πέντε χρόνια μετά, το 1973, ο Γουίνστον ξετύλιγε μια δέσμη εγγράφων που έπεσε από τον αεροσωλήνα στο γραφείο του, όταν βρήκε ένα χαρτί που μάλλον είχε παραπέσει ανάμεσα στ' άλλα και ξεχάστηκε. Τη στιγμή που το ξετύλιγε κατάλαβε αμέσως τι ήταν. Ήταν μισή σελίδα κομμένη από τους *Τάιμς*, δέκα χρόνια πριν — η σελίδα είχε και την ημερομηνία. Επρόκειτο για μια φωτογραφία των εκπροσώπων του Κόμματος σε συγκέντρωση που είχε γίνει στη Νέα Υόρκη.

Στη μέση της ομάδας ξεχώριζαν οι Τζόουνς, Άαρνσον και Ράδερφορντ. Δεν μπορούσες να κάνεις λάθος στην αναγνώρισή τους, εξ άλλου τα ονόματά τους φιγουράριζαν στη λεζάντα κάτω από τη φωτογραφία.

Το ζήτημα ήταν ότι και στις δύο δίκες είχαν ομολογήσει ότι τη συγκεκριμένη ημερομηνία βρίσκονταν σε ευρασιατικό έδαφος. Είχαν πετάξει από ένα μυστικό αεροδρόμιο του Καναδά για μια συνάντηση κάπου στη Σιβηρία, όπου συσκέφθηκαν με μέλη του Γενικού

Επιτελείου της Ευρασίας και πρόδωσαν στρατιωτικά μυστικά πολύ σπουδαία. Η ημερομηνία είχε εντυπωθεί στη μνήμη του Γουίνστον γιατί συνέπεσε να είναι η μέρα του Αϊ-Γιάννη· αλλά ολόκληρη η ιστορία θα πρέπει να είχε γραφτεί και άλλες, αμέτρητες φορές. Ένα ήταν το συμπέρασμα: οι ομολογίες ήταν ψέματα.

Φυσικά, αυτό το συμπέρασμα δεν ήταν ανακάλυψη. Ακόμα και κείνη την εποχή, δεν είχε φανταστεί ότι οι άνθρωποι που εξόντωναν στις εκκαθαρίσεις είχαν πραγματικά κάνει τα εγκλήματα για τα οποία τους κατηγορούσαν. Αλλά τούτο εδώ ήταν απτή απόδειξη. Ήταν ένα κομμάτι από το κατεστραμμένο παρελθόν, σαν απολίθωμα που ανακαλύπτεται σε λάθος περιοχή και καταρρίπτει μια γεωλογική θεωρία. Αυτό το ντοκουμέντο, αν μπορούσε να δημοσιευτεί και η σημασία του να γίνει γνωστή στον κόσμο, θα ήταν αρκετό για να ανατινάξει το Κόμμα, να το κάνει σκόνη.

Συνέχισε να δουλεύει. Μόλις είδε τι ήταν η φωτογραφία και τι σήμαινε, τη σκέπασε μ' ένα άλλο χαρτί. Ευτυχώς, όταν την ξετύλιγε, προς τη μεριά της τηλεθόνης φαινόταν η πίσω όψη της.

Πήρε το ντοσιέ στα γόνατά του κι έσπρωξε την καρέκλα του πίσω ώστε να βρίσκεται όσο μακρύτερα γινόταν από την τηλεθόνη. Δεν ήταν δύσκολο να μένεις ανέκφραστος, και, με μια προσπάθεια, μπορούσε να ελέγχεις ακόμα και την αναπνοή σου· αλλά δεν μπορούσες να συγκρατήσεις τους χτύπους της καρδιάς σου, και η τηλεθόνη ήταν αρκετά ευαίσθητη ώστε να τους συλλάβει. Άφησε να περάσουν κάπου δέκα λεπτά απ' όσο μπορούσε να υπολογίσει — με αγωνία μήπως τον προδώσει καμιά ατυχία· ένα ξαφνικό ρεύμα ας πούμε, που ίσως να φυσούσε στο γραφείο του. Ύστερα, χωρίς να την ξεσκεπάσει, έριξε τη φωτογραφία στην τρύπα της μνήμης μαζί με άλλα άχρηστα χαρτιά. Σε λίγα δευτερόλεπτα θα γινόταν στάχτη.

Αυτό έγινε δέκα έντεκα χρόνια πριν. Αν γινόταν σήμερα, μπορεί να τη φύλαγε τη φωτογραφία. Ήταν περίεργο πως το γεγονός ότι την είχε κρατήσει για λίγο στα δάχτυλά του τότε, έμοιαζε να έχει σημασία ακόμα και τώρα που η ίδια η φωτογραφία καθώς και το γεγονός που κατέγραφε ήταν μόνο μια ανάμνηση. Η δύναμη του

Κόμματος πάνω στο παρελθόν ήταν λιγότερη, αναρωτήθηκε, επειδή ένα ντοκουμέντο, που τώρα δεν υπάρχει, υπήρξε κάποτε;

Αλλά, αυτή τη στιγμή, αν υποθεθεί πως θα μπορούσε με κάποιο τρόπο ν' αναστηθεί μέσ' από τις στάχτες, η φωτογραφία δεν θ' αποτελούσε αποδεικτικό στοιχείο. Ήδη τον καιρό που την ανακάλυψε ο Γουίνστον, η Ωκεανία δεν πολεμούσε πια με την Ευρασία, κι έτσι οι τρεις νεκροί θα έπρεπε να είχαν προδώσει την πατρίδα τους στους πράκτορες της Ανατολασίας. Από τότε είχαν συμβεί ένα σωρό άλλες αλλαγές — δυο, τρεις, δεν μπορούσε να θυμηθεί πόσες. Το πιθανότερο είναι ότι οι ομολογίες είχαν γραφτεί και ξαναγραφτεί, ώσπου αρχικά γεγονότα και ημερομηνίες έχασαν πια και την παραμικρή σημασία. Το παρελθόν όχι μόνον άλλαζε, αλλά άλλαζε συνεχώς. Αυτό που βασάνιζε πιο πολύ τον Γουίνστον και έπαιρνε διαστάσεις επιβίβη μέσα του, ήταν ότι δεν είχε ποτέ καταλάβει καλά προς τι αυτή η κολοσσιαία απάτη. Τα άμεσα πλεονεκτήματα της παραποίησης του παρελθόντος ήταν φανερά, το απώτερο κίνητρο παρέμενε μυστήριο. Ξανάπιασε την πένα κι έγραψε:

Καταλαβαίνω ΠΩΣ. Δεν καταλαβαίνω ΓΙΑΤΙ.

Αναρωτήθηκε, όπως ένα σωρό άλλες φορές προηγουμένως, μήπως αυτός ο ίδιος ήτανε τρελός. Ίσως ένας τρελός είναι απλώς και μόνο μια μειοψηφία του ενός. Κάποτε ήταν σημάδι τρέλας να πιστεύεις ότι η γη γυρίζει γύρω από τον ήλιο· σήμερα η τρέλα ήταν να πιστεύεις ότι το παρελθόν είναι αμετάβλητο. Μπορεί να ήταν ο μόνος που το πίστευε — κι αν ήταν ο μόνος, τότε ήταν τρελός. Η σκέψη ότι ήταν τρελός δεν τον ενοχλούσε και τόσο· τον έπιανε όμως τρόμος στη σκέψη ότι μπορεί να έκανε λάθος.

Πήρε το βιβλίο ιστορίας του Δημοτικού και κοίταξε το πορτρέτο του Μεγάλου Αδελφού που φιγουράριζε στα πρωτοσέλιδα. Τα μάτια που υπνώτιζαν κοίταζαν βαθιά μες στα δικά του. Ήταν σαν να σε πίεζε μια τεράστια δύναμη, σαν να διαπερνούσε κάτι το κρανίο σου, τρυπούσε το μυαλό σου, σε τρομοκρατούσε ως το σημείο ν' απαρνιέ-

σαι τις πεποιθήσεις σου κάνοντάς σε σχεδόν να αρνηθείς τη μαρτυρία των ίδιων σου των αισθήσεων. Στο τέλος, θα καταντούσε το Κόμμα να ανακοινώνει ότι δύο και δύο κάνουν πέντε, και θα έπρεπε να το πιστέψεις. Ήταν αναπόφευκτο ότι θα το ισχυρίζονταν κι αυτό αργά ή γρήγορα: το απαιτούσε η λογική της θέσης του Κόμματος. Η φιλοσοφία του Κόμματος αρνιόταν σιωπηρά όχι μόνο την εγκυρότητα της εμπειρίας, αλλά και την ύπαρξη της εξωτερικής πραγματικότητας. Η αίρεση των αιρέσεων ήταν ο κοινός νους. Και το φοβερό δεν ήταν ότι θα σε σκότωναν αν σκεφτόσουν διαφορετικά, αλλά ότι θα μπορούσαν να έχουν δίκιο. Γιατί, σε τελευταία ανάλυση, πώς το ξέρουμε ότι δύο και δύο κάνουν τέσσερα; Ή ότι ισχύει ο νόμος της βαρύτητας; Ή ότι το παρελθόν είναι αμετάβλητο; Αν το παρελθόν και ο εξωτερικός κόσμος υπάρχουν μόνο στο νου, κι αν ο νους μπορεί να ελέγχεται και να καθοδηγείται, τότε τι γίνεται;

Όμως όχι! Το κουράγιο του Γουίνστον αναστηλώθηκε. Ξανάρθε στο μυαλό του — χωρίς να υπάρχει καμιά συνοχή με ό,τι σκεφτόταν — το πρόσωπο τού Ο'Μπράιεν. Ήξερε, με περισσότερη βεβαιότητα από πριν, ότι ο Ο'Μπράιεν ήταν με το μέρος του. Έγραφε το ημερολόγιο για τον Ο'Μπράιεν — προς τον Ο'Μπράιεν: ήταν σαν ένα ατέλειωτο γράμμα το οποίο κανείς δεν θα διάβαζε, το οποίο όμως απευθυνόταν σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, και από το γεγονός αυτό χρωματιζόταν.

Το Κόμμα σού έλεγε ν' αρνιέσαι τη μαρτυρία των ίδιων των ματιών και των αφτιών σου. Ήταν η τελική και πιο ουσιαστική του διαταγή. Η καρδιά του Γουίνστον σφίχτηκε στη σκέψη της τεράστιας δύναμης που ορθωνόταν εναντίον του. Σκεφτόταν πόσο εύκολα θα μπορούσε οποιοδήποτε έξυπνο μέλος του Κόμματος να τον νικήσει σε μια συζήτηση, κι ακόμα τα λεπτά επιχειρήματα που δεν θα ήταν σε θέση να καταλάβει και — πολύ περισσότερο — ν' αντικρούσει. Ωστόσο, αυτός είχε δίκιο. Εκείνοι, το Κόμμα, είχαν άδικο, κι αυτός είχε δίκιο. Το προφανές, το απλοϊκό, η αλήθεια, έπρεπε να τύχουν υπεράσπισης. Οι κοινοί τόποι είναι αλήθεια, έπρεπε να στηρίζεται κανείς σ' αυτούς. Ο υλικός κόσμος υπάρχει, οι νόμοι του δεν

αλλάζουν. Οι πέτρες είναι σκληρές, το νερό είναι υγρό, τα πράγματα που δεν στηρίζονται πέφτουν καταγής. Με το αίσθημα ότι μιλούσε στον Ο' Μπράιεν και ότι διατύπωνε ένα σημαντικό αξίωμα, έγραψε:

Ελευθερία είναι η ελευθερία να λες ότι δύο και δύο ίσον τέσσερα. Αν αυτό γίνει παραδεκτό, όλα τα άλλα ακολουθούν.

VIII

Κάπου από το βάθος ενός στενού διαχυνόταν στο δρόμο μυρωδιά ψημένου καφέ — αληθινού, όχι Καφέ Νίκης. Ο Γουίνστον άθελά του στάθηκε. Για μισό λεπτό ξαναβρέθηκε πίσω στον μισοξεχασμένο κόσμο των παιδικών του χρόνων. Ύστερα μια πόρτα θρόντηξε κι ήταν σαν να 'κοψε τη μυρωδιά τόσο απότομα λες κι ήταν ήχος.

Είχε περπατήσει αρκετά χιλιόμετρα στους δρόμους, και η πληγή του τον σούβλιζε. Δεύτερη φορά μέσα σε τρεις βδομάδες σημείωνε απουσία στη συγκέντρωση του Κοινοτικού Κέντρου: σοβαρή απερισκεψία, ήταν βέβαιο ότι οι παρουσίες στο Κέντρο ελέγχονταν πολύ προσεκτικά. Κατ' αρχήν, ένα μέλος του Κόμματος δεν είχε ελεύθερες ώρες και δεν ήταν ποτέ μόνος παρεκτός στο κρεβάτι του. Όταν δεν εργαζόταν, έτρωγε ή κοιμόταν, έπρεπε να παίρνει μέρος σε κάποια ομαδική ψυχαγωγία. Ήταν πάντα επικίνδυνο να κάνεις κάτι που πρόδινε επιθυμία να μείνεις μόνος, ακόμα και το να κάνεις μοναχικό περίπατο. Υπήρχε μια λέξη στη Νέα Ομιλία γι' αυτό: *ιδιωτική ζωή* λεγόταν, και σήμαινε ατομισμό και εκκεντρικότητα. Όμως ετούτο το απόγευμα, καθώς βγήκε από το Ύπουργείο, το αρωματισμένο απριλιάτικο αεράκι τον έβαλε σε πειρασμό. Ο ουρανός είχε ένα ζεστό γαλάζιο χρώμα που είχε να δει ένα χρόνο, και ξάφνου το μακρύ, γεμάτο θόρυβο απόγευμα στο Κέντρο, τα βαρετά εξουθενωτικά παιχνίδια, οι διαλέξεις και η θορυβώδης συντροφιά των

συναδέλφων που τη διευκόλυνε το τζιν, του φάνηκαν ανυπόφορα. Με μια παρόρμηση, παράτησε τη στάση του λεωφορείου και άρχισε να περιπλανιέται στο λαβύρινθο του Λονδίνου, πρώτα νότια, μετά ανατολικά κι ύστερα βόρεια, χάνοντας το δρόμο του σε άγνωστα σοκάκια χωρίς να νοιάζεται κατά πού πηγαίνει.

«Αν υπάρχει ελπίδα», είχε γράψει στο ημερολόγιο, «βρίσκεται στους προλετάριους». Αυτές οι λέξεις — δήλωση μιας μυστικής αλήθειας και ενός έκδηλου παραλογισμού — δεν του έφευγαν στιγμή από το μυαλό. Βρισκόταν κάπου στις ανεξερεύνητες άθλιες σκουρόχρωμες βορειοανατολικές συνοικίες, στο σημείο που κάποτε ήταν ο Σταθμός του Αγίου Παγκρατίου. Περπατούσε σ' ένα λιθόστρωτο δρόμο πλασιωμένο από δίπατα σπίτια με ρημαγμένες πόρτες που άνοιγαν κατ' ευθείαν στο δρόμο και, κατά ένα περίεργο τρόπο, έδιναν την εντύπωση ποντικότρυπας. Εδώ κι εκεί στο λιθόστρωτο υπήρχαν λακκούβες με βρομόνερα. Μέσα κι έξω από τις σκοτεινές εισόδους, και ολόγυρα στα στενά σοκάκια που διακλαδίζονταν σε κάθε πλευρά, ήταν τόσο πολύς κόσμος που νόμιζες ότι ήταν μυρμηγκοφωλιές. Κορίτσια πάνω στην άνθησή τους, έντονα βαμμένα χείλη, νεαροί που έπαιρναν στο κατόπι τις κοπέλες, γυναίκες πρησμένες με βαρύ περπάτημα, εικόνα του πώς θα καταντούσαν τα κορίτσια ύστερα από δέκα χρόνια, άθλια καμπουριασμένα γερόντια που έσερναν την πλατυποδιά τους, ρακενδύτα ξυπόλυτα παιδιά που έπαιζαν στις λάσπες και σκόρπιζαν στα θυμωμένα τσιρίγματα των μανάδων τους. Τα πιο πολλά τζάμια στα παράθυρα ήταν σπασμένα και τα είχαν αντικαταστήσει πρόχειρα με σανίδες. Οι περισσότεροι δεν έδιναν σημασία στον Γουίνστον· μερικοί τον έβλεπαν με κάπως επιφυλακτική περιέργεια. Δύο τερατώδεις γυναίκες, με κατακόκκινα πρησμένα χέρια διπλωμένα στην ποδιά τους, συζητούσαν έξω από ένα σπίτι. Ο Γουίνστον, καθώς προχωρούσε, έπιασε κάτι σκόρπια λόγια από την κουβέντα τους.

«Ναι, της λέω, αυτά όλα είναι φίνα και ωραία, της λέω, αλλά αν ήσουνα στη θέση μου, θα 'χες κάνει τα ίδια που 'κανα κι εγώ. Εύκολο είναι να κριτικάρεις, της λέω, αλλά δεν περνάς τα βάσανα που περνάω εγώ».

«Αμ βέβαια», είπε η άλλη, «εκεί σε θέλω. Εκεί σε θέλω, που λέει ο λόγος».

Οι διαπεραστικές φωνές σταμάτησαν απότομα. Οι γυναίκες τον περιεργάζονταν καθώς περνούσε, μέσα σε μια εχθρική σιωπή. Όμως δεν ήταν ακριβώς εχθρότητα· απλώς ένα είδος επιφυλακτικότητας, μια στιγμιαία ένταση όπως στο πέρασμα ενός ασυνήθιστου ζώου. Η μπλε φόρμα του Κόμματος δεν μπορούσε να είναι συνηθισμένο θέμα σ' ένα δρόμο σαν αυτόν. Πραγματικά, δεν ήταν φρόνιμο να τριγυρίζεις σ' αυτά τα μέρη, εκτός αν είχες συγκεκριμένη δουλειά. Μπορεί να σε σταματούσαν οι περίπολοι, αν τύχαινε να πέσεις επάνω τους. «Μπορώ να δω τα χαρτιά σου, σύντροφε; Τι κάνεις εδώ; Τι ώρα έφυγες από τη δουλειά σου; Από δω περνάς συνήθως για να πας στο σπίτι σου;» Και ούτω καθεξής. Όχι πως υπήρχε κανένας νόμος που να απαγορεύει να πας σπίτι σου από άλλο δρόμο, αλλά κάτι τέτοιο ήταν αρκετό να τραβήξει την προσοχή επάνω σου, αν το μάθαινε η Αστυνομία της Σκέψης.

Ξάφνου, ολόκληρος ο δρόμος αναστατώθηκε. Κραυγές πανικού ακούστηκαν από παντού. Οι άνθρωποι έτρεχαν στα σπίτια τους σαν λαγοί. Μια νεαρή γυναίκα βγήκε τρέχοντας από μια πόρτα λίγο πιο πέρα απ' τον Γουίνστον, άρπαξε ένα μωρό που έπαιζε στα λασπόνερα, το τύλιξε στην ποδιά της και μ' ένα σάλτο χώθηκε ξανά στο σπίτι της. Την ίδια στιγμή, ένας άνθρωπος, με μαύρο κοστούμι και παντελόνι σαν φουσαρμόνικα, ξεπήδησε από το πλαϊνό στενό κι έτρεξε προς τον Γουίνστον δείχνοντας κατά τον ουρανό αναστατωμένος.

«Χύτρα!» ούρλιαξε. «Πρόσεχε, αφεντικό! Πέφτει βόμβα! Ξάπλα γρήγορα!»

«Χύτρα» ήταν το παρατσούκλι που, άγνωστο για ποιο λόγο, οι προλετάριοι είχαν δώσει στις ρουκέτες. Ο Γουίνστον μεμιάς έπεσε μπρούμυτα. Οι προλετάριοι κατά κανόνα είχαν δίκιο όταν έκαναν τέτοιες προειδοποιήσεις. Φαίνεται ότι είχαν ένα είδος ενστίχτου που τους ειδοποιούσε μερικά δευτερόλεπτα προτού πέσει η βόμβα, μ' όλο που υποτίθεται ότι οι κατευθυνόμενες βόμβες ταξίδευαν γρηγορότερα από τον ήχο. Ο Γουίνστον κάλυψε το κεφάλι του με τα χέρια.

Ακούστηκε ένας υπόκωφος πάταγος που του φάνηκε ότι σήκωνε το πεζοδρόμιο στον αέρα. Πάνω στην πλάτη του δέχτηκε μια βροχή από ελαφριά αντικείμενα. Όταν σηκώθηκε, είδε ότι ήταν σκεπασμένος με κομμάτια τζάμια από το διπλανό παράθυρο.

Προχώρησε. Η βόμβα είχε γκρεμίσει ένα συγκρότημα σπιτιών διακόσια μέτρα πιο κάτω στο δρόμο. Ένα μαύρο σύννεφο υψωνόταν στον ουρανό κι όλος ο τόπος είχε γεμίσει σκόνη από τους γκρεμισμένους σοβάδες. Γύρω από τα ερείπια είχε κιόλας μαζευτεί πλήθος κόσμου. Κάτω στο πεζοδρόμιο μπροστά στον Γουίνστον είχε σχηματιστεί ένας σωρός από ερείπια, και ανάμεσά τους είδε να τρέχει ένα κόκκινο ρυάκι. Όταν έσκυψε, είδε ότι ήταν ένα ανθρώπινο χέρι κομμένο απ' τον καρπό. Εκτός από το αίμα που έσταζε εκεί που κόπηκε, το χέρι ήταν τόσο άσπρο που έμοιαζε γύψινο.

Το έσπρωξε με το πόδι του μέσα στον υπόνομο και μετά, για ν' αποφύγει τον κόσμο, έστριψε δεξιά σ' έναν πλαϊνό δρόμο. Σε τρία τέσσερα λεπτά θρισκόταν έξω από την περιοχή όπου είχε πέσει η βόμβα, και η ζωή συνεχιζόταν στα βρομερά σοκάκια σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Ήταν σχεδόν οκτώ η ώρα και τα καφενεία όπου σύχναζαν οι προλετάριοι («παμπ» τα έλεγαν) ήτανε φίσκα από πελάτες. Από τις θρόμικες πόρτες που ανοιγόκλειναν συνεχώς, ερχόταν μια δυσοσμία από ουρητήριο, πριονίδι και ξινισμένη μπίρα. Σε μια γωνιά ήταν μαζεμένοι ο ένας κοντά στον άλλον τρεις άνθρωποι. Ο μεσαίος κρατούσε μια διπλωμένη εφημερίδα, και οι άλλοι δύο τη μελετούσαν πάνω από τον ώμο του. Παρ' ότι πολύ μακριά για να διακρίνει την έκφρασή τους, ο Γουίνστον από την ένταση που έδειχνε η στάση του σώματός τους μπόρεσε να διαπιστώσει πόσο απορροφημένοι ήταν. Ολοφάνερο πως διάβαζαν κάτι πολύ σοβαρό. Τους είχε πλησιάσει, όταν ξαφνικά ο όμιλος διαλύθηκε και οι δύο απ' αυτούς άρχισαν να λογομαχούν. Για μια στιγμή παραλίγο να 'ρθουν στα χέρια.

«Δεν μπορείς να καταλάβεις τι σου λέω; Σου λέω ότι κανένα νούμερο στο εφτά δεν έχει κερδίσει εδώ και δεκατέσσερις μήνες!»

«Όχι, έχει και παραέχει!»

«Όχι, δεν έχει! Τα 'χω κρατήσει όλα σπίτι, καθόμουνα και τα 'γραφα όλα εδώ και δυο χρόνια. Τα γράφω όλα τακτικά σαν ρολόι. Και σου λέω, κανένα νούμερο που λήγει στο εφτά...»

«Ναι, κι εγώ σου λέω ότι έχει κερδίσει ένα εφτά! Παραλίγο να θυμηθώ κι ολόκληρο τον παλιοαριθμό. Τέλειωνε στο 407. Ήταν Φλεβάρης — κοντά στα μέσα του Φλεβάρη».

«Τον κακό σου τον καιρό που ήταν Φλεβάρης! Τα 'χω όλα γραμμένα πολύ καθαρά. Και σου λέω, δεν υπάρχει νούμερο...»

«Βγάλτε το σκασμό!» είπε ο τρίτος.

Μιλούσαν για το λαχείο. Ο Γουίνστον γύρισε και τους ξανακοίταξε, αφού είχε προχωρήσει τρία μέτρα. Τσακώνονταν ακόμα με ξανααμμένα πρόσωπα. Το λαχείο και τα τεράστια ποσά που μπορούσε κανείς να κερδίσει κάθε βδομάδα, ήταν το μόνο που απασχολούσε σοβαρά τους προλετάρους. Δεν θα ήταν υπερβολή αν έλεγε κανείς πως, για μερικά εκατομμύρια προλετάρους, το λαχείο αποτελούσε τον κύριο, αν όχι το μοναδικό λόγο να διατηρούνται ζωντανοί. Ήταν η χαρά τους, η τρέλα τους, το καταπραϊντικό τους, αυτό που τους τόνωνε το πνεύμα. Άνθρωποι που μετά βίας μπορούσαν να διαβάσουν και να γράψουν, όταν επρόκειτο για το λαχείο, αποδεικνύονταν ικανοί για πολύπλοκους λογαριασμούς, ναι να εκτελούν άθλους της μνήμης. Ολόκληρη τάξη ανθρώπων ζούσε αποκλειστικά από συστήματα, προγνωστικά και φυλαχτά για γούρι. Ο Γουίνστον δεν γνώριζε τίποτα από το μηχανισμό του λαχείου που διευθυνόταν από το Υπουργείο Αφθονίας, αλλά ήξερε (δηλαδή, όλοι στο Κόμμα ήξεραν) ότι τα περισσότερα κέρδη ήταν φανταστικά. Μονάχα μικροποσά πληρώνονταν, κι αυτοί που υποτίθεται πως κέρδιζαν το πολύ χρήμα ήταν ανύπαρκτα πρόσωπα. Αυτό δεν ήταν δύσκολο να συμβεί, μια και δεν υπήρχε καμιά πραγματική εσωτερική επικοινωνία ανάμεσα στις περιοχές της Ωκεανίας.

Αλλά, αν υπήρχε ελπίδα, βρισκόταν στους προλετάρους. Έπρεπε να επιμένεις σ' αυτό. Όταν το έλεγες, φαινόταν λογικό: όταν κοιτάζες ανθρώπους που περνούσαν δίπλα σου στο δρόμο, αυτό γινόταν ζήτημα πίστης. Ο δρόμος όπου είχε στρίψει ο Γουίνστον ήταν

κατηφορικός. Αισθανόταν ότι είχε ξαναβρεθεί σ' αυτή τη γειτονιά και ότι κάπου εκεί κοντά υπήρχε μια κεντρική διάβαση. Από κάπου μπροστά ερχόταν ένας θόρυβος από δυνατές φωνές. Ο δρόμος έστριβε και τελείωνε σε μια σκάλα που έβγαζε σε μιαν αλέα όπου υπαίθριοι έμποροι πουλούσαν μαραμένα λαχανικά. Εκείνη τη στιγμή θυμήθηκε πού ήταν. Η αλέα έβγαζε στον κεντρικό δρόμο και στην επόμενη γωνία — λιγότερο από πέντε λεπτά δρόμο — βρισκόταν το παλαιοπωλείο όπου αγόρασε κάποτε το άγραφο τετράδιο που είχε κάνει τώρα ημερολόγιο. Και σ' ένα χαρτοπωλείο, όχι πολύ μακριά από κει, είχε αγοράσει τον κοντυλοφόρο και το μπουκάλι με το μελάνι.

Στάθηκε μια στιγμή στο κεφαλόσκαλο. Στην απέναντι πλευρά της αλέας ήταν μια βρόμικη παμπ με παράθυρα σκεπασμένα, θα 'λεγες, με πάχνη, στην πραγματικότητα όμως ήταν απλώς βουτηγμένα στη σκόνη. Κάποιος πολύ γέρος, καμπουριασμένος αλλά ζωηρός, με άσπρα στριφτά μουστάκια, έσπρωξε την πόρτα και μπήκε. Καθώς στεκόταν και τον παρακολουθούσε ο Γουίνστον σκέφτηκε ότι ο γέρος, ογδόντα χρονών το λιγότερο, θα ήταν μεσόκοπος όταν έγινε η Επανάσταση. Αυτός και λίγοι ακόμα σαν κι αυτόν, ήταν οι τελευταίοι σύνδεσμοι με τον κόσμο του καπιταλισμού που είχε εξαφανιστεί. Στο Κόμμα δεν είχαν μείνει πολλοί που οι ιδέες τους είχαν διαμορφωθεί πριν από την Επανάσταση. Η παλιότερη γενιά είχε εξοντωθεί στις μεγάλες εκκαθαρίσεις του '50 και του '60, και οι λίγοι επιζήσαντες είχαν από καιρό οδηγηθεί, τρομοκρατημένοι, σε πλήρη διανοητική παραίτηση. Αν υπήρχε κάποιος ζωντανός, ικανός να σου αφηγηθεί με ειλικρίνεια τις συνθήκες της ζωής των πρώτων χρόνων του αιώνα, αυτός θα ήταν μόνο ένας προλετάριος. Ξαφνικά ξανάρθε στο μυαλό του Γουίνστον το κομμάτι της ιστορίας που είχε αντιγράψει στο ημερολόγιό του και ένωσε μια τρελή επιθυμία. Θα έμπαινε στην παμπ, θα έπιανε δήθεν τυχαία γνωριμία με το γέρο και θα τον ρωτούσε. Θα του έλεγε: «Πες μου για τη ζωή σου, όταν ήσουν παιδί. Πώς ήταν εκείνες τις μέρες; Ήταν καλύτερα τότε τα πράγματα ή χειρότερα;»

Βιαστικά, για να μη δώσει στον εαυτό του καιρό να φοβηθεί,

κατέβηκε τη σκάλα και διέσχισε το στενό δρομάκι. Βέβαια, ήτανε τρέλα αυτό που έκανε. Όπως συνήθως, δεν υπήρχε κανένας συγκεκριμένος νόμος που να απαγορεύει να μιλάς σε προλετάριους και να συχνάζεις στις παμπ που πήγαιναν εκείνοι, αλλά ήταν πράξη πολύ ασυνήθιστη για να περάσει απαρατήρητη. Αν εμφανίζονταν οι περίπολοι, θα προφασιζόταν αδιαθεσία, που βέβαια δεν θα πίστευαν. Έσπρωξε την πόρτα: μια φοβερή μυρωδιά ξινισμένης μπύρας τον χτύπησε κατάμουτρα. Μόλις μπήκε, οι φωνές χαμήλωσαν. Ο Γουίνστον μπορούσε να νιώσει πίσω από την πλάτη του ότι όλοι κοίταζαν την μπλε φόρμα του. Στο βάθος της αίθουσας έπαιζαν ένα παιχνίδι με βελάκια που για μερικά δευτερόλεπτα διακόπηκε. Ο γέρος που είχε ακολουθήσει στεκόταν στην μπάρα και λογομαχούσε με τον μπάρμαν, έναν ψηλό εύρωστο νεαρό με γαμψή μύτη και τεράστια χέρια. Παραπέρα, στέκονταν μερικοί άλλοι με τα ποτήρια στο χέρι και παρακολουθούσαν τη σκηνή.

«Σ' το ζήτησα σαν κύριος, ναι ή όχι;» είπε ο γέρος, ορθώνοντας τους ώμους του έτοιμος για καβγά. «Έρχεσαι τώρα και μου λες πως δεν έχεις κατοσταράκι σ' ολόκληρο το βρομομάγαζό σου;»

«Και τι στο διάολο είναι το κατοσταράκι;» είπε ο μπάρμαν σκύβοντας μπροστά με τα χέρια ακουμπισμένα στον πάγκο.

«Άκω, άκω τι λέει! Κάνει τον μπάρμαν και δε νογάζει τι 'ναι κατοσταράκι! Δοιπόν, το κατοσταράκι είναι ένα τέταρτο της οκάς, και η οκά έχει τέσσερα κατοσταράκια. Να σου μάθω τώρα και την αλφαβήτα μήπως;»

«Δεν έχω ξανακούσει τέτοια εγώ», είπε κοφτά ο μπάρμαν: «εμείς εδώ σερβίρουμε μόνο λίτρα ή μισή λίτρα. Ορίστε τα ποτήρια στο ράφι, μπροστά σου».

«Θέλω ένα κατοσταράκι», επέμενε ο γέρος. «Μπορούσες μια χαρά να μου δώσεις ένα κατοσταράκι. Δεν είχαμε αυτές τις βρομολίτρες όταν ήμουν νεός».

«Όταν ήσουν νεός, ζούσαμε όλοι πάνω στα δέντρα», είπε το γκαρσόνι, κλείνοντας το μάτι στους άλλους πελάτες.

Δυνατά γέλια ακούστηκαν από παντού, και η ανησυχία που

είχε προκαλέσει η παρουσία του Γουίνστον εξαφανίστηκε. Το πρόσωπο του γέρου, πίσω από τα κάτασπρα γένια του, αναψοκοκκίνισε. Γύρισε να φύγει, μουρμουρίζοντας κάτι μέσ' απ' τα δόντια του, κι έπεσε πάνω στον Γουίνστον. Αυτός τον συγκράτησε πιάνοντάς τον ευγενικά.

«Μπορώ να σας προσφέρω ένα ποτό;» ρώτησε.

«Είσαι κύριος», είπε ο γέρος, ορθώνοντας ξανά τους ώμους του. Δεν φάνηκε να είχε προσέξει την μπλε φόρμα του Γουίνστον. «Ένα κατοσταράκι», πρόσταξε, κοιτάζοντας το γκαρσόνι επιθετικά.

Το γκαρσόνι άδειασε δύο μισόλιτρα σκουρόχρωμη μπίρα μέσα σε δύο χοντρά ποτήρια που ξέπλυνε σ' έναν κουβά κάτω από τον πάγκο. Το μόνο που μπορούσες να πεις στο μπαρ των προλετάριων ήταν η μπίρα. Υποτίθεται ότι απαγορευόταν να πίνουν τζιν οι προλετάριοι, στην πραγματικότητα όμως μπορούσαν να το προμηθεύονται πολύ εύκολα. Το παιχνίδι με τα βελάκια είχε ξαναρχίσει και η συντροφιά των πελατών στο μπαρ είχε πιάσει πάλι τη συζήτηση για τα λαχεία. Η παρουσία του Γουίνστον ξεχάστηκε προς στιγμήν. Υπήρχε ένα τραπέζι σε μια γωνιά κάτω από το παράθυρο, όπου αυτός κι ο γέρος θα μπορούσαν να μιλήσουν χωρίς φόβο να τους ακούσουν. Ήταν εξαιρετικά επικίνδυνο, αλλά πάντως δεν υπήρχε τηλεθόνη στην αίθουσα, πράγμα για το οποίο ο Γουίνστον είχε βεβαιωθεί με το που μπήκε μέσα.

«Θα μπορούσε να μου δώσει ένα κατοσταράκι», γκρίνιαζε ο γέρος μόλις πήρε θέση μπροστά στο ποτήρι του. «Μισή λίτρα δεν είν' αρκετή. Δε σε χορταίνει. Και μια λίτρα πέφτει πολύ. Με κάνει να κατουριέμαι όλη την ώρα. Χώρια τα λεφτά».

«Θα πρέπει να είδατε μεγάλες αλλαγές από τον καιρό που ήραστε νέος», είπε δειλά ο Γουίνστον.

Τα ανοιχτογάλανα μάτια του γέρου πλανήθηκαν από το σημείο της σκοποβολής στην μπάρα και από εκεί στην πόρτα της τουαλέτας, λες και έψαχνε τις αλλαγές μέσα στο χώρο του μπαρ.

«Η μπίρα ήταν καλύτερη», δήλωσε στο τέλος. «Και φτηνότερη! Στα νιάτα μου, η ξανθιά μπίρα — γουόλοπ τη λέγαμε — κό-

στιζε τέσσερις πένες το κατοσταράκι. Σου λέω τώρα για πριν τον πόλεμο, βέβαια».

«Ποιος πόλεμος ήταν;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Πόλεμοι, όλο πόλεμοι», είπε ο γέρος αόριστα. Σήκωσε το ποτήρι ορθώνοντας ξανά τους ώμους. «Στην υγεία σου!» πρόσθεσε. Μέσα στο λιγνό του λαρύγγι, το σουβλερό καρύδι ανεβοκατέβηκε αστραπιαία, και η μπίρα εξαφανίστηκε μονομιάς. Ο Γουίνστον πήγε στην μπάρα και ξαναγύρισε με δύο ακόμα μισόλιτρα. Ο γέρος φάνηκε να είχε ξεχάσει την προκατάληψή του — όπως είχε πει — εναντίον της ολόκληρης λίτρας.

«Είστε πολύ μεγαλύτερός μου», είπε ο Γουίνστον. «Θα πρέπει να ήσαστε ήδη μεγάλος προτού γεννηθώ εγώ. Θα θυμάστε πώς ήσαν οι παλιές ημέρες, πριν από την Επανάσταση. Οι άνθρωποι της ηλικίας μου δεν ξέρουν τίποτα για κείνους τους καιρούς. Μπορούμε να μάθουμε μόνο από τα βιβλία, και τα βιβλία μπορεί να μη λένε την αλήθεια. Θα 'θελα ν' ακούσω τη δική σας γνώμη γι' αυτό. Τα βιβλία της ιστορίας λένε ότι η ζωή πριν από την Επανάσταση ήταν τελείως διαφορετική από τη σημερινή. Υπήρχε η πιο τρομακτική καταπίεση, αδικία, φτώχεια, χειρότερα απ' ό,τι μπορούμε να φανταστούμε. Εδώ, στο Λονδίνο, η μεγάλη μάζα των ανθρώπων πεινούσε από την ώρα που γεννιόταν ως την ώρα που πέθαινε. Οι μισοί δεν είχαν μήτε παπούτσια να φορέσουν. Δούλευαν δώδεκα ώρες την ημέρα, αφήναν το σχολείο εννιά χρονών, κοιμόνταν δέκα άτομα σ' ένα δωμάτιο. Και παράλληλα υπήρχαν πολύ λίγοι άνθρωποι, μερικές χιλιάδες μόνο — καπιταλιστές τους έλεγαν —, που ήταν πλούσιοι και δυνατοί. Είχαν δικά τους τα πάντα. Ζούσαν σε μεγάλα πολυτελή σπίτια με τριάντα υπηρέτες, έκαναν το περίπατό τους μέσα σ' αυτοκίνητα και άμαξες με τέσσερα άλογα, έπιναν σαμπάνια, φορούσαν ημίψηλα...»

Το πρόσωπο του γέρου φωτίστηκε.

«Ημίψηλα!» είπε. «Παράξενο που το είπες. Ακριβώς χτες αυτά σκεφτόμουνα, δεν ξέρω γιατί. Σκεφτόμουνα ότι έχω χρόνια να δω ημίψηλο. Εξαφανίστηκαν τελείως. Τελευταία φορά που φόρεσα ήταν στην κηδεία της νύφης μου. Και ήταν — ε, δε θυμάμαι τώρα

ημερομηνίες, αλλά πρέπει να 'τανε πριν πενήντα χρόνια. Φυσικά, το είχα νοικιάσει για την περίπτωση, καταλαβαίνεις».

«Δεν έχουν σημασία τα ημίψηλα», είπε ο Γουίνστον υπομονετικά. «Το ζήτημα είναι ότι οι καπιταλιστές — αυτοί και λίγοι δικηγόροι και παπάδες και κάτι άλλοι που ζούσαν απ' αυτούς — εξουσίαζαν το σύμπαν. Εκμεταλλεύονταν το καθετί. Εσείς — ο απλός λαός, οι εργάτες — ήσασταν σκλάβοι τους. Μπορούσαν να σας κάνουν ό,τι ήθελαν. Μπορούσαν να σας μπαρκάρουν στον Καναδά σαν κοπάδια. Μπορούσαν να κοιμηθούν με τα κορίτσια σας, αν τους έκανε κέφι. Μπορούσαν να διατάξουν να σας μαστιγώσουν μ' ένα πράγμα που το λέγανε “η γάτα με τις εννιά ουρές”. Έπρεπε να τους βγάζετε το καπέλο όταν περνούσαν δίπλα σας. Ο καπιταλιστής έβγαινε περιστοιχισμένος από μια συμμορία λακέδες...»

Ο γέρος έλαμψε πάλι.

«Λακέδες!» είπε. «Να μια λέξη που έχω ν' ακούσω χρόνια και καιρούς. Λακέδες! Αυτό μου θυμίζει — ου! — θυμάμαι, κάτι αιώνες πριν, πήγαινα καμιά φορά στο Χάιντ Παρκ Κυριακή απόγευμα ν' ακούω τους τύπους που βγάζανε λόγο. Μαζεύονταν εκεί ο Στρατός της Σωτηρίας, Καθολικοί, Εβραίοι, Ινδοί — κάθε λογής κόσμος. Ήταν λοιπόν ένας τύπος — δεν μπορώ να θυμηθώ πώς τον έλεγαν, αλλά ήταν πολύ δυνατός, πραγματικός ρήτορας σου λέω —, δεν τους χαρίστηκε, τους τα 'πε έξω από τα δόντια! Λακέδες! τους λέει, λακέδες της μπουρζουαζίας! Υπηρέτες της άρχουσας τάξης! Παράσιτα — τους είπε και παράσιτα... Και ύαινες, ναι, ναι, τους είπε και ύαινες. Φυσικά μιλούσε για το Εργατικό Κόμμα, καταλαβαίνεις».

Ο Γουίνστον έβλεπε ότι η συζήτηση ήταν ασυνάρτητη. «Εκείνο που θέλω να μάθω είναι τούτο», είπε. «Αισθάνεστε ότι έχετε περισσότερη ελευθερία απ' ό,τι εκείνο τον καιρό; Σας φέρονται πιο ανθρωπina; Παλιά, οι πλούσιοι, εκείνοι που είχαν την εξουσία...»

«Η Βουλή των Λόρδων», είπε ο γέρος αναπολώντας.

«Η Βουλή των Λόρδων, αν θέλετε. Αυτό που ρωτώ είναι, σας φέρονταν άσχημα σαν σε κατώτερα όντα, μόνο και μόνο επειδή εκείνοι ήταν πλούσιοι κι εσείς φτωχοί; Είναι γεγονός, ας πούμε, ότι

έπρεπε να τους αποκαλείτε “αφέντες” και να βγάξετε το καπέλο σας όταν περνούσαν δίπλα σας;»

Ο γέρος φαινόταν να έχει πέσει σε βαθιά συλλογή. Κατέβασε τη μισή μπίρα προτού απαντήσει.

«Ναι», είπε. «Τους άρεσε να τους βγάξεις το καπέλο. Έδειχνε σεβασμό αυτό. Εμένα δε μ’ άρεσε, αλλά το ‘κανα συχνά. Έτσι έπρεπε, βλέπεις».

«Και συνήθιζαν — επαναλαμβάνω κατά λέξη αυτό που διάβασα στα βιβλία της ιστορίας — συνήθιζαν αυτοί οι άνθρωποι και οι υπηρέτες τους να σας σπρώχνουν να κατεβείτε από τα πεζοδρόμια;»

«Ένας τους μ’ είχε σπρώξει μια φορά», είπε ο γέρος. «Το θυμάμαι σαν να ‘ταν χτες. Ήταν οι λεμβοδρομίες εκείνη τη νύχτα — γινόταν νταβαντούρι όταν είχαμε λεμβοδρομίες — και έπεσα πάνω σ’ έναν από δαύτους στη λεωφόρο Σείφτσμπερι. Σωστός τζέντλεμαν — πουκάμισο μεταξωτό, ημίψηλο, μαύρο παλτό. Έκανα ζιγκ ζαγκ στο πεζοδρόμιο κι έπεσα πάνω του χωρίς να το θέλω. Μου λέει: “Δε βλέπεις πού πηγαίνεις;” Του λέω: “Νομίζεις ότι το βρομοπεζοδρόμιο είναι δικό σου;” Μου λέει: “Θα σου στρίψω το λαρύγγι, μη μου μιλάς εμένα έτσι”. Του λέω: “Είσαι τύφλα στο μεθύσι, θα σε ξαπλώσω κάτω στο λεπτό”. Κι αν θες, το πιστεύεις: βάζει το χέρι του στο στήθος μου και μου δίνει μια σπρωξιά που παραλίγο να με στείλει κάτω από τις ρόδες ενός λεωφορείου. Ε, ήμουνα νέος τότε και θα του ‘δυνα μια γερή να καταλάβει, αλλά...»

Ο Γουίνστον ένωσε αβοήθητος. Η μνήμη του γέρου δεν ήταν παρά μια στοίβα άχρηστες λεπτομέρειες. Θα μπορούσε κανείς να τον ρωτάει όλη μέρα χωρίς να πάρει καμιά πραγματική πληροφορία. Οι ιστορίες του Κόμματος μπορεί να ‘ταν αληθινές με τον τρόπο τους· μπορεί, ακόμα, να ‘ταν ολότελα αληθινές. Έκανε μια τελευταία προσπάθεια.

«Ίσως δεν εξηγήθηκα καλά», είπε. «Εκείνο που θέλω να πω είναι το εξής: Ζήσατε πολλά χρόνια. Περάσατε τη μισή σας ζωή πριν από την Επανάσταση. Το 1925 ήσαστε ήδη μεγάλος. Μπορείτε, απ’ όσο θυμάστε, να πείτε αν η ζωή το 1925 ήταν καλύτερη από

την τωρινή ή χειρότερη; Αν μπορούσατε να διαλέξετε, θα προτιμούσατε να ζείτε τότε ή τώρα;»

Ο γέρος κοίταξε σκεφτικά τον πίνακα με τα βελάκια. Τελείωσε την μπίρα του, πίνοντάς την πιο αργά τώρα. Όταν μίλησε, είχε ένα συγκαταβατικό φιλοσοφημένο ύφος, λες και η μπίρα τον είχε μαλακώσει.

«Ξέρω τι περιμένεις να σου πω», είπε. «Περιμένεις να πω ότι θα προτιμούσα να ήμουν νέος. Οι περισσότεροι άνθρωποι λένε ότι προτιμούν να ήσαν νέοι, αν τους ρωτήσεις. Έχεις υγεία, είσαι δυνατός όταν είσαι νέος. Όταν φτάνεις στα χρόνια μου, δεν είσαι ποτέ καλά. Υποφέρω από πόνους στα πόδια και η κύστη μου είναι χάλια. Με κάνει να σηκώνομαι απ' το κρεβάτι τη νύχτα έξι εφτά φορές. Από την άλλη, έχεις μεγάλα πλεονεκτήματα όταν φτάσεις στην ηλικία μου. Δεν έχεις τις ίδιες σκοτούρες. Δεν έχεις νταραβέρια πια με τις γυναίκες, κι αυτό είναι μεγάλο πράγμα. Δεν πήγα με γυναίκα εδώ και τριάντα χρόνια σχεδόν, πίστεψέ με. Και το σπουδαιότερο, ούτε το ήθελα».

Ο Γουίνστον έγειρε πίσω ακουμπώντας στο περβάζι. Δεν άξιζε να συνεχίσει. Ετοιμαζόταν να κεράσει κι άλλη μπίρα όταν ο γέρος ξαφνικά σηκώθηκε και σύρθηκε γρήγορα ως το βρομερό αποχωρητήριο. Το παραπανίσιο μισόλιτρο είχε κιόλας ενεργήσει. Ο Γουίνστον κάθισε ένα λεπτό κοιτάζοντας αφηρημένος το άδειο ποτήρι του και, χωρίς να το καταλάβει, τα βήματά του τον έφεραν πάλι έξω στο δρόμο. Μέσα σε είκοσι χρόνια το πολύ, σκεφτόταν, δεν θα μπορούσε πια κανείς να δώσει απάντηση στη σπουδαία όσο και απλή ερώτηση: «Ήταν καλύτερα πριν από την Επανάσταση ή όχι;» Στην πραγματικότητα ούτε τώρα κανείς μπορούσε ν' απαντήσει, αφού οι λίγοι που είχαν επιζήσει από τον παλιό κόσμο ήταν ανίκανοι να συγκρίνουν τη μια εποχή με την άλλη. Θυμούνταν ένα εκατομμύριο άχρηστα πράγματα, έναν καθγά μ' έναν συνάδελφο, μια χαμένη τρόμπα ποδηλάτου, την έκφραση που είχε το πρόσωπο μιας αδελφής πεθαμένης από καιρό, τα στροβιλίσματα της σκόνης μια μέρα που φυσούσε πολύ πριν εβδομήντα χρόνια. Όμως τα γεγονότα που είχαν

κάποια σημασία ήταν έξω από το οπτικό τους πεδίο. Ήταν σαν τα μυρμήγκια, που μπορούν να δουν μικρά αντικείμενα αλλά όχι μεγάλα. Και όταν η μνήμη απουσίαζε, όταν τα γραπτά ντοκουμέντα ήταν παραποιημένα, όταν συνέβαινε αυτό, ο ισχυρισμός του Κόμματος ότι έχει καλυτερεύσει τις συνθήκες της ζωής έπρεπε να γίνει δεκτός, γιατί δεν υπήρχε — ούτε θα υπήρχε ποτέ — κανένα μέτρο σύγκρισης.

Ο ειρμός των σκέψεών του διακόπηκε απότομα. Στάθηκε και κοίταζε γύρω του. Βρισκόταν σ' ένα στενό δρόμο, με λίγα σκοτεινά μικρομάγαζα σκόρπια εδώ κι εκεί ανάμεσα στις κατοικίες. Ακριβώς πάνω από το κεφάλι του κρέμονταν τρεις ξεθωριασμένες μεταλλικές μπάλες που φαίνονταν πως κάποτε θα ήταν επιχρυσωμένες. Το μέρος τού φάνηκε γνωστό. Και βέβαια! Στεκόταν έξω από το παλαιοπωλείο όπου είχε αγοράσει το ημερολόγιο.

Μια ανατριχίλα φόβου τον διαπέρασε. Το ότι είχε αγοράσει το ημερολόγιο ήταν ήδη αρκετά επικίνδυνη πράξη και είχε ορκιστεί να μην ξανάρθει ποτέ εδώ. Κι όμως, μόλις άφησε τις σκέψεις του να πλανηθούν, τα πόδια του τον έφεραν μόνα τους. Είχε ελπίσει ότι, με το να γράψει αυτό το ημερολόγιο, θα προφύλασσε τον εαυτό του από κάτι τέτοιες ακριβώς παρορμήσεις που έμοιαζαν με αυτοκτονία. Πρόσεξε ότι, παρ' όλο που είχε πάει σχεδόν εννέα η ώρα, το μαγαζί ήταν ακόμα ανοιχτό. Με την εντύπωση ότι, αν περνούσε μέσα, θα έδινε λιγότερο στόχο από το να περιφέρεται στο πεζοδρόμιο, δρασκελίσει την είσοδο. Αν τον ρωτούσε κανείς, θα μπορούσε να απαντήσει ότι προσπαθούσε να βρει ξυραφάκια, πράγμα λογικό.

Ο μαγαζάτορας είχε μόλις ανάψει την κρεμαστή λάμπα πετρελαίου που ανέδιδε μιαν ακάθαρτη μα φιλική μυρωδιά. Γύρω στα εξήντα, αδύνατος και σκυφτός, είχε μια μακριά καλοσυνάτη μύτη και ήρεμα μάτια που τα αλλοίωναν τα χοντρά γυαλιά που φορούσε. Τα μαλλιά του είχαν σχεδόν ασπρίσει, αλλά τα δασιά του φρύδια ήταν ακόμα μαύρα. Τα γυαλιά, οι κομφές, βιαστικές κινήσεις του, το παλιό σακάκι από μαύρο βελούδο που φορούσε, όλ' αυτά του 'διναν έναν αέρα διανοούμενου, σαν να ήταν άνθρωπος των γραμμάτων ή

μουσικός. Η φωνή του ήταν απαλή, σαν σβησμένη, και η προφορά του λιγότερο χυδαία απ' αυτήν των περισσότερων προλετάρων.

«Σας αναγνώρισα στο πεζοδρόμιο», είπε αμέσως. «Είσαστε ο κύριος που αγόρασε το γυναικείο λεύκωμα. Αρίστη ποιότητας χαρτιού, σατινέ το έλεγαν. Τέτοιο χαρτί δεν βγαίνει πια, εδώ και — μπορώ να πω — πενήντα χρόνια». Κοίταζε τον Γουίνστον πάνω απ' τα γυαλιά του. «Σε τι μπορώ να σας εξυπηρετήσω; Ή θέλετε μόνο να ρίξετε μια ματιά;»

«Περνούσα», είπε αόριστα ο Γουίνστον. «Απλώς κοίταζα. Δεν θέλω κάτι συγκεκριμένο».

«Τόσο το καλύτερο», είπε ο άλλος, «γιατί δεν πιστεύω ότι θα μπορούσα να σας ευχαριστήσω». Έκανε μια απολογητική κίνηση με το απαλό του χέρι. «Βλέπετε πώς είναι εδώ μέσα; θα μπορούσατε να πείτε ότι το μαγαζί είναι άδειο. Μεταξύ μας, το εμπόριο των αντικών έχει πεθάνει. Δεν υπάρχει ζήτηση πια, ούτε κι εμπόρευμα. Έπιπλα, κινέζικες πορσελάνες — όλ' αυτά χάθηκαν με τον καιρό. Πράγματα που ήταν από μέταλλο, τα περισσότερα τα έλιωσαν. Έχω να δω μπρούντζινο κηροπήγιο χρόνια».

Το εσωτερικό του μαγαζιού ήταν ασφυκτικά γεμάτο, αλλά δεν υπήρχε τίποτα που να 'χει έστω την παραμικρή αξία. Ο χώρος του δαπέδου ήταν πολύ περιορισμένος, γιατί ολόγυρα στους τοίχους ήταν σωριασμένες αμέτρητες κατασκοπισμένες κορνίζες. Η βιτρίνα είχε δίσκους με βίδες και παξιμάδια, παλιωμένα ψαλίδια, σουγιάδες με σπασμένες λάμες, σκουριασμένα ρολόγια που, ήταν ολοφάνερο, δεν λειτουργούσαν, και διάφορα άλλα παλιοπράγματα. Μόνο σ' ένα μικρό τραπέζακι στη γωνιά υπήρχαν χύμα κάτι παράταιρα μικροπράγματα — ταμπακέρες από λάκα, καρφίτσες από αχάτη — που έδειχνε ότι μπορούσες να βρεις κάτι ενδιαφέρον. Καθώς ο Γουίνστον κατευθυνόταν προς τα κει, το μάτι του πήρε ένα στρογγυλό, λείο πράγμα που άστραφτε απαλά κάτω από το φως της λάμπας. Το πήρε στο χέρι του.

Ήταν ένα βαρύ κομμάτι από γυαλί, κυρτό από τη μεριά, ίσιο από την άλλη, που σχημάτιζε σχεδόν ένα ημισφαίριο. Και στο

χρώμα και στην υφή του γυαλιού υπήρχε μια περίεργη διαφάνεια, σαν το νερό της βροχής. Στο βάθος του μεγεθυμένο από την καμπυλωτή επιφάνεια, ένα παράξενο, ροζ, ελικοειδές αντικείμενο θύμιζε τριαντάφυλλο ή θαλάσσια ανεμώνη.

«Τι είναι αυτό;» ρώτησε ο Γουίνστον μαγεμένος.

«Αυτό είναι κοράλλι», είπε ο γέρος. «Πρέπει να είναι από τον Ινδικό Ωκεανό. Συνήθιζαν να το φυτεύουν στο γυαλί. Αυτό πρέπει να 'γινε πριν εκατό χρόνια το λιγότερο. Και παραπάνω, αν κρίνω από το πώς δείχνει».

«Θαυμάσιο πράγμα», είπε ο Γουίνστον.

«Θαυμάσιο πράγμα», συμφώνησε ο άλλος. «Αλλά δεν υπάρχουν πολλοί που θα το εκτιμούσαν στις μέρες μας». Έβηξε. «Τώρα, αν θέλετε να το αγοράσετε, θα σας κόστιζε τέσσερα δολάρια. Θυμάμαι έναν καιρό που ένα πράγμα σαν αυτό θα 'φτανε τις οχτώ λίρες, και οχτώ λίρες ήταν — χμ... δεν μπορώ να υπολογίσω, αλλά ήταν πολλά λεφτά. Ποιος νοιάζεται όμως για γνήσιες αντικές σήμερα, ακόμα και για τις λίγες που απόμειναν;»

Ο Γουίνστον πλήρωσε αμέσως τα τέσσερα δολάρια κι έχωσε στην τσέπη του το ποθητό αντικείμενο. Εκείνο που τον τραβούσε πιο πολύ δεν ήταν τόσο η ομορφιά του όσο το ότι έδειχνε πως ανήκε σε μιαν άλλη εποχή, τελείως διαφορετική από τη σημερινή. Το απαλό, σαν το νερό της βροχής, γυαλί δεν έμοιαζε με κανένα γυαλί που είχε δει ως τώρα. Ακόμα, γινόταν διπλά ελκυστικό επειδή φαινόταν εντελώς άχρηστο, αν και μπορούσε κανείς να μαντέψει ότι άλλοτε χρησίμευε για να στερεώνει τα χαρτιά. Το αισθανόταν βαρύτερο στην τσέπη του, αλλά ευτυχώς δεν φούσκωνε πολύ. Ήταν αλλόκοτο, ακόμα κι επικίνδυνο πράγμα για να το έχει ένα μέλος του Κόμματος. Καθετί παλιό, και γενικά ωραίο, ήταν πάντα ύποπτο. Ο γέρος, αφού πήρε τα τέσσερα δολάρια, φαινόταν ολοκάθαρα πολύ πιο ευχαριστημένος. Ο Γουίνστον κατάλαβε ότι θα δεχόταν να του το αφήσει και τρία, ακόμα και δύο δολάρια.

«Έχουμε κι ένα άλλο δωμάτιο επάνω που ίσως σας ενδιέφερε να του ρίξετε μια ματιά», είπε. «Δεν υπάρχουν πολλά πράγματα, βέβαια, λίγα κομμάτια μόνο. Θα πάρουμε μια λάμπα ν' ανέβουμε».

Άναψε μια λάμπα και ανέβηκε πρώτος σκυφτά μια απότομη, σάπια σκάλα· ύστερα προπορεύτηκε σ' ένα στενό διαδρομάκι και μπήκε σ' ένα δωμάτιο που δεν έβλεπε στο δρόμο, αλλά σε μια χαλικοστρωμένη αυλή και ένα δάσος από καμινάδες. Ο Γουίνστον πρόσεξε ότι η επίπλωση ήταν τακτοποιημένη σαν το δωμάτιο να επρόκειτο να κατοικηθεί: ένα στενό χαλί στο πάτωμα, δυο τρεις πίνακες στον τοίχο και κοντά στο τζάκι είχαν σύρει μια βαθιά παλιωμένη πολυθρόνα. Πάνω στο τζάκι ένα γυάλινο παλιομοδίτικο ρολόι με δώδεκα ψηφία στην πλάκα χτυπούσε ρυθμικά. Κάτω από το παράθυρο, ένα πελώριο κρεβάτι με το στρώμα του έπιανε σχεδόν το μισό δωμάτιο.

«Ζούσαμε εδώ μέχρι που πέθανε η γυναίκα μου», είπε ο γέρος με ύφος σχεδόν απολογητικό. «Πουλάω σιγά σιγά τα έπιπλα. Αυτό είναι ένα ωραίο κρεβάτι από μαόνι, ή τουλάχιστον θα ήταν ωραίο κρεβάτι αν μπορούσε κανείς να ξεφορτωθεί τους κοριούς. Αλλά φαντάζομαι ότι θα το βρίσκατε λίγο ενοχλητικό».

Κρατούσε τη λάμπα ψηλά για να φωτίζει ολόκληρο το χώρο, και μέσα στο ζεστό μισοσκόταδο το δωμάτιο φαινόταν παράξενα φιλόξενο. Από το μυαλό του Γουίνστον πέρασε η ιδέα ότι θα ήταν ίσως πολύ εύκολο να νοικιάσει το δωμάτιο για λίγα δολάρια την εβδομάδα, αν τολμούσε να το ρισκάρει. Τρελή ιδέα και απραγματοποίητη, που έπρεπε να τη σβήσει από το μυαλό του αμέσως μόλις του ήρθε· αλλά το δωμάτιο του ξύπνησε μέσα του κάποια νοσταλγία, κάποια προγονική ανάμνηση. Του φάνηκε ότι ήξερε απόλυτα πώς αισθανόταν κανείς να κάθεται σ' ένα τέτοιο δωμάτιο ξαπλωμένος στην πολυθρόνα δίπλα στην αναμμένη φωτιά με τα πόδια μπροστά στο τζάκι και μια χύτρα στην εστία. Ολότελα μόνος, απόλυτα ασφαλής, μέσα σε τέλεια γαλήνη, να μη σε παρακολουθεί κανείς, να μη σε κυνηγάει καμιά φωνή, να μην ακούγεται άλλος θόρυβος από το τραγούδι της χύτρας στη φωτιά και το φιλικό τικ τακ του ρολογιού.

«Δεν υπάρχει τηλεθόνη!» μουρμούρισε ανήμπορος να συγγρατηθεί.

«Α!» είπε ο γέρος, «δεν είχα ποτέ μου τέτοιο πράγμα. Είναι πολύ ακριβό και ποτέ δεν αισθάνθηκα την ανάγκη να έχω. Εκεί στη γωνιά βρίσκεται ένα νόστιμο πτυσσόμενο τραπεζάκι. Βέβαια, θα χρειαστεί να βάλετε καινούρια στηρίγματα, αν θέλετε να χρησιμοποιήσετε τα φύλλα».

Είχε και μια μικρή βιβλιοθήκη, κι ο Γουίνστον κατευθύνθηκε προς τα κει. Τα βιβλία της ήταν όλα αδιάφορα. Η δίωξη και η καταστροφή των βιβλίων έγινε με την ίδια φροντίδα στις συνοικίες των προλετάρων που έγινε παντού. Ήταν πολύ απίθανο να υπήρχε σ' οποιοδήποτε μέρος της Ωκεανίας βιβλίο τυπωμένο πριν από το 1960. Ο γέρος, κρατώντας πάντα τη λάμπα, στεκόταν μπροστά σε μιαν εικόνα με κορνίζα από ξύλο τριανταφυλλιάς, που κρεμόταν στην άλλη πλευρά του τζακιού, απέναντι στο κρεβάτι.

«Τώρα, αν σας ενδιαφέρουν καθόλου οι παλιοί πίνακες...» άρχισε ευγενικά.

Ο Γουίνστον πλησίασε να εξετάσει την εικόνα. Ήτανε μια γκραβούρα σε ατσάλι που παρίστανε ένα οβάλ κτίριο με παραλληλόγραμμα παράθυρα και είχε μπροστά έναν πυργίσκο. Ένα κιγκλίδωμα περικύκλωνε το κτίσμα και στην πίσω άκρη διακρινόταν κάτι σαν άγαλμα. Ο Γουίνστον το κοίταξε για λίγο. Του φαινόταν γνωστό παρ' όλο που δεν θυμόταν το άγαλμα.

«Το πλαίσιο είναι καρφωμένο στον τοίχο», είπε ο γέρος, «αλλά μπορώ, αν θέλετε, να σας το ξεκαρφώσω».

«Το γνωρίζω αυτό το κτίριο», είπε ο Γουίνστον τελικά. «Είναι ερείπιο τώρα. Είναι στη γωνιά του δρόμου έξω από το Δικαστικό Μέγαρο».

«Ακριβώς. Έξω από τα Δικαστήρια. Βομβαρδίστηκε, ου, πάνε πολλά χρόνια. Ήταν εκκλησία κάποτε. Λεγόταν η Εκκλησία του Αγίου Κλήμεντος». Χαμογέλασε δειλά σαν να φοβόταν ότι αυτό που θα 'λεγε θα ήταν κάπως γελοίο και πρόσθεσε: «“Πορτοκάλια και λεμόνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος».

«Τι είναι αυτό;» είπε ο Γουίνστον.

«Ω, “Πορτοκάλια και λεμόνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου

Κλήμεντος”. Είναι ένα τραγούδι που λέγαμε όταν ήμουν παιδί. Δεν θυμάμαι τι λέει παρακάτω, αλλά ξέρω πως τελείωνε έτσι: “Να κερί να σε φωτίσει στο κρεβάτι, να λεπίδι να σου κόψει το κεφάλι”. Ήταν ένας παιδικός χορός. Τα παιδιά σήκωναν ψηλά τα χέρια για να περάσεις από κάτω και, μόλις έλεγαν το “Να λεπίδι να σου κόψει το κεφάλι”, κατέβαζαν τα χέρια και σ’ έπιαναν. Όλες οι εκκλησίες του Λονδίνου — ή τουλάχιστον οι κυριότερες — αναφέρονταν στο τραγούδι».

Ο Γουίνστον διερωτήθηκε σε ποιον αιώνα ν’ ανήκε αυτή η εκκλησία. Πάντα ήταν δύσκολο να καθορίσεις την ηλικία ενός κτιρίου στο Λονδίνο. Όλα όσα ήταν μεγάλα κι επιβλητικά και έδειχναν αρκετά καινούρια, έλεγαν ότι τα έχτισαν μετά την Επανάσταση, ενώ όσα φαίνονταν παλιότερα, τα απέδιδαν σε κάποια απροσδιόριστη περίοδο που ονόμαζαν Μεσαίωνα. Θεωρείτο ότι οι αιώνες του καπιταλισμού δεν είχαν δημιουργήσει τίποτε αξιόλογο. Δεν μπορούσες να μάθεις ιστορία από την αρχιτεκτονική, όπως δεν μπορούσες και από τα βιβλία. Αγάλματα, επιγραφές, μνημεία, ονομασίες δρόμων, ό,τι θα μπορούσε να ρίξει φως στο παρελθόν το είχαν αλλάξει συστηματικά.

«Δεν ήξερα ότι ήταν εκκλησία», μουρμούρισε ο Γουίνστον.

«Υπάρχουν ακόμα πολλές», είπε ο γέρος, «αλλά τους έχουν αλλάξει τη χρήση. Λοιπόν, πώς συνέχιζε αυτό το τραγούδι; Α, θυμήθηκα!

“Πορτοκάλια και λεμόνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος,
“Μου χρωστάς τρία φαρδίνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου Μαρτίνου...

Μέχρι εκεί θυμάμαι. Το φαρδίνι ήταν ένα μικρό χάλκινο νόμισμα, έμοιαζε με το σεντ».

«Πού ήταν η εκκλησία του Αγίου Μαρτίνου;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Ο Άγιος Μαρτίνος; Υπάρχει ακόμα. Είναι στην Πλατεία Νίκης, δίπλα στην πινακοθήκη. Ένα κτίριο με τριγωνική πύλη, με στύλους στην πρόσοψη και μιαν επιβλητική σκάλα».

Ο Γουίνστον ήξερε καλά το μέρος. Ήταν μουσείο που το χρησιμοποιούσαν για προπαγανδιστικά εκθέματα διαφόρων ειδών — μικρογραφίες από βόμβες και Πλωτά Οχυρά, πίνακες που παρίσταναν τις φρικαλεότητες του εχθρού, και άλλα παρόμοια.

«Ο Άγιος Μαρτίνος των Αγρών, λεγόταν», είπε ο γέρος, «παρ' όλο που δεν θυμάμαι να υπήρχαν αγροί εκεί γύρω».

Ο Γουίνστον δεν αγόρασε τον πίνακα. Θα ήταν ακόμα πιο ανάρμοστο κι από την αγορά του πρεσ-παπιέ, κι έπειτα θα ήταν εντελώς αδύνατο να τον μεταφέρει σπίτι, εκτός αν έβγαζε την κορνίζα. Καθυστέρησε λίγο ακόμα κουβεντιάζοντας με το γέρο, και ανακάλυψε ότι δεν λεγόταν Γουίικς — όπως ίσως να συμπεραίνει κανείς από την επιγραφή έξω από το μαγαζί — αλλά Τσάρινγκτον. Φαίνεται λοιπόν πως ο κύριος Τσάρινγκτον ήταν χήρος, 63 χρονών, που ζούσε σ' αυτό το μαγαζί τριάντα χρόνια. Στο διάστημα αυτό είχε σκοπό να αλλάξει το όνομα στην είσοδο, αλλά ποτέ δεν το αποφάσισε. Όση ώρα μιλούσαν, οι μισοξεχασμένοι στίχοι δεν έφευγαν από το μυαλό του Γουίνστον. «“Πορτοκάλια και λεμόνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος. “Μου χρωστάς τρία φαρδίνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου Μαρτίνου!» Ήταν περίεργο, αλλά, όταν το έλεγε, είχε την ψευδαίσθηση ότι άκουγες πραγματικά καμπάνες, τις καμπάνες ενός χαμένου Λονδίνου, που εξακολουθούσε να υπάρχει κάπου, μεταμορφωμένο και ξεχασμένο. Από το ένα φανταστικό καμπαναριό έως το άλλο, του φάνηκε πως άκουγε να σημαίνουν όλες οι καμπάνες μαζί. Και όμως, απ' όσο μπορούσε να θυμηθεί, στην πραγματική ζωή δεν είχε ποτέ του ακούσει να χτυπούν καμπάνες εκκλησίας.

Έφυγε από τον κ. Τσάρινγκτον και κατέβηκε μοναχός του τις σκάλες, για να μην τον δει ο γέρος να εξετάζει το δρόμο προτού περάσει την έξοδο. Είχε ήδη αποφασίσει ότι μετά από ένα λογικό διάστημα — ένα μήνα, ας πούμε — θα διακινδύνευε άλλη μια επίσκεψη στο μαγαζί. Μπορεί να μην ήταν πιο επικίνδυνο από το να αποφύγει ένα απόγευμα στο Κέντρο. Το πιο σοβαρό, το πιο επικίνδυνο, η πραγματική τρέλα ήταν το ότι ξαναήρθε σ' αυτό το μέρος,

αφού είχε αγοράσει το ημερολόγιο και χωρίς να ξέρει αν μπορούσε να εμπιστευτεί τον ιδιοκτήτη του μαγαζιού. Και όμως!..

Ναι, σκέφτηκε πάλι, θα ξαναρχόταν. Θ' αγόραζε κι άλλα άχρηστα πεταμένα ωραία κομμάτια. Θ' αγόραζε την γκραβούρα του Αγίου Κλήμεντος, θα έβγαζε την κορνίζα και θα την έπαιρνε σπίτι, κρυμμένη κάτω από το σακάκι της στολής του. Θα αποσπούσε το υπόλοιπο ποίημα από τη μνήμη του κ. Τσάρινγκτον. Ακόμα κι αυτό το τρελό σχέδιο να νοικιάσει το επάνω δωμάτιο άστραψε προς στιγμήν στο μυαλό του. Η έξαψή του τον έκανε για κλάσματα του δευτερολέπτου απρόσεκτο, και βγήκε στο πεζοδρόμιο χωρίς προηγουμένως να κοιτάξει από το παράθυρο. Είχε κιόλας αρχίσει να σιγομουρμουρίζει σ' έναν αυτοσχέδιο σκοπό:

*«Πορτοκάλια και λεμόνια», λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος,
«Μου χρωστάς τρία φαρδίνια», λεν οι...*

Ξαφνικά η καρδιά του πάγωσε και του φάνηκε ότι έλιωσαν τα σωθικά του. Λίγα μέτρα πιο κάτω κατέβαινε από το πεζοδρόμιο μια σιλουέτα με μπλε στολή. Ήταν η κοπέλα από το Τμήμα Φαντασίας, η μελαχρινή. Ήταν μισοσκοτάδο, αλλά δεν ήταν δύσκολο να την αναγνωρίσει. Εκείνη τον κοίταξε ίσια καταπρόσωπο, και ύστερα προχώρησε διαστικά σαν να μην τον είχε δει.

Για λίγα δευτερόλεπτα, ο Γουίνστον παρέλυσε. Μετά έστριψε δεξιά και απομακρύνθηκε με βαριά βήματα χωρίς να προσέξει ότι έπαιρνε λάθος κατεύθυνση. Οπωσδήποτε, ένα ζήτημα είχε ξεκαθαριστεί. Δεν υπήρχε πια αμφιβολία ότι η κοπέλα τον κατασκόπευε. Θα πρέπει να τον είχε παρακολουθήσει ως εδώ, γιατί ήταν απίστευτο να περπατούσε τυχαία το ίδιο απόγευμα στον ίδιο μικρό απόμερο σκοτεινό δρόμο, χιλιόμετρα μακριά από τις συνοικίες όπου ζούσαν τα μέλη του Κόμματος. Ήταν πολύ για να είναι σύμπτωση. Το αν ήταν πραγματικά πράκτορας της Αστυνομίας της Σκέψης ή απλώς ερασιτέχνης κατάσκοπος, παρακινημένη από υπερβάλλοντα ζήλο, δεν είχε σημασία. Ήταν αρκετό ότι τον παρακολουθούσε. Ίσως τον είχε δει που μπήκε και στην παμπ.

Έκανε μεγάλη προσπάθεια για να περπατήσει. Το γυάλινο αντικείμενο στην τσέπη του χτυπούσε το μηρό του σε κάθε βήμα του, και του ήρθε να το πετάξει. Το χειρότερο ήταν ο πόνος στην κοιλιά του. Για μια στιγμή ένιωσε πως θα πέθαινε αν δεν πήγαινε αμέσως στο αποχωρητήριο. Αλλά δεν θα υπήρχε δημόσιο αποχωρητήριο σε τέτοια συνοικία. Έπειτα, ο σπασμός τού πέρασε αφήνοντας μια μικρή ενόχληση.

Ο δρόμος ήταν αδιέξοδος. Ο Γουίνστον στάθηκε, έμεινε για λίγο αναποφάσιτος, ύστερα ξαναγύρισε πίσω. Τότε σκέφτηκε πως διασταυρώθηκε με το κορίτσι πριν από λίγα λεπτά, και αν έτρεχε, θα την πρόφτανε. Θα μπορούσε να την ακολουθήσει ώσπου να φτάσουν σ' ένα έρημο μέρος κι εκεί να της σπάσει το κεφάλι με μια πέτρα. Το γυάλινο αντικείμενο που είχε στην τσέπη θα ήταν ό,τι έπρεπε γι' αυτή τη δουλειά. Όμως εγκατέλειψε αμέσως την ιδέα, γιατί ακόμα και η σκέψη μιας οποιασδήποτε σωματικής προσπάθειας του ήταν ανυπόφορη. Δεν μπορούσε να τρέξει, δεν μπορούσε να χτυπήσει. Εξ άλλου, ήταν νέα και εύρωστη και θα υπεράσπιζε τον εαυτό της. Σκέφτηκε ακόμα να τρέξει γρήγορα στο Κοινοτικό Κέντρο και να μείνει εκεί ώσπου να κλείσει, για να έχει άλλοθι. Αλλά κι αυτό ήταν αδύνατον. Τον είχε πιάσει μια θανάσιμη κούραση. Το μόνο που ήθελε ήταν να πάει σπίτι γρήγορα, να καθίσει και να ησυχάσει.

Ήταν περασμένες δέκα όταν γύρισε στο διαμέρισμά του. Το κεντρικό φως θα σταματούσε στις εντεκάμισι. Πήγε στην κουζίνα και ρούφηξε σχεδόν ένα ολόκληρο φλιτζάνι Τζιν Νίκης. Έπειτα, πήγε στο τραπέζι κι έβγαλε από το συρτάρι το ημερολόγιο. Δεν το άνοιξε όμως αμέσως. Από την τηλεοθόνη μια δυνατή γυναικεία φωνή κραύγαζε ένα πατριωτικό τραγούδι. Κάθισε κοιτάζοντας το εξώφυλλο του λευκώματος, προσπαθώντας χωρίς επιτυχία να μην ακούει τη φωνή.

Τη νύχτα έρχονταν να σε πιάσουν, πάντα τη νύχτα. Το μόνο που έπρεπε να κάνεις ήταν να σκοτωθείς προτού σε πιάσουν. Χωρίς αμφιβολία, μερικοί το έκαναν. Πολλές εξαφανίσεις στην πραγματικότητα ήταν αυτοκτονίες. Αλλά χρειαζόταν τρομερό θάρρος για

να σκοτωθείς σ' έναν κόσμο όπου ήταν αδύνατο να προμηθευτείς όπλο ή οποιοδήποτε γρήγορο και σίγουρο δηλητήριο. Σκέφτηκε με κάποια έκπληξη πόσο άχρηστος βιολογικά είναι ο φυσικός πόνος και ο φόβος, σκέφτηκε την προδοσία του ανθρώπινου σώματος που καταντά ανίκανο ακριβώς τη στιγμή που χρειάζεται ιδιαίτερη προσπάθεια. Θα μπορούσε να έκανε τη μελαγχρινή κοπέλα να σωπάσει για πάντα, αν ενεργούσε γρήγορα· αλλά ακριβώς ο μεγάλος κίνδυνος τον έκανε να χάσει τη δύναμη να ενεργήσει. Σκέφτηκε ότι σε στιγμές κρίσης δεν αγωνίζεται κανείς ενάντια σ' έναν εξωτερικό εχθρό, αλλά ενάντια στο ίδιο του το σώμα. Ακόμα κι αυτή τη στιγμή, παρ' όλο το τζιν, αυτός ο μικρός πόνος στην κοιλιά τον εμπόδιζε να σκεφτεί παραπέρα. Και συμβαίνει το ίδιο, σκέφτηκε, με όλες τις καταστάσεις που φαίνονται ηρωικές ή τραγικές. Στο πεδίο της μάχης, στο θάλαμο βασανιστηρίων, στο πλοίο που βυθίζεται, οι λόγοι για τους οποίους αγωνίζεσαι πάντα ξεχνιούνται, γιατί το σώμα διογκώνεται ώσπου να γεμίσει το σύμπαν, ενώ ακόμα κι όταν δεν έχεις παραλύσει από τον τρόμο ή δεν κλαις από τους πόνους, η ζωή είναι ανά πάσα στιγμή ένας αγώνας ενάντια στην πείνα ή στο κρύο ή στην αϋπνία, ενάντια σ' ένα χαλασμένο στομάχι ή σ' έναν πονόδοντο.

Άνοιξε το ημερολόγιο. Έπρεπε να γράψει κάτι. Η γυναίκα στην τηλεθόνη είχε αρχίσει καινούριο τραγούδι. Η φωνή της ήτανε λες και του σουδλιζαν το μυαλό μυτερά κομμάτια σπασμένο γυαλί. Προσπάθησε να σκεφτεί τον Όμπράιεν, που γι' αυτόν ή προς αυτόν έγραφε το ημερολόγιο, αλλά, αντί γι' αυτόν, άρχισε να σκέφτεται τι θα του συνέβαινε όταν θα τον έπαιρνε η Αστυνομία της Σκέψης. Δεν είχε σημασία αν σε σκότωναν αμέσως. Το να σε σκοτώσουν ήταν κάτι που το περίμενες. Αλλά προτού πεθάνεις (κανείς δεν μιλούσε γι' αυτά, κι όμως όλοι τα ήξεραν) έπρεπε να περάσεις από τη συνηθισμένη διαδικασία της ομολογίας· να συρθείς στο πάτωμα ζητώντας χάρη, να νιώσεις τα κόκαλα που σου συντρίβουν, τα δόντια που σου σπάζουν, τις ματωμένες τούφες των μαλλιών που σου ξεριζώνουν. Γιατί έπρεπε να τα υποστείς όλ' αυτά, αφού το τέλος ήταν πάντα το ίδιο; Γιατί να μην μπορείς να κόψεις κάποιες

ημέρες ή βδομάδες από τη ζωή σου; Κανείς δεν γλίτωνε ποτέ από την παρακολούθηση, και δεν υπήρχε κανείς που να μην ομολογούσε στο τέλος. Αφού είχες διαπράξει έγκλημα σκέψης, ήταν σίγουρο πως μια μέρα θα βρισκόσουν νεκρός. Γιατί, λοιπόν, να διαιωνίζεται αυτός ο τρόμος που δεν άλλαζε σε τίποτα την κατάσταση;

Προσπάθησε, αυτή τη φορά με περισσότερη επιτυχία, να φέρει στο νου του την εικόνα του Ο'Μπράιεν. «Θα συναντηθούμε εκεί όπου δεν υπάρχει σκοτάδι», του είχε πει ο Ο'Μπράιεν. Ήξερε τι σήμαινε αυτό ή νόμιζε πως ήξερε. Ο τόπος όπου δεν υπάρχει σκοτάδι ήταν ένα φανταστικό μέλλον, που δεν θα έβλεπε κανείς ποτέ, αλλά που μπορούσε να οραματιστεί. Η φωνή που κραύγαζε από την τηλεοθόνη τον εμπόδιζε να ακολουθήσει το νήμα των σκέψεών του. Έφερε στο στόμα του ένα τσιγάρο. Ο μισός καπνός του έπεσε αμέσως στη γλώσσα, μια πικρή σκόνη που ήταν δύσκολο να τη φτύσει. Το πρόσωπο του Μεγάλου Αδελφού γλίστρησε στο μυαλό του σβήνοντας το πρόσωπο του Ο'Μπράιεν. Όπως είχε κάνει λίγες μέρες πριν, έβγαλε από την τσέπη του ένα νόμισμα και το κοίταξε. Το βαρύ, ήρεμο, προστατευτικό πρόσωπο κοίταζε τον Γουίνστον κατάματα. Αλλά τι χαμόγελο ήταν αυτό που κρυβόταν πίσω από το μαύρο μουστάκι; Σαν πένθιμη κωδωνοκρουσία, του ξαναήρθαν οι λέξεις:

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
 Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ
 Η ΑΓΝΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

I

ΗΤΑΝ ΝΩΡΙΣ ΑΚΟΜΑ το πρωί, κι ο Γουίνστον βγήκε από το γραφείο του να πάει στην τουαλέτα.

Μια μοναχική σιλουέτα ερχόταν προς το μέρος του από την άλλη άκρη του μακρόστενου διαδρόμου. Ήταν η μελαχρινή κοπέλα. Είχαν περάσει τέσσερις μέρες αφότου την είχε συναντήσει εκείνο το βράδυ έξω από το παλαιοπωλείο. Καθώς πλησίαζε, είδε πως το δεξί της χέρι κρεμόταν από τον ώμο της σ' έναν επίδεσμο, που δεν διακρινόταν από μακριά, γιατί είχε το ίδιο χρώμα με τη φόρμα της. Φαίνεται, θα είχε χτυπήσει στο χέρι καθώς χειριζόταν ένα απ' αυτά τα μεγάλα καλειδοσκόπια όπου σκάρωναν τις υποθέσεις των μυθιστορημάτων. Συνέβαιναν συχνά τέτοια ατυχήματα στο Τμήμα Φαντασίας.

Δεν θα τους χώριζαν πάνω από τέσσερα μέτρα, όταν η κοπέλα σκόνταψε κι έπεσε κάτω φαρδιά πλατιά. Έβγαλε μια δυνατή κραυγή πόνου. Θα πρέπει να έπεσε κατ' ευθείαν πάνω στο χτυπημένο χέρι της.

Ο Γουίνστον κοντοστάθηκε. Η κοπέλα σηκώθηκε στα γόνατα, το πρόσωπό της είχε γίνει άσπρο σαν κιμωλία και το στόμα της φάνταζε πιο κόκκινο από ποτέ. Τα μάτια της τον κοίταζαν με μια παρακλητική έκφραση που έμοιαζε πιο πολύ με φόβο παρά με πόνο.

Μια περίεργη συγκίνηση δόνησε την καρδιά του Γουίνστον. Μπροστά του βρισκόταν ένας εχθρός που προσπαθούσε να τον σκοτώσει: μπροστά του όμως βρισκόταν επίσης ένα ανθρώπινο πλάσμα που πονούσε και ίσως είχε σπάσει και κανένα κόκαλο. Ενστικτωδώς, είχε κιόλας προχωρήσει να τη βοηθήσει. Τη στιγμή που την είδε να πέφτει πάνω στο δεμένο χέρι της, ένιωσε σαν να πονούσε ο ίδιος.

«Χτυπήσατε;» τη ρώτησε.

«Δεν είναι τίποτα. Το χέρι μου. Σ' ένα λεπτό θα είμαι καλά». Μιλούσε σαν να είχε ταχυπαλμία. Ήταν πραγματικά κατάχλομη.

«Μήπως έχετε σπάσει τίποτα;»

«Όχι, είμαι εντάξει. Με πόνεσε για λίγο, αυτό είν' όλο». Του άπλωσε το ελεύθερο χέρι της, κι αυτός τη βοήθησε να σηκωθεί. Το χρώμα επέστρεψε στο πρόσωπό της και φαινόταν πολύ καλύτερα.

«Δεν είναι τίποτα», ξαναείπε διαστικά. «Χτύπησα λίγο στον καρπό. Ευχαριστώ, σύντροφε».

Και μ' αυτά τα λόγια, προχώρησε γρήγορα γρήγορα προς την κατεύθυνση που είχε πάρει σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Όλη αυτή η σκηνή δεν κράτησε πάνω από μισό λεπτό. Να μην αφήνεις τα αισθήματά σου να φαίνονται ήταν μια συνήθεια που είχε γίνει ένστικτο, και, εξ άλλου, όσο κράτησε το επεισόδιο στεκόταν ακριβώς μπροστά στην τηλεθόνη. Παρά ταύτα, ήταν πολύ δύσκολο στον Γούνστον να μην προδώσει μια στιγμιαία έκπληξη, γιατί μέσα στα δευτερόλεπτα που μεσολάβησαν όσο τη βοηθούσε να σηκωθεί, η κοπέλα του είχεβάλει κρυφά κάτι στο χέρι. Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι το είχε κάνει σκόπιμα. Ήταν κάτι μικρό και επίπεδο. Καθώς πενούσε την πόρτα της τουαλέτας, το έβαλε στην τσέπη του και το ψαχούλεψε με την άκρη των δακτύλων. Ήταν ένα κομματάκι χαρτί διπλωμένο στα τέσσερα.

Όσο στεκόταν στο ουρητήριο, κατάφερε να το ξεδιπλώσει με τα δάχτυλά του. Χωρίς αμφιβολία θα έγραφε μέσα κάποιο μήνυμα. Για μια στιγμή μπήκε στον πειρασμό να πάει σε μια τουαλέτα και να το διαβάσει αμέσως. Αλλά αυτό θα ήταν σκέτη τρέλα, το ήξερε. Εκεί, ήταν πιο σίγουρο απ' οπουδήποτε αλλού ότι οι τηλεθόνες σε παρακολουθούν συνεχώς.

Γύρισε στο γραφείο του, κάθισε και με μια αδιάφορη κίνηση έριξε το χαρτάκι ανάμεσα στ' άλλα που ήταν πάνω στο γραφείο. Ύστερα, φόρεσε τα γυαλιά του και τράβηξε κοντά του το φωνογράφο. «Πέντε λεπτά», είπε μέσα του, «πέντε λεπτά το λιγότερο!» Ευτυχώς που

η δουλειά που είχε να κάνει ήταν δουλειά ρουτίνας· έπρεπε να διορθώσει ένα μακρύ κατάλογο με αριθμούς, πράγμα που δεν χρειαζόταν μεγάλη προσοχή.

Ό,τι και να ήταν γραμμένο στο χαρτί, θα πρέπει να είχε πολιτική σημασία. Απ' ό,τι μπορούσε να προβλέψει, οι πιθανότητες ήταν δύο. Η μία, που του φαινόταν πιο λογική, να είναι το κορίτσι πράκτορας της Αστυνομίας της Σκέψης, όπως ακριβώς το φοβόταν. Δεν ήξερε γιατί η Αστυνομία Σκέψης είχε διαλέξει αυτόν τον τρόπο να στέλνουν τα μηνύματά της, αλλά θα είχε τους λόγους της. Αυτό που ήταν γραμμένο στο χαρτί μπορεί να ήταν μια απειλή, μια κλήση, μια διαταγή να αυτοκτονήσει, μια οποιαδήποτε παγίδα. Αλλά υπήρχε και μια άλλη, πιο τρελή πιθανότητα που του ερχόταν συνεχώς στο μυαλό, παρ' ό,τι προσπαθούσε μάταια να τη διώξει: δηλαδή, όχι, το μήνυμα δεν προερχόταν από την Αστυνομία της Σκέψης αλλά από κάποια μυστική οργάνωση. Ίσως η Αδελφότητα υπήρχε πραγματικά! Ίσως η κοπέλα ήταν μέλος της! Σίγουρα, αυτή η σκέψη ήταν παράλογη, αλλά του πέρασε από το νου την ίδια στιγμή που ένωσε το χαρτάκι στο χέρι του. Μερικά λεπτά αργότερα του ήρθε στο νου η άλλη, η πιο λογική εξήγηση. Κι ακόμα και τώρα, μ' όλο που το μυαλό του τού έλεγε πως το μήνυμα ίσως σήμαινε θάνατο — εν τούτοις δεν το πίστευε, και η παράλογη ελπίδα επέμενε, και η καρδιά του χτυπούσε, και με πολλή δυσκολία προσπαθούσε να κρατήσει τη φωνή του σταθερή καθώς υπαγόρευε τους αριθμούς του στο φωνόγραφο.

Τύλιξε σε ρολό όλη τη δουλειά που είχε τελειώσει και την έριξε στον αεροσωλήνα. Είχαν περάσει οκτώ λεπτά. Στερέωσε τα γυαλιά στη μύτη του, αναστέναξε και τράβηξε κοντά του τον επόμενο σωρό των χαρτιών που είχε να δουλέψει· πάνω τους βρισκόταν το χαρτάκι. Το ξεδίπλωσε. Με μεγάλα ακατάστατα γράμματα, έγραφε:

Σ' αγαπώ.

Για δευτερόλεπτα πέτρωσε τόσο που δεν μπόρεσε να ρίξει το

ενοχοποιητικό χαρτί στην τρύπα της μνήμης. Όταν τελικά το αποφάσισε, μ' όλο που ήξερε τι κίνδυνο διέτρεχε με το να δείξει τόσο ενδιαφέρον, δεν μπόρεσε ν' αντισταθεί και να μην το ξαναδιαβάσει για να βεβαιωθεί ότι πραγματικά αυτό έγραφε. Όλο το υπόλοιπο πρωί δυσκολεύτηκε πολύ να συνεχίσει τη δουλειά. Το χειρότερο δεν ήταν πως έπρεπε να συγκεντρωθεί σε μια σειρά βαρετές δουλειές, αλλά η ανάγκη να κρύψει την ταραχή του από την τηλεοθόνη. Ένιωθε σαν φωτιά να του καίει τα σωθικά. Το γεύμα στη ζεστή, κατάμεστη και πολυθρόυβη καντίνα ήταν μαρτύριο. Είχε ελπίσει ότι θα έμενε μόνος για λίγο την ώρα του φαγητού, αλλά, για κακή του τύχη, ο ηλίθιος Πάρσονς ήρθε και στρογγυλοκάθισε δίπλα του, και ενώ η μυρωδιά του ιδρώτα του σχεδόν έπνιγε τη μεταλλική μυρωδιά του γαχνιστού, άρχισε μια ακατάσχετη φλυαρία γύρω από την προετοιμασία της Εβδομάδας Μίσους. Ήταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένος από ένα χάρτινο ομοίωμα του κεφαλιού του Μεγάλου Αδελφού πλάτους δύο μέτρων, που είχαν φτιάξει για την κατάσταση στην ομάδα των Κατασκόπων όπου ανήκε η κόρη του. Το εκνευριστικό ήταν πως μέσα σ' αυτό το θόρυβο, ο Γουίνστον δεν μπορούσε ν' ακούσει τι έλεγε ο Πάρσονς κι έπρεπε διαρκώς να του ζητάει να επαναλάβει μερικές ανόητες παρατηρήσεις. Κάποια στιγμή μόνο το μάτι του πήρε την κοπέλα μαζί με δυο άλλα κορίτσια σ' ένα τραπέζι στην άλλη άκρη της αίθουσας. Δεν φάνηκε να τον είχε δει και αυτός δεν ξανακοίταξε προς τα εκεί.

Το απόγευμα κύλησε πιο υποφερτά. Αμέσως μετά το φαγητό, ήρθε μια δύσκολη και λεπτή εργασία που τον απασχόλησε πολλές ώρες και για να τη φέρει σε πέρας χρειάστηκε να παραμερίσει οτιδήποτε άλλο. Έπρεπε να παραποιήσει μια σειρά εκθέσεων σχετικών με την παραγωγή των δύο προηγούμενων χρόνων, έτσι ώστε να δυσφημήσει ένα σημαντικό μέλος του Εσωτερικού Κόμματος που τώρα είχε πέσει σε δυσμένεια. Ήταν μια δουλειά που ο Γουίνστον κατάφερε πολύ καλά και για περισσότερο από δύο ώρες μπόρεσε να διώξει εντελώς την κοπέλα από τη σκέψη του. Κι ύστερα, η θύμηση του προσώπου της του ξαναήρθε, και μαζί μια φλογερή αβάσταχτη

επιθυμία να μείνει μόνος. Μέχρις ότου μείνει μόνος, του ήταν αδύνατον να σκεφτεί τις καινούριες εξελίξεις. Απόψε ήταν ένα από τα βράδια που περνούσε στο Κοινοτικό Κέντρο. Κατάπια ένα ακόμα άνοστο φαγητό στην καντίνα, πήγε βιαστικά στο Κέντρο, πήρε μέρος σε μια σοβαροφανή ανόητη «ομαδική συζήτηση», έπαιξε δύο παρτίδες πινγκ πονγκ, ρούφηξε μερικά ποτήρια τζιν και διάβασε για μισή ώρα ένα βιβλίο με τίτλο «Σχέσεις ανάμεσα στον ΑΓΓΕΛΟΣ και το σκάκι». Η πλήξη του πλάκωνε την ψυχή, αλλά για πρώτη φορά δεν ένωθε την επιθυμία να αποφύγει αυτή τη βραδιά στο Κέντρο. Στη θέα των λέξεων σ' αγαπώ τον είχε πλημμυρίσει ο πόθος να ζήσει, και ξαφνικά του φαινόταν ανόητο να ριψοκινδυνέψει στο ελάχιστο.

Δεν τα κατάφερε να παραδοθεί στις σκέψεις του με την ησυχία του, παρά μόνο μετά τις έντεκα το βράδυ, ξαπλωμένος στο κρεβάτι του, μέσα στην ασφάλεια του σκοταδιού που τον γλίτωνε ακόμα και απ' το φόβο της τηλεθόνης — με την προϋπόθεση ότι θα έμενε σιωπηλός.

Υπήρχε ένα καθαρά πρακτικό πρόβλημα που έπρεπε να λυθεί: πώς να έρθει σ' επαφή με την κοπέλα και να κανονίσει ραντεβού. Δεν σκεφτόταν πια την πιθανότητα ότι του είχε στήσει παγίδα. Η ολοφάνερη ταραχή της όταν του έδινε το σημείωμα, τον βεβαίωνε γι' αυτό. Ολοφάνερο, ήταν πανικόβλητη, και με το δίκιο της. Όσο για ν' αρνηθεί την προσφορά της, ούτε που του πέρασε από το νου. Μόλις πριν πέντε μέρες σκεφτόταν να της σπάσει το κεφάλι με μια πέτρα, αλλ' αυτό δεν είχε σημασία. Σκέφτηκε το νεανικό γυμνό της σώμα όπως την είχε δει στ' όνειρό του. Την είχε φανταστεί ανόητη σαν όλους τους άλλους, το κεφάλι παραγεμισμένο με ψέματα και μίσος και την καρδιά παγωμένη. Κάτι σαν πυρετός τον έπιασε στη σκέψη ότι μπορεί να τη χάσει, ότι μπορεί να του ξεφύγει το όμορφο σώμα της. Αυτό που φοβόταν προπάντων ήταν μήπως εκείνη αλλάξει γνώμη αν δεν τη συναντούσε γρήγορα. Αλλά τέτοια συνάντηση είχε τεράστιες δυσκολίες. Ήταν σαν να προσπαθείς να κάνεις μια κίνηση στο σκάκι όταν είσαι ήδη ματ. Όπου και αν πήγαινες, η τηλεθόνη σε παρακολουθούσε. Στην πραγματικότητα, όλοι οι πι-

θανοί τρόποι για να τη συναντήσει του είχαν περάσει απ' το μυαλό τα πρώτα κιόλας λεπτά αφότου διάβασε το σημείωμα. Τώρα όμως, που είχε χρόνο να σκεφτεί, εξέτασε πάλι έναν έναν όλους αυτούς τους τρόπους, σαν να 'ταν μια σειρά αντικείμενα που έβαζε σε τάξη.

Ήταν φανερό πως ο τρόπος της πρωινής συνάντησης δεν μπορούσε να επαναληφθεί. Αν εργαζόταν στο Τμήμα Αρχείων, ίσως να ήταν σχετικά εύκολο, αλλά δεν είχε παρά μια αμυδρή ιδέα για το πού βρισκόταν το Τμήμα της Φαντασίας, και δεν είχε κανένα πρόσχημα για να πάει εκεί. Αν ήξερε πού μένει και τι ώρα τελειώνει τη δουλειά της, θα μπορούσε να καταφέρει μια συνάντηση κάπου στο δρόμο για το σπίτι της, αλλά να προσπαθήσει να την ακολουθήσει στο σπίτι της ήταν επικίνδυνο, γιατί θα έπρεπε να την περιμένει έξω από το Υπουργείο, πράγμα που σίγουρα δεν θα περνούσε απαρατήρητο. Να στείλει πάλι γράμμα με το ταχυδρομείο αποκλειόταν. Με σύστημα που δεν ήταν καν μυστικό, όλα τα γράμματα ανοίγονταν καθ' οδόν. Πράγματι, πολύ λίγοι έγραφαν γράμματα. Για τα μηνύματα που χρειαζόταν καμιά φορά να στείλει κανείς, υπήρχαν τυπωμένες κάρτες με ένα πίνακα φράσεων, όπου έσβηνες αυτές που δεν ήθελες. Εν πάση περιπτώσει, εκτός από τη διεύθυνση δεν ήξερε και το όνομα της κοπέλας. Τελικά, αποφάσισε ότι το πιο σίγουρο μέρος ήταν η καντίνα. Αν μπορούσε να τη δει μόνη σ' ένα τραπέζι κάπου στο κέντρο της αίθουσας, όχι πολύ κοντά στις τηλεθόνες, και με αρκετό θόρυβο από τις ομιλίες τριγύρω — αν αυτές οι συνθήκες κρατούσαν, ας πούμε, τριάντα δευτερόλεπτα, θα μπορούσε ίσως να ανταλλάξει μαζί της λίγες λέξεις.

Η ζωή, για μια εβδομάδα μετά από αυτό, έμοιαζε ανήσυχο όνειρο. Την επομένη, εκείνη δεν εμφανίστηκε στην καντίνα, παρά μόνο τη στιγμή που αυτός έφευγε, αφού είχε σημάνει το τέλος του διαλείμματος. Φαίνεται, είχε αλλάξει η ώρα της βάρδιας της. Διασταυρώθηκαν δίχως ν' αλλάξουν ματιά. Την άλλη μέρα, η κοπέλα ήταν στην καντίνα τη συνηθισμένη ώρα, αλλά μαζί με τρεις άλλες και ακριβώς κάτω από την τηλεθόνη. Μετά, για τρεις ολόκληρες εφιαλτικές μέρες, δεν παρουσιάστηκε καθόλου. Όλο του το μυαλό

και το κορμί φαίνονταν σαν να είχαν κατακυριευτεί από μια ανυπόφορη ευαισθησία, ένα είδος διαφάνειας, που την κάθε κίνηση, τον κάθε ήχο, κάθε επαφή, κάθε λέξη που έπρεπε να προφέρει ή ν' ακούσει, τα έκανε μια ατέλειωτη αγωνία. Η εικόνα της τον ακολουθούσε ακόμα και στον ύπνο. Όλες αυτές τις ημέρες δεν άγγιζε το ημερολόγιό του. Αν έβρισκε κάποια ανακούφιση, αυτό συνέβαινε στη δουλειά του, όπου καμιά φορά μπορούσε να ξεχαστεί για δέκα ολόκληρα λεπτά. Δεν είχε την παραμικρή ιδέα τι θα μπορούσε να της έχει συμβεί. Δεν μπορούσε να ρωτήσει για να μάθει. Μπορεί να είχε εξατμιστεί, μπορεί να είχε αυτοκτονήσει ή να είχε μετατεθεί στην άλλη άκρη της Ωκεανίας· το χειρότερο και πιθανότερο απ' όλα, μπορεί να είχε απλώς και μόνο αλλάξει γνώμη και είχε αποφασίσει να τον αποφύγει.

Την άλλη μέρα εμφανίστηκε και πάλι. Το μπράτσο της δεν ήταν δεμένο, αλλά είχε έναν αυτοκόλλητο επίδεσμο γύρω από τον καρπό. Η ανακούφισή του που την ξαναείδε ήταν τόση, που δεν κρατήθηκε και την κοίταζε κατευθείαν για αρκετά δευτερόλεπτα. Την επομένη παραλίγο να καταφέρει να της μιλήσει. Όταν μπήκε στην καντίνα, εκείνη καθόταν σ' ένα τραπέζι αρκετά μακριά από τον τοίχο, ολομόναχη. Ήταν νωρίς, και η αίθουσα δεν ήταν πολύ γεμάτη. Η ουρά προχωρούσε και ο Γουίνστον είχε φτάσει σχεδόν στον πάγκο, όταν προκλήθηκε δίλεπτη καθυστέρηση εξαιτίας ενός μπροστά που παραπονιόταν ότι δεν είχε πάρει την ταμπλέτα της ζαχαρίνης. Αλλά η κοπέλα ήταν ακόμα μόνη, όταν ο Γουίνστον πήρε το δίσκο του και προχώρησε προς το τραπέζι της.

Προχωρούσε δήθεν τυχαία προς το μέρος της, ενώ με τα μάτια του αναζητούσε μια θέση σε κάποιο τραπέζι πίσω της. Η απόσταση που τους χώριζε ήταν περίπου τρία μέτρα. Δυο βήματα ακόμα και θα την έφτανε.

Τότε μια φωνή πίσω του τον φώναξε: «Σμιθ!» Έκανε πως δεν άκουσε. «Σμιθ!» επανέλαβε η φωνή, πιο δυνατά αυτή τη φορά. Δεν γινόταν τίποτα. Έστρεψε. Ένας ξανθός νεαρός, με ανόητη φυσιγνωμία, που λεγόταν Γουίλσερ και τον ήξερε ελάχιστα, τον προσκα-

λούσε χαμογελώντας να καθίσει σε μια κενή θέση δίπλα στο τραπέζι του. Ήταν επικίνδυνο ν' αρνηθεί. Αφού τον είχαν αναγνωρίσει, δεν μπορούσε να πάει να καθίσει σ' ένα τραπέζι με μια κοπέλα μόνη. Θα τραβούσε την προσοχή. Κάθισε χαμογελώντας φιλικά. Το ανόητο ξανθό πρόσωπο τον κοίταζε και του χαμογελούσε χαζά. Ο Γουίνστον, σε μια παραίσθηση, φαντάστηκε τον εαυτό του να σπάει αυτό το κεφάλι με έναν κασμά. Το τραπέζι της κοπέλας σε λίγα λεπτά είχε γεμίσει εντελώς. Αλλά θα πρέπει να τον είχε δει που πήγαινε κοντά της και ίσως είχε καταλάβει. Την άλλη μέρα φρόντισε να πάει νωρίς. Φυσικά, καθόταν σ' ένα τραπέζι περίπου στο ίδιο μέρος και πάλι μόνη. Μπροστά του στην ουρά ήταν ένας κοντός ανθρωπάκος που θύμιζε σκαθάρι, με γοργές κινήσεις, ισοπεδωμένο πρόσωπο και μικρά φιλόποπτα μάτια. Καθώς γύρισε από τον πάγκο με το δίσκο στο χέρι, ο Γουίνστον είδε τον ανθρωπάκο να πηγαίνει κατ' ευθείαν προς το τραπέζι της κοπέλας. Οι ελπίδες του έσβησαν ξανά. Υπήρχε μια κενή θέση σ' ένα τραπέζι λίγο πιο πέρα, αλλά κάτι στην έκφραση του ανθρωπάκου έδειχνε πως θα φρόντιζε να βολευτεί πηγαίνοντας στο άδειο τραπέζι. Με παγωμένη την καρδιά, ο Γουίνστον τον ακολούθησε. Δεν μπορούσε να γίνει τίποτα, αν δεν έβρισκε την κοπέλα μόνη. Εκείνη τη στιγμή ακούστηκε ένας τρομερός πάταγος. Ο ανθρωπάκος βρέθηκε με τα τέσσερα καταγής, ο δίσκος του πετάχτηκε πέρα, η σούπα και ο καφές σχημάτισαν ρυάκια στο πάτωμα. Σηκώθηκε όρθιος ρίχνοντας μιαν άγρια ματιά στον Γουίνστον: φαίνεται τον υποπτευόταν ότι του έβαλε τρικλοποδιά. Αλλά όλα ήταν εντάξει. Λίγες στιγμές αργότερα, με την καρδιά του να χτυπάει τρελά, ο Γουίνστον καθόταν στο τραπέζι της κοπέλας.

Δεν την κοίταζε. Άδειασε το δίσκο του και άρχισε αμέσως να τρώει. Έπρεπε οπωσδήποτε να μιλήσει αμέσως, προτού έρθει κάποιος άλλος, αλλά τώρα τον είχε πιάσει ένας τρομερός φόβος. Μπορεί να είχε αλλάξει γνώμη, σίγουρα θα είχε αλλάξει γνώμη. Ήταν αδύνατον αυτή η ιστορία να τελειώνει καλά — τέτοια πράγματα δεν συμβαίνουν στην πραγματική ζωή. Θα είχε παραιτηθεί εντελώς και δεν θα μιλούσε, αν εκείνη τη στιγμή δεν έβλεπε τον Άμπλφορθ, τον ποιητή

με τα τριχωτά αφτιά, να διασχίζει νωθρά την αίθουσα, μ' ένα δίσκο στο χέρι, ψάχνοντας για θέση. Μ' έναν αόριστο τρόπο, ο Άμπλφορθ συμπαθούσε τον Γουίνστον και θα καθόταν σίγουρα στο τραπέζι του αν τον έπαιρνε το μάτι του. Δεν του 'μενε παρά μόνο ένα λεπτό. Κι οι δυο τους έτρωγαν συνεχώς. Το φαγητό τους ήταν κάτι αραιό, σαν σούπα από φασόλια. Ο Γουίνστον άρχισε να μιλάει μ' ένα σιγανό μουρμουρητό. Κανένας από τους δύο δε σήκωνε τα μάτια: σταθερά έφερναν το κουτάλι με το υγρό στο στόμα τους και ανάμεσα σε κάθε κουταλιά, αντάλλαζαν λίγες απαραίτητες λέξεις με άχρωμη, χαμηλή φωνή.

«Τι ώρα φεύγεις από τη δουλειά;»

«Στις εξίμισι».

«Πού μπορούμε να συναντηθούμε;»

«Στην Πλατεία Νίκης, κοντά στο μνημείο».

«Είναι γεμάτο από τηλεοθόνες».

«Αν έχει κόσμο, δεν πειράζει».

«Θα μου κάνεις σήμα;»

«Όχι. Μη με πλησιάζεις, παρά μόνο αν με δεις μέσα σε πολύ κόσμο. Και μη με κοιτάξεις καθόλου. Μόνο να βρίσκεσαι κάπου κοντά μου».

«Τι ώρα;»

«Στις επτά».

«Σύμφωνοι».

Ο Άμπλφορθ δεν είδε τον Γουίνστον και κάθισε αλλού. Δεν ξαναμίλησαν, και, όσο ήταν δυνατό για δυο πρόσωπα που κάθονταν στο ίδιο τραπέζι αντικριστά, δεν κοίταζαν ο ένας τον άλλο. Η κοπέλα τελείωσε γρήγορα το φαγητό της και έφυγε, ενώ ο Γουίνστον έμεινε για να καπνίσει ένα τσιγάρο.

Ο Γουίνστον ήταν στην Πλατεία Νίκης πριν από τη συμφωνημένη ώρα. Τριγύριζε στη βάση της τεράστιας κολόνας από την κορυφή της οποίας το άγαλμα του Μεγάλου Αδελφού κοίταζε προς το νότο τους ουρανούς όπου είχε κατατροπώσει τα ευρασιατικά αεροπλάνα (μερικά χρόνια πριν, έλεγαν πως ήταν ανατολασιατικά)

στη Μάχη της Πρώτης Περιοχής. Στον απέναντι δρόμο υψωνόταν το άγαλμα ενός έφιππου που υποτίθεται πως παρίστανε τον Όλιβερ Κρόμγουελ. Πέντε λεπτά είχαν περάσει και η κοπέλα ακόμα να φανεί. Η φριχτή αγωνία ξανάπιασε τον Γουίνστον. Δεν ερχόταν, άρα είχε αλλάξει γνώμη. Περπάτησε αργά προς τη βόρεια πλευρά της πλατείας, και ένωσε μια αόριστη ευχαρίστηση, αναγνωρίζοντας την εκκλησία του Αγίου Μαρτίνου, που οι καμπάνες της, όταν είχε καμπάνες, τραγουδούσαν «Μου χρωστάς τρία φαρδίνια». Τότε είδε την κοπέλα να στέκεται στη βάση του μνημείου διαβάζοντας, ή κάνοντας πως διαβάζει, μια αφίσα που ήταν κολλημένη γύρω γύρω στην κολόνα. Δεν ήταν φρόνιμο να πάει κοντά της, προτού μαζευτεί πολύς κόσμος. Ολόγυρα στο αέτωμα υπήρχαν τηλεοθόνες. Εκείνη τη στιγμή, ακούστηκαν φωνές και κάπου στ' αριστερά θόρυβος από βαριά τροχοφόρα. Ξαφνικά, όλοι άρχισαν να τρέχουν στην πλατεία. Η κοπέλα πέρασε γοργά γύρω από τα λιοντάρια που ήταν στη βάση του μνημείου και ενώθηκε με το πλήθος που έτρεχε. Ο Γουίνστον ακολούθησε. Καθώς έτρεχε, από κάτι κουβέντες που έλεγαν εδώ και κει φωναχτά, κατάλαβε ότι περνούσε ένα κομμάτι από Ευρασιάτες αιχμαλώτους.

Το νότιο τμήμα της πλατείας είχε κιόλας γεμίσει ασφυκτικά από κόσμο. Ο Γουίνστον, που συνήθως, σε κάθε συνωστισμό, παραγκωνιζόταν από τους άλλους, σπρώχνοντας με τους αγκώνες και τσαλαπατώντας, βρέθηκε στο κέντρο του πλήθους. Σε λίγο ήταν πολύ κοντά στην κοπέλα, αλλά του έκλεινε το δρόμο ένας τεράστιος προλετάριος και μια γυναίκα, σχεδόν το ίδιο τεράστια μ' αυτόν, μάλλον η γυναίκα του και οι δυο μαζί σχημάτιζαν ένα αδιαπέραστο σάρκινο τείχος. Ο Γουίνστον γύρισε στο πλάι και, με μια ορμητική βίαιη κίνηση προς τα εμπρός, κατάφερε να περάσει τον ώμο του ανάμεσά τους. Για μια στιγμή του φάνηκε ότι τα σωθικά του θα λιώσουν και θα πολτοποιηθεί ανάμεσα σ' αυτά τα θηρία, αλλά κατάφερε να τους χωρίσει και πέρασε ιδρωμένος.

Ήταν δίπλα στην κοπέλα. Οι ώμοι τους αγγίζονταν και τα βλέμματά τους ήταν στραμμένα ίσια μπροστά.

Μια μεγάλη σειρά καμιόνια, έχοντας φρουρούς που στέκονταν σε κάθε γωνιά με ξύλινα, θαρρείς, πρόσωπα και πολυβόλα στο χέρι, περνούσε αργά στο δρόμο. Μέσα στα καμιόνια ήταν ζαρωμένα κάτι κιτρινωπά ανθρωπάκια, ντυμένοι με φθαρμένες πρασινωπές στολές, στριμωγμένοι κοντά κοντά ο ένας στον άλλο. Τα θλιμμένα μογγολικά πρόσωπά τους κοίταζαν έξω απ' το καμιόνι με απόλυτη αδιαφορία. Πότε πότε, όταν φρενάριζε κανένα καμιόνι, ακουγόταν ένας μεταλλικός θόρυβος: ήταν οι αλυσίδες που 'χαν όλοι οι αιχμάλωτοι στα πόδια τους. Το ένα καμιόνι μετά από το άλλο περνούσε φορτωμένο θλιμμένα πρόσωπα. Ο Γουίνστον τους ένωθε εκεί μπροστά του, αλλά τους έβλεπε με διαλείψεις. Ο ώμος της κοπέλας και το δεξί της μπράτσο ως τον αγκώνα, πίεζαν το δικό του. Το μάγουλό της ήταν τόσο κοντά του, που ένωθε τη ζεστασιά του. Εκείνη πήρε αμέσως την πρωτοβουλία, όπως είχε κάνει στην καντίνα. Άρχισε να μιλάει με την ίδια ανέκφραστη φωνή, όπως πριν, με τα χείλη μόλις να κουνιούνται: ένα μουρμουρητό που πνιγόταν εύκολα από την οχλοβοή και το θόρυβο των καμιονιών.

«Μ' ακούς;»

«Ναι».

«Μπορείς Κυριακή απόγευμα;»

«Ναι».

«Τότε, άκου προσεκτικά. Θυμήσου ό,τι σου πω. Πήγαινε στο Σταθμό του Πάντινγκτον...»

Με στρατιωτική ακρίβεια που τον κατέπληξε, του υπέδειξε το δρόμο που έπρεπε ν' ακολουθήσει. Μισή ώρα ταξίδι με το τρένο στην έξοδο του σταθμού να στρίψει αριστερά: να προχωρήσει δύο χιλιόμετρα στο δρόμο: μια πόρτα που της λείπει ο πάνω σύρτης: ένα δρομάκι σ' έναν αγρό: ένα μονοπάτι με χλόη, ένα πέρασμα ανάμεσα στους θάμνους, ένα πεσμένο δέντρο σκεπασμένο με βρύα. Ήταν σαν να είχε στο μυαλό της ένα χάρτη. «Μπορείς να τα θυμηθείς όλ' αυτά;» μουρμούρισε στο τέλος.

«Ναι».

«Στρίβεις αριστερά, μετά δεξιά, μετά πάλι αριστερά. Και στην πόρτα λείπει ο πάνω σύρτης».

«Εντάξει. Τι ώρα;»

«Κατά τις τρεις. Ίσως χρειαστεί να περιμένεις. Θα έρθω από άλλο δρόμο. Σίγουρα τα θυμάσαι όλα;»

«Ναι».

«Τότε, φύγε από κοντά μου το γρηγορότερο».

Δεν ήταν ανάγκη να του το πει. Αλλά για την ώρα δεν μπορούσαν να αποσπαστούν από το πλήθος. Τα καμιόνια πενούσαν ακόμα και ο κόσμος κοίταζε αχόρταγα. Στην αρχή, ακούστηκαν λίγα σφυρίγματα και μερικές αποδοκιμασίες, αλλά προέρχονταν μόνο από μέλη του Κόμματος που βρίσκονταν μέσα στο πλήθος, και γρήγορα σταμάτησαν. Το αίσθημα που κυριαρχούσε ήταν η απλή περιέργεια. Οι ξένοι είτε από την Ευρασία είτε από την Ανατολασία ήταν σαν παράξενα ζώα. Δεν τους έβλεπε κανείς ποτέ παρά μόνο σαν αιχμαλώτους, και, ακόμα κι έτσι, δεν τους έριχνε παρά μόνο μια φευγαλέα ματιά. Ούτε κανείς ήξερε τίποτα για την τύχη τους. Εκτός από τους λιγοστούς που απαγχονίζονταν, πιθανόν σε στρατόπεδα καταναγκαστικών έργων. Τα στρογγυλά, μογγολικά πρόσωπα είχαν δώσει τώρα τη θέση τους σε άλλα, μ' έναν τύπο πιο ευρωπαϊκό, βρόμικα, αξύριστα και εξουθενωμένα. Πάνω από τα πεταχτά ζυγωματικά τους, τα μάτια τους καρφώνονταν στα μάτια του Γουίνστον με μια παράξενη ένταση κι ύστερα γύριζαν αλλού. Η συνοδεία των καμιονιών τελείωνε. Στο τελευταίο, ο Γουίνστον είδε έναν ηλικιωμένο άντρα με πρόσωπο σκεπασμένο από γκριζα γένια, όρθιο με τα χέρια σταυρωμένα μπροστά, σαν να ήταν συνηθισμένος να τα έχει δεμένα. Ήταν ώρα ο Γουίνστον και η κοπέλα να χωρίσουν. Αλλά την τελευταία στιγμή, και ενώ ήταν ακόμα περικυκλωμένοι από το πλήθος, το χέρι της κοπέλας αναζήτησε το δικό του και το έσφιξε φευγαλέα.

Αυτό δεν μπορεί να κράτησε ούτε δευτερόλεπτα, και όμως ο Γουίνστον νόμισε ότι τα χέρια τους έμειναν ενωμένα για πολλή ώρα. Είχε όλο το χρόνο να μάθει κάθε λεπτομέρεια του χεριού της. Εξερεύνησε τα μακριά δάχτυλα, τα στρογγυλά νύχια, τη σκληρή από τη δουλειά παλάμη με τους ρόζους και την απαλή σάρκα κάτω από

τον καρπό. Μόνο με το άγγιγμα, θα μπορούσε να το αναγνωρίσει αν το έβλεπε. Την ίδια στιγμή σκέφτηκε ότι δεν ήξερε τι χρώμα είχαν τα μάτια της. Ίσως ήταν καστανά, αλλά μερικές φορές άνθρωποι με σκούρα μαλλιά έχουν γαλιανά μάτια. Να γυρίσει το κεφάλι και να την κοιτάξει θα ήταν εξωφρενική ανοησία. Με τα χέρια ενωμένα, αθέατοι μέσα σε τόσο κόσμο, κοίταζαν σταθερά ίσια μπροστά, και αντί για τα μάτια της κοπέλας ήταν τα μάτια του ηλικιωμένου αιχμαλώτου που, μέσα από ένα δάσος γένια, κοίταζαν πένθιμα τον Γουίνστον.

II

Ο Γουίνστον βρήκε το δρόμο του μέσα στο μονοπάτι, ανάμεσα από διαστήματα όπου εναλλάσσονταν το φως και η σκιά, περνώντας από χρυσαφένιους νερόλακκους εκεί όπου χώριζαν οι θάμνοι. Αριστερά του, κάτω από τα δέντρα, η γη ήταν σκεπασμένη μ' ένα πέπλο από υακίνθους. Ένωθες στο πρόσωπό σου το χάδι του αέρα. Ήταν η δεύτερη μέρα του Μάη. Κάπου από την καρδιά του δάσους ερχόταν το γουργουρητό των αγριοπερίστερων.

Ήταν κάπως νωρίς. Δεν συνάντησε δυσκολίες στο ταξίδι και η κοπέλα φαινόταν τόσο έμπειρη, που ήταν λιγότερο φοβισμένος απ' όσο θα έπρεπε κανονικά. Μπορούσε κανείς να την εμπιστευτεί για να βρει ένα μέρος ασφαλές. Γενικά, δεν μπορούσες να αισθάνεσαι πιο ασφαλής στην εξοχή απ' ό,τι στο Λονδίνο. Βέβαια δεν υπήρχαν τηλεοθόνες, αλλά υπήρχε κίνδυνος κρυμμένα μικρόφωνα να συλλάβουν και να αναγνωρίσουν κάθε φωνή· εξ άλλου, δεν ήταν εύκολο να ταξιδέψεις μόνος σου χωρίς να τραβήξεις την προσοχή. Για αποστάσεις μικρότερες από δέκα χιλιόμετρα, δεν ήταν απαραίτητο να θεωρήσεις το διαβατήριό σου αλλά μερικές φορές τριγυρνούσαν στους σιδηροδρομικούς σταθμούς περιπολικά, που εξέταζαν τα χαρτιά κάθε μέλους του Κόμματος που έβρισκαν εκεί κι έκαναν ενοχλητικές ερωτήσεις. Όπως και να 'χει, καμιά περίπολος δεν εμφανίστηκε,

και στο δρόμο από το σταθμό, κοιτάζοντας πίσω με προσοχή, βεβαιώθηκε πως δεν τον ακολουθούσε κανείς. Το τρένο ήταν γεμάτο προλετάριους, που ο γλυκός καιρός έκανε τη διάθεσή τους γιορταστική. Το βαγόνι με τα ξύλινα καθίσματα όπου ταξίδευε είχε ξεχειλίσει από μια και μόνη τεράστια οικογένεια που άρχιζε από μια προγιαγιά ξεδοντιασμένη και έφτανε σ' ένα μωρό ενός μηνός. Πήγαιναν να περάσουν το απόγευμα με τα πεθερικά στην εξοχή, και, όπως εξήγησαν με άνεση στον Γουίνστον, να προσπαθήσουν να βρουν λίγο βούτυρο στη μαύρη αγορά.

Το μονοπάτι φάρδυνε, και σ' ένα λεπτό βρέθηκε στο δρομάκι που του είχε πει, έναν κατωικόδρομο ανάμεσα στους θάμνους. Δεν είχε ρολόι, αλλά δεν θα ήταν ακόμη τρεις. Οι υάκινθοι κάτω από τα πόδια του ήταν τόσο πυκνοί, που ήταν αδύνατο να μην τους πατήσει καθώς περπατούσε. Γονάτισε και άρχισε να κόβει μερικούς, από τη μια για να περάσει την ώρα του, αλλά κι από μιαν αόριστη επιθυμία να προσφέρει στην κοπέλα ένα μπουκέτο. Είχε φτιάξει κιόλας ένα μεγάλο μπουκέτο και μύριζε το παράξενο και κάπως άχαρο άρωμά του, όταν ένας θόρυβος πίσω του τον πάγωσε. Χωρίς αμφιβολία, τριξίμο ποδιών πάνω στα κλαδιά. Συνέχισε να μαζεύει υακίνθους. Ήταν το καλύτερο που είχε να κάνει. Μπορεί να ήταν η κοπέλα ή μπορεί τελικά να τον είχαν ακολουθήσει. Το να γυρίσει να κοιτάξει, θα φανέρωνε ενοχή. Έκοψε ένα ακόμα λουλούδι, ύστερα άλλο. Ένα χέρι τον άγγιξε ελαφρά στον ώμο.

Σήκωσε τα μάτια. Ήταν η κοπέλα. Έκανε μια κίνηση με το κεφάλι, ειδοποιώντας τον έτσι πως έπρεπε να μείνει σιωπηλός, ύστερα άνοιξε το δρόμο μέσα στους θάμνους και πέρασε γρήγορα πρώτη στο στενό μονοπάτι του δάσους. Φαινόταν πως είχε ξανάρθει εδώ, γιατί ήξερε πώς ν' αποφεύγει τις λακκούβες με τα νερά. Ο Γουίνστον ακολούθησε, με το μπουκέτο πάντα στο χέρι. Το πρώτο του αίσθημα ήταν ανακούφιση, αλλά καθώς κοίταζε το λεπτό, γεροδεμένο κορμί να προχωράει μπροστά του, με την κόκκινη ζώνη αρκετά σφιχτή για να τονίζει την καμπύλη των γοφών της, τον κυρίεψε ένα αίσθημα κατωτερότητας. Ακόμα και τώρα του φαινόταν

πως, μόλις γύριζε και τον κοίταζε, θα έφευγε και θα τον άφηνε. Η γλύκα του αέρα και το πράσινο των φύλλων τον αποθάρρυναν. Ήδη, στο δρόμο που ερχόταν από το σταθμό, ένιωσε βρόμικος και καχεκτικός κάτω από το μαγιάτικο ήλιο, ένα πλάσμα χωμένο διαρκώς σε κλειστούς χώρους που η σκόνη και η καπνιά του Λονδίνου είχε μπει στους πόρους του δέρματός του. Σκέφτηκε πως, ως τώρα, δεν τον είχε ίσως δει ποτέ έξω, στο φως της ημέρας. Έφτασαν στο πεσμένο δέντρο που του είχε πει. Η κοπέλα το πήδηξε και παραμέρισε τους θάμνους που ανάμεσά τους δεν φαινόταν να υπάρχει πέρασμα. Όταν ο Γουίνστον την ακολούθησε, είδε πως βρισκόταν σ' ένα φυσικό ξέφωτο, ένα μικρό υψωματάκι με χλόη που το περιτριγυρίζαν νεαρά ψηλά δέντρα και το απομόνωναν εντελώς. Η κοπέλα σταμάτησε και γύρισε.

«Εδώ είμαστε», είπε.

Βρισκόταν απέναντί της, μερικά βήματα μακριά της. Δεν τολμούσε ακόμα να την πλησιάσει.

«Δεν ήθελα να μιλήσω στο μονοπάτι, γιατί μπορεί να υπάρχει εκεί κανένα μικρόφωνο κρυμμένο. Δεν πιστεύω πως υπάρχει, αλλά δεν αποκλείεται κιόλας. Κινδυνεύουμε πάντα να αναγνωρίσει τη φωνή μας κανένα απ' αυτά τα γουρούνια. Εδώ είμαστε ασφαλείς».

Εξακολουθούσε να μην τολμά να την πλησιάσει.

«Είμαστε ασφαλείς εδώ;» επανέλαβε ανόητα.

«Ναι. Κοίτα τα δέντρα». Ήταν μικρά δέντρα που είχαν κοπεί, και ύστερα είχαν ξαναφυτρώσει και πέταξαν ολόκληρο δάσος από κλαδιά που το πάχος τους ξεπερνούσε τον καρπό του χεριού. «Δεν υπάρχει τίποτα τόσο πυκνό για να κρύψει κανείς ένα μικρόφωνο. Εξ άλλου, έχω ξανάρθει εδώ».

Έκαναν μια απλή συζήτηση. Είχε κατορθώσει τώρα να την πλησιάσει. Στεκόταν μπροστά του, στητή μ' ένα χαμόγελο που έμοιαζε ελαφρά ειρωνικό, σαν ν' αναρωτιόταν γιατί αργούσε τόσο. Οι υάκινθοι είχαν πέσει στη γη. Έμοιαζαν σαν να είχαν πέσει με τη θέλησή τους. Της έπιασε το χέρι.

«Το πιστεύεις», είπε, «ότι μέχρι τώρα δεν ήξερα τι χρώμα έχουν

τα μάτια σου;» Ήταν καστανά, ανοιχτά καστανά με σκούρες γλεφαρίδες. «Τώρα που είδες πώς είμαι πραγματικά, μπορείς ακόμα ν' αντέχεις να με βλέπεις;»

«Ναι, μια χαρά».

«Είμαι τριάντα εννέα χρονών. Έχω μια γυναίκα που δεν μπορώ να χωρίσω. Έχω κισσούς. Έχω πέντε ψεύτικα δόντια».

«Δεν μ' ενδιαφέρει καθόλου», είπε η κοπέλα.

Την άλλη στιγμή, χωρίς να μπορεί να πει κανείς ποιος έκανε την αρχή, βρέθηκε στην αγκαλιά του. Δεν ένιωσε τίποτε άλλο στην αρχή, εκτός από μια έντονη δυσπιστία. Το νεανικό σώμα σφιγγόταν επάνω του, τα πλούσια μαύρα μαλλιά βρέθηκαν στο πρόσωπό του — και, να! Τώρα είχε ανασηκώσει το πρόσωπό της και φιλούσε το μεγάλο κόκκινο στόμα της. Είχε τυλίξει τα μπράτσα της γύρω στο λαιμό του, τον έλεγε αγάπη μου, ακριβέ μου, αγαπημένε μου. Την ξάπλωσε στο χώμα, δεν του αντιστεκόταν καθόλου, μπορούσε να την κάνει ό,τι ήθελε. Η αλήθεια όμως είναι ότι δεν αισθανόταν τίποτα, εκτός από μια απλή επαφή. Το μόνο που ένιωθε ήταν δυσπιστία και περηφάνια. Ήταν ευτυχισμένος γι' αυτό που γινόταν, αλλά δεν ένιωθε κανένα πόθο. Ήταν πολύ νωρίς, ή τα νιάτα και η ομορφιά της τον είχαν τρομάξει, ή είχε συνηθίσει τόσο να ζει χωρίς γυναίκα — δεν ήξερε τι ακριβώς συνέβαινε. Η κοπέλα σηκώθηκε και έβγαλε έναν υάκινθο από τα μαλλιά της. Κάθισε δίπλα του και πέρασε το χέρι της γύρω από τη μέση του.

«Δεν πειράζει, αγάπη μου. Δεν διαζόμεστε. Έχουμε όλο το απόγευμα. Δεν είναι θαυμάσια αυτή η κρυψώνα; Τη βρήκα μια μέρα που χάθηκα σε μια ομαδική πορεία. Αν ερχόταν κανείς προς τα εδώ, θα μπορούσαμε να τον ακούσουμε από εκατό μέτρα μακριά».

«Πώς σε λένε;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Τζούλια. Εσένα ξέρω πώς σε λένε. Γουίνστον. Γουίνστον Σμιθ».

«Πώς το έμαθες;»

«Νομίζω πως τα καταφέρνω καλύτερα να ανακαλύπτω πράγματα απ' ό,τι εσύ, αγάπη μου. Πες μου τι πίστευες για μένα πριν από τη μέρα που σου έδωσα το σημείωμα;»

Δεν ήθελε να της πει ψέματα. Θ' άρχιζε ομολογώντας της το χειρότερο, κι αυτό θα 'ταν ίσα ίσα κάτι σαν θυσία στον έρωτα.

«Σε μισούσα», είπε. «Ήθελα να σε αρπάξω και να σε σκοτώσω. Πριν δύο εβδομάδες, σκέφτηκα σοβαρά να σου σπάσω το κεφάλι με μια κοτρόνα. Αν θέλεις να ξέρεις, νόμιζα ότι είχες κάποια σχέση με την Αστυνομία της Σκέψης».

Η κοπέλα ξέσπασε σ' ένα χαρούμενο γέλιο. Ήταν φανερό πως τα λόγια του της επιβεβαίωναν πόσο καλά είχε καταφέρει να προσποιείται.

«Με την Αστυνομία της Σκέψης; Σοβαρά, σκέφτηκες κάτι τέτοιο;»

«Ίσως όχι ακριβώς αυτό. Αλλά από τη γενική σου εμφάνιση, επειδή είσαι νέα, όροσερή, γεμάτη υγεία — καταλαβαίνεις — σκέφτηκα πως ίσως...»

«Σκέφτηκες πως είμαι πιστό μέλος του Κόμματος. Αγνή στα λόγια και στις πράξεις. Σημαίες, παρελάσεις, συνθήματα, παιχνίδια, ομαδικές πορείες... και όλα τα παρόμοια. Και σκέφτηκες πως, αν μου δινόταν η παραμικρή ευκαιρία, θα σε κατέδιδα σαν εγκληματία σκέψης, και θα σε σκότωναν εξαιτίας μου;»

«Ναι, κάτι τέτοιο. Πολλές κοπέλες είναι έτσι, ξέρεις».

«Αυτή η καταραμένη ζώνη φταίει», είπε βγάζοντας απ' τη μέση της την κόκκινη ζώνη του Αντισεξουαλικού Συνδέσμου Νέων και πετώντας τη σ' ένα κλαδί. Ύστερα, σαν να θυμήθηκε κάτι αγγίζοντας τη μέση της, έφαξε στην τσέπη της μπλούζας και έβγαλε μια μικρή πλάκα σοκολάτα, την έκοψε στη μέση κι έδωσε το ένα κομμάτι στον Γουίνστον. Πριν ακόμα την πάρει, ένωσε από τη μυρωδιά ότι δεν ήταν συνηθισμένη σοκολάτα. Ήταν σκούρα, γυαλιστερή και τυλιγμένη σε ασήμωχαρτο. Η συνηθισμένη σοκολάτα ήταν μια θαμπή καφετιά ουσία που γινόταν τρίμματα και η γεύση της έμοιαζε, απ' όσο μπορούσε κανείς να την περιγράψει, με καπνό από καμένα σκουπίδια. Αλλά κάποτε, δεν ήξερε πότε, ο Γουίνστον είχε δοκιμάσει σοκολάτα παρόμοια μ' αυτήν που του έδωσε η Τζούλια. Η μυρωδιά της του ξύπνησε μια ανάμνηση ακαθόριστη, αλλά δυνατή και βασανιστική.

«Πού το βρήκες αυτό;» είπε.

«Στη μαύρη αγορά», είπε αδιάφορα. «Τα καταφέρνω πολύ καλά σε κάτι τέτοια. Είμαι καλή στα παιχνίδια. Στους κατασκόπους ήμουν αρχηγός της ομάδας. Τρεις φορές την εβδομάδα δουλεύω εθελοντικά για τον Αντισεξουαλικό Σύνδεσμο Νέων. Έχω ξοδέψει ώρες κολλώντας τις ηλίθιες αφίσες τους σ' ολόκληρο το Λονδίνο. Στις παρελάσεις κρατώ πάντα τη μια άκρη του πανό. Δείχνω πάντα χαρωπή και δεν αποφεύγω ποτέ καμιά αγγαρεία. Πρέπει πάντα να φωνάζεις μαζί με το πλήθος, αυτό είναι το πιστεύω μου. Είναι ο μόνος τρόπος για να είναι κανείς ασφαλής».

Το πρώτο κομματάκι της σοκολάτας διαλύθηκε στη γλώσσα του Γουίνστον. Η γεύση της εξαίσια. Αλλά αυτή η ανάμνηση εξακολουθούσε να τριγυρίζει στο μυαλό του Γουίνστον, κάτι που είχε νιώσει δυνατά, αλλά δεν μπορούσε να του δώσει σχήμα καθορισμένο: ήταν όπως βλέπει κανείς ένα αντικείμενο με την άκρη του ματιού. Το έδιωξε απ' τη σκέψη του, νιώθοντας ότι ήταν η ανάμνηση κάποιας πράξης που θα ήθελε να αναίρεσει, αλλά δεν μπορούσε.

«Είσαι πολύ νέα», είπε. «Είσαι δέκα ή δεκαπέντε χρόνια νεότερη από μένα. Τι μπόρεσε να σε τραβήξει σε κάποιον σαν εμένα;»

«Ήταν κάτι στο πρόσωπό σου. Σκέφτηκα ότι... μπορούσα να το ρισκάρω. Τα καταφέρνω ν' ανακαλύπτω αυτούς που δεν ανήκουν σ' εκείνους. Από την πρώτη στιγμή που σε είδα, ήξερα πως είσαι εναντίον τους».

Εκείνοι προφανώς ήταν το Κόμμα, και ιδίως το Εσωτερικό Κόμμα, που γι' αυτό μιλούσε ανοιχτά μ' ένα ειρωνικό μίσος που έκανε τον Γουίνστον να νιώθει αμήχανος, παρ' ότι ήξερε πως, αν υπήρχε ένα μέρος όπου ήταν ασφαλείς, ήταν εδώ. Εκείνο που τον εξέπληττε πάνω της ήταν η τραχύτητα της γλώσσας της. Τα μέλη του Κόμματος δεν έπρεπε να βρίζουν, και ο ίδιος ο Γουίνστον σπάνια έβριζε, τουλάχιστον φωναχτά. Η Τζούλια, όμως, φαίνεται πως δεν μπορούσε ν' αναφέρει το Κόμμα, και ιδιαίτερα το Εσωτερικό Κόμμα, χωρίς να χρησιμοποιεί τις λέξεις που συνήθως βλέπει κανείς γραμμένες με κιμωλία στα βρόμικα στενοσόκακα. Δεν τον δυσारे-

στούσε αυτό. Δεν ήταν παρά σύμπτωμα της επανάστασής της κόντρα στο Κόμμα και τις μεθόδους του, και φαινόταν φυσικό κι ένδειξη υγείας, όπως το φτάρνισμα ενός αλόγου που μυρίζει άσχημο σανό. Είχαν φύγει από το ξέφωτο και περιπλανιόνταν ξανά στο μονοπάτι όπου εναλλάσσονταν το φως και η σκιά, με τα χέρια ο ένας γύρω από τη μέση του άλλου όπου χωρούσαν να περάσουν και οι δύο. Πρόσεξε πόσο πιο λυγερή ένωθε τη μέση της τώρα που έλειπε η ζώνη. Οι ομιλίες τους δεν ξεπερνούσαν το επίπεδο του ψιθύρου. Έξω από το ξέφωτο, είπε η Τζούλια, ήταν καλύτερα να πηγαίνουν αθόρυβα. Τώρα είχαν φτάσει στην άκρη του μικρού δάσους. Τον σταμάτησε.

«Μη θγεις έξω στ' ανοιχτά. Μπορεί να μας δει κανένας. Είμαστε πιο ασφαλείς πίσω από τα κλαδιά».

Στάθηκαν στον ίσκιο που έριχναν οι φουντουκιές. Ένωθαν στα πρόσωπά τους τις ακτίνες του ήλιου, ακόμα ζεστές, που φιλτράρονταν μέσα από τις πυκνές φυλλωσιές. Ο Γουίνστον κοίταζε πέρα στον αγρό και δέχτηκε μια παράξενη, αργή έκπληξη. Αυτό το μέρος το γνώριζε, το είχε ξαναδεί. Ήταν ένας παλιός βοσκότοπος, με σκαμμένες λακκούβες εδώ και κει και ένα μονοπάτι που τον διέσχιζε. Απέναντι, στον ακανόνιστο φράχτη, οι κλώνοι απ' τις φτελιές ταλαντεύονταν ανεπαίσθητα στο αεράκι και τα φύλλα τους ανέμιζαν απαλά σαν ξέπλεκα γυναικεία μαλλιά. Σίγουρα, κάπου πολύ κοντά, παρ' ότι δεν φαινόταν, θα πρέπει να υπήρχε ένα ρυάκι που στις πράσινες όχθες του κολυμπούν κυπρίνοι.

«Δεν υπάρχει ένα ρυάκι κάπου εδώ κοντά;» ψιθύρισε.

«Ναι. Είναι στην άκρη του γειτονικού αγρού. Έχει και ψάρια, μεγάλα ψάρια. Φαίνονται που κολυμπούν και κουνούν τις ουρές τους στις όχθες κάτω από τις ιτιές».

«Είναι η Χρυσαφένια Χώρα», μουρμούρισε.

«Η Χρυσαφένια Χώρα;»

«Δεν είναι τίποτα — ένα τοπίο που έχω δει μερικές φορές στ' όνειρό μου».

«Κοίτα!» ψιθύρισε η Τζούλια.

Μια τσίχλα είχε καθίσει σ' ένα κλαδί όχι πιο μακριά από πέντε μέτρα, στο ύψος των κεφαλιών τους. Μπορεί να μην τους είχε δει. Αυτή ήταν στον ήλιο, εκείνοι στη σκιά. Άνοιξε τα φτερά και έπειτα τα μάζεψε προσεκτικά, έσκυψε για μια στιγμή το κεφάλι σαν να υποκλινόταν με σεβασμό στον ήλιο, και ύστερα άρχισε να ξεχύνει ένα χείμαρρο μελωδίας. Μέσα στη σιγαλιά του δειλινού, η ένταση του ήχου ήταν εκπληκτική. Ο Γουίνστον και η Τζούλια σφιχταγκλιασμένοι, άκουγαν γοητευμένοι. Η μουσική συνεχίζονταν λεπτό με λεπτό, με καταπληκτικές παραλλαγές που δεν επαναλαμβάνονταν ποτέ, σε μια σκόπιμη, θα 'λεγε κανείς, επίδειξη δεξιοτεχνίας από μέρους του πουλιού. Κάποτε σταματούσε για μια στιγμή, άνοιγε τα φτερά του και τα ξανάκλεινε, φούσκωνε το πλουμιστό του στήθος και ξανάρχιζε το τραγούδι. Ο Γουίνστον το κοίταζε μ' ένα αόριστο σέβας. Για ποιον, για τι τραγουδούσε αυτό το πουλί; Δεν το έβλεπε κανένας σύντροφος, κανένας αντίπαλος. Τι το έσπρωχνε να κάθεται στην άκρη ενός έρημου δάσους και να ξεχύνει τη μουσική του στο τίποτα; Αναρωτήθηκε αν τελικά υπήρχε κανένα μικρόφωνο κρυμμένο εκεί κοντά. Αυτός και η Τζούλια μιλούσαν μόνο ψιθυριστά, και δεν θα μπορούσε να συλλάβει τι έλεγαν. Το τραγούδι της τσίχλας όμως θα το έπιανε. Ίσως στην άλλη άκρη του δέκτη, κάποιο κοντό ανθρωπάκι που μοιάζει με σκαθάρι, άκουγε τώρα με προσοχή — άκουγε αυτό.

Σιγά σιγά όμως το κύμα της μουσικής τού έδιωξε απ' το μυαλό όλους τους συλλογισμούς. Ήταν σαν να τον είχε κατακλύσει κάτι ρευστό και ανακατευόταν με το φιλτραρισμένο μέσ' από τις φυλλωσιές φως του ήλιου. Έπαψε να σκέφτεται, απλώς αισθανόταν. Κάτω απ' το χέρι του, η μέση της κοπέλας ήταν απαλή και ζεστή. Τη γύρισε προς το μέρος του και βρέθηκαν στήθος με στήθος· το σώμα της λες κι έλιωνε μες στο δικό του. Την ένιωσε να παραλύει στα χέρια του. Τα χείλη τους ενώθηκαν. Τώρα ήταν πολύ διαφορετικά από τα βίαια φιλήματα που είχαν αλλάξει πρωτύτερα. Όταν χωρίστηκαν, αναστέναξαν και οι δυο βαθιά. Το πουλί τρόμαξε και πέταξε τινάζοντας τα φτερά του.

Ο Γουίνστον ακούμπησε τα χείλη του στο αφτί της. «Τώρα», της ψιθύρισε.

«Όχι εδώ», του απάντησε ψιθυριστά κι αυτή. «Έλα στην κρυψώνα. Θα 'μαστε πιο ασφαλείς».

Γρήγορα τρύπωσαν πάλι στο ξέφωτο, πατώντας πού και πού πάνω στα ξερόκλαδα που έτριζαν στο πέρασμά τους. Όταν βρέθηκαν κυκλωμένοι απ' τα δέντρα, γύρισε και τον κοίταξε. Η αναπνοή και των δυο τους ήταν γρήγορη, αλλά στις άκρες των χειλιών της Τζούλιας είχε ξανάρθει το χαμόγελο. Στάθηκε και τον κοίταζε μια στιγμή, ύστερα έψαξε το φερμουάρ της στολής της. Και τότε, ναι! Τότε ήταν σχεδόν όπως στ' όνειρό του. Με μια αστραπιαία κίνηση, σχεδόν όπως την είχε φανταστεί, έβγαλε τα ρούχα της και τα πέταξε πέρα με την ίδια υπέροχη κίνηση που έμοιαζε σαν να έσβηνε έναν ολόκληρο πολιτισμό. Το άσπρο κορμί της άστραφτε στον ήλιο, αλλά για μια στιγμή δεν κοίταζε το σώμα της! Τα μάτια του είχαν σταθεί στο γεμάτο φακίδες πρόσωπό της και στο φευγαλέο τολμηρό χαμόγελό της. Γονάτισε μπροστά της και πήρε τα χέρια της μέσα στα δικά του.

«Το 'χεις ξανακάνει αυτό;»

«Φυσικά. Εκατοντάδες φορές... ή, τουλάχιστον, πολλές φορές».

«Με μέλη του Κόμματος;»

«Ναι. Πάντα με μέλη του Κόμματος».

«Με μέλη του Εσωτερικού Κόμματος;»

«Όχι μ' αυτά τα γουρούνια, όχι. Αλλά υπάρχουν πολλοί τέτοιοι που θα το ήθελαν, αν τους δινόταν η ευκαιρία. Δεν είναι τόσο άγιοι όσο παριστάνουν...»

Η καρδιά του σκίρτησε. Το είχε κάνει πολλές φορές. Θα ήθελε να το είχε κάνει εκατοντάδες, χιλιάδες φορές. Ό,τι υπονοούσε τη διαφθορά, τον γέμιζε πάντα με μια τρελή ελπίδα. Ποιος ξέρει; Μπορεί το Κόμμα να είχε διαβρωθεί κάτω από την επιφάνεια. Μπορεί η λατρεία της δράσης και της αυταπάρησης να ήταν μόνο μια κωμωδία που είχε σκοπό να κρύψει την παρανομία. Αν μπορούσε να τους

μολύνει όλους με λέπρα ή σύφιλη, με πόση χαρά θα το έκανε! Οτιδήποτε θα τους σάπιζε, θα τους εξασθενίζε, θα τους υπονόμει! Την τράβηξε προς τα κάτω, έτσι, που βρέθηκαν γονατισμένοι πρόσωπο με πρόσωπο.

«Άκου. Όσο πιο πολλούς είχες, τόσο πιο πολύ σ' αγαπώ. Καταλαβαίνεις;»

«Ναι, πολύ καλά».

«Μισώ την αγνότητα, μισώ την καλοσύνη. Δε θέλω να υπάρχει πουθενά καμιά αρετή. Θέλω να είναι όλοι διεφθαρμένοι ως το κόκαλο».

«Τότε είμαι ό,τι πρέπει, αγάπη μου. Είμαι διεφθαρμένη ως το κόκαλο».

«Σ' αρέσει να το κάνεις; Δεν εννοώ με μένα, εννοώ την ίδια την πράξη».

«Τρελαίνομαι».

Αυτό ήταν πάνω απ' όλα ό,τι ήθελε ν' ακούσει. Όχι απλώς και μόνο την αγάπη μ' ένα πρόσωπο, αλλά το ζώδες ένστικτο, τον απλό αδιαφοροποίητο πόθο: αυτή ήταν η δύναμη που θα εξόντωνε το Κόμμα. Την έσφιξε πάνω στο χορτάρι ανάμεσα στους πεσμένους υάκινθους. Αυτή τη φορά δεν είχε καμιά δυσκολία. Όταν η ανάσα τους ξαναβρήκε τον κανονικό της ρυθμό, χώρισαν μέσα σε μιαν ηδονική κούραση. Ο ήλιος είχε γίνει πιο ζεστός. Νύσταζαν και οι δυο. Με το χέρι του έφτασε τη φόρμα της που είχε πετάξει και την έριξε επάνω της. Σχεδόν αμέσως κοιμήθηκαν. Κοιμήθηκαν κάπου μισή ώρα.

Ο Γουίνστον ξύπνησε πρώτος. Κάθισε και κοίταξε το γεμάτο φακίδες πρόσωπο που κοιμόταν ακόμα ήρεμα ακουμπισμένο στην παλάμη της. Εκτός από το στόμα της, δεν μπορούσες να την πεις όμορφη. Όταν την κοίταζες από κοντά, ξεχώριζαν μια δυο ρυτίδες γύρω από τα μάτια. Τα κοντά μαλλιά της ήταν πολύ πυκνά και απαλά. Σκέφτηκε πως δεν ήξερε ακόμα ούτε το επίθετό της ούτε τη διεύθυνσή της.

Το νεανικό σφριγηλό σώμα της, παραδομένο στον ύπνο, ξύπνη-

σε μέσα του ένα αίσθημα οίκτου και προστασίας. Αλλά η αυθόρμητη τρυφερότητα που είχε νιώσει γι' αυτήν κάτω από τη φουντουκιά, την ώρα που τραγουδούσε η τσίχλα, δεν του ξαναήρθε ολότελα. Τράβηξε τα ρούχα της και κοίταξε τις λευκές απαλές λαγόνες της. Τον παλιό καιρό, σκέφτηκε, ένας άντρας κοίταζε το κορμί μιας γυναίκας, έβλεπε ότι ήταν ελκυστικό, και η ιστορία τελείωνε εκεί. Τώρα, όμως, δεν μπορούσες να νιώσεις καθαρό πόθο ή αγάπη. Κανένα αίσθημα δεν ήταν καθαρό, γιατί ήταν ανακατωμένο με το φόβο και το μίσος. Το αγχάλιασμά τους ήταν μάχη, η ηδονή που ένιωσαν νίκη. Ήταν ένα χτύπημα ενάντια στο Κόμμα. Ήταν μια πολιτική πράξη.

III

«Μπορούμε να ξαναβρεθούμε εδώ άλλη μια φορά», είπε η Τζούλια. «Γενικά, μπορεί κανείς να χρησιμοποιεί άφοβα μια κρυψώνα δύο φορές. Αλλά όχι πριν περάσουν ένα δύο μήνες, βέβαια».

Από τη στιγμή που ξύπνησε, η συμπεριφορά της άλλαξε. Έγινε δραστήρια και ενεργητική, ντύθηκε, πέρασε στη μέση της την κόκκινη ζώνη και άρχισε να οργανώνει τις λεπτομέρειες της επιστροφής τους. Φαινόταν φυσικό να την αφήνει να τα κανονίζει όλα αυτή. Ολοφάνερο, είχε την πρακτική εξυπνάδα που έλειπε από τον Γουίνστον, και φαινόταν να ξέρει απ' έξω κι ανακατωτά όλες τις εξοχές γύρω από το Λονδίνο, πράγμα που το χρωστούσε στις αμέτρητες ομαδικές πορείες στις οποίες είχε πάρει μέρος. Ο δρόμος που του υπέδειξε ήταν τελείως διαφορετικός από αυτόν που είχε ακολουθήσει για να έρθει, και τον οδηγούσε σε άλλο σταθμό.

«Ποτέ μη γυρίζεις από τον ίδιο δρόμο που έχεις έρθει», είχε σαν να διατύπωνε ένα σπουδαίο γενικό αξίωμα. Αυτή θα έφευγε πρώτη και ο Γουίνστον θα περίμενε να περάσει μισή ώρα προτού την ακολουθήσει.

Του υπέδειξε ένα μέρος όπου θα μπορούσαν να συναντηθούν

μετά τη δουλειά, ύστερα από τέσσερις μέρες. Ήταν ένας δρόμος σε μια φτωχική συνοικία, όπου υπήρχε μια υπαίθρια αγορά, συνήθως γεμάτη κόσμος και θόρυβο. Εκείνη θα τριγύριζε στους πάγκους κάνοντας πως ψάχνει κορδόνια για παπούτσια ή κλωστή για ράψιμο. Αν έκρινε ότι ο δρόμος ήταν ελεύθερος, θα φυσούσε τη μύτη της όταν αυτός πλησίαζε — αλλιώς έπρεπε να περάσει χωρίς να την αναγνωρίσει. Αλλά με λίγη τύχη, μέσα στο πλήθος, θα μπορούσαν ακίνδυνα να μιλήσουν για ένα τέταρτο και να κανονίσουν καινούρια συνάντηση.

«Τώρα πρέπει να πηγαίνω. Έχω ραντεβού στις εφτάμισι. Πρέπει να αφιερώσω δύο ώρες στον Αντισεξουαλικό Σύνδεσμο Νέων για να μοιράσουμε προκηρύξεις, ή κάτι τέτοιο. Δεν είναι ενοχλητικό; Ξεσκόνισέ με, σε παρακαλώ. Μήπως έχω κανένα κλαδάκι στα μαλλιά; Σίγουρα δεν έχω; Λοιπόν, αντίο, αγάπη μου, αντίο!»

Έπεσε στην αγκαλιά του, τον φίλησε σχεδόν βίαια, και την άλλη στιγμή άνοιξε το δρόμο μέσα από τα κλαδιά και χάθηκε στο δάσος αθόρυβα. Ούτε τώρα είχε μάθει το επίθετο ή τη διεύθυνσή της. Όπως και να 'ναι, δεν είχε σημασία, γιατί αποκλειόταν να μπορέσουν να συναντηθούν ποτέ σε κλειστό χώρο ή να επικοινωνήσουν με αλληλογραφία.

Όπως ήρθαν τα πράγματα, δεν ξαναπήγαν ποτέ στο ξέφωτο του δάσους. Ολόκληρο τον Μάη, δεν τα κατάφεραν να κάνουν έρωτα παρά μια μόνο φορά. Αυτό έγινε σ' ένα άλλο κρυφό μέρος που ήξερε η Τζούλια, στο καμπαναριό μιας ερειπωμένης εκκλησίας, σε μια περιοχή σχεδόν έρημη, όπου πριν τριάντα χρόνια είχε πέσει μια ατομική βόμβα. Ήταν πολύ καλή κρυψώνα όταν έφτανες, αλλά το ταξίδι ως εκεί ήταν πολύ επικίνδυνο. Κατά τ' άλλα, δεν μπορούσαν να συναντηθούν παρά μόνο στο δρόμο, κάθε απόγευμα σε διαφορετικό μέρος, και ποτέ περισσότερο από μισή ώρα κάθε φορά. Στο δρόμο, συνήθως τα κατάφεραν να μιλήσουν με κάποιο τρόπο. Ενώ παρασύρονταν από το πλήθος βαδίζοντας στα πεζοδρόμια, χωρίς να βρίσκονται ποτέ εντελώς δίπλα δίπλα και χωρίς ποτέ να κοιτάζονται, έκαναν μια παράξενη συζήτηση με διαλείμματα, που ξανάρχιζε και διακοπτόταν σαν φάρος που αναβόσβηνε.

Σώπαιναν στην εμφάνιση μιας κομματικής στολής ή όταν πλησίαζαν σε καμιά τηλεθόνη, μερικά λεπτά αργότερα ξανάρχιζαν να μιλούν από τη μέση μιας φράσης, για να διακόψουν μετά απότομα όταν χωρίζονταν στο μέρος που είχαν συμφωνήσει, και να συνεχίσουν χωρίς καμιά εισαγωγή την επόμενη μέρα. Η Τζούλια φαινόταν συνηθισμένη σ' αυτό το είδος της συζήτησης που την ονόμαζε «συζήτηση με δόσεις». Είχε επίσης εξαιρετική επιδεξιότητα να μιλάει χωρίς να κουνά τα χείλη της. Μέσα στον μήνα που συναντιόνταν καθημερινά, μόνο μια φορά κατάφεραν ν' ανταλλάξουν ένα φιλή. Κατέβαιναν σιωπηλά σε μια πάροδο (η Τζούλια δεν μιλούσε ποτέ όταν απομακρυνόταν από τους κεντρικούς δρόμους) όταν ακούστηκε ένας εκκωφαντικός πάταγος. Η γη σείστηκε, ολόγυρα σκοτείνιασε και ο Γουίνστον βρέθηκε πεσμένος στο πλάι μωλωπισμένος και έντρομος. Κάπου εκεί θα πρέπει να είχε πέσει μια κατευθυνόμενη βόμβα. Ξαφνικά, ένιωσε το πρόσωπο της Τζούλιας κοντά στο δικό του. Είχε μια νεκρική χλομάδα, άσπρο σαν την κιμωλία. Ακόμα και τα χείλη της ήταν κάτασπρα. Ήταν νεκρή! Την έσφιξε επάνω του και κατάλαβε πως φιλούσε ένα ζωντανό ζεστό πρόσωπο. Αλλά τα χείλη της είχαν γεμίσει με κάτι σαν σκόνη. Και των δύο τα πρόσωπα ήταν σκεπασμένα με πυκνό στρώμα γύψου.

Ήταν βράδια που, μόλις έφταναν στο ραντεβού τους, έπρεπε να περάσουν ο ένας δίπλα στον άλλο χωρίς ούτε ένα σινιάλο, γιατί μόλις είχε στρίψει τη γωνιά μια περίπολος ή πετούσε από πάνω τους ένα ελικόπτερο. Ακόμα κι αν ήταν λιγότερο επικίνδυνο, πάλι θα τους ήταν δύσκολο να βρουν καιρό να συναντηθούν. Η εργάσιμη εβδομάδα του Γουίνστον είχε εξήντα ώρες, της Τζούλιας ακόμα περισσότερες, και οι ελεύθερες ημέρες τους εξαρτιόνταν από την πίεση της δουλειάς και δεν συνέπιπταν συχνά. Η Τζούλια, πάντως, σπάνια είχε ένα βράδυ εντελώς ελεύθερο. Περνούσε ώρες αμέτρητες ακούγοντας ομιλίες, παίρνοντας μέρος σε διαδηλώσεις, μοιράζοντας έντυπα για τον Αντισεξουαλικό Σύνδεσμο Νέων, ετοιμάζοντας πανό για την Εβδομάδα του Μίσους, μαζεύοντας συνδρομές για την εκστρατεία αποταμίευσης και ούτω καθεξής. Έτσι έπρεπε, έλεγε. Ήταν καμουφλάζ.

Όταν σέβεσαι τους μικρούς κανόνες, μπορείς ν' αγνοήσεις τους μεγάλους. Παρακίνησε και τον Γουίνστον να κλείσει μια ακόμα από τις βραδιές του. Προσφέρθηκε να πάρει μέρος σε μια εργασία που αφορούσε πυρομαχικά και την έκαναν εθελοντικά μέλη του Κόμματος με ζήλο. Έτσι, μια βραδιά κάθε εβδομάδα, ο Γουίνστον περνούσε τέσσερις ώρες αφόρητης πλήξης, βιδώνοντας μικρά κομματάκια μέταλλα, που πρέπει να ήταν μέρη από ρουκέτες, σ' ένα κακοφωτισμένο εργαστήριο γεμάτο ρεύματα, όπου ο θόρυβος των σφυριών ανακατευόταν θλιβερά με τη μουσική της τηλεόρασης.

Όταν συναντήθηκαν στο καμπαναριό της εκκλησίας, συμπλήρωσαν όλα τα κενά των αποσπασματικών συνομιλιών τους. Ήταν ένα λαμπερό απόγευμα. Μέσα στο μικρό τετράγωνο δωματιάκι πάνω από τις καμπάνες, η ατμόσφαιρα ήταν βαριά και ζεστή και μύριζε έντονα κουτσουλιές περιστεριών. Έμειναν και μίλησαν ώρες ολόκληρες, καθισμένοι στο σκονισμένο και γεμάτο κλαδάκια πάτωμα. Κάπου κάπου ένας από τους δυο σηκωνόταν να ρίξει μια ματιά από τις πολεμιστρες για να βεβαιωθούν πως δεν ερχόταν κανείς.

Η Τζούλια ήταν είκοσι έξι χρονών. Έμεινε σ' έναν ξενώνα με άλλες τριάντα κοπέλες («Πάντα μες στη μυρωδιά των γυναικών. Πώς τις μισώ τις γυναίκες!» —είπε εν παρόδω) και εργαζόταν, όπως είχε μαντέψει σωστά, στις μηχανές που έγραφαν μυθιστορήματα στο Τμήμα Φαντασίας. Της άρεσε η δουλειά της, που ήταν να συντηρεί και να βάζει σε λειτουργία ένα ισχυρό αλλά ντελικάτο ηλεκτρικό μοτέρ. Δεν ήταν αυτό που λέμε «έξυπνη», αλλά της άρεσε να δουλεύει με τα χέρια της, και ένιωθε πολύ άνετα με τα μηχανήματα. Ήταν σε θέση να περιγράψει όλη τη διαδικασία σύνθεσης ενός μυθιστορήματος, από τη γενική ιδέα που έδινε η Επιτροπή Πλοκής, μέχρι την τελική επιμέλεια που γινόταν από την Ομάδα Επαναγραφής. Αλλά το τελειωμένο βιβλίο δεν την ενδιέφερε. Δεν της άρεσε το διάβασμα, είπε. Το βιβλίο ήταν μόνο ένα είδος που έπρεπε να παράγεται, όπως η μαρμελάδα ή τα κορδόνια των παπουτσιών.

Δεν θυμόταν τίποτε από τα χρόνια πριν από τις αρχές της δεκαετίας του εξήντα, και το μόνο πρόσωπο, απ' όσα είχε γνωρίσει,

που μιλούσε συχνά για τις μέρες πριν από την Επανάσταση, ήταν ένας παππούς που εξαφανίστηκε όταν η ίδια ήταν οχτώ χρονών. Στο σχολείο ήταν αρχηγός της ομάδας χόκεϊ και είχε κερδίσει βραβείο στη γυμναστική δυο χρονιές συνέχεια. Ύπήρξε αρχηγός στην ομάδα των Κατασκόπων και κλαδική γραμματέας του Συνδέσμου Νεολαίας προτού ενταχτεί στον Αντισεξουαλικό Σύνδεσμο Νέων. Είχε πάντοτε δείξει εξαιρετική διαγωγή. Μέχρι που την είχαν διαλέξει (αλάθητο δείγμα της καλής της φήμης) να εργαστεί στο Πορνο-τιμήμα, παράρτημα του Τμήματος Φαντασίας, που έβγαζε φτηνά πορνογραφήματα προοριζόμενα για τους προλετάριους. Οι εργαζόμενοι σ' αυτό του είχαν δώσει το παρατσούκλι «Παλιόσπιτο», του είπε. Είχε μείνει εκεί ένα χρόνο. Βοηθούσε στην παραγωγή σφραγισμένων σε πακέτα φυλλαδίων με τίτλους όπως: *Καταπληκτικές Ιστορίες* ή *Μια νύχτα σ' ένα σχολείο θηλέων*. Αυτά τα φυλλάδια τ' αγόραζαν κρυφά οι νεαροί προλετάριοι, νομίζοντας πως αγόραζαν κάτι παράνομο.

«Πώς είναι αυτά τα βιβλία;» ρώτησε ο Γούνιστον με περιέργεια.

«Ω, σαχλαμάρες. Τρομερά ανιαρά. Σκέψου, υπάρχουν μόνο έξι μοτίβα πλοκής, που τα παραλλάσσουν ελαφρώς, και αυτό είν' όλο. Φυσικά, εγώ δούλευα μόνο στα καλειδοσκόπια. Δεν ήμουν ποτέ στην Ομάδα Επαναγραφής. Δεν είμαι μορφωμένη, αγάπη μου, ούτε και γι' αυτό δεν είμαι αρκετά μορφωμένη».

Έμαθε με έκπληξη ότι, εκτός από τους προϊσταμένους των τμημάτων, όλοι οι εργάτες στο Πορνοτιμήμα ήταν κορίτσια. Ισχυρίζονταν πως οι άντρες, ανήμποροι να ελέγξουν εξίσου με τις γυναίκες το σεξουαλικό τους ένστικτο, κινδύνευαν περισσότερο να διαφθαρούν από τις αισχρότητες με τις οποίες καταπιάνονταν.

«Δεν θέλουν να έχουν εκεί παντρεμένες», πρόσθεσε. «Τα κορίτσια υποτίθεται πάντα πως είναι τόσο αγνά! Πάντως, να κι ένα που δεν είναι. Εγώ!»

Είχε την πρώτη της ερωτική περιπέτεια στα δεκαέξι μ' ένα μέλος του Κόμματος εξήντα χρονών, που αργότερα αυτοκτόνησε για να αποφύγει τη σύλληψή του. «Και καλά που έκανε», είπε η

Τζούλια, «γιατί αλλιώς θα μάθαιναν τ' όνομά μου όταν θα ομολογούσε». Από τότε είχε και άλλες, πολλές και διάφορες. Η ζωή, όπως την αντιλαμβανόταν, ήταν απλούστατη. Εσύ θέλεις να περάσεις ωραία. «Εκείνοι», εννοώντας το Κόμμα, ήθελαν να σ' εμποδίσουν σ' αυτό: τότε, θα παραβιάσεις τους κανόνες όσο καλύτερα μπορείς. Το 'βρισκε τόσο φυσικό να θέλουν «εκείνοι» να σου στερφήσουν κάθε ευχαρίστηση όσο και το ότι εσύ θέλεις να αποφύγεις τη σύλληψη. Μισούσε το Κόμμα και εξέφραζε αυτό το μίσος με τα πιο ωμά λόγια, αλλά δεν έκανε καμιά γενική κριτική σχετικά. Δεν ενδιαφερόταν για τα δόγματα του Κόμματος, παρά μόνο σε ό,τι αφορούσαν τη δική της ζωή. Ο Γουίνστον πρόσεξε ότι δεν χρησιμοποιούσε ποτέ λέξεις της Νέας Ομιλίας, εκτός απ' όσες είχαν περάσει στην καθημερινή ζωή. Δεν είχε ποτέ ακούσει τίποτα για την Αδελφότητα και αρνιόταν να πιστέψει ότι υπάρχει οργανωμένη εξέγερση ενάντια στο Κόμμα — της φαινόταν ηλίθιο, γιατί ήταν καταδικασμένη. Το έξυπνο ήταν να παραβιάσεις τους κανόνες και να καταφέρεις να μείνεις ζωντανός. Ο Γουίνστον διερωτήθηκε αόριστα πόσοι άλλοι μπορεί να ήταν σαν αυτήν στη νέα γενιά — άτομα που είχαν μεγαλώσει στον κόσμο της Επανάστασης, χωρίς να γνωρίζουν τίποτε άλλο και είχαν δεχτεί το Κόμμα σαν κάτι αναλλοίωτο, σαν τον ουρανό. Δεν επαναστατούσαν ενάντια στην εξουσία του, παρά μόνο το απόφευγαν, όπως ένα κουνέλι το βάζει στα πόδια μπροστά στο σκύλο.

Δεν συζήτησαν το ενδεχόμενο να παντρευτούν. Ήταν κάτι πολύ αόριστο για ν' αξίζει να το σκεφτούν. Καμιά φανταστική επιτροπή δεν θα ενέκρινε ποτέ μια τέτοια ένωση, ακόμη και αν έφευγε από τη μέση η Κάθριν, η γυναίκα του Γουίνστον. Δεν υπήρχε η παραμικρή ελπίδα, ούτε καν στα όνειρά τους.

«Πώς ήταν η γυναίκα σου;» ρώτησε η Τζούλια.

«Ήταν... ξέρεις τη λέξη της Νέας Ομιλίας “καλόσκεφτη”; Σημαίνει να 'σαι από τη φύση σου ορθόδοξος, ανίκανος να κάνεις κακή σκέψη».

«Όχι, δεν ξέρω τη λέξη, αλλά ξέρω αρκετά καλά αυτό το είδος των ανθρώπων».

Άρχισε να της διηγείται την ιστορία του έγγαμου βίου του, αλλά, κατά περίεργο τρόπο, εκείνη φαινόταν σαν να ήξερε ήδη τα κυριότερα σημεία. Του περιέγραψε, σχεδόν σαν να είχε δει ή είχε νιώσει, την ακαμψία του κορμιού της Κάθριν, μόλις την άγγιζε, τον τρόπο που έμοιαζε να τον σπρώχνει μ' όλη της τη δύναμη, ακόμα και όταν τον αγκάλιαζε σφιχτά. Με την Τζούλια δεν ένιωθε καμιά δυσκολία να μιλάει γι' αυτά τα πράγματα. Οπωσδήποτε, η Κάθριν είχε από καιρό πάψει να είναι οδυνηρή ανάμνηση. Τώρα, είχε γίνει απλώς δυσάρεστη ανάμνηση.

«Θα την άντεχα, αν δεν υπήρχε ένα πράγμα», είπε. Μίλησε στην Τζούλια για τη μικρή ψυχρή ιεροτελεστία στην οποία η Κάθριν τον ανάγκαζε μια φορά την εβδομάδα. «Το απεχθανόταν, αλλά τίποτα δεν μπορούσε να την εμποδίσει να το κάνει. Το ονόμαζε... δεν μπορείς να μαντέψεις πώς».

«Το καθήκον μας προς το Κόμμα», είπε αμέσως η Τζούλια.

«Πού το ξέρεις;»

«Έχω πάει κι εγώ σχολείο, αγάπη μου. Γίνονταν συζητήσεις γύρω από το σεξ μια φορά το μήνα για όσους είχαν κλείσει τα δεκαέξι. Το ίδιο και στο Κίνημα Νεολαίας. Σου κοπανούν τα ίδια και τα ίδια χρόνια ολόκληρα. Νομίζω πως πολλές φορές έχουν επιτυχία. Πάλι, όμως, δεν ξέρει κανείς. Οι άνθρωποι είναι τόσο υποκριτές».

Άρχισε να αναπτύσσει το θέμα. Με την Τζούλια, όλα ξεκινούσαν από τη δική της ιδιοσυγκρασία. Από τη στιγμή που την άγγιζες σ' αυτό το θέμα, με οποιοδήποτε τρόπο, ήταν ικανή να δώσει δείγματα οξύτατης κρίσης. Αντίθετα από τον Γουίνστον, είχε συλλάβει το κρυφό νόημα του πουριτανισμού του Κόμματος. Δεν ήταν μόνο ότι το σεξουαλικό ένστικτο δημιουργούσε έναν κόσμο δικό του έξω από τον έλεγχο του Κόμματος, κόσμος που έπρεπε, ει δυνατόν, να καταστραφεί. Το σπουδαιότερο ήταν πως η στέρηση της σεξουαλικής ζωής δημιουργούσε υστερία, πράγμα που ήθελαν, γιατί μπορούσαν να τη μετατρέψουν σε πολεμικό πυρετό και σε αφοσίωση στους αρχηγούς. Η Τζούλια εξήγησε τη σχέση της:

«Όταν κάνεις έρωτα, ξοδεύεις ενέργεια και μετά νιώθεις ευτυχι-

σμένος και δεν δίνεις δεκάρα για τίποτα. Δεν μπορούν να το δεχτούν να νιώθεις έτσι. Θέλουν να ξεχειλίζεις από ζωτικότητα αδιάκοπα. Όλες αυτές οι παρελάσεις και κόντρα παρελάσεις, οι επευφημίες και οι σημαίες που ανεμίζουν, είναι σεξουαλικό ένστικτο ανικανοποίητο. Αν είσαι ευτυχισμένος μέσα σου, γιατί να σκοτιάζεις για τον Μεγάλο Αδελφό και το Τριετές Πλάνο και το Δίλεπτο του Μίσους και τις υπόλοιπες βλακειές;»

Σκέφτηκε πως αυτό ήταν μεγάλη αλήθεια. Υπήρχε μια άμεση στενή σχέση ανάμεσα στην αγνότητα και την πολιτική ορθοδοξία. Γιατί αλλιώς πώς θα μπορούσαν να διατηρήσουν ανάμεσα στα μέλη του Κόμματος, και στο βαθμό που ήθελαν, το φόβο, το μίσος και την παρανοϊκή ευπιστία, αν δεν κατάπνιγαν κάποιο ισχυρό ένστικτο για να το χρησιμοποιήσουν έπειτα σαν κινητήρια δύναμη; Η σεξουαλική ορμή ήταν επικίνδυνη για το Κόμμα, και το Κόμμα τη χρησιμοποίησε για το δικό του συμφέρον. Έκαναν το ίδιο κόλπο και με το πατρικό ένστικτο. Δεν μπορούσαν να καταργήσουν την οικογένεια, και μάλιστα ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αγαπούν τα παιδιά τους σχεδόν με τον παλιό τρόπο. Από την άλλη, έσπρωχναν τα παιδιά συστηματικά ενάντια στους γονείς τους και τα δίδασκαν πώς να τους κατασκοπεύουν και να καταγγέλλουν τις παρεκκλίσεις τους. Η οικογένεια, στην πραγματικότητα, είχε γίνει προέκταση της Αστυνομίας της Σκέψης. Ήταν ένα τέχνασμα, χάρη στο οποίο όλοι ήταν περικυκλωμένοι νύχτα μέρα από κατασκόπους που τους γνώριζαν από πολύ κοντά.

Το μυαλό του ξαναγύρισε απότομα στην Κάθριν. Χωρίς άλλο, η Κάθριν θα τον είχε καταγγείλει στην Αστυνομία της Σκέψης, αν δεν ήταν τόσο ηλίθια ώστε να μην μπορεί να μαντέψει ότι οι απόψεις του ήταν ανορθόδοξες. Αυτό όμως που πραγματικά τον έκανε να τη σκεφτεί εκείνη τη στιγμή, ήταν η αποπνικτική ζέστη του δειλινού που είχε κάνει το μέτωπό του να μουσκέψει στον ιδρώτα. Έπιασε να διηγείται στην Τζούλια κάτι που είχε συμβεί, ή μάλλον που τελικά δεν είχε συμβεί, ένα άλλο ζεστό καλοκαιρινό απόγευμα, έντεκα χρόνια πίσω.

Ήταν τρεις ή τέσσερις μήνες μετά το γάμο τους. Είχαν χάσει το δρόμο σε μια ομαδική πορεία κάπου στο Κεντ. Ξεκομμένοι από τους προπορευόμενους για λίγο, πήραν λάθος στροφή και βρέθηκαν στην άκρη ενός παλιού λατομείου. Ήταν ένας απότομος γκρεμός, δέκα ή είκοσι μέτρων, που στο βάθος του ήταν γεμάτος βράχια. Κανείς ολόγυρα για να ρωτήσουν το δρόμο. Η Κάθριν, μόλις κατάλαβε πως είχαν χαθεί, ανησύχησε πολύ. Το να βρίσκεται έστω και για μια στιγμή μακριά από το θορυβώδες πλήθος των συντρόφων, της έδινε την εντύπωση ότι κάνει κάτι κακό. Ήθελε να γυρίσουν γρήγορα εκεί απ' όπου είχαν έρθει, και ν' αρχίσουν να ψάχνουν στην αντίθετη κατεύθυνση. Αλλά εκείνη τη στιγμή, ο Γουίνστον πρόσεξε μερικές τούφες μυρτολούλουδα που είχαν φυτρώσει κάτω από κει που στέκονταν, στις πλαγιές της χαράδρας. Μια τούφα με δύο χρώματα, βαθυκόκκινο και κεραμιδί, και φαινόταν ότι έβγαιναν από την ίδια ρίζα. Δεν είχε ποτέ του δει κάτι παρόμοιο, και φώναξε την Κάθριν να έρθει να το δει κι αυτή.

«Κοίτα, Κάθριν! Κοίτα τα λουλούδια. Αυτή την τούφα εκεί κάτω, κοντά στο βάθος του γκρεμού. Βλέπεις που έχει δύο χρώματα;»

Είχε κιόλας ξεκινήσει να φύγει, αλλά με αρκετή δυσαρέσκεια γύρισε για μια στιγμή. Έσκυψε πάνω από τον γκρεμό να δει πού της έδειχνε. Αυτός στεκόταν λίγο πίσω της, και έβαλε το χέρι του στη μέση της να την κρατήσει. Τότε συνειδητοποίησε ξαφνικά πως ήταν ολομόναχοι. Δεν υπήρχε ψυχή ολόγυρα, δε σάλευε φύλλο, πουλί πετούμενο δεν υπήρχε. Σ' ένα μέρος σαν αυτό, ο κίνδυνος να υπάρχει κρυμμένο μικρόφωνο ήταν ελάχιστος, αλλά ακόμα και αν υπήρχε, δεν μπορούσε να πιάσει παρά μόνο ήχους. Ήταν η πιο ζεστή, η πιο ράθυμη ώρα του δειλινού. Ο ήλιος έκαιγε από πάνω τους, ο ιδρώτας έσταζε στο πρόσωπό του. Και τότε του ήρθε η σκέψη...

«Γιατί δεν της έδινες μια γερή σπρωξιά;» είπε η Τζούλια. «Εγώ θα το 'κανα».

«Ναι, αγάπη μου, εσύ θα το 'κανες. Κι εγώ θα το 'κανα αν

ήμουν τότε αυτός που είμαι τώρα. Ή ίσως... δεν ξέρω, δεν είμαι βέβαιος».

«Λυπάσαι που δεν το έκανες;»

«Ναι, λυπάμαι».

Κάθονταν δίπλα δίπλα στο σκονισμένο πάτωμα. Την τράβηξε κοντά του. Το κεφάλι της φώλιαζε στον ώμο του, η ευωδιά των μαλλιών της νικούσε τη μυρωδιά από τις κουτσουλές των περιστεριών. Είναι πολύ νέα, σκέφτηκε, ακόμα περιμένει κάτι απ' τη ζωή. Δεν καταλαβαίνει πως με το να σπρώξεις κάποιον ανεπιθύμητο σ' έναν γκρεμό, δεν λύνεις κανένα πρόβλημα.

«Δεν θ' άλλαζε τίποτα πραγματικά», είπε.

«Τότε, γιατί λυπάσαι που δεν το έκανες;»

«Γιατί προτιμώ το θετικό απ' το αρνητικό. Στο παιχνίδι που παίζουμε, δεν μπορούμε να νικήσουμε. Μερικές αποτυχίες αξίζουν περισσότερο από άλλες, αυτό είναι όλο».

Από μια κίνηση των ώμων της, κατάλαβε πως η Τζούλια διαφωνούσε. Πάντοτε είχε αντιρρήσεις όταν τον άκουγε να λέει κάτι τέτοια. Δεν δεχόταν ως φυσικό νόμο ότι το άτομο έβγαινε πάντα νικημένο. Καταλάβαινε, κατά κάποιο τρόπο, πως ήταν και αυτή καταδικασμένη, πως αργά ή γρήγορα η Αστυνομία της Σκέψης θα την έπιανε και θα τη σκότωνε, αλλά μ' ένα άλλο μέρος του μυαλού της πίστευε πως ήταν δυνατό να χτίσει έναν μυστικό κόσμο όπου μπορούσε να ζήσει όπως ήθελε. Το μόνο που χρειαζόταν κανείς ήταν τύχη, πονηριά και τόλμη. Δεν καταλάβαινε πως δεν υπήρχε ευτυχία, πως η μόνη νίκη βρισκόταν στο απώτατο μέλλον, πολύ μετά το θάνατό τους, και πως, αφότου είχαν κηρύξει τόν πόλεμο στο Κόμμα, ήταν καλύτερα να λογαριάζουν τον εαυτό τους νεκρό.

«Είμαστε νεκροί», έλεγε.

«Δεν είμαστε ακόμα», απαντούσε πεζά η Τζούλια.

«Όχι σωματικά. Έξι μήνες ακόμα, ένα χρόνο, πέντε χρόνια. Φοβάμαι το θάνατο. Εσύ είσαι νέα, ίσως φοβάσαι πιο πολύ από μένα. Βέβαια, θα τον απομακρύνουμε όσο περισσότερο μπορούμε. Αλλά αυτό δεν έχει μεγάλη σημασία. Όσο οι άνθρωποι παραμένουν άνθρωποι, η ζωή και ο θάνατος θα είναι το ίδιο πράγμα».

«Τι ανοησίες! Με ποιον θα προτιμούσες να πλαγιάσεις, με μένα ή μ' έναν σκελετό; Δεν χαίρεσαι που είσαι ζωντανός; Δεν σ' αρέσει να νιώθεις πως αυτό είσαι εσύ; Τούτο εδώ είναι το χέρι σου, τούτο εδώ το πόδι σου, είσαι πραγματικός, δυνατός, ζωντανός! Κι έπειτα, δεν σ' αρέσει αυτό;»

Γύρισε προς το μέρος του και ακούμπησε πάνω του το στήθος της. Μπορούσε να νιώσει, μέσ' από την μπλούζα, τα στήθη της βαριά αλλά σφιχτά. Το σώμα της σαν να του μετέδιδε λίγο από τα νιάτα και το σφρίγος της.

«Ναι, μ' αρέσει αυτό», είπε.

«Τότε, πάψε να μιλάς για θάνατο. Και τώρα άκουσέ με, αγάπη μου, πρέπει να κανονίσουμε την επόμενη συνάντησή μας. Μπορούμε να ξαναπάμε στο δάσος, έχουμε πολύ καιρό να πάμε, αλλά πρέπει να πάρεις διαφορετικό δρόμο αυτή τη φορά. Τα 'χω σχεδιάσει όλα. Θα πάρεις το τρένο — κοίτα που θα σ' το σχεδιάσω».

Και με τον πρακτικό της τρόπο, μάζεψε σκόνη σ' ένα μέρος, και μ' ένα κλαράκι από περιστεροφωλιά έπιασε να σχεδιάζει ένα χάρτη στο πάτωμα.

IV

Ο Γουίνστον έριξε μια ματιά ολόγυρα στο μικρό φτωχικό δωμάτιο που ήταν πάνω από το μαγαζί του κ. Τσάρινγκτον. Το μεγάλο κρεβάτι, κοντά στο παράθυρο, ήταν στρωμένο με σκισμένες κουβέρτες κι ένα μεγάλο προσκέφαλο χωρίς κελύφι. Το παλιό ρολόι, με την πλάκα με τις δώδεκα ώρες, χτυπούσε πάνω στο τζάκι. Στη γωνιά, πάνω στο πτυσσόμενο τραπέζι, το γυάλινο πρεσ παπιέ που αγόρασε την τελευταία φορά που 'χε έρθει, άστραφτε απαλά στο μισοσκόταδο.

Στα πόδια του τζακιού ήταν μια γκαζιέρα πετρελαίου, μια κατσαρόλα και δύο φλιτζάνια που είχε φέρει ο κ. Τσάρινγκτον. Ο Γουίνστον άναψε την γκαζιέρα κι έβαλε νερό να βράσει και μερικές

ταμπλέτες ζαχαρίνη. Οι δείχτες του ρολογιού έδειχναν επτά και είκοσι: πράγματι, ήταν επτά και είκοσι το απόγευμα, κι εκείνη θα 'ρχόταν στις επτά και τριάντα.

Ήταν τρέλα, τρέλα, έλεγε συνέχεια μέσα του. Συνειδητή τρέλα, αδικαιολόγητη, σκέτη αυτοκτονία. Απ' όλα τα εγκλήματα που μπορούσε να διαπράξει ένα μέλος του Κόμματος τούτο εδώ ήταν το λιγότερο εύκολο να κρυφτεί. Η αντανάκλαση του γυάλινου πρεσ παπιέ στο τραπέζι τού είχε δώσει αρχικά την ιδέα, με τη μορφή ενός οράματος. Όπως το είχε προβλέψει, ο κ. Τσάρινγκτον δεν του έφερε καμιά δυσκολία για να νοικιάσει το δωμάτιο. Ήταν φανερά ευχαριστημένος που θα έβγαζε λίγα δολάρια. Ούτε φάνηκε να σοκάρεται ή να προσβάλλεται όταν ο Γουίνστον του έδωσε να καταλάβει πως ήθελε το δωμάτιο για ερωτικές συναντήσεις. Αντίθετα, κοιτάζοντας στο κενό άρχισε να μιλάει με γενικότητες με ύφος τόσο λεπτό, που έδινε την εντύπωση πως είχε γίνει σχεδόν άορατος. Η απομόνωση, είπε, ήταν κάτι πολύτιμο. Όλοι ήθελαν να έχουν ένα μέρος όπου να μπορούν κάπου κάπου να είναι μόνοι. Αν κάποιος έβρισκε ένα τέτοιο μέρος, δεν θα ήταν διόλου ευγενικό από μέρους ενός τρίτου που θα το ήξερε να μην το κρατήσει για τον εαυτό του. Πρόσθεσε ακόμα, πολύ διακριτικά, πως το σπίτι είχε δύο εισόδους: η μία από αυτές στην πίσω αυλή έβγαζε σ' ένα στενό.

Κάτω από το παράθυρο κάποιος τραγουδούσε. Ο Γουίνστον κοίταξε έξω προφυλαγμένος από τη διάφανη κουρτίνα. Ο ήλιος του Ιουνίου ήταν ακόμα ψηλά στον ουρανό, και κάτω στην ηλιόλουστη αυλή μια γυναίκα με σκούρα κόκκινα χέρια, ζωσμένη μια ποδιά από λινάτσα στη μέση, πηγαινοερχόταν ανάμεσα σ' έναν κάδο για πλύσιμο και ένα σκoinί για άπλωμα. Γιγάντια και ρωμαλέα σαν νορμανδική κολόνα, άπλωνε στο σκoinί κάτι τετράγωνα άσπρα κομμάτια που ο Γουίνστον κατάλαβε ότι ήταν μωρουδιακές πάνες. Όταν το στόμα της δεν ήταν απασχολημένο με μανταλάκια, τραγουδούσε με μια φωνή χοντράλτο:

Όνειρο ήτανε και έσβησε
πέρασε σα μια μέρα του Απρίλη
το νου και την καρδιά μου έκλεψε
μού πήρε το χαμόγελο απ' τα χείλη.

Ο σκοπός ακουγόταν σ' όλο το Λονδίνο για εβδομάδες τώρα. Ήταν ένα απ' αυτά τα αναρίθμητα τραγουδάκια, όλα όμοια μεταξύ τους, που έδινε στην κυκλοφορία το παράρτημα του Τμήματος Μουσικής για τους προλετάριους. Οι στίχοι των τραγουδιών αυτών είχαν γραφτεί χωρίς καμιά ανθρώπινη επέμβαση, από μια μηχανή που λεγόταν στιχοποιός. Αλλά η γυναίκα τραγουδούσε τόσο μελωδικά, που μεταμόρφωνε αυτή τη σαχλαμάρα σε τραγούδι σχεδόν ευχάριστο. Ο Γουίνστον την άκουγε που το έλεγε, άκουγε τον κρότο των παπουτσιών της στα πλακάκια, τις φωνές των παιδιών στο δρόμο, και, κάπου μακριά το αχνό βουητό της κυκλοφορίας. Κι όμως το δωμάτιο έμοιαζε παράξενα σιωπηλό· και αυτό χάρη στην απουσία τηλεοθόνης.

Τρέλα, τρέλα, τρέλα! σκέφτηκε πάλι. Δεν θα μπορούσαν να έρχονται σ' αυτό το μέρος περισσότερο από λίγες εβδομάδες χωρίς να τους πιάσουν, αποκλείεται. Αλλά ο πειρασμός να έχουν ένα δικό τους κρυφό μέρος σε κλειστό χώρο και κοντά, ήταν πολύ μεγάλος και για τους δυο. Έστερα από τη συνάντησή τους στο καμπιναριό, στάθηκε αδύνατο γι' αρκετό διάστημα να συναντηθούν. Εν αναμονή της Εβδομάδας του Μίσους, οι ώρες εργασίας αυξήθηκαν υπερβολικά. Δεν θα λάβαινε χώρα νωρίτερα από ένα μήνα, αλλά οι προετοιμασίες, τεράστιες και πολύπλοκες, απαιτούσαν πρόσθετη δουλειά απ' όλους. Τελικά, κατάφεραν και οι δυο να βρουν ένα ελεύθερο απόγευμα την ίδια μέρα. Συμφώνησαν να ξαναπάνε στο ξέφωτο του δάσους. Την προηγούμενη, συναντήθηκαν για πολύ λίγο στο δρόμο. Όπως πάντα, ο Γουίνστον, μόλις που κοίταξε την Τζούλια καθώς προχωρούσαν μέσα στον κόσμο. Αλλά με αυτή τη σύντομη ματιά που της έριξε, την είδε πιο χλομή απ' ό,τι συνήθως.

«Δεν γίνεται τίποτα», μουρμούρισε μόλις έκρινε ότι μπορούσε να μιλήσει χωρίς κίνδυνο. «Εννοώ γι' αύριο».

«Τι;»

«Αύριο το απόγευμα. Δεν μπορώ να έρθω».

«Γιατί;»

«Ω, για το συνηθισμένο λόγο. Έρθε πιο νωρίς αυτή τη φορά».

Για μια στιγμή θύμωσε πάρα πολύ. Στο μήνα που τη γνώριζε, η φύση του αισθήματός του γι' αυτήν είχε αλλάξει. Στην αρχή, ένιωθε πολύ λίγο πραγματικό αισθησιασμό. Η πρώτη τους ερωτική επαφή ήταν απλώς θέμα επιθυμίας. Μετά τη δεύτερη φορά, όμως, ήταν διαφορετικά. Το άρωμα των μαλλιών της, η γεύση των χειλιών της, το άγγιγμα της σάρκας της, όλα αυτά λες και είχαν μπει μέσα του ή αιωρούνταν στον αέρα που τον τύλιγε. Του ήταν φυσικώς αναγκαίο, κάτι που όχι μόνο ήθελε, αλλά ένιωθε πως δικαιούνταν. Όταν είπε πως δεν μπορούσε να έρθει, είχε την εντύπωση πως του έλεγε ψέματα. Αλλά ακριβώς εκείνη τη στιγμή, το πλήθος τούς έσπρωξε τον ένα κοντά στον άλλο, και τα χέρια τους συναντήθηκαν τυχαία. Του έσφιξε γρήγορα τις άκρες των δαχτύλων, σαν να ζητούσε όχι πόθο, αλλά τρυφερότητα. Ο Γουίνστον σκέφτηκε πως, όταν ζούσε κανείς με μια γυναίκα, αυτή η παροδική απογοήτευση ήταν ένα φυσικό συνηθισμένο γεγονός, και ξαφνικά τον κατέλαβε βαθιά τρυφερότητα που δεν είχε νιώσει ποτέ πριν. Θα ήθελε να ήταν ζευγάρι παντρεμένο δέκα χρόνια. Θα ήθελε να περπατούσαν στους δρόμους όπως τώρα, αλλά ελεύθερα, χωρίς φόβο, και να μιλούν για πράγματα συνηθισμένα, καθημερινά, ψωνίζοντας μικροπράματα για το νοικοκυριό τους. Θα ήθελε, προπάντων, να είχαν ένα μέρος όπου να μπορούν να βρίσκονται μόνοι οι δυο τους, χωρίς να νιώθουν την υποχρέωση να κάνουν έρωτα κάθε φορά που συναντιόνταν. Δεν του πέρασε την ίδια στιγμή η σκέψη να νοικιάσει το δωμάτιο του κ. Τσάρινγκτον, αλλά, κάποια στιγμή την άλλη μέρα, όταν το πρότεινε στην Τζούλια, εκείνη το δέχτηκε με αναπάντεχη προθυμία. Κι οι δυο τους ήξεραν πως ήταν τρέλα. Ήταν σαν να βιάζαν προς τον τάφο τους με τη θέλησή τους. Καθώς την περίμενε καθισμένος στην άκρη του κρεβατιού, σκέφτηκε πάλι τα υπόγεια του Υπουργείου Αγάπης. Ήταν παράξενο πώς ο τρόμος για το πεπρωμένο τους

ερχόταν και έφευγε από το μυαλό του. Αυτό το πεπρωμένο βρισκόταν εκεί, η ώρα του ήταν καθορισμένη μέσα στο μέλλον. Προηγούνταν του θανάτου εξίσου σίγουρα όπως το 99 προηγείται του 100. Δεν μπορούσες να το αποφύγεις, ίσως όμως μπορούσες να το αναβάλλεις. Εν τούτοις, να που συνέβαινε να διαλέξεις, με μια συνειδητή, ηθελημένη πράξη, να μικρύνεις το διάστημα που σε χώριζε απ' αυτό.

Βιαστικά βήματα ακούστηκαν στη σκάλα. Η Τζούλια μπήκε ορμητική στο δωμάτιο. Κρατούσε μια τσάντα για εργαλεία από χοντρή καφέ λινάτσα. Την είχε δει να την κουβαλάει μερικές φορές στο Υπουργείο. Προχώρησε να την αγκαλιάσει αλλά του ξέφυγε γρήγορα, καθώς ακόμα κρατούσε και την τσάντα.

«Μια στιγμή», είπε. «Μια στιγμή να σου δείξω τι έφερα. Έχεις φέρι απ' αυτό τον απαίσιο Καφέ Νίκης, ε; Το Ξερα πως θα έφερνες. Βάλ' τον στην άκρη, δεν θα τον χρειαστούμε. Κοίτα εδώ».

Γονάτισε, άνοιξε την τσάντα κι έβγαλε από μέσα ανακατεμένα μερικά γαλλικά κλειδιά και ένα κατσαβίδι που τη γέμιζαν πάνω πάνω. Από κάτω βρίσκονταν μερικά καλοφτιαγμένα πακέτα, τυλιγμένα με χαρτί. Το πρώτο πακέτο που έδωσε στον Γουίνστον του δημιουργησε μια παράξενη αίσθηση, αλλά αόριστα οικεία. Ήταν γεμάτο με κάτι βαρύ, που έμοιαζε με άμμο και υποχωρούσε όπου το άγγιζες.

«Μη μου πεις πως είναι ζάχαρη...» της είπε.

«Αληθινή ζάχαρη. Όχι ζαχαρίνη, ζάχαρη. Να κι ένα καρβέλι ψωμί — αληθινό άσπρο ψωμί, όχι αυτή η αηδία που τρώμε, κι ένα βαζάκι μαρμελάδα. Έχω κι ένα κουτί γάλα — αλλά κοίτα! Γι' αυτό εδώ είμαι αληθινά περήφανη. Έπρεπε να το τυλίξω με πανί, γιατί...»

Αλλά δεν χρειαζόταν να του πει γιατί το είχε τυλίξει. Η μυρωδιά είχε κιόλας γεμίσει το δωμάτιο: μια πλούσια, ζεστή μυρωδιά που ήταν σαν να ερχόταν από την παιδική του ηλικία, αλλά που και τώρα ακόμα συναντούσε κάποτε. Καμιά φορά ήταν διάχυτη στον αέρα σ' ένα στενό δρομάκι προτού κλείσει βιαστικά μια πόρτα, ή πλανιόταν μέσα στο πλήθος ενός πολυσύχναστου δρόμου. Τη μύριζες για μια στιγμή, κι ύστερα χανόταν πάλι.

«Καφές», μουρμούρισε, «αληθινός καφές».

«Είναι ο καφές του Εσωτερικού Κόμματος. Ένα ολόκληρο κιλό», είπε.

«Πώς τα κατάφερες να τα βρεις όλ' αυτά;»

«Είναι προμήθειες του Εσωτερικού Κόμματος. Αυτά τα γουρουνία, δεν τους λείπει τίποτα, τίποτα. Αλλά φυσικά και τα γκαρσόνια και οι υπηρέτες και διάφοροι άλλοι κλέβουν πράγματα — και, κοίτα, έχω κι ένα πακέτο τσάι».

Ο Γουίνστον κάθισε σταυροπόδι δίπλα της. Έσκισε μια γωνία και άνοιξε το πακέτο.

«Είναι αληθινό τσάι. Όχι μουρόφυλλα».

«Κυκλοφορεί πολύ τσάι τώρα τελευταία. Κατέλαβαν τις Ινδίες ή κάποιο άλλο μέρος», είπε αόριστα. «Άκουσέ με όμως, αγάπη μου. Θέλω να γυρίσεις την πλάτη σου για λίγο. Πήγαινε να καθίσεις στην άλλη μεριά του κρεβατιού. Μην πας πολύ κοντά στο παράθυρο. Και μη γυρίσεις, αν δεν σου πω».

Ο Γουίνστον κοίταξε αφηρημένα μέσ' από τη διάφανη κουρτίνα. Κάτω στην αυλή, η γυναίκα με τα κόκκινα χέρια εξακολουθούσε να πηγαινοέρχεται ανάμεσα στον κάδο και το σκοινί. Έβγαλε δυο μανταλάκια από το στόμα της και τραγούδησε με αίσθημα:

*Ο χρόνος, λένε, γιατρεύει τις πληγές,
λένε, είν' εύκολο το χτες να λησμονήσεις·
μα στην καρδιά μου νιώθω λες και ήταν χτες
τα δάκρυα, τα φιλιά, οι συγκινήσεις.*

Φαινόταν να ξέρει ολόκληρο το σαχλοτράγουδο απ' έξω. Η φωνή της υψωνόταν μέσα στη γλύκα του καλοκαιριάτικου αέρα, γεμάτη μελωδία και ευτυχισμένη μελαγχολία. Έδινε την εντύπωση πως θα ήταν ολότελα ευτυχισμένη, αν αυτό το απόγευμα του Ιουνίου και τα ρούχα που άπλωνε δεν σώνονταν ποτέ, αν μπορούσε να μείνει εκεί χίλια χρόνια, απλώνοντας πάνες και τραγουδώντας σαχλαμάρες. Ο Γουίνστον σκέφτηκε μ' έκπληξη ότι δεν είχε ποτέ ακούσει ένα μέλος του Κόμματος να τραγουδά μόνο του και αυθόρ-

μητα. Ίσως αυτό να φαινόταν λίγο ανορθόδοξο, μια επικίνδυνη εκκεντρικότητα, σαν να παραμιλάει κανείς. Ίσως μόνο όταν οι άνθρωποι πλησιάζουν τα όρια της λιμοκτονίας, τότε μόνο να είχαν λόγους να τραγουδήσουν.

«Μπορείς να γυρίσεις τώρα», είπε η Τζούλια.

Γύρισε και για ένα δευτερόλεπτο παραλίγο να μην τη γνωρίσει. Περίμενε ότι θα την έβλεπε γυμνή. Δεν ήταν όμως γυμνή. Η μεταμόρφωσή της ήταν πολύ πιο εκπληκτική. Είχε βάψει το πρόσωπό της.

Θα πρέπει να είχε τρυπώσει σε κανένα μαγαζί στις συνοικίες των προλετάρων και αγόρασε ολόκληρο σετ μακιγιάζ. Τα χείλη της ήταν ολοκόκκινα, στα μάγουλά της είχε ρουζ, η μύτη της ήταν πουδραρισμένη, ακόμα και κάτω από τα μάτια είχε κάτι αδιόρατο που τα έκανε πιο λαμπερά. Δεν είχε μακιγιαριστεί με τέχνη, αλλά οι γνώσεις του Γουίνστον πάνω στο ζήτημα ήταν μηδαμινές. Δεν είχε ποτέ ως τώρα δει ή φανταστεί μια γυναίκα του Κόμματος με καλλυντικά στο πρόσωπό της. Βάφοντας μόνο λίγο τα σημεία που έπρεπε, είχε γίνει όχι μόνο πολύ πιο όμορφη, αλλά πάνω απ' όλα πολύ πιο θηλυκιά. Τα κοντά μαλλιά της και η αγορίστικη φόρμα τόνιζαν αυτήν την εντύπωση. Καθώς την πήρε στην αγκαλιά του, ένα κύμα από φτηνό άρωμα βιολέτας πλημμύρισε τα ρουθούνια του. Θυμήθηκε το μισοσκοτάδο μιας κουζίνας σ' ένα υπόγειο, και το ξεδοντιασμένο στόμα μιας γυναίκας. Φορούσε ακριβώς το ίδιο άρωμα: αυτό όμως δεν φαινόταν να έχει σημασία εκείνη την ώρα.

«Και άρωμα!» είπε.

«Ναι, αγάπη μου, και άρωμα. Και ξέρεις τι θα κάνω την άλλη φορά; Θα πάω να βρω κάπου ένα αληθινό γυναικείο φόρεμα και θα το φορέσω αντί γι' αυτά τα απαίσινα παντελόνια. Θα φορέσω μεταξωτές κάλτσες και ψηλοτάκουνα παπούτσια. Σ' αυτό το δωμάτιο θα είμαι γυναίκα, όχι συντρόφισσα του Κόμματος».

Γδύθηκαν και ανέβηκαν στο τεράστιο κρεβάτι. Ήταν η πρώτη φορά που ο Γουίνστον έμενε ολόγυμνος μπροστά της. Ως τότε, ντρεπόταν για το ωχρό και αδύνατο σώμα του, για τους κισσούς που

φαίνονταν στις γάμπες του και την πληγή στον αστράγαλο που έδειχνε σαν μπάλωμα. Δεν είχαν σεντόνια, αλλά η κουβέρτα που πάνω της ξάπλωσαν ήταν τριμμένη και λεία. Οι διαστάσεις και η ελαστικότητα του κρεβατιού τους κατέπληξε και τους δυο. «Σίγουρα είναι γεμάτο κοριούς, αλλά τι μας νοιάζει;» είπε η Τζούλια. Δεν έβλεπε κανείς πουθενά τώρα διπλό κρεβάτι, εκτός από τα σπίτια των προλετάρων. Ο Γουίνστον, ως παιδί, είχε τύχει να κοιμηθεί σε τέτοιο κρεβάτι: η Τζούλια, απ' όσο θυμόταν, ποτέ.

Κοιμήθηκαν για λίγο. Όταν ξύπνησε ο Γουίνστον, οι δείχτες του ρολογιού πλησίαζαν στις εννιά. Έμεινε ακίνητος για να μην ξυπνήσει την Τζούλια που είχε φωλιάσει το κεφάλι της μέσα στο μπράτσο του. Το περισσότερο μακιγιάζ της είχε μεταφερθεί στο πρόσωπο του Γουίνστον και στο μαξιλάρι, αλλά το λίγο ρουζ που της είχε μείνει στα μάγουλα εξακολουθούσε να προβάλλει τα μάλα του προσώπου της αναδείχνοντας την ομορφιά τους. Μια κίτρινη αχτίδα από τον ήλιο που έδυε έπεφτε στα πόδια του κρεβατιού και φωτίζε το τζάκι, όπου έβραζε το νερό στην κατσαρόλα. Κάτω στην αυλή, η γυναίκα δεν τραγουδούσε πια, όμως ακούγονταν οι μακρινές φωνές των παιδιών από το δρόμο. Διερωτήθηκε αόριστα αν, στο χαμένο παρελθόν, ήταν κάτι φυσικό να κοιμάται κανείς σ' ένα κρεβάτι σαν και τούτο, μέσα στη δροσιά του καλοκαιρινού δειλινού, ένας άντρας και μια γυναίκα γυμνοί, να κάνουν έρωτα όποτε ήθελαν, να μιλούν για οτιδήποτε ήθελαν, να μη νιώθουν υποχρέωση να σηκωθούν, μόνο να βρίσκονται εκεί ξαπλωμένοι, ακούγοντας τους ειρηνικούς ήχους που έρχονταν απ' έξω. Αλήθεια, υπήρξε ποτέ εποχή όπου όλα αυτά ήταν κάτι φυσικό; Η Τζούλια ξύπνησε, έτριψε τα μάτια της και ανασηκώθηκε στους αγκώνες για να δει την γκαζιέρα.

«Το μισό νερό εξατμίστηκε», είπε. «Θα σηκωθώ αμέσως να φτιάξω καφέ. Έχουμε μια ώρα καιρό. Τι ώρα σβήνουν το ηλεκτρικό στο σπίτι σου;»

«Στις εντεκάμισι».

«Στον ξενώνα το σβήνουν στις έντεκα. Αλλά πρέπει να είμαστε εκεί νωρίτερα γιατί... Ε! Βγες έξω, βρομερό σίχαμα!»

Γύρισε στο κρεβάτι, άρπαξε ένα παπούτσι από το πάτωμα και το εκσφενδόνισε μ' ορμή σε μια γωνιά του δωματίου, με μια απότομη και αγορίστικη κίνηση όπως τότε που την είχε δει ένα πρωί να πετάει το λεξικό στον Γκολντσταίν στο Δίλεπτο του Μίους.

«Τι ήτανε;» ρώτησε έκπληκτος.

«Ένας αρουραίος. Τον είδα που έβγαζε τη βρομερή του μούρη έξω απ' το σανιδότοιχο. Έχει μια τρύπα εκεί. Πάντως, τον τρώμαξα για τα καλά».

«Αρουραίο!» μουρμούρισε ο Γουίνστον. «Σ' αυτό το δωμάτιο!»

«Τριγυρίζουν παντού», είπε η Τζούλια αδιάφορα, ξαπλώνοντας πάλι. «Έχουμε ακόμα και στην κουζίνα, στον ξενώνα. Σε μερικά μέρη του Λονδίνου υπάρχουν μυλιούνια από δαύτους. Το ξέρεις πως ορμούν στα παιδιά; Μάλιστα. Σε μερικούς δρόμους, οι γυναίκες δεν τολμάνε ν' αφήσουν τα μωρά τους μόνα ούτε για δυο λεπτά. Και το φοβερό είναι πως αυτά τα βρομερά ζωντανά...»

«Φτάνει!» είπε ο Γουίνστον, κλείνοντας σφιχτά τα μάτια του.

«Αγάπη μου! Πώς χλόμιασες έτσι; Τι τρέχει; Οι αρουραίοι σε κάνουν να νιώθεις άσχημα;»

«Αρουραίος! Τίποτα πιο φριχτό στον κόσμο!»

Σφίχτηκε πάνω του και τύλιξε τα μέλη της γύρω στο σώμα του, σαν να 'θελε να τον καθησυχάσει με τη ζεστασιά του κορμιού της. Δεν ξανάνοιξε αμέσως τα μάτια του. Για λίγες στιγμές είχε το αίσθημα πως ξαναζούσε έναν εφιάλτη, που ξαναρχόταν κατά καιρούς εδώ και χρόνια. Ήταν πάντα ο ίδιος. Στεκόταν όρθιος μπροστά σ' ένα τείχος σκοταδιού, πίσω από το οποίο ήταν κάτι που δεν μπορούσε ν' αντέξει, κάτι τόσο φριχτό που δεν μπορούσε ν' αντιμετωπίσει. Στ' όνειρό του αυτό που ένιωθε κατά βάθος ήταν αυταπάτη, γιατί στην πραγματικότητα ήξερε τι υπήρχε πίσω απ' το τείχος του σκοταδιού. Με μια θανάσιμη προσπάθεια, σαν να ξεριζωνε ένα κομμάτι απ' την καρδιά του, θα μπορούσε να το φέρει στο φως. Ξυπνούσε πάντα χωρίς να έχει ανακαλύψει τι ήταν αλλά με κάποιο τρόπο, είχε να κάνει με ό,τι έλεγε η Τζούλια όταν τη διέκοψε.

«Με συγχωρείς», είπε, «δεν είναι τίποτα. Δεν μ' αρέσουν τα ποντίκια, αυτό είν' όλο».

«Μη στενοχωριέσαι, αγάπη μου, δεν πρόκειται να ξαναμπούν εδώ μέσα αυτά τα σιχαμερά πράγματα. Πριν φύγουμε, θα βουλώσω την τρύπα με λινάτσα και, όταν ξανάρθουμε, θα φέρω λίγο γύψο και θα την κλείσω καλά, θα δεις».

Η στιγμή του τρελού πανικού είχε κιόλας σχεδόν ξεχαστεί. Λίγο ντροπιασμένος, ο Γουίνστον ανακάθισε στο κρεβάτι. Η Τζούλια σηκώθηκε, έβαλε τη φόρμα της και έφτιαξε τον καφέ. Η μυρωδιά που ξεχύθηκε από την κατσαρόλα ήταν τόσο δυνατή και ερεθιστική, που έκλεισαν ο παράθυρο από φόβο μήπως την αντιληφθεί κανείς απ' έξω και του κινήσει την περιέργεια. Ακόμα καλύτερη κι από τη γεύση του καφέ ήταν η βελουδένια υφή που του έδινε η ζάχαρη, μια αίσθηση που ο Γουίνστον, μετά από τόσα χρόνια ζαχαρίνης, είχε σχεδόν ξεχάσει. Με το ένα χέρι στην τσέπη, και μια φέτα ψωμί με μαρμελάδα στο άλλο, η Τζούλια τριγύριζε στο δωμάτιο. Κοίταζε αδιάφορα τη βιβλιοθήκη, υπέδειξε τον καλύτερο τρόπο που μπορούσε να διορθωθεί το πτυσσόμενο τραπεζάκι, βυθίστηκε στην κουρελιασμένη πολυθρόνα για να δει αν ήταν αναπαυτική και χάζεψε το παράδοξο ρολόι με τις δώδεκα ώρες σαν να το διασκεδάζε. Έφερε το πρεσ παπιέ στο κρεβάτι για να το δει με περισσότερο φως. Ο Γουίνστον το πήρε από το χέρι της, μαγεμένος όπως πάντα από την απαλή και υγρή διαφάνεια του γυαλιού.

«Εσύ τι λες πως είναι αυτό;» είπε η Τζούλια.

«Δεν νομίζω πως είναι τίποτα — θέλω να πω, δεν νομίζω πως χρησίμευε ποτέ σε κάτι. Αυτό είναι που μ' αρέσει σε τούτο το πράγμα. Είναι ένα μικρό κομμάτι από την Ιστορία που ξέχασαν ν' αλλάξουν. Είναι ένα μήνυμα που έρχεται από εκατό χρόνια πριν, αν ήξερε κανείς πώς να το διαβάσει».

«Κι αυτή η εικόνα εκεί πάνω», έδειξε με το κεφάλι την γραβούρα στον απέναντι τοίχο, «είναι κι αυτή παλιά, εκατό χρονών;»

«Παραπάνω. Διακοσίων, ίσως. Είναι απολύτως αδύνατο σήμερα να ανακαλύψει κανείς την ηλικία οποιουδήποτε πράγματος».

Πήγε κοντά να δει. «Να, από δω έβγαξε έξω τη μούρη του αυτό το βρομερό ζωντανό», είπε χτυπώντας τον ξύλινο τοίχο ακριβώς

κάτω από την γραβούρα. Κοίταξε την εικόνα. «Τι είναι αυτό το μέρος; Κάπου το 'χω ξαναδεί».

«Είναι εκκλησία, ή μάλλον ήταν. Λεγόταν εκκλησιά του Αγίου Κλήμεντος». Στο νου του ξαναγύρισε το κομμάτι από τη στροφή που του είχε μάθει ο κ. Τσάρινγκτον και πρόσθεσε με κάποια νοσταλγία: «“Πορτοκάλια και λεμόνια”, λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος».

Μ' έκπληξή του την άκουσε να συνεχίζει:

«Μου χρωστάς τρία φαρδίνια», λεν οι καμπάνες του Αγίου Μαρτίνου,
«Πότε θα με ξεπληρώσεις;» λεν οι καμπάνες του Ολντ Μπέιλι...

«Δε θυμάμαι πώς πάει παρακάτω. Θυμάμαι όμως ότι τελειώνει έτσι: “Να κερί να σε φωτίσει στο κρεβάτι, να λεπίδι να σου κόψει το κεφάλι».

Ήταν σαν τα δύο μισά μιας προσυπογραφής. Αλλά πρέπει να υπήρχε και άλλος στίχος μετά τις «καμπάνες του Ολντ Μπέιλι». Ίσως να μπορούσαν να τον ξεθάψουν αυτόν τον άλλο στίχο από τη μνήμη του κυρίου Τσάρινγκτον, αν τον ερέθιζαν με τον κατάλληλο τρόπο.

«Ποιος σου το 'μαθε αυτό;» τη ρώτησε.

«Ο παππούς μου. Μου το 'λεγε όταν ήμουν μικρή. Τον εξάτιμισαν, εξαφανίστηκε όταν ήμουν οκτώ χρονών. Διερωτώμαι τι να ήταν το λεμόνι», πρόσθεσε ξεκάρφωτα. «Έχω δει πορτοκάλια. Είναι ένα είδος φρούτου, κίτρινο, στρογγυλό και με χοντρή φλούδα».

«Θυμάμαι τα λεμόνια», είπε ο Γουίνστον. «Ήταν πολύ γνωστά γύρω στο πενήντα με εξήντα. Ήταν τόσο ξινά, που και μόνο που τα μύριζες έτριζαν τα δόντια σου».

«Είμαι σίγουρη πως πίσω από τον πίνακα θα έχει χοριούς», είπε η Τζούλια. «Θα τον κατεβάσω μια μέρα και θα τον καθαρίσω πολύ καλά. Μου φαίνεται πως πλησιάζει η ώρα να φύγουμε. Πρέπει να πλύνω το πρόσωπό μου για να βγάλω τις μπογιές. Τι μπελάς! Θα βγάλω το κραγιόν από το πρόσωπό σου μετά».

Ο Γουίνστον έμεινε στο κρεβάτι λίγο ακόμα. Το δωμάτιο άρχισε να σκοτεινιάζει. Στράφηκε προς το φως κι έμεινε ξαπλωμένος με τα μάτια καρφωμένα στο γυάλινο πρες παπιέ. Το ανείπωτα ενδιαφέρον που υπήρχε σ' αυτό δεν ήταν το κοράλλι, αλλά το εσωτερικό του ίδιου του γυαλιού. Ήταν τόσο βαθύ! Κι όμως ήταν διάφανο σαν τον αέρα. Σαν να ήταν η επιφάνεια του γυαλιού η αψίδα του ουρανού, που περιέκλειε έναν μικροσκοπικό κόσμο μαζί με την ατμόσφαιρά του ολόκληρη. Είχε την εντύπωση πως μπορούσε να μπει μέσα του. Φανταζόταν, ένιωθε, πως ήταν κιάλας μέσα στο εσωτερικό του γυαλιού, μαζί με το κρεβάτι από μαόνι, το τραπέζι, το ρολόι, την παλιά γκραβούρα και το ίδιο το πρες παπιέ. Αυτό το ίδιο ήταν το δωμάτιο όπου θρισκόταν τώρα, και το κοράλλι ήταν η ζωή της Τζούλιας και η δική του, συνταιριασμένες σ' ένα είδος αιωνιότητας στην καρδιά του κρυστάλλου.

V

Ο Σάιμ είχε εξαφανιστεί. Εημέρωσε μία ημέρα, και έλειπε από τη δουλειά του· μερικοί απερίσκεπτοι σχολίασαν την απουσία του. Την άλλη μέρα, δεν τον ανέφερε κανείς. Την τρίτη μέρα, ο Γουίνστον πήγε στον προθάλαμο του Τμήματος Αρχείων για να κοιτάξει τον πίνακα των ανακοινώσεων. Μια από τις σημειώσεις περιείχε έναν τυπωμένο κατάλογο των μελών της Επιτροπής Σκακιού όπου ανήκε ο Σάιμ. Ήταν ακριβώς ο ίδιος όπως πριν — δεν είχε κανένα σθήσιμο — αλλά είχε ένα όνομα λιγότερο. Αυτό ήταν αρκετό. Ο Σάιμ είχε πάψει να υπάρχει: δεν υπήρξε ποτέ.

Ο καιρός ήταν πολύ ζεστός. Στο λαβυρινθοειδές Υπουργείο, τα χωρίς παράθυρα δωμάτια, όπου λειτουργούσε σύστημα κλιματισμού, διατηρούσαν την κανονική τους θερμοκρασία, αλλά έξω τα πεζοδρόμια σου τσουρούφλιζαν τα πόδια και η δυσωδία στον Υπόγειο τις ώρες της αιχμής ήταν κάτι ανυπόφορο. Οι προετοιμασίες για την

Εβδομάδα Μίσους ήταν στο φόρτε τους, και το προσωπικό σε όλα τα Υπουργεία έκανε υπερωρίες. Πομπές, συγκεντρώσεις, στρατιωτικές παρελάσεις, ομιλίες, εκθέσεις ομοιωμάτων, ταινίες, τηλεοπτικά προγράμματα, όλα έπρεπε να οργανωθούν. Έπρεπε να φτιαχτούν εξέδρες, να στηθούν ομοιώματα, να εφευρεθούν συνθήματα, να γραφούν τραγούδια, να κυκλοφορήσουν φήμες, να πλαστογραφηθούν φωτογραφίες. Στο Τμήμα Φαντασίας, η ομάδα της Τζούλιας είχε σταματήσει την παραγωγή των μυθιστορημάτων και έβγαζαν τώρα βιαστικά μια σειρά φρικαλέα φυλλάδια. Ο Γουίνστον, εκτός από την κανονική του εργασία, περνούσε καθημερινά πολλές ώρες ανατρέχοντας στα παλιά φύλλα των *Τάιμς* για να ανασκευάσει και να ρετουσάρι τις παραγράφους τις σχετικές με τις ειδήσεις που θα σχολιάζονταν στις ομιλίες. Αργά το βράδυ, όταν ξεχύνονταν στους δρόμους πλήθη προλετάριων που έκαναν φασαρία, η πόλη είχε μια πυρετώδη ατμόσφαιρα. Οι βόμβες έσκαζαν συχνότερα από ποτέ, και, καμιά φορά, σε μακρινή απόσταση, ακούγονταν τεράστιες εκρήξεις που κανένας δεν μπορούσε να εξηγήσει και που γι' αυτές κυκλοφορούσαν τρελές φήμες.

Είχαν κιόλας συνθέσει τον καινούριο σκοπό που θα ήταν το τραγούδι-θέμα της Εβδομάδας Μίσους (το έλεγαν Τραγούδι του Μίσους) και παιζόταν στις τηλεθόνες ασταμάτητα. Είχε ένα άγριο ρυθμό, σαν γάβγισμα, και δεν μπορούσε κανείς να το πει μουσική, αλλά έμοιαζε με τυμπανοκρουσία. Όταν, τραγουδισμένο από εκατοντάδες φωνές, συνόδευε το θόρυβο των βημάτων στις παρελάσεις, ήταν κάτι τρομακτικό. Οι προλετάριοι είχαν ξετρελαθεί μ' αυτό, και τα μεσάνυχτα στους δρόμους το άκουγες να συναγωνίζεται με το ακόμα πολύ δημοφιλές «Ο χρόνος, λένε, γιατρεύει». Τα παιδιά των Πάρσονς το έπαιζαν με ανυπόφορο τρόπο, όλες τις ώρες μέρα νύχτα, με μια χτένα και ένα κομμάτι χαρτί τουαλέτας. Ο Γουίνστον τα βράδια ήταν πιο απασχολημένος παρά ποτέ. Ομάδες εθελοντών, οργανωμένες από τον Πάρσονς, ετοίμαζαν το δρόμο για την Εβδομάδα Μίσους. Έραβαν πανό, ζωγράφιζαν αφίσες, έστηναν κοντάρια για σημαίες στις στέγες, ριψοκινδύνευαν τη ζωή τους για να τοποθε-

τήσουν σύρματα πάνω από το δρόμο και να κρεμάσουν σημαιούλες. Ο Πάρσονς καυχιόταν πως μόνο το Μέγαρο Νίκης θα επιδείκνυε τετρακόσια μέτρα σημαιοστολισμένα. Ήταν στο στοιχείο του και πανευτυχής. Η ζέστη και η χειρωνακτική εργασία τού είχαν δώσει την πρόφαση για να γυρίζει τα βράδια με σορτς και ανοιχτά πουκάμισα. Ήταν πανταχού παρών, έσπρωχνε, τραβούσε, πριόνιζε, κάρφωνε, αυτοσχεδίαζε, δίνοντας κέφι σ' όλους με φιλικές παραινέσεις και αναδίδοντας από κάθε πτυχή του σώματός του κάτι που έμοιαζε με ανεξάντλητη πηγή ξινού ιδρώτα.

Οι τοίχοι του Λονδίνου γέμισαν ξαφνικά με μια καινούρια αφίσα. Δεν είχε από κάτω καμιά λεζάντα και παρουσίαζε μόνο το τεράστιο σώμα ενός Ευρασιάτη στρατιώτη, τρία ως τέσσερα μέτρα ψηλό, με ανέκφραστο μογγολικό πρόσωπο και πελώριες μπότες, να προχωράει με μεγάλα βήματα κρατώντας πολυβόλο στραμμένο προς τα εμπρός. Απ' όποια γωνιά και αν έβλεπες την αφίσα, το στόμιο του πολυβόλου φαινόταν στραμμένο κατ' ευθείαν επάνω σου. Αυτές οι αφίσες είχαν τοιχοκολληθεί σε κάθε κενό χώρο σε όλους τους τοίχους, περισσότερες ακόμα και από τα πορτρέτα του Μεγάλου Αδελφού. Οι προλετάριοι, συνήθως αδιάφοροι για τον πόλεμο, είχαν ερεθιστεί και είχαν οδηγηθεί σε μια από τις περιοδικές τους φρενιτίδες πατριωτισμού. Λες και για να εναρμονιστούν με τη γενική διάθεση, οι βόμβες σκότωναν πολύ περισσότερο κόσμο απ' ό,τι συνήθως. Μία έπεσε σ' έναν κατάμεστο κινηματογράφο στο Στέπνεϊ, θάβοντας στα ερείπια εκατοντάδες θύματα. Όλος ο πληθυσμός της περιοχής πήρε μέρος σε μια μακρά πομπή, που κράτησε ώρες και που στην πραγματικότητα ήταν μια συγκέντρωση αγανάκτησης. Μια άλλη βόμβα έπεσε σ' έναν εγκαταλειμμένο χώρο όπου πήγαιναν κι έπαιζαν τα παιδιά. Δεκάδες παιδιά έγιναν κομμάτια. Έγιναν και άλλες διαδηλώσεις θυμού και αγανάκτησης. Έκαψαν το ομοίωμα του Γκολντστάν, ξέσκισαν εκατοντάδες αφίσες του Ευρασιάτη στρατιώτη και τις έριξαν στις φλόγες, ενώ, μέσα στην αναταραχή, λεηλατήθηκαν πολλά μαγαζιά. Έπειτα, κυκλοφόρησε η φήμη ότι κατάσκοποι κατεύθυναν τις βόμβες μέσω κυμάτων ασυρμάτου, και πυρπόλησαν το σπίτι ενός

ζευγαριού γερόντων που τους υποπτεύονταν ότι ήταν ξενικής καταγωγής. Το ζευγάρι πέθανε από ασφυξία.

Στο δωμάτιο πάνω από το μαγαζί του κ. Τσάρινγκτον, ο Γουίνστον και η Τζούλια, όποτε μπορούσαν να πάνε, ξάπλωναν δίπλα δίπλα στο κρεβάτι που ήταν χωρίς σκεπάσματα, γυμνοί κάτω από το ανοιχτό παράθυρο για να δροσίζονται. Ο αουραίος δεν ξαναήρθε, αλλά οι κοριοί είχαν τραγικά πολλαπλασιαστεί με τη ζέστη. Όμως αυτό δεν φαινόταν να 'χει σημασία. Βρόμικο ή καθαρό, το δωμάτιο ήταν παράδεισος. Μόλις έφταναν, ράντιζαν παντού με πιπέρι που είχαν βρει στη μαύρη αγορά, έβγαζαν τα ρούχα και έκαναν έρωτα με ιδρωμένα κορμιά, και έπειτα τους έπαιρνε ο ύπνος. Όταν ξυπνούσαν, ανακάλυπταν ότι οι κοριοί είχαν γυρίσει και ολόκληρες ορδές είχαν συγκεντρωθεί για την αντεπίθεση.

Τέσσερις, πέντε, έξι, επτά φορές συναντήθηκαν μέσα στον Ιούνιο. Ο Γουίνστον είχε κόψει τη συνήθειά του να πίνει τζιν όλες τις ώρες. Φαινόταν να μην το χρειάζεται πια. Είχε παχύνει, η πληγή του από τον κισσό είχε επουλωθεί, αφήνοντας μόνο ένα καφέ σημάδι πάνω από τον αστράγαλο. Οι πρωϊνοί παροξυσμοί του βήχα είχαν σταματήσει. Η ροή της ζωής έπαψε να του είναι ανυπόφορη. Δεν του ερχόταν πια ο πειρασμός να κάνει γκριμάτσες στην τηλεόραση, ούτε να ξεσπάει σε βρισιές φωνάζοντας με όλη τη δύναμη της φωνής του. Τώρα που είχαν ένα σίγουρο κρυφό καταφύγιο, σχεδόν ένα σπίτι, ούτε καν τους φαινόταν κουραστικό το ότι μπορούσαν να συναντιούνται αραιά, και μόνο για δυο ώρες κάθε φορά. Εκείνο που είχε σημασία, ήταν ότι το δωμάτιο πάνω από το παλαιοπωλείο υπήρχε. Το να ξέρουν πως ήταν εκεί, απαραβίαστο, ήταν σχεδόν το ίδιο σαν να βρίσκονταν εκεί. Το δωμάτιο ήταν ένας κόσμος, ένα μέρος του παρελθόντος όπου μπορούσαν να δρασκελίσουν είδη από μια ράτσα εξαφανισμένη πια. Ο κ. Τσάρινγκτον, σκέφτηκε ο Γουίνστον, ανήκε και αυτός στην εξαφανισμένη ράτσα. Προτού ανεβεί στο δωμάτιο, σταματούσε συνήθως λίγο για να μιλήσει με τον κ. Τσάρινγκτον. Ο γέρος έβγαине σπάνια ή ποτέ, και δεν είχε σχεδόν κανέναν πελάτη. Ζούσε σαν φάντασμα μέσα στο μικρό σκοτεινό μαγαζί και σε μια

μικρότερη κουζίνα στο πίσω μέρος όπου ετοιμάζε το φαγητό του και όπου, ανάμεσα στ' άλλα, υπήρχε ένα απίστευτα παλιό γραμμόφωνο, με ένα τεράστιο χωνί. Έδειχνε ευχαριστημένος που του δινόταν η ευκαιρία να μιλήσει. Τριγυρίζοντας ανάμεσα στα χωρίς αξία αντικείμενα του μαγαζιού του, με τη μακριά του μύτη, τα χοντρά γυαλιά του και τους σκυφτούς ώμους του μέσα στο βελούδινο σακάκι, έμοιαζε αόριστα περισσότερο με συλλέκτη παρά με έμπορο. Μ' ένα μαραμένο ενθουσιασμό, ψηλαπούσε το ένα ή το άλλο κομμάτι χωρίς αξία, το βούλωμα ενός κινέζικου μελανοδοχείου, το ζωγραφισμένο καπάκι μιας σπασμένης ταμπακέρας, ένα μενταγιόν από χρυσόχαλκο σε μια μπούκλα από τα μαλλιά ενός παιδιού πεθαμένου από χρόνια. Δεν ζητούσε ποτέ από τον Γουίνστον ν' αγοράσει κάτι, αλλά μόνο να το θαυμάσει. Στη συνομιλία μαζί του ήταν σαν ν' άκουγες τον ήχο ενός παλιωμένου μουσικού κουτιού. Είχε ξεθάψει από τα βάθη της μνήμης του μερικά ακόμα αποσπάσματα από ξεχασμένα τραγούδια. Ένα που μιλούσε για είκοσι τέσσερα κοτσύφια, ένα άλλο για μια γελάδα με σπασμένο κέρατο. Ένα άλλο διηγόταν το θάνατο του δύστυχου πετεινού Ρομπέν. «Σκέφτηκα ότι μπορεί να σας ενδιαφέρει», έλεγε μ' ένα απολογητικό γελάκι, κάθε φορά που θυμόταν ένα καινούριο κομμάτι. Αλλά δεν μπορούσε ποτέ να θυμηθεί παρά λίγους μόνο στίχους από κάθε τραγούδι.

Ήξεραν και οι δυο τους — δεν έφευγε από το μυαλό τους ποτέ — ότι αυτό δεν μπορούσε να κρατήσει πολύ. Ήταν φορές που η ιδέα ενός επικείμενου θανάτου φαινόταν κάτι τόσο χειροπιαστό όσο το κρεβάτι όπου ήταν ξαπλωμένοι, και τότε γαντζώνονταν ο ένας πάνω στον άλλο μ' έναν απελπισμένο αισθησιασμό, σαν τους καταδικασμένους σε θάνατο που τα τελευταία πέντε λεπτά της ζωής τους αρπάζονται από την τελευταία τους επιθυμία. Ήταν όμως και φορές που είχαν την ψευδαίσθηση όχι μόνο της σιγουριάς αλλά και της μονιμότητας. Όσο βρίσκονταν σ' αυτό το δωμάτιο, ένιωθαν και οι δύο ότι δεν μπορούσε να τους συμβεί κακό. Ήταν δύσκολο και επικίνδυνο να φτάσουν ως εκεί, αλλά το ίδιο το δωμάτιο ήταν ένα απαράβιαστο άσυλο. Ήταν όπως τότε που ο Γουίνστον είχε κοιτά-

ξει το εσωτερικό του προς παπιέ. Είχε τότε την εντύπωση ότι μπορούσε να εισχωρήσει μέσα σ' αυτόν το γυάλινο κόσμο και πως αμέσως τότε ο χρόνος θα μπορούσε να σταματήσει. Συχνά, έκαναν όνειρα να δραπετεύσουν. Η τύχη τους θα διαρκούσε επ' αόριστον και η συνωμοσία τους θα συνεχιζόταν όπως τώρα για όλη την υπόλοιπη ζωή τους. Ή η Κάθριν θα πέθαινε, οπότε, με κατάλληλο χειρισμό του θέματος, ο Γουίνστον και η Τζούλια θα κατάφερναν να παντρευτούν, ή θ' αυτοκτονούσαν μαζί. Ή θα εξαφανίζονταν, θ' άλλαζαν την εμφάνισή τους για να μην τους αναγνωρίζουν, θα μάθαιναν να μιλούν με την προφορά των προλετάριων, θα έπιαναν δουλειά σ' ένα εργοστάσιο και θα περνούσαν τη ζωή τους σ' έναν απομακρυσμένο δρόμο όπου δεν θα μπορούσε να τους βρει κανείς. Όλα αυτά ήταν ανοησίες, και το ήξεραν και οι δύο. Στην πραγματικότητα, δεν υπήρχε τρόπος να δραπετεύσουν. Ακόμη και το μόνο εφαρμόσιμο σχέδιο δεν είχαν την πρόθεση να το πραγματοποιήσουν. Το να γαντζώνονται μέρα με τη μέρα, βδομάδα με τη βδομάδα υφαίνοντας ένα παρόν που δεν είχε μέλλον, ήταν ένα ένστικτο που δεν μπορούσαν να κατανικήσουν, όπως δεν μπορείς να εμποδίσεις τους πνεύμονές σου ν' αναπνεύσουν όσο υπάρχει αέρας τριγύρω σου.

Μερικές φορές ακόμα συζητούσαν να επαναστατήσουν ενεργά ενάντια στο Κόμμα, αλλά δεν ήξεραν καθόλου πώς να κάνουν την αρχή. Ακόμα και αν η περίφημη Αδελφότητα ήταν πραγματικότητα, εξακολουθούσε να υπάρχει η δυσκολία να βρει κανείς τον τρόπο να γίνει μέλος της. Ο Γουίνστον μίλησε στην Τζούλια για την παράξενη οικειότητα που υπήρχε, ή τουλάχιστον φαινόταν να υπάρχει, μεταξύ αυτού και του Ο'Μπράιεν, και για τον πειρασμό που ένιωθε μερικές φορές να παρουσιαστεί στον Ο'Μπράιεν, να του δηλώσει ότι ήταν εχθρός του Κόμματος και να ζητήσει τη βοήθειά του. Κατά περίεργο τρόπο, το παράτολμο μιας τέτοιας πράξης δεν της έκανε εντύπωση. Συνήθιζε να κρίνει τους ανθρώπους κατ' όψιν και της φαινόταν φυσικό ο Γουίνστον να πιστεύει στην αξιοπιστία του Ο'Μπράιεν, βασιζόμενος μόνο σ' ένα βλέμμα. Ακόμα, το έπαιρνε σαν δεδομένο ότι όλοι, ή σχεδόν όλοι, μισούσαν κρυφά το Κόμμα και θα

παραβίαζαν τους κανόνες αν μπορούσαν να το κάνουν χωρίς κίνδυνο. Αλλά αρνιόταν να πιστέψει ότι υπήρχε ή μπορούσε να υπάρχει ευρεία, οργανωμένη αντίσταση. Οι θρύλοι για τον Γκολντστάιν και τον κρυφό στρατό του, έλεγε, δεν ήταν παρά σαχλαμάρες που είχε εφεύρει το Κόμμα για προσωπικούς σκοπούς και που έπρεπε να κάνεις πως πιστεύεις. Αμέτρητες φορές, σε συγκεντρώσεις του Κόμματος και σε αυθόρμητες διαδηλώσεις, είχε ζητήσει κραυγάζοντας μ' όλη της τη δύναμη να εκτελεστούν άνθρωποι των οποίων τα ονόματα δεν είχε ακούσει ποτέ και για εγκλήματα που δεν πίστευε στο ελάχιστο πως είχαν διαπράξει. Στις δημόσιες δίκες πήγαινε και αυτή μαζί με τις ομάδες του Συνδέσμου Νεολαίας που περικύκλωναν τα δικαστήρια από το πρωί ως το βράδυ και φώναζαν κάθε τόσο: «Θάνατος στους προδότες!» Στο Δίλεπτο Μίσους, αυτή πάντοτε ξεπερνούσε τους άλλους σε βρισιές εναντίον του Γκολντστάιν. Κι όμως δεν είχε παρά μια αμυδρή ιδέα για το ποιος ήταν ο Γκολντστάιν και ποιες ιδέες υποτίθεται πως αντιπροσώπευε. Είχε μεγαλώσει μετά την Επανάσταση και ήταν πολύ νέα για να θυμάται τις ιδεολογικές μάχες του '50 και του '60. Ένα ανεξάρτητο πολιτικό κίνημα ήταν κάτι έξω από τη φαντασία της, και, όπως και να 'ναι, το Κόμμα δεν ήταν δυνατόν να νικηθεί. Πάντα θα υπήρχε και πάντα θα ήταν το ίδιο. Μπορούσες να εξεγερθείς εναντίά του με μια κρυφή ανυπακοή, ή, το πολύ πολύ, με μεμονωμένες πράξεις βίας, όπως, ας πούμε, να σκοτώσεις κάποιον ή να τινάξεις κάτι στον αέρα.

Σε μερικά θέματα, το μυαλό της έκοβε πολύ περισσότερο από του Γουίνστον και ήταν πολύ λιγότερο ευάλωτη στην κομματική προπαγάνδα. Έτυχε μια φορά ο Γουίνστον να αναφέρει τον πόλεμο με την Ευρασία. Τον κατέπληξε όταν είπε παρεμπιπτόντως ότι κατά τη γνώμη της δεν γινόταν κανένας πόλεμος. Οι κατευθυνόμενες βόμβες που έπεφταν κάθε μέρα στο Λονδίνο ήταν μάλλον έργο της κυβέρνησης της ίδιας της Ωκεανίας, έτσι, ίσα ίσα για να κρατούν τους ανθρώπους στο φόβο. Κάτι τέτοιο δεν είχε περάσει ποτέ από το νου του Γουίνστον. Ακόμα, η Τζούλια τού ξύπνησε μέσα του ένα αίσθημα ζήλιας, όταν του είπε ότι στο Δίλεπτο Μίσους η μεγαλύτε-

ρη δυσκολία που αντιμετώπιζε ήταν πώς να κρατηθεί και να μην ξεσπάσει σε γέλια. Όμως δεν αμφισβητούσε τις διδασκαλίες του Κόμματος, παρεκτός όταν κατά κάποιο τρόπο αφορούσαν τη δική της ζωή. Ήταν συχνά έτοιμη να δεχτεί τα παραμύθια που σερβίριζαν επίσημα, μόνο και μόνο γιατί η διαφορά ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα δεν της φαινόταν να έχει σημασία. Πίστευε, για παράδειγμα, έχοντάς το μάθει στο σχολείο, πως το Κόμμα είχε εφεύρει τα αεροπλάνα. (Ο Γουίνστον θυμόταν ότι τον καιρό που ήταν αυτός στο σχολείο, στα τέλη της δεκαετίας του πενήντα, μόνο το ελικόπτερο υποτίθεται πως είχε εφεύρει το Κόμμα. Δώδεκα χρόνια αργότερα, όταν πήγαινε σχολείο η Τζούλια, υποστήριζαν πως είχαν εφεύρει και το αεροπλάνο. Ύστερα από μια γενιά θα ιδιοποιούνταν και την εφεύρεση της ατμομηχανής.) Όταν της είπε ότι τα αεροπλάνα υπήρχαν πριν αυτός γεννηθεί και πολύ πριν από την Επανάσταση, εκείνη έμεινε τελείως αδιάφορη. Σε τελευταία ανάλυση, τι σημασία είχε ποιος εφηύρε τα αεροπλάνα; Ο Γουίνστον σοκαρίστηκε όταν σε μια τυχαία συζήτηση ανακάλυψε πως η Τζούλια δεν θυμόταν ότι η Ωκεανία πριν από τέσσερα χρόνια πολεμούσε εναντίον της Ανατολασίας και είχε ειρήνη με την Ευρασία. Είναι αλήθεια πως θεωρούσε όλη αυτή την ιστορία του πολέμου κωμωδία· αλλά ήταν φανερό πως δεν είχε καν προσέξει ότι το όνομα του εχθρού είχε αλλάξει. «Νόμιζα πως είχαμε πάντα πόλεμο με την Ευρασία», είπε αόριστα. Αυτό τον τρόμαξε λίγο τον Γουίνστον. Η εφεύρεση του αεροπλάνου χρονολογούνταν πολύ πριν από τη γέννησή της, αλλά η αλλαγή της ταυτότητας των εχθρών είχε γίνει μόνο πριν από τέσσερα χρόνια, όταν ήταν πια αρκετά μεγάλη. Μίλησε μαζί της γι' αυτό το θέμα επί ένα τέταρτο της ώρας. Στο τέλος κατάφερε να την αναγκάσει να πιέσει τη μνήμη της ώσπου θυμήθηκε αμυδρά ότι κάποια εποχή ο εχθρός ήταν η Ανατολασία και όχι η Ευρασία. Αλλά και τούτο το συμπέρασμα της φάνηκε χωρίς σημασία. «Ε, λοιπόν;» είπε ανυπόμονα. «Πάντα υπάρχει ένας καταραμένος πόλεμος μετά από έναν άλλο, κι έτσι ή αλλιώς ξέρουμε πως οι ειδήσεις είναι πάντα ψεύτικες».

Μερικές φορές της μιλούσε για το Τμήμα Αρχείων και τις αναισχυντες πλαστογραφίες που έκανε εκεί. Κάτι τέτοια δεν φαινόταν να την τρομάζουν. Δεν αισθανόταν την άβυσσο ν' ανοίγεται κάτω από τα πόδια της στη σκέψη πως τα ψέματα γίνονταν αλήθεια. Της διηγήθηκε την ιστορία του Τζόουνς, του Άαρνσον και του Ράδερφορντ και το σημαντικό χαρτί που είχε πέσει μια φορά στα χέρια του. Δεν της έκανε μεγάλη εντύπωση. Στην αρχή, μάλιστα, δεν έπιασε το μίτο της ιστορίας.

«Ήταν φίλοι σου;» ρώτησε.

«Όχι, δεν τους ήξερα καθόλου. Ήταν μέλη του Εσωτερικού Κόμματος. Επί πλέον, ήταν πολύ μεγαλύτεροί μου. Ανήκαν στις παλιές μέρες, πριν από την Επανάσταση. Τους ήξερα μόνο εξ όψεως».

«Τότε, γιατί στενοχωρήθηκες; Ένα σωρό άνθρωποι σκοτώνονται κάθε τόσο, έτσι δεν είναι;»

Προσπάθησε να της εξηγήσει. Αυτή ήταν ειδική περίπτωση. Δεν επρόκειτο απλώς για μια ανθρωποκτονία.

«Καταλαβαίνεις ότι ολόκληρο το παρελθόν, από το χτες κιόλας, έχει σθηστεί; Αν επιζεί κάπου, είναι σε μερικά αντικείμενα που δεν φέρουν κανένα όνομα, όπως αυτό το κομματί το γυαλί πάνω στο τραπέζι. Δεν ξέρουμε κυριολεκτικά σχεδόν τίποτα για την Επανάσταση και τα χρόνια που προηγήθηκαν. Όλα τα ντοκουμέντα έχουν καταστραφεί ή παραποιηθεί, όλα τα βιβλία έχουν ξαναγραφτεί, όλοι οι πίνακες έχουν ξαναζωγραφιστεί. Κάθε άγαλμα, δρόμος, κτίριο έχει αλλάξει όνομα, κάθε ημερομηνία τροποποιήθηκε. Κι αυτό συνεχίζεται μέρα με τη μέρα, λεπτό με το λεπτό. Η ιστορία έχει σταματήσει. Δεν υπάρχει τίποτα, εκτός από ένα αιώνιο παρόν όπου το Κόμμα έχει πάντα δίκιο. Ξέρω, φυσικά, πως το παρελθόν έχει παραποιηθεί, αλλά δεν θα μπορούσα ποτέ να το αποδείξω, ακόμα και όταν κάνω την παραποίηση εγώ ο ίδιος. Ό,τι γίνεται δεν αφήνει πίσω του κανένα ίχνος. Η μόνη μαρτυρία βρίσκεται μέσα στο μυαλό μου, και δεν είμαι καθόλου βέβαιος αν υπάρχει κάποιος άλλος που να έχει τις ίδιες με μένα αναμνήσεις. Μόνο εκείνη τη στιγμή σ' όλη μου τη ζωή,

κρατούσα στα χέρια μου μια συγκεκριμένη απόδειξη μετά το γεγονός — χρόνια μετά από αυτό».

«Και σε τι ωφελούσε αυτό;»

«Σε τίποτα, γιατί πέταξα το χαρτί μερικά λεπτά αργότερα. Αλλά αν συνέβαινε σήμερα το ίδιο, θα το κρατούσα».

«Εγώ όχι!» είπε η Τζούλια. «Είμαι έτοιμη να ριψοκινδυνέψω, αλλά για κάτι που ν' αξίζει, όχι για κομμάτια από παλιές εφημερίδες. Κι αν ακόμα το είχες κρατήσει, τι θα το έκανες;»

«Ίσως όχι πολλά πράγματα, αλλά ήταν μια απόδειξη. Μπορεί να έσπερνε αμφιβολίες εδώ και εκεί, αν τολμούσα να τη δείξω. Δεν πιστεύω πως μπορούμε ν' αλλάξουμε τίποτα στις μέρες μας, στη δική μας γενιά. Αλλά μπορούμε να φανταστούμε να φυτρώνουν μικρές εστίες αντίστασης εδώ και εκεί — μικρές ομάδες ενωμένες που ο αριθμός τους σιγά σιγά θα μεγάλωνε. Θα μπορούσαμε ίσως ακόμα και ν' αφήσουμε μερικά ντοκουμέντα πίσω μας, ώστε η επόμενη γενιά να αναλάβει τη δράση μας από κει που την αφήσαμε εμείς».

«Δεν ενδιαφέρομαι για την επόμενη γενιά, αγάπη μου. Ενδιαφέρομαι μόνο για εμάς!»

«Είσαι επαναστάτρια του γλυκού νερού», της είπε.

Βρήκε τη φράση του πολύ έξυπνη και ρίχτηκε στην αγκαλιά του χαρούμενη.

Δεν είχε το παραμικρό ενδιαφέρον για τις υποδιαρέσεις του κομματικού δόγματος. Όποτε άρχιζε να μιλάει για τις αρχές του ΑΓΓΕΟΣ, τη διπλή σκέψη, το μεταβλητό του παρελθόντος, την άρνηση της αντικειμενικής πραγματικότητας, και χρησιμοποιούσε λέξεις της Νέας Ομιλίας, έπληττε, πάθαινε σύγχυση και έλεγε πως δεν είχε δώσει ποτέ προσοχή σ' αυτά τα πράγματα. Αφού ξέρουμε πως όλα αυτά είναι ανοησίες, γιατί να μας απασχολούν; Ήξερε πότε έπρεπε να χειροκροτεί και πότε ν' αποδοκιμάζει, και δεν της χρειαζόταν να ξέρει τίποτε άλλο. Όταν επέμενε να μιλάει για τέτοια θέματα, είχε την εκπληκτική συνήθεια να αποκοιμείται. Ήταν από τους ανθρώπους που μπορούν να κοιμηθούν οποιαδήποτε ώρα και σ'

οποιαδήποτε θέση. Μιλώντας μαζί της, ο Γουίνστον κατάλαβε πόσο εύκολο ήταν να δίνεις την εντύπωση του ορθόδοξου, χωρίς να 'χεις ιδέα για το τι σημαίνει ορθοδοξία. Κατά κάποιο τρόπο, η κοσμοθεωρία του Κόμματος επιβαλλόταν με περισσότερη επιτυχία στους ανθρώπους που ήταν ανίκανοι να την καταλάβουν. Μπορούσαν να τους κάνουν να δεχτούν τις πιο κατάφωρες παραβιάσεις της αλήθειας, γιατί δεν καταλάβαιναν ποτέ το μέγεθος αυτού που τους ζητούσαν και δεν ενδιαφέρονταν ποτέ αρκετά για τα δημόσια πράγματα ώστε να αντιληφθούν τι συμβαίνει. Από έλλειψη κατανόησης των πραγμάτων, παρέμεναν υγιώς σκεπτόμενοι. Κατάπιναν οτιδήποτε, και αυτό που κατάπιναν δεν τους έκανε κακό, γιατί δεν τους άφηνε κανένα υπόλειμμα, ακριβώς όπως ένας κόκκος στάρι περνάει στο σώμα ενός πουλιού χωρίς να χωνευτεί.

VI

Επιτέλους έγινε. Το μήνυμα που περίμενε ήρθε. Του φαινόταν πως όλη του τη ζωή περίμενε αυτή τη στιγμή.

Περπατούσε στο μακρύ διάδρομο του Υπουργείου και βρισκόταν σχεδόν στο σημείο όπου η Τζούλια του είχε βάλει στο χέρι κρυφά το σημειώμά της, όταν πρόσεξε πως ακριβώς από πίσω του περπατούσε κάποιος πιο σωματώδης από αυτόν. Ο άνθρωπος, όποιος και αν ήταν, έβηξε ελαφρά, σαν να έκανε εισαγωγή για να μιλήσει. Ο Γουίνστον σταμάτησε απότομα και στράφηκε. Ήταν ο Ο'Μπράιεν.

Επιτέλους, βρίσκονταν πρόσωπο με πρόσωπο, και του Γουίνστον του φάνηκε πως το μόνο που ήθελε ήταν να το βάλει στα πόδια. Η καρδιά του χτυπούσε δυνατά. Του ήταν αδύνατον ν' αρθρώσει λέξη. Ο Ο'Μπράιεν, στο μεταξύ, συνέχισε να προχωρεί με τον ίδιο ρυθμό, ακουμπώντας φιλικά στο μπράτσο του Γουίνστον, έτσι ώστε να περπατούν μαζί. Άρχισε να μιλάει με την ιδιόρρυθμη, σοβαρή ευγένεια που τον έκανε να διαφέρει από τα περισσότερα μέλη του Εσωτερικού Κόμματος.

«Έλπιζα να βρω την ευκαιρία να σας μιλήσω», είπε. «Διάβαζα στους Τάιμς τις προάλλες ένα από τα άρθρα σας πάνω στη Νέα Ομιλία. Σας ενδιαφέρει επιστημονικά το θέμα, έτσι δεν είναι;»

Ο Γουίνστον είχε ξαναβρεί την αυτοκυριαρχία του. «Επιστημονικά; Όχι», είπε. «Μόνο ερασιτεχνικά. Δεν είναι η ειδικότητά μου. Δεν ασχολήθηκα ποτέ με τη δημιουργία της γλώσσας».

«Τη γράφετε όμως πολύ σωστά», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Αυτό δεν είναι μόνο δική μου γνώμη. Μιλούσα πρόσφατα μ' ένα φίλο σας ειδικό επί του θέματος. Μου διαφεύγει το όνομά του αυτή τη στιγμή».

Ξανά η καρδιά του Γουίνστον χτύπησε με πόνο. Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι αυτή η φράση αναφερόταν στον Σάιμ. Αλλά ο Σάιμ δεν ήταν μόνο νεκρός, είχε καταργηθεί, ήταν μη πρόσωπο. Κάθε φανερή αναφορά σ' αυτόν ήταν κάτι θανάσιμα επικίνδυνο. Η παρατήρηση του Ο'Μπράιεν σίγουρα έπρεπε να εκληφθεί σαν σύνθημα, σαν κωδική λέξη. Με το να μοιραστεί με τον Γουίνστον ένα μικρό έγκλημα σκέψης, είχε κάνει και τους δύο συνενόχους. Προχωρούσαν αργά στο διάδρομο, αλλά τώρα ο Ο'Μπράιεν σταμάτησε. Με την παράξενη, αφοπλιστική φιλικότητα που είχε στην κίνησή του, τακτοποίησε τα γυαλιά του στη μύτη του. Ύστερα συνέχισε:

«Αυτό που ήθελα να πω είναι πως στο άρθρο σας πρόσεξα ότι χρησιμοποιήσατε δύο λέξεις που έχουν διαγραφεί. Αλλ' αυτό έγινε τώρα τελευταία. Είδατε τη δέκατη έκδοση του Λεξικού της Νέας Ομιλίας;»

«Όχι», είπε ο Γουίνστον. «Δεν ήξερα πως είχε κιόλας κυκλοφορήσει. Στο Τμήμα Αρχείων χρησιμοποιούμε ακόμα την ένατη έκδοση».

«Η δέκατη έκδοση δεν θα παρουσιαστεί προτού περάσουν μερικοί μήνες, νομίζω. Αλλά έχουν ήδη κυκλοφορήσει μερικά αντίτυπα. Έχω ένα εγώ. Ίσως θα σας ενδιέφερε να το δείτε».

«Και βέβαια», είπε ο Γουίνστον που κατάλαβε αμέσως πού ήθελε να καταλήξει.

«Μερικά νέα ευρήματα είναι εξαιρετικά ιδιοφυή. Η μείωση του

αριθμού των ρημάτων — αυτό είναι το σημείο που θα σας αρέσει, νομίζω. Για να δούμε τώρα, να σας στείλω το Λεξικό με κανέναν αγγελιοφόρο; Φοβάμαι όμως πως τα ξεχνώ πάντα κάτι τέτοια. Άραγε θα μπορούσατε να περάσετε να το πάρετε από το διαμέρισμά μου; Όποτε σας βολεύει. Μια στιγμή. Να σας δώσω τη διεύθυνσή μου».

Στέκονταν μπροστά σε μια τηλεθόνη. Με μια αφηρημένη κίνηση, ο Ο'Μπράιεν έψαξε στις δύο τσέπες του κι έβγαλε ένα μικρό δερμάτινο σημειωματάριο και ένα χρυσό στυλό. Ακριβώς κάτω από την τηλεθόνη, σε τέτοια θέση ώστε όποιος παρακολουθούσε από τη συσκευή να μπορεί να διαβάσει τι έγραφε, σημείωσε μια διεύθυνση, έσχισε το φύλλο, και το έδωσε στον Γουίνστον.

«Συνήθως, τ' απογεύματα είμαι σπίτι», είπε. «Αν δεν με βρείτε, θα σας δώσει το Λεξικό ο υπηρέτης μου».

Έφυγε αφήνοντας τον Γουίνστον με το χαρτί στα χέρια. Αυτή τη φορά, δεν ήταν ανάγκη να το κρύψει. Παρά ταύτα, αποστήθισε προσεκτικά το περιεχόμενό του και, λίγες ώρες αργότερα, το πέταξε μαζί με άλλα χαρτιά στην τρύπα της μνήμης.

Η συνομιλία δεν είχε διαρκέσει περισσότερο από δυο λεπτά. Μόνο μια σημασία μπορούσε να έχει αυτό το επεισόδιο. Είχε στηθεί για να μάθει ο Γουίνστον τη διεύθυνση του Ο'Μπράιεν. Αυτό ήταν απαραίτητο, γιατί, αν δεν ζητούσες πληροφορία απ' ευθείας, ήταν αδύνατο να ανακαλύψεις πού έμενε κανείς. Δεν υπήρχε κανένας κατάλογος διευθύνσεων. «Αν ποτέ θελήσετε να με δείτε, θα με βρείτε εδώ». Αυτό του είχε πει ο Ο'Μπράιεν. Ίσως να υπήρχε κανένα μήνυμα κρυμμένο μέσα στο Λεξικό. Σε κάθε περίπτωση, ένα πράγμα ήταν βέβαιο. Η συνωμοσία που είχε ονειρευτεί υπήρχε, και είχε πλησιάσει τα εξωτερικά της όρια.

Ήξερε πως, αργά ή γρήγορα, θα υπάκουε στο κάλεσμα του Ο'Μπράιεν. Ίσως αύριο, ίσως μετά από πολύ καιρό, δεν ήξερε πότε. Αυτό που είχε γίνει ήταν το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που είχε αρχίσει από χρόνια. Το πρώτο βήμα ήταν μια μυστική, αθέλητη σκέψη, το δεύτερο ήταν που άρχισε το ημερολόγιο. Είχε περάσει

από τις σκέψεις στα λόγια, και τώρα περνούσε από τα λόγια στις πράξεις. Το τελευταίο βήμα θα ήταν κάτι που θα διαδραματιζόταν στο Υπουργείο Αγάπης. Το είχε δεχτεί. Το τέλος περικλειόταν στην αρχή. Αλλά ήταν τρομακτικό· ή, για την ακρίβεια, έμοιαζε σαν να έπαιρνες μια πρόγευση θανάτου, σαν να ήσουν κατά τι λιγότερο ζωντανός. Ακόμα και όταν μιλούσε στον Ο'Μπράιεν, όταν το νόημα των λέξεων περνούσε μέσα του, είχε νιώσει μια παγωμένη ανατριχίλα να τον συνταράζει ολόκληρο. Είχε την αίσθηση ότι βάδιζε μες στην υγρασία ενός τάφου, και το ότι ήξερε πάντα ότι ο τάφος ήταν εκεί και τον περίμενε, δεν κάλυπτε σε τίποτα την κατάσταση.

VII

Ο Γουίνστον ξύπνησε με τα μάτια γεμάτα δάκρυα. Η Τζούλια νυσταγμένη γλίστρησε κοντά του και του μουρμούρισε κάτι σαν «Τι έχεις;»

«Ονειρεύτηκα...» άρχισε και σταμάτησε αμέσως. Ήταν πολύ περίπλοκο για να το περιγράψει με λόγια. Ήταν το ίδιο το όνειρο, και ήταν μια ανάμνηση δεμένη μ' αυτό η οποία γλίστρησε μέσα στο μυαλό του αμέσως μόλις ξύπνησε.

Έγειρε πίσω με κλειστά τα μάτια, βυθισμένος ακόμα στην ατμόσφαιρα του ονείρου. Ήταν ένα απέραντο, φωτεινό όνειρο, σαν τοπίο μετά τη βροχή, μια καλοκαιριάτικη βραδιά. Όλα είχαν γίνει στο εσωτερικό του γυάλινου πρες παπιέ, αλλά η επιφάνεια του γυαλιού ήταν ο θόλος του ουρανού, και στο εσωτερικό αυτού του θόλου όλα ήταν βυθισμένα σ' ένα καθαρό και γλυκό φως που σου επέτρεπε να βλέπεις σε απέραντες αποστάσεις. Μέσα στο όνειρο υπήρχε — μάλιστα, μπορούσε να πει κανείς, ήταν το κύριο στοιχείο του — μια κίνηση του χεριού της μητέρας του που τριάντα χρόνια αργότερα επανέλαβε η Εβραία που είχε δει στα επίκαιρα. Προσπαθούσε να προστατεύσει ένα αγοράκι από τις σφαίρες, προτού τα ελικόπτερα τους κάνουν κομμάτια και τους δυο.

«Ξέρεις», είπε ο Γουίνστον, «ότι ως αυτή τη στιγμή πίστευα πως είχα σκοτώσει τη μητέρα μου;»

«Γιατί τη σκότωσες;» είπε η Τζούλια μισοκοιμισμένη.

«Δεν τη σκότωσα. Δηλαδή, δεν τη σκότωσα σωματικά...»

Μέσα στο όνειρό του είχε θυμηθεί το τελευταίο βλέμμα της μητέρας του, και, στα λίγα λεπτά που πέρασαν ώσπου να ξυπνήσει, του είχαν ξανάρθει στο μυαλό όλα τα μικρά γεγονότα που συνόδευαν αυτό το βλέμμα. Ήταν μια ανάμνηση που είχε ηθελημένα απωθήσει από τη συνειδήσή του για χρόνια. Δεν θυμόταν την ακριβή ημερομηνία, αλλά δεν πρέπει να ήταν λιγότερο από δέκα ή δώδεκα χρονών όταν συνέβη αυτό.

Ο πατέρας του είχε εξαφανιστεί λίγο καιρό πριν· πόσο πριν, δεν μπορούσε να θυμηθεί. Θυμόταν καλύτερα την ταραχή, την ανησυχία που σημάδευαν εκείνη την εποχή: τον πανικό που έσπερναν οι αεροπορικές επιδρομές, και την αναζήτηση καταφυγίου στους σταθμούς του Υπόγειου, τους σωρούς από τα μπάζα παντού, τις ακατάληπτες προκηρύξεις τοιχοκολλημένες στις γωνίες, τις συμμορίες των νέων με τα ομοιόχρωμα πουκάμισα, τις τεράστιες ουρές έξω από τους φούρνους, τον αδιάκοπο θόρυβο του πολυβόλου από μακριά και προπάντων το γεγονός ότι ποτέ δεν υπήρχε αρκετή τροφή. Θυμόταν τα μακριά απογεύματα που περνούσε με άλλα παιδιά, ψάχνοντας στους τενεκέδες των σκουπιδιών και τους σωρούς απορριμμάτων για να μαζέψουν τις ίνες από τα λαχανόφυλλα, τις φλούδες από τις πατάτες και καμιά φορά και ξεροκόμματα ψωμιού απ' όπου έβγαιναν με προσοχή τη μούχλα. Ακόμα ότι περίμεναν το πέρασμα των καμιονιών σ' έναν ορισμένο δρόμο. Ήξεραν πως μετέφεραν ζωοτροφές και καμιά φορά, όταν τραντάζονταν δυνατά στις λακκούβες του δρόμου, σκόρπιζαν στο πέρασμά τους κομμάτια μπαμπακόπιτες.

Όταν ο πατέρας του εξαφανίστηκε, η μητέρα του δεν έδειξε ούτε έκπληξη ούτε βαριά θλίψη, αλλά έπαθε μια απότομη αλλαγή. Έμοιαζε λες κι είχε φύγει η ζωή από μέσα της. Ήταν φανερό, ακόμα και στον Γουίνστον, πως περίμενε ένα γεγονός που ήξερε ότι θα

συνέβαινε. Έκανε ό,τι ήταν απαραίτητο να γίνεται —μαγείρευε, έπλενε, μαντάριζε, έστρωνε το κρεβάτι, σκούπιζε το πάτωμα, ξεσκό-νιζε το τζάκι, πάντα πολύ αργά και αποφεύγοντας με έναν παράξενο τρόπο κάθε κίνηση περιττή, σαν ένα ρομπότ που κινείται με δική του θέληση. Το ψηλό, καλλίγραμμο σώμα της έμοιαζε σαν να έπεφτε σε ακαμψία. Όρες ολόκληρες καθόταν στο κρεβάτι, σχεδόν ακίνητη, φροντίζοντας τη μικρή αδελφούλα του Γουίνστον, ένα κοριτσάκι δυο τριών χρονών, μικροκαμωμένο, αρρωστιάτικο, σιωπηλό, που το προσωπάκι του είχε γίνει σαν της μαιμουδίτσας από την αδυναμία. Καμιά φορά, σπάνια, έπαιρνε τον Γουίνστον στην αγκαλιά της και τον έσφιγγε ώρα πολλή επάνω της χωρίς να βγάζει μιλιά. Καταλάβαινε, παρ' ό,τι τόσο μικρός και εγωιστής, πως αυτή η κίνηση είχε να κάνει με το γεγονός που επρόκειτο να συμβεί και για το οποίο ουδέποτε γινόταν λόγος.

Θυμόταν το δωμάτιο όπου ζούσαν, σκοτεινό, μύριζε κλεισούρα και φαινόταν σαν να το έπιανε ολόκληρο ένα κρεβάτι με άσπρο σκέπασμα. Μια γκαζιέρα στο τζάκι, ένα ράφι για τα τρόφιμα, και έξω στο κεφαλόσκαλο ένας πήλινος σκουρόχρωμος νεροχύτης, κοινός για αρκετά δωμάτια. Θυμόταν το αγαλματένιο σώμα της μητέρας του, σκυμμένο πάνω από την γκαζιέρα ν' ανακατεύει κάτι στην κατσαρόλα. Πάνω απ' όλα, θυμόταν την αδιάκοπη πείνα του και τις άγριες, ποταπές μάχες την ώρα του φαγητού. Δεν έπαυε να γκρινιάζει στη μητέρα του ρωτώντας τη γιατί δεν είχαν περισσότερο φαγητό. Ξεφώνιζε και της ούρλιαζε (θυμόταν ακόμα και τους διάφορους τόνους της φωνής του, που είχε χοντρύνει πρόωρα και σε μερικά ξεσπάσματά του ηχούσε περίεργα βροντερή). Άλλες φορές, πάλι, έπαιρνε έναν υποκριτικό παθητικό τόνο στην προσπάθειά του να πάρει περισσότερο απ' όσο αναλογούσε στη μερίδα του. Η μητέρα του ήθελε να του δώσει περισσότερο. Το έπαιρνε σαν δεδομένο ότι αυτός, «το αγόρι», πρέπει να πάρει τη μεγαλύτερη μερίδα. Όσο όμως και αν του έδινε, αυτός πάντα ζητούσε περισσότερο. Κάθε φορά στο τραπέζι τον ικέτευε να μην είναι εγωιστής και να θυμάται ότι η αδελφούλα του ήταν άρρωστη και είχε και αυτή ανάγκη από

φαγητό, αλλά δεν ωφελούσε σε τίποτα. Ούρλιαζε λυσσασμένα όταν σταματούσε να του σερβίρει, προσπαθούσε να της πάρει την κατσαρόλα και την κουτάλα από τα χέρια, άρπαζε μπουκιές από το πιάτο της αδελφής του. Ήξερε ότι έτσι γινόταν αιτία να λιμοκτονούν η μητέρα και η αδελφή του, αλλά δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς· νόμιζε, μάλιστα, πως είχε δικαίωμα να το κάνει. Η πείνα που του θέριζε τα σωθικά φαινόταν να τον δικαιώνει. Ανάμεσα από τα γεύματα, αν δεν στεκόταν να φυλάξει η μητέρα του, ορμούσε σαν τον κλέφτη στο ράφι για ν' αρπάξει ό,τι ελάχιστο ήταν φυλαγμένο.

Μια μέρα, μοίρασαν μια μερίδα σοκολάτα. Είχανε να μοιράσουν σοκολάτα εβδομάδες ολόκληρες, μήνες. Ο Γουίνστον θυμόταν πολύ καθαρά το πολύτιμο κομματάκι της σοκολάτας. Ήταν μια πλάκα δυο ουγκιές (εκείνη την εποχή είχαν ακόμα ουγκιές) και για τους τρεις τους. Προφανώς έπρεπε να μοιραστεί σε τρία ίσα μέρη. Ο Γουίνστον, σαν να άκουγε κάποιον άλλο να μιλάει, άκουσε ξαφνικά τον εαυτό του να ζητά με θροντερή φωνή να πάρει αυτός ολόκληρο το κομμάτι. Η μητέρα του τού είπε να μην είναι άπληστος. Έγινε ολόκληρος καβγάς, που συνεχίστηκε με φωνές, γκρίνιες, δάκρυα, διαμαρτυρίες. Η μικροσκοπική αδελφούλα του είχε γαντζωθεί στη μητέρα της και με τα δυο της χεράκια, ολόδια με πιθηκάκι, και τον κοιτούσε πάνω από τον ώμο της μητέρας της με τα μεγάλα, θλιμμένα μάτια της. Στο τέλος, η μητέρα έκοψε τα τρία τέταρτα της σοκολάτας και τα έδωσε στον Γουίνστον, δίνοντας το υπόλοιπο στην αδελφή του. Το κοριτσάκι το πήρε και το κοίταξε καλά καλά. Ίσως δεν ήξερε τι είναι. Ο Γουίνστον την κοίταξε για λίγο και ύστερα, μ' ένα ξαφνικό, γρήγορο πήδημα, άρπαξε τη σοκολάτα μέσ' από τα χέρια της αδελφής του κι έτρεξε προς την πόρτα.

«Γουίνστον! Γουίνστον!» φώναξε η μητέρα του. «Γύρνα πίσω! Δώσε τη σοκολάτα στην αδελφή σου!»

Σταμάτησε, αλλά δεν γύρισε πίσω. Τα ανήσυχα μάτια της μητέρας του ήταν καρφωμένα στο πρόσωπό του. Ακόμα και τώρα σκεφτόταν εκείνο — δεν ήξερε ποιο — που επρόκειτο να γίνει. Η αδελφή του, καταλαβαίνοντας ότι της πήραν κάτι που της ανήκε,

άρχισε ένα αδύνατο παραπονιαρικό κλάμα. Η μητέρα αγκάλιασε το κορίτσι και το έσφιξε στο στήθος της. Κάτι μέσα του, του είπε πως η αδελφή του ήταν ετοιμοθάνατη. Γύρισε και κατέβηκε τη σκάλα τρέχοντας, με τη σοκολάτα να έχει αρχίσει να κολλάει στο χέρι του.

Δεν ξαναείδε ποτέ τη μητέρα του. Αφού καταβρόχθισε τη σοκολάτα, αισθάνθηκε λίγο ντροπιασμένος και τριγύρισε πολλές ώρες στους δρόμους, ώσπου η πείνα τον ξανάφερε στο σπίτι. Όταν γύρισε, η μητέρα του είχε εξαφανιστεί. Εκείνη την εποχή, αυτό ήταν κάτι φυσικό. Δεν έλειπε τίποτε από το δωμάτιο, εκτός από τη μητέρα και την αδελφή του. Δεν είχαν πάρει κανένα ρούχο, ούτε καν το παλτό της μητέρας. Μέχρι σήμερα, δεν ήταν καθόλου βέβαιος πως η μητέρα του ήταν νεκρή. Μπορεί να την είχαν στείλει σε στρατόπεδο καταναγκαστικών έργων. Όσο για την αδελφή του, ίσως την είχαν στείλει, όπως και τον Γουίνστον, σε κανένα κέντρο αστέγων παιδιών (Κέντρα Αναμορφώσεως, τα έλεγαν) που είχαν πληθύνει λόγω του εμφυλίου πολέμου. Ή μπορεί να την είχαν στείλει στο στρατόπεδο εργασίας μαζί με τη μητέρα της ή ακόμα να την παράτησαν απλώς κάπου να πεθάνει.

Το όνειρο ήταν ακόμα ζωντανό στο μυαλό του Γουίνστον, προπάντων η προστατευτική κίνηση του χεριού που αγκάλιαζε, αυτή που, όπως φαίνεται, περιέκλειε όλη τη σημασία. Το μυαλό του στράφηκε σ' ένα άλλο όνειρο που είχε δει δύο μήνες πριν. Όπως καθόταν η μητέρα του στο βρόμικο κρεβάτι που το σκέπαζε το άσπρο κάλυμμα με το παιδάκι γαντζωμένο πάνω της, έτσι ακριβώς την είχε δει να κάθεται στο πλοίο που βυθιζόταν μακριά από αυτόν. Βυθιζόταν ολοένα και περισσότερο, αλλά είχε τα μάτια της καρφωμένα πάνω του και τον κοίταζε πάντα μέσα από το νερό που σκοτείνιαζε.

Διηγήθηκε στην Τζούλια την ιστορία της εξαφάνισης της μητέρας του. Χωρίς να ανοίξει τα μάτια της, γύρισε και βολεύτηκε σε μια πιο αναπαυτική θέση.

«Το φαντάζομαι ότι θα ήσουν ένα μικρό κτήνος εκείνο τον καιρό», είπε αδιάφορα. «Όλα τα παιδιά είναι κτήνη».

«Ναι, αλλά το πραγματικό νόημα της ιστορίας...»

Από το ρυθμό της ανάσας της κατάλαβε ότι αποκοιμήθηκε πάλι. Ήθελε να συνεχίσει να μιλάει για τη μητέρα του. Απ' ό,τι θυμόταν, υπέθετε ότι δεν ήταν καμιά ξεχωριστή γυναίκα, ακόμα λιγότερο καμιά έξυπνη γυναίκα. Όμως, είχε κάποια ευγένεια, κάποια αγνότητα, απλώς και μόνο επειδή υπάκουε σε κανόνες που ήταν προσωπικοί της. Τα αισθήματά της ήταν δικά της, και δεν μπορούσε να της τ' αλλάξει κανένας εξωτερικός παράγοντας. Δεν θα σκεφτόταν ποτέ ότι μια πράξη χωρίς αποτέλεσμα δεν έχει νόημα. Αν αγαπούσες κάποιον, τον αγαπούσες, και, όταν δεν είχες να του δώσεις τίποτε άλλο, του έδινες την αγάπη σου. Όταν και το τελευταίο κομμάτι σοκολάτας εξαφανίστηκε, η μητέρα έσφιξε το παιδί στην αγκαλιά της. Ήταν μια κίνηση χωρίς χρησιμότητα, δεν άλλαζε σε τίποτα την κατάσταση, δεν έφερνε σοκολάτα ούτε εμπόδιζε το θάνατο του παιδιού ή το δικό της, αλλά της φάνηκε φυσικό να το κάνει. Πρόσφυγας εκείνη στη βάρκα, είχε και αυτή σκεπάσει το αγοράκι της με το χέρι της, και αυτό βέβαια δεν μπορούσε να το προστατεύσει από τις σφαίρες περισσότερο απ' ό,τι ένα φύλλο χαρτί. Το Κόμμα είχε κάνει το έγκλημα να πείσει ότι οι φυσικές παρορμήσεις, τα φυσικά αισθήματα δεν είχαν καμιά αξία, ενώ ταυτόχρονα στερούσαν από το άτομο την κυριαρχία του στον υλικό κόσμο. Όταν βρισκόσουν μες στις αρπάγες του Κόμματος, αυτό που ένιωθες ή που δεν ένιωθες, αυτό που έκανες ή συγκρατούσες τον εαυτό σου να μην το κάνεις, δεν είχε καμιάν απολύτως σημασία. Ό,τι κι αν γινόταν, εξαφανιζόσουν, και κανένας δεν άκουγε πια τίποτα για σένα ή για τις πράξεις σου. Είχες πια διαγραφεί από την ιστορία. Οι άνθρωποι που ανήκαν σε δυο γενιές πριν, δεν προσπαθούσαν ν' αλλάξουν την ιστορία. Τους κυβερνούσε η πίστη τους σε προσωπικές αρχές, για τις οποίες δεν είχαν καμιά αμφιβολία. Σημασία είχαν οι προσωπικές σχέσεις και μια κίνηση χωρίς αποτέλεσμα, ένα φιλί, ένα δάκρυ, μια λέξη σ' έναν ετοιμοθάνατο — μπορούσαν να έχουν μιαν αυταξία. Οι προλετάριοι, σκέφτηκε ξαφνικά, είχαν παραμείνει σ' αυτή την κατάσταση. Δεν ήταν πιστοί σ' ένα Κόμμα, μια χώρα ή

μια ιδέα, ήταν πιστοί ο ένας στον άλλον. Για πρώτη φορά στη ζωή του, δεν ένωσε περιφρόνηση για τους προλετάριους ούτε σκέφτηκε γι' αυτούς πως ήταν μόνο μια αδρανής δύναμη που μια μέρα θα ζωντάνευε και θα έφερνε την αναγέννηση στον κόσμο. Οι προλετάριοι είχαν παραμείνει άνθρωποι. Δεν είχαν σκληρύνει μέσα τους. Είχαν διατηρήσει τα πρωτογενή αισθήματα που αυτός έπρεπε να μάθει από την αρχή, καταβάλλοντας συνειδητή προσπάθεια. Και πάνω σ' αυτή τη σκέψη θυμήθηκε, χωρίς να υπάρχει προφανής σχέση, ότι πριν από μερικές εβδομάδες είχε δει να κείτεται στο πεζοδρόμιο ένα κομμένο χέρι και το είχε σπρώξει με το πόδι του στον υπόνομο, σαν να ήταν κοτσάνι από λάχανο.

«Οι προλετάριοι είναι άνθρωποι», είπε δυνατά. «Εμείς δεν είμαστε». †

«Γιατί;» ρώτησε η Τζούλια που είχε ξυπνήσει.

Σκέφτηκε για λίγο. «Σου πέρασε ποτέ απ' το μυαλό», είπε, «πως το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να σηκωθούμε και να φύγουμε από δω, πριν να είναι πολύ αργά, και να μην ξαναϊδωθούμε ποτέ;»

«Ναι, αγάπη μου, το σκέφτηκα πολλές φορές, αλλά δεν θα το κάνω».

«Σταθήκαμε τυχεροί ως τώρα», είπε, «αλλά αυτό δεν θα κρατήσει πολύ. Είσαι νέα. Φαίνεσαι φυσιολογική και αθώα. Αν μείνεις μακριά από ανθρώπους σαν εμένα, θα ζήσεις άλλα πενήντα χρόνια».

«Όχι, τα έχω σκεφτεί όλ' αυτά. Θα κάνω ό,τι κάνεις και συ. Και μη χάνεις το θάρρος σου. Θα τα καταφέρω να επιζήσω».

«Ίσως να μείνουμε μαζί άλλους έξι μήνες ακόμα, ένα χρόνο, ποιος ξέρει; Στο τέλος, όμως, είναι βέβαιο πως θα χωρίσουμε. Καταλαβαίνεις πόσο μόνοι θα είμαστε; Όταν μας πιάσουν, δεν θα μπορούμε να κάνουμε τίποτα, απολύτως τίποτα ο ένας για τον άλλον. Αν ομολογήσω, θα σε σκοτώσουν, και αν δεν ομολογήσω, πάλι θα σε σκοτώσουν. Ό,τι κι αν πω, ό,τι και αν κάνω, ακόμα και αν κρατήσω και δεν μιλήσω, τίποτα δεν θα καθυστερήσει το θάνατό σου πάνω από πέντε λεπτά. Κανένας απ' τους δυο μας δεν θα ξέρει

αν ο άλλος είναι ζωντανός ή νεκρός. Θα είμαστε τελείως ανίσχυροι. Το μόνο που έχει σημασία είναι να μην προδώσει ο ένας τον άλλο, αν και ούτε αυτό θ' αλλάξει καθόλου τα πράγματα».

«Αν εννοείς την ομολογία», είπε, «αυτό θα γίνει οπωσδήποτε. Όλοι ομολογούν πάντα, δεν γίνεται αλλιώς. Σε βασανίζουν».

«Δεν εννοώ την ομολογία. Η ομολογία δεν είναι προδοσία. Αυτό που λες ή κάνεις δεν έχει σημασία· μόνο αυτό που αισθάνεσαι έχει σημασία. Αν μπορέσουν να με κάνουν να πάψω να σ' αγαπώ, αυτό θα ήταν αληθινή προδοσία».

Εκείνη φάνηκε να το σκέφτηκε.

«Δεν μπορούν να το κάνουν αυτό», είπε τελικά. «Είναι το μόνο που δεν μπορούν να κάνουν. Μπορούν να σε κάνουν να πεις οτιδήποτε — οτιδήποτε —, αλλά δεν μπορούν να σε κάνουν να το πιστέψεις. Δεν μπορούν να μπουν μέσα σου».

«Όχι», είπε αυτός με ελπίδα. «Όχι, έτσι είναι. Δεν μπορούν να μπουν μέσα μας. Αν μπορούμε να νιώσουμε πως αξίζει να παραμείνουμε άνθρωποι, ακόμα και αν αυτό δεν έχει κανένα αποτέλεσμα, τότε τους έχουμε νικήσει».

Σκέφτηκε την τηλεθόνη και την άγρυπνη παρακολούθησή τους. Μπορούσαν να σε κατασκοπεύουν νυχθημερόν, αλλά, αν κράταγες γερά, μπορούσες να τους ξεγελάσεις. Μ' όλη τους την εξυπνάδα, δεν κατάφεραν να βρουν το μυστικό που θ' αποκάλυπτε τις σκέψεις ενός ανθρώπου. Ίσως αυτό ήταν λιγότερο αληθινό όταν βρισκόσουν στα χέρια τους. Δεν ήξερε κανείς τι γινόταν στο Υπουργείο Αγάπης, αλλά μπορούσε να το μαντέψει. Βασανιστήρια, παραισθησιογόνα, καταγραφή των αντιδράσεων του νευρικού συστήματος από ευαίσθητα όργανα, βαθμιαία ελάττωση της αντίστασης από αϋπνία, απομόνωση και εξαντλητική ανάκριση. Τα γεγονότα, οπωσδήποτε, δεν μπορούσαν να μείνουν κρυφά. Τα ανακάλυπταν με τις ανακρίσεις, αναγκάζοντάς σε να ομολογήσεις με βασανιστήρια. Αν όμως ο σκοπός σου δεν ήταν να παραμείνεις ζωντανός, αλλά να παραμείνεις άνθρωπος, τι σημασία είχαν τελικά όλ' αυτά; Δεν μπορούσαν να αλλάξουν τα αισθήματά σου. Ούτε εσύ ο ίδιος μπορούσες να τ'

αλλάξεις, ακόμα και αν το ήθελες. Το Κόμμα μπορούσε να ξεγυμνώσει και την παραμικρή λεπτομέρεια για καθετί που έκανες, που είπες, που σκέφτηκες. Αλλά τα μύχια της ψυχής σου, που λειτουργούσε με τρόπο μυστηριώδη ακόμα και για σένα τον ίδιο, παρέμεναν απαραβίαστα.

VIII

Επιτέλους έγινε! Κατάφεραν και το έκαναν!

Το δωμάτιο όπου βρίσκονταν ήταν μακρύ και απαλά φωτισμένο. Η φωνή από την τηλεοθόνη ήταν τόσο χαμηλωμένη, που δεν ακουγόταν παρά ένα σιγανό μουρμουρητό. Το παχύ σκούρο μπλε χαλί σ' έκανε να νιώθεις πως πατάς σε βελούδο. Στην άλλη άκρη του δωματίου, ο Ο'Μπράιεν καθόταν σ' ένα τραπέζι κάτω από μια λάμπα που τη σκέπαζε ένα πράσινο αμπαζούρ, έχοντας δίπλα του από μια στοίβα χαρτιά σε κάθε πλευρά του. Δεν μπήκε στον κόπο να σηκώσει τα μάτια του, όταν ο υπηρέτης ανάγγειλε τον Γουίνστον και την Τζούλια.

Η καρδιά του Γουίνστον χτυπούσε τόσο δυνατά που αμφέβαλε αν θα μπορέσει να μιλήσει. Το είχαν κάνει επιτέλους κατάφεραν να το κάνουν, αυτό ήταν το μόνο που μπορούσε να σκεφτεί. Ήταν απερισκεψία να έρθουν εδώ, και καθαρή τρέλα το ότι έφτασαν μαζί, παρ' ότι ήρθαν από διαφορετικούς δρόμους και συναντήθηκαν στην πόρτα του Ο'Μπράιεν. Αλλά και μόνο το ότι μπήκαν εκεί μέσα, χρειαζόταν πολύ γερά νεύρα. Σπάνια μπορούσε να δει κανείς από μέσα τα σπίτια των μελών του Εσωτερικού Κόμματος ή μπορούσε να μπει στη συνοικία όπου ζούσαν. Η γενική ατμόσφαιρα της τεράστιας πολυκατοικίας, η χλιδή και η ευρυχωρία στο καθετί, οι ασυνήθιστες μυρωδιές του καλού φαγητού και του καλού καπνού, τα αθόρυβα και ταχύτατα ασανσέρ που ανεβοκατέβαιναν, οι υπηρέτες με τα άσπρα σακάκια που μπαινόβγαιναν διαστικά — όλα αυτά σ' έκαναν να φοβάσαι. Παρ' όλο που είχε καλό πρόσχημα για να

έρθει εδώ, σε κάθε βήμα τον κυρίευε ο φόβος μήπως ξαφνικά παρουσιαστεί από καμιά γωνιά κανένας μαυροφορεμένος φρουρός και του ζητήσει τα χαρτιά του και τον διατάξει να φύγει. Ο υπηρέτης του Ο' Μπράιεν πάντως τους δέχτηκε και τους δυο χωρίς διαταγμό. Ήταν ένας κοντός μελαχρινός άνθρωπος, με άσπρο σακάκι και γωνιώδες πρόσωπο, εντελώς ανέκφραστο, που θύμιζε Κινέζο. Τους οδήγησε σ' ένα διάδρομο στρωμένο μ' ένα παχύ χαλί. Οι τοίχοι, καλυμμένοι με κρεμ ταπετσαρία, έλαμπαν από καθαριότητα. Κι αυτό επίσης σ' έκανε να φοβάσαι. Ο Γουίνστον δεν θυμόταν να είχε δει ποτέ διάδρομο με τοίχους που να μην είναι βρομισμένοι από το πέρασμα των ανθρώπων.

Ο Ο' Μπράιεν κρατούσε στα χέρια ένα χαρτί και φαινόταν να το μελετά με προσοχή. Το βαρύ του πρόσωπο, σκυμμένο έτσι ώστε να φαίνεται η γραμμή της μύτης, τον έδειχνε ταυτόχρονα φοβερό και έξυπνο. Για είκοσι δευτερόλεπτα περίπου καθόταν ακίνητος. Μετά, έφερε κοντά του το φωνογράφο και υπαγόρευσε ένα μήνυμα στην κορακίστικη διάλεκτο των Υπουργείων.

Κονδύλια ένα κόμμα πέντε κόμμα επτά εγκεκριμένα πλήρως στοπ πρόταση περιεχομένη κονδύλιον έξι υπερπολύ γελοία προσεγγίζει έγκλημα σκέψης ματαιώση στοπ μη συνέχιση κατασκευή πριν λαμβάνοντας πλήρως εκτίμηση μηχανημάτων άνωθεν στοπ τέλος μηνύματος.

Σηκώθηκε από την καρέκλα του και προχώρησε προς αυτούς, ενώ τα βήματά του πνίγονταν στο παχύ χαλί. Κάτι από την επίσημη ατμόσφαιρα φαινόταν να είχε φύγει από πάνω του μαζί με τις λέξεις της Νέας Ομιλίας, αλλά η έκφρασή του ήταν πιο σκυθρωπή απ' ό,τι συνήθως, σαν να μην ήταν ευχαριστημένος που τον είχαν ενοχλήσει. Ξαφνικά, μετά τον τρόπο που είχε νιώσει, ο Γουίνστον αισθάνθηκε να τον διαπερνά ένα κύμα αμηχανίας. Του φάνηκε πολύ πιθανό να είχε κάνει ένα ηλίθιο λάθος. Γιατί, στην πραγματικότητα, ποια

απόδειξη είχε πως ο Ο'Μπράιεν ήταν πολιτικός συνωμότης; Τίποτα, εκτός από ένα βλέμμα και μόνο μία διαφορούμενη παρατήρηση. Πέρα απ' αυτό, δεν υπήρχαν παρά οι δικές του κρυφές υποθέσεις που βασίζονταν σ' ένα όνειρο. Δεν μπορούσε καν να κάνει πίσω και να ισχυριστεί ότι είχε έρθει να δανειστεί το λεξικό, γιατί σε τέτοια περίπτωση ήταν αδύνατο να εξηγήσει την παρουσία της Τζούλιας. Μια σκέψη φάνηκε να έρχεται στο νου του Ο'Μπράιεν, καθώς περνούσε μπροστά από την τηλεοθόνη. Σταμάτησε, γύρισε και πάτησε ένα κουμπί στον τοίχο. Ακούστηκε ένας ξερός και οξύς κρότος. Η φωνή σταμάτησε.

Της Τζούλιας της ξέφυγε μια μικρή κραυγή, κάτι σαν επιφώνημα έκπληξης. Ακόμα και μέσα στον πανικό του, ο Γουίνστον ένωσε τέτοια κατάπληξη, που δεν μπόρεσε να κρατήσει τη γλώσσα του.

«Μπορείτε να την κλείσετε!» είπε.

«Ναι», είπε ο Ο'Μπράιεν, «μπορούμε να την κλείσουμε. Έχουμε αυτό το προνόμιο».

Στεκόταν τώρα μπροστά τους. Ο επιβλητικός όγκος του κυριαρχούσε πάνω στους δυο τους, και η έκφραση του προσώπου παρέμενε ανεξιχνίαστη. Περίμενε, με κάποια αυστηρότητα, να μιλήσει ο Γουίνστον — αλλά για τι πράγμα; Ακόμα και τότε, ήταν πολύ φυσικό να σκεφτεί κανείς πως ήταν απλώς ένας πολυάσχολος άνθρωπος που αναρωτιόταν ενοχλημένος γιατί τον είχαν διακόψει από τη δουλειά του. Κανείς δεν μιλούσε. Μετά το κλείσιμο της τηλεοθόνης, στο δωμάτιο είχε απλωθεί νεκρική σιγή. Τα δευτερόλεπτα που περνούσαν φαινόταν αιώνες. Με δυσκολία ο Γουίνστον εξακολουθούσε να κρατάει τα μάτια του καρφωμένα στα μάτια του Ο'Μπράιεν. Τότε, ξαφνικά, το σκυθρωπό πρόσωπο γλύκανε με κάτι που έμοιαζε με την αρχή ενός χαμόγελου. Με τη χαρακτηριστική του κίνηση, ο Ο'Μπράιεν ξαναστήριξε τα γυαλιά στη μύτη του.

«Να το πω εγώ ή θέλεις να το πεις εσύ;» ρώτησε.

«Θα το πω εγώ», απάντησε αμέσως ο Γουίνστον. «Αυτό το πράγμα έκλεισε στ' αλήθεια;»

«Ναι, όλα είναι κλειστά. Είμαστε μόνοι μας».

«Ήρθαμε εδώ, γιατί...»

Σταμάτησε, συνειδητοποιώντας για πρώτη φορά την αοριστία των κινήτρων του. Δεν ήξερε ακριβώς τι είδους βοήθεια περίμενε από τον Ο'Μπράιεν και δεν ήταν εύκολο να πει γιατί είχε έρθει εδώ. Συνέχισε, καταλαβαίνοντας πως αυτό που έλεγε θα πρέπει να ηχούσε και αδύνατο και φτιαχτό:

«Πιστεύουμε πως υπάρχει ένα είδος συνωμοσίας, κάποια μυστική οργάνωση που δρα ενάντια στο Κόμμα, και ότι εσείς είστε μέλος της. Θέλουμε να μπορούμε και μεις σ' αυτή την οργάνωση και να εργαστούμε γι' αυτήν. Είμαστε εχθροί του Κόμματος. Δεν πιστεύουμε στις αρχές του ΑΓΓΕΟΣ. Είμαστε εγκληματίες της σκέψης. Ακόμα, είμαστε και μοιχοί. Σας το λέω αυτό, γιατί θέλουμε να αφεθούμε στο έλεός σας. Αν θέλετε να ενοχοποιήσουμε με οποιοδήποτε άλλο τρόπο τους εαυτούς μας, είμαστε έτοιμοι».

Σταμάτησε και κοίταξε πάνω από τον ώμο του, με την αίσθηση ότι είχε ανοίξει η πόρτα. Πράγματι, ο κοντός κιτρινοπρόσωπος υπηρέτης είχε μπει χωρίς να χτυπήσει προηγουμένως. Ο Γουίνστον είδε πως κρατούσε ένα δίσκο με ποτήρια και μια καράφα.

«Ο Μάρτιν είναι δικός μας», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Φέρε εδώ τα ποτήρια, Μάρτιν. Βάλ' τα στο στρογγυλό τραπέζι. Μας φτάνουν οι καρέκλες; Τότε, καλά θα κάνουμε να καθίσουμε άνετα και να μιλήσουμε. Φέρε μια καρέκλα για σένα, Μάρτιν. Θα μιλήσουμε για δουλειά. Για δέκα λεπτά μπορείς να πάψεις να είσαι υπηρέτης».

Ο κοντός ανθρωπάκος κάθισε εντελώς άνετα κι ωστόσο εξακολουθώντας να έχει το ύφος του υπηρέτη, το ύφος του υπηρέτη που απολαμβάνει ένα προνόμιο. Ο Γουίνστον τον κοίταξε με την άκρη του ματιού του. Κατάλαβε ότι ο άνθρωπος έπαιζε σε όλη του τη ζωή ένα ρόλο, και το έβρισκε επικίνδυνο να εγκαταλείψει έστω και για μια στιγμή την προσωπικότητα που είχε υιοθετήσει. Ο Ο'Μπράιεν πήρε την καράφα και γέμισε τα ποτήρια με ένα σκούρο κόκκινο υγρό. Η κίνησή του ξύπνησε στον Γουίνστον μια συγκεχυμένη ανώνυμη από κάτι που 'χε δει εδώ και πολύ καιρό σ' έναν τοίχο ή

σ' ένα διαφημιστικό πανό — μια μεγάλη μποτίλια φτιαγμένη από ηλεκτρικά φώτα που φαινόταν να ανεβοκατεβαίνει και άδειαζε το περιεχόμενό της σ' ένα ποτήρι. Κοιτάζοντάς το από πάνω, αυτό το υγρό φαινόταν σχεδόν μαύρο, αλλά μέσα στην καράφα άστραφτε σαν ρουμπίνι. Είχε γλυκοξίνη μυρωδιά. Είδε την Τζούλια να παίρνει το ποτήρι της και να το σφραίνεται με αληθινή περιέργεια.

«Αυτό λέγεται κρασί», είπε ο Ο' Μπράιεν, μ' ένα αδύναμο χαμόγελο. «Ασφαλώς θα έχετε διαβάσει γι' αυτό στα βιβλία. Φοβάμαι πως δεν κυκλοφορεί πολύ στο Εξωτερικό Κόμμα». Το πρόσωπό του ξανάγινε σοβαρό. Σήκωσε το ποτήρι του. «Νομίζω πως είναι σωστό ν' αρχίσουμε με μια πρόποση. Στην υγεία του Αρχηγού μας, του Εμμανουήλ Γκολντστάιν».

Ο Γουίνστον πήρε το ποτήρι του με κάποια λαχτάρα. Το κρασί ήταν κάτι που γι' αυτό είχε διαβάσει και το είχε ονειρευτεί. Σαν το γυάλινο πρεσ παπιέ ή τα μισοξεχασμένα στιχάκια του κ. Τσάρινγκτον, ανήκε και αυτό στο χαμένο ρομαντικό παρελθόν — τους γέρικους χρόνους, όπως του άρεσε να το ονομάζει στις κρυφές του σκέψεις. Χωρίς να ξέρει γιατί, πάντα νόμιζε ότι το κρασί είχε μια έντονη γλυκιά γεύση, σαν τη μαρμελάδα από βατόμουρα, και ότι σ' έκανε αμέσως να μεθύσεις. Στην πραγματικότητα, μόλις το κατάπιε, του φάνηκε εντελώς απογοητευτικό. Η αλήθεια ήταν πως ύστερα από τόσα χρόνια που έπινε τζιν, δεν μπορούσε να νιώσει τη γεύση του κρασιού. Ακούμπησε κάτω το άδειο ποτήρι.

«Όστε ο Γκολντστάιν είναι πρόσωπο υπαρκτό, ε;» ρώτησε.

«Ναι, υπάρχει και ζει. Πού... δεν ξέρω».

«Και η συνωμοσία — η οργάνωση; Υπάρχει πραγματικά; Δεν είναι απλώς επινόηση της Αστυνομίας της Σκέψης;»

«Όχι, είναι πραγματική. Τη λέμε Αδελφότητα. Δεν θα μάθετε ποτέ τίποτα περισσότερο για την Αδελφότητα, παρά ότι υπάρχει και ότι ανήκετε σ' αυτήν. Θα επανέλθω στο θέμα σε λίγο». Κοίταξε το ρολόι του. «Δεν είναι φρόνιμο, ακόμα και για τα μέλη του Εσωτερικού Κόμματος να κλείνουν την τηλεθόνη πάνω από μισή ώρα. Δεν έπρεπε να έρθετε εδώ μαζί, και πρέπει να φύγετε χωριστά. Εσύ,

συντρόφισσα», είπε γέροντας το κεφάλι προς την Τζούλια, θα φύγεις πρώτη, έχουμε κάπου είκοσι λεπτά στη διάθεσή μας. Καταλαβαίνετε πως πρέπει ν' αρχίσω κάνοντάς σας ορισμένες ερωτήσεις. Σε γενικές γραμμές, τι είστε έτοιμοι να κάνετε;»

«Ό,τι μπορούμε», είπε ο Γουίνστον.

Ο Ο' Μπράιεν έστριψε λίγο στο κάθισμά του, ώστε να κοιτάζει καταπρόσωπο τον Γουίνστον. Την Τζούλια την αγνόησε σχεδόν, παίρνοντας σαν δεδομένο ότι θα μιλούσε ο Γουίνστον και γι' αυτήν. Για μια στιγμή, μισόκλεισε τα μάτια. Άρχισε τις ερωτήσεις του με χαμηλή, ανέκφραστη φωνή σαν να ήταν ζήτημα ρουτίνας, σαν να ήταν κατήχηση όπου ήξερε ήδη τις περισσότερες απαντήσεις.

«Είστε έτοιμοι να δώσετε τη ζωή σας;»

«Ναι».

«Είστε έτοιμοι να σκοτώσετε;»

«Ναι».

«Να κάνετε ενέργειες σαμποτάζ που μπορεί να κοστίσουν τη ζωή εκατοντάδων αθώων;»

«Ναι».

«Να προδώσετε την πατρίδα σας σε ξένες δυνάμεις;»

«Ναι».

«Είστε έτοιμοι να εξαπατήσετε, να πλαστογραφήσετε, να εκβιάσετε, να διαφθείρετε το πνεύμα των παιδιών, να κυκλοφορήσετε ναρκωτικά, να ενθαρρύνετε την πορνεία, να διαδώσετε αφροδίσια νοσήματα, να κάνετε ό,τι μπορεί να προκαλέσει τη φθορά του Κόμματος και να το εξασθενήσει;»

«Ναι».

«Αν, για παράδειγμα, εξυπηρετούσε τους σκοπούς σας να ρίξετε θειικό οξύ στο πρόσωπο ενός παιδιού, θα το κάνατε;»

«Ναι».

«Είστε έτοιμοι να απαρνηθείτε την υπόστασή σας και να ζήσετε την υπόλοιπη ζωή σας σαν σερβιτόροι ή αχθοφόροι;»

«Ναι».

«Είστε έτοιμοι ν' αυτοκτονήσετε αν και όποτε σας διατάξουμε;»

«Ναι».

«Είστε έτοιμοι να χωρίσετε οι δυο σας και να μην ξαναϊδωθείτε ποτέ;»

«Όχι!» έκανε η Τζούλια.

Του Γουίνστον του φάνηκε πως πέρασε πολλή ώρα προτού απαντήσει. Προς στιγμήν, νόμισε πως έχασε τη μιλιά του. Η γλώσσα του κινούνταν χωρίς να βγάζει ήχο. Ξεκινούσε τις πρώτες συλλαβές μιας λέξης, έπειτα μιας άλλης, και ξανά το ίδιο συνεχώς. Μέχρι να την ξεστομίσει, δεν ήξερε ποια λέξη θα έλεγε. «Όχι!» είπε στο τέλος.

«Κάνατε καλά που μου το είπατε», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Πρέπει να τα ξέρουμε όλα».

Στράφηκε προς την Τζούλια και πρόσθεσε με φωνή κάπως πιο εκφραστική:

«Καταλαβαίνεις πως, ακόμα και αν επιζήσει, μπορεί να είναι διαφορετικό πρόσωπο; Ίσως χρειαστεί να του δώσουμε καινούρια ταυτότητα. Το πρόσωπο, οι κινήσεις του, το σχήμα των χεριών του, το χρώμα των μαλλιών του, ακόμα και η φωνή του θα έχουν αλλάξει. Κι εσύ η ίδια ίσως γίνεις διαφορετικό πρόσωπο. Οι χειρουργοί μας μπορούν ν' αλλάξουν τους ανθρώπους και να τους κάνουν αγνώριστους. Πολλές φορές αυτό είναι απαραίτητο. Κάποτε φτάνουμε ακόμα και σε ακρωτηριασμούς».

Ο Γουίνστον δεν μπόρεσε να κρατηθεί και κοίταξε με την άκρη του ματιού του το μογγολικό πρόσωπο του Μάρτιν. Δεν μπόρεσε να διακρίνει ουλές. Η Τζούλια είχε χλομιάσει, και αυτό έκανε τις φακίδες της να προβάλουν περισσότερο, αλλά αντιμετώπισε θαρραλέα τον Ο'Μπράιεν. Μουρμούρισε κάτι που δήλωνε συναίνεση.

«Καλώς. Τότε, είμαστε εντάξει».

Στο τραπέζι υπήρχε μια ασημένια τσιγαροθήκη. Ο Ο'Μπράιεν την έσπρωξε προς το μέρος τους αφηρημένα. Πήρε τσιγάρο ο ίδιος, έπειτα σηκώθηκε και άρχισε να περπατάει σιγά, πάνω κάτω, σαν να σκεφτόταν καλύτερα όρθιος. Ήταν πολύ καλά τσιγάρα, καλογεμισμένα και καλοτυλιγμένα, με ασυνήθιστο χαρτί, απαλό σαν μετάξι. Ο Ο'Μπράιεν κοίταξε πάλι το ρολόι του.

«Καλύτερα να γυρίσεις στο δωμάτιό σου, Μάρτιν», είπε. «Θ' ανοίξω την τηλεοθόνη σ' ένα τέταρτο. Πριν φύγεις, κοίτα καλά τα πρόσωπα των συντρόφων. Εσύ θα τους ξαναδείς. Εγώ ίσως όχι».

Τα μαύρα μάτια του ανθρωπάκου τρεμόπαιζαν πάνω στα πρόσωπά τους, όπως είχε γίνει και προηγουμένως στην πόρτα της εισόδου. Δεν υπήρχε ίχνος φιλικότητας στη συμπεριφορά του. Συγκρατούσε στο μυαλό την εικόνα τους, αλλά δεν ενδιαφερόταν καθόλου γι' αυτούς, ή τουλάχιστον έτσι έδειχνε. Ο Γούνινστον σκέφτηκε πως ίσως ένα τεχνητό πρόσωπο να μην μπορεί ν' αλλάξει έκφραση. Χωρίς να μιλήσει ή να χαιρετήσει, ο Μάρτιν αποσύρθηκε, κλείνοντας την πόρτα πίσω του αθόρυβα. Ο Ο' Μπράιεν δρασκελίζε πάνω κάτω το δωμάτιο, με το ένα χέρι στην τσέπη της μαύρης στολής του, και στο άλλο κρατώντας ένα τσιγάρο.

«Καταλαβαίνετε», είπε, «ότι θα αγωνίζεστε στο σκοτάδι. Θα είστε πάντα στο σκοτάδι. Θα παίρνετε εντολές και θα τις εκτελείτε χωρίς να ξέρετε γιατί. Αργότερα θα σας στείλω ένα βιβλίο, όπου θα μελετήσετε την αληθινή φύση της κοινωνίας όπου ζούμε και με ποια τακτική θα την καταστρέψουμε. Όταν θα έχετε διαβάσει αυτό το βιβλίο, θα είστε πραγματικά μέλη της Αδελφότητας. Αλλά ανάμεσα στους γενικούς σκοπούς για τους οποίους αγωνιζόμαστε και στις άμεσες ενέργειες της στιγμής, δεν θα γνωρίζετε ποτέ τίποτα. Σας λέω πως η Αδελφότης υπάρχει, αλλά δεν μπορώ να σας πω αν έχει εκατό ή δέκα εκατομμύρια μέλη. Απ' όσο θα γνωρίζετε εσείς προσωπικά, δεν θα είστε σε θέση να πείτε αν έχει έστω και δώδεκα μέλη. Θα έχετε επαφές με τρία τέσσερα πρόσωπα που κατά καιρούς θα τους αντικαθιστούν άλλοι μόλις εξαφανίζονται. Σήμερα, ήταν η πρώτη σας επαφή. Οι εντολές που θα παίρνετε θα προέρχονται από εμένα. Αν κρίνουμε απαραίτητο να επικοινωνήσουμε μαζί σας, αυτό θα γίνει μέσω του Μάρτιν. Όταν στο τέλος σάς πιάσουνε, θα ομολογήσετε. Είναι αναπόφευκτο. Αλλά εκτός από τις πράξεις σας, θα έχετε πολύ λίγα πράγματα να ομολογήσετε. Δεν θα μπορείτε να προδώσετε περισσότερους από μια φούχτα ασήμαντους ανθρώπους. Ίσως να μην προδώσετε ούτε μένα. Ως τότε, μπορεί να

είμαι νεκρός ή να έχω γίνει άλλος άνθρωπος, με διαφορετικό πρόσωπο».

Συνέχισε το πέρα δώθε πάνω στο πλούσιο χαλί. Αν και εύσωμος, είχε μια ξεχωριστή χάρη στις κινήσεις του. Αυτή η χάρη εκδηλωνόταν ακόμα και στην κίνηση που έκανε για να βάζει το χέρι στην τσέπη του ή για να καπνίσει ένα τσιγάρο. Πιο πολύ κι από τη δύναμη, αναδιδόταν απ' αυτόν μια αίσθηση αυτοπεποίθησης και μια κατανόηση με την απόχρωση της ειρωνείας. Δεν είχε τίποτα από τη στενομουαλιά ενός φανατικού. Όταν μιλούσε για δολοφονίες, αυτοκτονίες, αφροδίσια νοσήματα, ακρωτηριασμούς και αλλαγμένα πρόσωπα, ο τόνος του είχε μια λεπτή ειρωνεία. «Αυτό είναι αναπόφευκτο», έμοιαζε να λέει η φωνή του. «Αυτά πρέπει να κάνουμε χωρίς να λυγίσουμε, αλλά δεν θα κάνουμε τέτοια πράγματα όταν η ζωή θ' αξίζει πάλι να τη ζει κανείς».

Ένα κύμα θαυμασμού, σχεδόν λατρείας, ξεχύθηκε από τον Γουίνστον για τον Ο'Μπράιεν. Για μια στιγμή είχε ξεχάσει τη σκιάδη σιλουέτα του Γκολντστάιν. Όταν κοίταζες τους δυνατούς ώμους του Ο'Μπράιεν και το πρόσωπό του με τα τραχιά χαρακτηριστικά — τόσο άσχημο και όμως τόσο πολιτισμένο —, ήταν αδύνατο να πιστέψεις ότι θα μπορούσε ποτέ να νικηθεί. Δεν υπήρχε τίποτα που να μην μπορεί να αντιμετωπίσει, κανέναν κίνδυνο που να μην μπορεί να προβλέψει. Ακόμα και η Τζούλια έδειχνε να έχει πολύ εντυπωσιαστεί. Είχε παρατήσει το τσιγάρο της και άκουγε με προσοχή. Ο Ο'Μπράιεν συνέχισε:

«Μάλλον θα 'χετε ακούσει τις διαδόσεις που κυκλοφορούν για την ύπαρξη της Αδελφότητας. Ασφαλώς θα έχετε σχηματίσει στο μυαλό σας μια προσωπική εικόνα γι' αυτήν. Θα έχετε ίσως φανταστεί μια ισχυρή, μυστική οργάνωση συνωμοτών που συναντιούνται κρυφά σε υπόγεια, γράφουν συνθήματα στους τοίχους και αναγνωρίζουν ο ένας τον άλλον με συνθηματικές λέξεις ή χειρονομίες. Τίποτε απ' αυτά δεν είναι αλήθεια. Τα μέλη της Αδελφότητας δεν έχουν κανένα τρόπο να αναγνωρίζονται και ένα μέλος δεν μπορεί να γνωρίζει την ταυτότητα παρά μόνο πολύ λίγων άλλων. Ο ίδιος ο

Γκολντσταίν, αν έπεφτε στα χέρια της Αστυνομίας της Σκέψης, δεν θα μπορούσε να τους δώσει πλήρη κατάλογο των μελών ή οποιαδήποτε πληροφορία που θα τους βοηθούσε να βρουν κάτι τέτοιο.

»Δεν υπάρχει πλήρης κατάλογος. Η Αδελφότης δεν μπορεί να εξαρθρωθεί, γιατί δεν είναι οργάνωση με τη συνηθισμένη έννοια του όρου. Τίποτα δεν συνδέει τα μέλη της, εκτός από μια ιδέα που δεν μπορεί να καταστραφεί. Δεν θα έχετε ποτέ τίποτα να σας στηρίξει εκτός από αυτή την ιδέα. Δεν θα έχετε κανένα σύντροφο και καμιά ενθάρρυνση. Όταν στο τέλος σας πιάσουν, δεν θα λάβετε καμιά βοήθεια. Δεν βοηθούμε ποτέ τα μέλη μας. Το πολύ πολύ, αν είναι απολύτως απαραίτητο να μη μιλήσει κάποιος, μπορούμε καμιά φορά να περάσουμε κρυφά μια ξυριστική λεπίδα στο κελί του φυλακισμένου. Πρέπει να συνηθίσετε να ζείτε χωρίς να περιμένετε κανένα αποτέλεσμα και χωρίς ελπίδα. Θα εργαστείτε για λίγο, θα σας συλλάβουν, θα ομολογήσετε και έπειτα θα πεθάνετε. Αυτά είναι τα μόνα αποτελέσματα που θα δείτε. Δεν υπάρχει πιθανότητα να γίνει καμιά αισθητή αλλαγή στη δική μας ζωή. Είμαστε νεκροί. Η μόνη πραγματική μας ζωή βρίσκεται στο μέλλον. Θα πάρουν μέρος σ' αυτό τα οστά και η τέφρα μας. Αλλά πόσο μακρινό μπορεί να είναι αυτό το μέλλον, δεν ξέρουμε. Μπορεί να είναι μετά από χίλια χρόνια. Τώρα, τίποτα δεν είναι δυνατό, εκτός από το να επεκτείνουμε σιγά σιγά την περιοχή της λογικής. Δεν μπορούμε να δράσουμε συλλογικά. Μπορούμε μόνο να διαδώσουμε τις γνώσεις μας από άτομο σε άτομο, από γενιά σε γενιά. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος να αντιμετωπίσουμε την Αστυνομία της Σκέψης».

Σταμάτησε και κοίταξε το ρολόι του για τρίτη φορά.

«Πλησιάζει η ώρα να φύγεις, συντρόφισσα», είπε στην Τζούλια. «Μια στιγμή. Το κρασί μας δεν τελείωσε».

Γέμισε τα ποτήρια από την καράφα και σήκωσε το ποτήρι του.

«Σε τι θα πιούμε αυτή τη φορά;» είπε με την ίδια απόχρωση ειρωνείας στη φωνή του. «Στη σύγχυση της Αστυνομίας της Σκέψης; Στο θάνατο του Μεγάλου Αδελφού; Στην ανθρωπότητα; Στο μέλλον;»

«Στο παρελθόν», είπε ο Γουίνστον.

«Το παρελθόν έχει περισσότερη σημασία», συμφώνησε σοβαρά ο Ο'Μπράιεν.

Άδειασαν τα ποτήρια τους, και το επόμενο λεπτό η Τζούλια σηκώθηκε να φύγει. Ο Ο'Μπράιεν πήρε ένα μικρό κουτί από ένα σεκρετέρ και της έδωσε μια μικρή άσπρη πλακέ ταμπλέτα λέγοντάς της ότι έπρεπε να τη βάλει στη γλώσσα της. Δεν έπρεπε, είπε, με κανένα τρόπο να μυρίζει κρασί τώρα που θα έβγαине. Οι υπάλληλοι του ασανσέρ ήταν πολύ παρατηρητικοί. Μόλις έκλεισε η πόρτα πίσω από την Τζούλια, φάνηκε ότι ξέχασε τελείως την ύπαρξή της. Βημάτισε ακόμα λίγο πάνω κάτω στο δωμάτιο και μετά σταμάτησε.

«Πρέπει να τακτοποιηθούν ορισμένες λεπτομέρειες», είπε. «Υποθέτω πως έχετε κάπου μια κρυψώνα, έτσι δεν είναι;»

Ο Γουίνστον του μίλησε για το δωμάτιο πάνω από το μαγαζί του κ. Τσάρινγκτον.

«Για την ώρα, αυτό φτάνει. Αργότερα θα βρούμε κάτι άλλο. Πρέπει να αλλάζουμε συχνά κρυψώνες. Στο μεταξύ, θα σου στείλω το συντομότερο ένα αντίτυπο του βιβλίου» — ακόμα και ο Ο'Μπράιεν, πρόσεξε ο Γουίνστον, πρόσφερε αυτή τη λέξη σαν να ήταν γραμμένη με κυρτούς χαρακτήρες. «Το βιβλίο του Γκολντστάιν, εννοώ. Ίσως περάσουν μέρες ώσπου να το βρω. Δεν υπάρχουν πολλά, όπως θα φαντάζεσαι. Η Αστυνομία της Σκέψης τα κυνηγά και τα καταστρέφει σχεδόν αμέσως μόλις τα τυπώνουμε. Αλλ' αυτό δεν έχει σημασία. Το βιβλίο δεν πρόκειται να αφανιστεί ποτέ. Αν καταστρεφόταν και το τελευταίο αντίτυπο, θα μπορούσαμε να το ξανατυπώσουμε λέξη προς λέξη. Χρησιμοποιείς χαρτοφύλακα, όταν πας στη δουλειά σου;» πρόσθεσε.

«Συνήθως».

«Πώς είναι;»

«Μαύρος, πολύ φθαρμένος, με δυο λουριά».

«Μαύρος, πολύ φθαρμένος, με δυο λουριά· ωραία. Μια μέρα, αρκετά σύντομα — δεν μπορώ να σου πω πότε ακριβώς — ένα από

τα μηνύματα που σου στέλνουν στην πρωινή δουλειά σου θα περιέχει μια κακοτυπωμένη λέξη και θα χρειαστεί να ζητήσεις ένα άλλο αντίγραφο. Την επομένη, θα πας στη δουλειά χωρίς το χαρτοφύλακά σου. Κάποια στιγμή, στη διάρκεια της ημέρας, κάποιος στο δρόμο θα σ' αγγίξει στο μπράτσο και θα σου πει: "Νομίζω πως σας έπεσε ο χαρτοφύλακάς σας". Αυτός που θα σου δώσει, θα περιέχει ένα αντίτυπο του βιβλίου του Γκολντστάν. Θα το επιστρέψεις σε δεκατέσσερις μέρες».

Έμειναν για λίγο σιωπηλοί.

«Σε δυο λεπτά πρέπει να 'χεις φύγει», είπε ο Ο' Μπράιεν. «Θα ξανασυναντηθούμε — αν ξανασυναντηθούμε...»

Ο Γουίνστον σήκωσε τα μάτια και τον κοίταξε.

«Εκεί όπου δεν υπάρχει σκοτάδι;» συνέχισε διστακτικά.

Ο Ο' Μπράιεν κατένευσε χωρίς να δείξει καμιά έκπληξη.

«Εκεί όπου δεν υπάρχει σκοτάδι», είπε σαν να είχε καταλάβει τον υπαινιγμό. «Στο μεταξύ, υπάρχει τίποτα που θέλεις να πεις προτού φύγεις; Κάποιο μήνυμα; Καμιά ερώτηση;»

Ο Γουίνστον σκέφτηκε. Δεν ένιωθε την επιθυμία να ρωτήσει τίποτε άλλο, και ακόμα λιγότερο να πει μεγαλόστομες γενικότητες. Αντί να σκεφτεί κάτι που να έχει άμεση σχέση με τον Ο' Μπράιεν ή την Αδελφότητα, του ήρθε στο μυαλό μια σύνθετη εικόνα του σκοτεινού δωματίου όπου η μητέρα του πέρασε τις τελευταίες μέρες της ζωής της, και του μικρού δωματίου πάνω από το μαγαζί του κ. Τσάρινγκτον, του γυάλινου πρεσ παπιέ και της γραβούρας με την κορνίζα από ξύλο τριανταφυλλιάς. Σχεδόν στην τύχη είπε:

«Μήπως συνέβη ποτέ ν' ακούσετε ένα παλιό τραγούδι που άρχιζε έτσι: "Πορτοκάλια και λεμόνια", λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος;»

Ο Ο' Μπράιεν συγκατένευσε ξανά. Με κάποια σοβαρή ευγένεια συμπλήρωσε τη στροφή:

«Πορτοκάλια και λεμόνια», λεν οι καμπάνες του Αγίου Κλήμεντος,
«Μου χρωστάς τρία φαρδίνια», λεν οι καμπάνες του Αγίου Μαρτίνου,

«Πότε θα με ξεπληρώσεις;» λεν οι καμπάνες του Ολντ Μπέλι,
«Όταν γίνω πλούσιος», λεν οι καμπάνες του Σόρντιτς.

«Ξέρετε τον τελευταίο στίχο!» είπε ο Γουίνστον.

«Ναι, τον ξέρω. Και τώρα, νομίζω, πρέπει να φύγεις. Μια στιγμή όμως. Καλύτερα να σου δώσω μια από αυτές τις παστίλιες».

Ο Γουίνστον σηκώθηκε και ο Ο'Μπράιεν άπλωσε το χέρι. Η δυνατή του χειραψία έκανε τα κοκάλα της παλάμης του Γουίνστον να τρίζουν. Στην πόρτα, ο Γουίνστον στράφηκε πίσω, αλλά ο Ο'Μπράιεν φαινόταν κιόλας να είναι έτοιμος να τον βγάλει από το μυαλό του. Περίμενε με το χέρι στο διακόπτη της τηλεοθόνης. Ο Γουίνστον μπορούσε να δει στο βάθος το γραφείο με τη λάμπα και το πράσινο αμπαζούρ, το φωνογράφο και το σωρό των χαρτιών που περίμεναν. Το επεισόδιο είχε λήξει. Μέσα σε μισό λεπτό, σκέφτηκε, ο Ο'Μπράιεν θα ξανάρχιζε τη σοβαρή δουλειά που είχε διακόψει, την οποία έκανε για λογαριασμό του κόμματος.

IX

Ο Γουίνστον είχε λιώσει σαν ζελατίνα από την κούραση. Σαν ζελατίνα, αυτή ήταν η σωστή λέξη. Του είχε έρθει στο μυαλό αυθόρμητα. Το σώμα του φαινόταν να έχει όχι μόνο τη ρευστότητα του ζελέ αλλά και τη διαφάνειά του. Ένωθε πως, αν σήκωνε το χέρι του, θα μπορούσε να δει το φως μέσα απ' αυτό. Όλο το αίμα και η λέμφος του σώματός του είχαν στραγγίξει από την εξοντωτική δουλειά, αφήνοντας μόνο ένα εύθραυστο οικοδόμημα από νεύρα, κόκαλα και δέρμα. Όλες του οι αισθήσεις λες και είχαν μεγιστοποιηθεί. Η στολή του τού ερέθιζε τους ώμους, το λιθόστρωτο του πιρούνιαζε τα πόδια· ακόμα και για ν' ανοιγοκλείσει το χέρι του, απαιτούσε μια προσπάθεια που έκανε τους αρμούς του να τρίζουν.

Μέσα σε πέντε μέρες είχε δουλέψει πάνω από ενενήντα ώρες.

Το ίδιο κι όλοι οι άλλοι στο Υπουργείο. Τώρα είχαν τελειώσει και κυριολεκτικά δεν είχε τίποτα να κάνει, καμιά απολύτως δουλειά για το Κόμμα, μέχρι αύριο το πρωί. Μπορούσε να περάσει έξι ώρες στην κρυψώνα και εννέα στο κρεβάτι του. Ήταν ένα γλυκό ηλιόλουστο απόγευμα, κι αυτός ανέβαινε σιγά σιγά ένα στενό δρομάκι που οδηγούσε στο μαγαζί του κ. Τσάρινγκτον. Είχε το νου του μήπως συναντήσει καμιά περίπολο, αλλά, χωρίς να ξέρει ακριβώς το γιατί, είχε μια σιγουριά ότι δεν κινδύνευε τούτο το απόγευμα, δεν θα τον ενοχλούσε κανείς. Ο βαρύς χαρτοφύλακας που κρατούσε χτυπούσε στο γόνατό του σε κάθε βήμα και του έφερνε στο δέρμα της γάμπας του ένα παράξενο μυρμήγκιασμα. Μέσα στο χαρτοφύλακα υπήρχε το βιβλίο που το είχε στα χέρια του εδώ και έξι μέρες, και όμως δεν είχε καταφέρει να το ανοίξει, ούτε καν να του ρίξει μια ματιά.

Την έκτη μέρα της Εβδομάδας του Μίσους, μετά τις τελετές, τις ομιλίες, τις φωνές, τα τραγούδια, τις σημαίες, τις αφίσες, τις ταινίες, τα κέρινα ομοιώματα, τις τυμπανοκρουσίες, τα σαλίσματα, το ποδοβολητό των παρελάσεων, το βρυχηθμό από τις ερπύστριες των τανκς, το μούγκρισμα από τα σμήνη των αεροπλάνων, το βροντερό ήχο των όπλων — έξι μέρες μετά απ' όλα τούτα, όταν πια ο μεγάλος οργανισμός κλιμακωνόταν προς την κορύφωσή του, όταν το γενικό μίσος για την Ευρασία κόχλαζε πια σε τέτοιο σημείο παροξυσμού, που, αν ο όχλος είχε στα χέρια του τους δύο χιλιάδες Ευρασιάτες εγκληματίες πολέμου που επρόκειτο να κρεμάσουν την τελευταία μέρα της Εβδομάδας του Μίσους, θα τους έκανε κομμάτια στα σίγουρα, ακριβώς εκείνη τη στιγμή, ανακοίνωσαν πως η Ωκεανία δεν πολεμούσε τελικά με την Ευρασία. Η Ωκεανία βρισκόταν σε πόλεμο με την Ανατολασία. Η Ευρασία ήταν σύμμαχος.

Φυσικά, δεν έγινε καμιά δήλωση πως συνέβη κάποια αλλαγή. Απλώς έγινε γνωστό, παντού, ταυτόχρονα και εντελώς ξαφνικά, πως ο εχθρός ήταν η Ανατολασία και όχι η Ευρασία. Ο Γουίνστον συμμετείχε σε μια διαδήλωση σε κεντρική πλατεία του Λονδίνου όταν μαθεύτηκε το νέο. Ήταν νύχτα. Τα πρόσωπα και τα κόκκινα πανό λούζονταν από ωχρό φως. Η πλατεία ήταν γεμάτη από αρκε-

τές χιλιάδες άτομα και ανάμεσά τους υπήρχε και μια ομάδα χιλίων περίπου μαθητών με τη στολή των Κατασκόπων. Σε μια εξέδρα καλυμμένη με κόκκινο ύφασμα, ένας ομιλητής του Εσωτερικού Κόμματος, ένας κοντός, ισχνός ανθρωπάκος με δυσανάλογα μακριά χέρια και μεγάλο φαλακρό κεφάλι απ' όπου ξεφύτρωναν κάτι αραιές κακομοιριασμένες τούφες, ρητόρευε στο πλήθος. Ήταν μια αδύνατη σιλουέτα με ζαρωμένο πρόσωπο, παραμορφωμένο από το μίσος. Το ένα του χέρι κρατούσε σφιχτά το μικρόφωνο, ενώ το άλλο, τεράστιο και απειλητικό στην άκρη ενός κοκαλιάρικου μπράτσου, ξέσκιζε τον αέρα πάνω από το κεφάλι του. Η φωνή του, που τα μεγάφωνα της είχαν δώσει ένα μεταλλικό ήχο, αράδιαζε ουρλιάζοντας έναν ατέλειωτο κατάλογο από φρικαλεότητες, σφαγές, εξορίες, λεηλασίες, βιασμούς, βασανιστήρια των αιχμαλώτων, βομβαρδισμούς πολιτών, ψεύτικη προπαγάνδα, άδικες επιθέσεις, παραβιάσεις συμφώνων. Ήταν σχεδόν αδύνατο να τον ακούει κανείς και να μην πειστεί στην αρχή και έπειτα να μη φρενιάσει. Κάθε τόσο η μανία του όχλου ξεχειλίζει, και η φωνή του ομιλητή πνιγόταν σ' ένα ζωώδες ουρλιαχτό που έβγαινε ανεξέλεγκτα από χιλιάδες στόματα. Οι πιο άγριες κραυγές έρχονταν από τους μαθητές. Ο ομιλητής ρητόρευε γύρω στα είκοσι λεπτά, όταν ένας αγγελιαφόρος ανέβηκε πολύ βιαστικός στην εξέδρα και έβαλε κρυφά στο χέρι του ομιλητή ένα χαρτάκι. Αυτός το ξεδίπλωσε και το διάβασε χωρίς να σταματήσει την ομιλία του. Τίποτα δεν άλλαξε στη φωνή, στις κινήσεις του ή σ' αυτά που έλεγε, αλλά ξαφνικά τα ονόματα ήταν διαφορετικά. Χωρίς να ειπωθούν λέξεις, το πλήθος κατάλαβε.

Η Ωκεανία πολεμούσε με την Ανατολασία. Αμέσως προκλήθηκε μεγάλη σύγχυση. Τα πανό και οι αφίσες που στόλιζαν την πλατεία ήταν όλα λάθος. Τα μισά απ' αυτά έδειχναν τα πρόσωπα του τωρινού εχθρού! Ήταν σαμποτάζ! Οι πράκτορες του Γκολντστάιν είχαν κάνει τη δουλειά τους. Επακολούθησε ένα ιντερμέδιο όλο παραχή, όπου οι αφίσες κατέβηκαν από τους τοίχους και τα πανό ξεσκίστηκαν και τσαλαπατήθηκαν. Οι Κατάσκοποι έδειξαν αξιοθαύμαστη δραστηριότητα σκαρφαλώνοντας πάνω στις στέγες για

να κόψουν τις σημαιούλες που ανέμιζαν στις καμινάδες. Σε δυο τρία λεπτά, όλα είχαν τελειώσει. Ο ομιλητής, με το μικρόφωνο πάντα στο ένα χέρι, τους ώμους σκυμμένους προς τα εμπρός, ενώ το ελεύθερο χέρι του σπάθιζε τον αέρα, συνέχιζε την ομιλία του χωρίς διακοπή. Ένα λεπτό αργότερα, ο όχλος ξεσπούσε και πάλι σε άγρια λυσσασμένα ουρλιαχτά. Το Μίσος συνεχιζόταν ακριβώς όπως και πριν, μόνο που είχε αλλάξει ο στόχος.

Αυτό που έκανε εντύπωση στον Γουίνστον, όταν τα ξανασκέφτηκε όλ' αυτά, ήταν πως ο ομιλητής πέρασε, από τη μια πολιτική γραμμή στην άλλη, ακριβώς στη μέση μιας φράσης, όχι μόνο χωρίς να σταματήσει, αλλά χωρίς ν' αλλάξει καν τη σύνταξη. Όμως, εκείνη την ώρα, ο Γουίνστον είχε άλλα θέματα να τον απασχολούν. Ακριβώς τη στιγμή της σύγχυσης, την ώρα που ξέσκιζαν τις αφίσες, ένας άνθρωπος, που δεν τον είδε στο πρόσωπο, τον χτύπησε στον ώμο και του είπε: «Συγγνώμη, νομίζω πως σας έπεσε ο χαρτοφύλακός σας». Πήρε αφηρημένα το χαρτοφύλακα χωρίς να πει λέξη. Ήξερε πως θα περνούσαν μέρες προτού βρει την ευκαιρία να τον ανοίξει. Μόλις τελείωσε η διαδήλωση, πήγε κατ' ευθείαν στο Υπουργείο Αλήθειας, παρ' ότι πλησίαζε έντεκα η ώρα. Όλο το προσωπικό του Υπουργείου είχε κάνει το ίδιο· είχαν προλάβει τις διαταγές που μετέδιδαν οι τηλεοθόνες που τους καλούσαν όλους να επιστρέψουν στην υπηρεσία τους.

Η Ωκεανία βρισκόταν σε πόλεμο με την Ανατολασία. Η Ωκεανία πάντα βρισκόταν σε πόλεμο με την Ανατολασία. Μεγάλο μέρος της πολιτικής λογοτεχνίας ήταν τώρα εντελώς άχρηστο. Αναφορές και εκθέσεις όλων των ειδών, εφημερίδες, βιβλία, φυλλάδια, ταινίες, δίσκοι, φωτογραφίες — όλα έπρεπε να διορθωθούν αστραπιαία. Αν και δεν είχε εκδοθεί καμιά επίσημη διαταγή, όλοι ήξεραν πως οι προϊστάμενοι του τμήματος περίμεναν μέσα σε μια εβδομάδα να μην έχει μείνει πουθενά ούτε μια νύξη σχετικά με τον πόλεμο εναντίον της Ευρασίας και τη συμμαχία με την Ανατολασία. Η εργασία ήταν συντριπτική για ένα λόγο παραπάνω: οι διαδικασίες που απαιτούνταν δεν μπορούσαν να ονομαστούν με τα αληθινά τους ονόματα.

Στο Τμήμα Αρχείων, όλοι δούλευαν δεκαοχτώ ώρες το εικοσιτετράωρο, με δύο τρίωρα διαλείμματα για ύπνο στα πεταχτά. Στρώματα ανέβηκαν από τα υπόγεια στους διαδρόμους· τα γεύματα ήταν σάντουιτς και Καφές Νίκης που οι υπάλληλοι της καντίνας έφεραν πάνω σε τραπεζάκια με ρόδες. Κάθε φορά που ο Γουίνστον σταματούσε για το σύντομο ύπνο του, προσπαθούσε να μην αφήνει μισοτελειωμένη δουλειά στο γραφείο του, και όμως, κάθε φορά που γύριζε σερνάμενος με μάτια μισόκλειστα και πονεμένα από την αύπνια, έβρισκε άλλη μια καταγιίδα από κύλινδρους χαρτιών, που είχαν σκεπάσει το γραφείο σαν χιονοστιβάδα, είχαν θάψει το φωνογράφο, είχαν ξεχειλίσει ως το πάτωμα. Έτσι, η πρώτη του δουλειά ήταν να τα μαζέψει και να τα τακτοποιήσει στοιβάζοντάς τα σ' ένα σωρό, ώστε να έχει χώρο να δουλέψει. Το χειρότερο ήταν πως δεν επρόκειτο για δουλειά καθαρά μηχανική. Πολύ συχνά ακούσε να αντικαταστήσεις το ένα όνομα μ' ένα άλλο, αλλά οι λεπτομερείς αναφορές γεγονότων απαιτούσαν προσοχή και φαντασία. Ακόμα χρειάζονταν σημαντικές γεωγραφικές γνώσεις, απαραίτητες για να μεταφέρεις τον πόλεμο από το ένα μέρος του κόσμου στο άλλο.

Την τρίτη μέρα, τα μάτια του πονούσαν φριχτά και έπρεπε κάθε λεπτό να καθαρίζει τα γυαλιά του. Ήταν σαν ν' αντιμαχόταν μια συντριπτική φυσική προσπάθεια, κάτι που είχε κανείς το δικαίωμα ν' αρνηθεί, αλλά που παρά ταύτα αγωνιούσε να το τελειώσει. Τον Γουίνστον, απ' όσο μπορούσε να θυμηθεί, δεν τον στενοχωρούσε το γεγονός ότι όλες οι λέξεις που υπαγόρευε στο φωνογράφο, καθετί που έγραφε, ήταν εσκεμμένο ψέμα. Εκείνο που επιθυμούσε διακαώς, όπως και όλοι στο Τμήμα, ήταν να γίνει η πλαστογραφία τέλεια.

Το πρωί της έκτης μέρας, οι κύλινδροι έφταναν με πιο αργό ρυθμό. Μέσα σε μισή ώρα, δε βγήκε τίποτα από το σωλήνα, έπειτα φάνηκε ένας κύλινδρος, ύστερα τίποτα. Παντού την ίδια στιγμή, η δουλειά έπεσε. Ολόκληρο το Τμήμα έβγαζε ένα βαθύ, μυστικό αναστεναγμό. Ένα σημαντικό έργο, που γι' αυτό δεν έπρεπε να μιλήσει κανείς ποτέ, είχε μόλις τελειώσει. Τώρα ήταν αδύνατο να αποδείξει κανείς με ντοκουμέντα ότι η Ωκεανία ήταν ποτέ σε εμπόλεμη κατάσταση με την Ευρασία.

Στις δώδεκα, ανακοινώθηκε απρόσμενα πως όλοι οι υπάλληλοι του Υπουργείου ήταν ελεύθεροι ως το πρωί της επομένης.

Ο Γουίνστον είχε πάντα μαζί του το χαρτοφύλακα με το βιβλίο. Τον έβαζε ανάμεσα στα πόδια του όσο δούλευε, και κάτω από το σώμα του όσο κοιμόταν. Γύρισε στο σπίτι του, ξυρίστηκε και μέσα στο μπάνιο σχεδόν αποκοιμήθηκε, μ' όλο που το νερό ήταν χλιαρό.

Νιώθοντας σαν να έτριζαν οι κλειδώσεις του από ευτυχία, ανέβηκε τα σκαλιά πάνω από το μαγαζί του κ. Τσάρινγκτον. Ήταν κουρασμένος, αλλά δεν νύσταζε. Άνοιξε το παράθυρο, άναψε τη μικρή, βρόμικη γκαζιέρα και έβαλε νερό για τον καφέ. Η Τζούλια δεν θ' αργούσε· στο μεταξύ, είχε το βιβλίο. Κάθισε στην παλιωμένη πολυθρόνα και έλυσε τα λουριά του χαρτοφύλακα.

Ήταν ένας βαρύς, μαύρος τόμος δεμένος ερασιτεχνικά, χωρίς όνομα ή τίτλο στο εξώφυλλο. Η εκτύπωση επίσης έδειχνε λίγο ασύμμετρη. Τα φύλλα ήταν τσακισμένα στην άκρη και χώριζαν εύκολα, σαν το βιβλίο να είχε περάσει από πολλά χέρια. Στη σελίδα του τίτλου έγραφε:

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ
ΤΟΥ ΟΛΙΓΑΡΧΙΚΟΥ ΚΟΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΥ

του
Εμμανουήλ Γκολντστάιν

Ο Γουίνστον άρχισε να διαβάζει:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η άγνοια είναι δύναμη

Διά μέσου των ιστορικών χρόνων και προφανώς από το τέλος της Νεολιθικής εποχής, υπήρξαν στον κόσμο τρεις τάξεις: η Ανώτερη, η Μεσαία και η Κατώτερη. Έχουν υποδιαιρεθεί με πολλούς τρόπους, έχουν πάρει αμέτρητες διαφορετικές ονομασίες, και η αριθμητική τους αναλογία καθώς και οι σχέσεις μεταξύ τους ποικίλλουν

κατά καιρούς. Αλλά η βασική δομή της κοινωνίας δεν άλλαξε ποτέ. Ακόμα και ύστερα από τεράστιες εξεγέρσεις και φαινομενικά αμετάκλητες αλλαγές, η ίδια δομή αποκαθίσταται πάντα, ακριβώς όπως ένα γυροσκόπιο ξαναβρίσκει την ισορροπία του, όσο και αν το απομακρύνουν από τη μια πλευρά ή την άλλη.

Οι σκοποί αυτών των τριών ομάδων είναι εντελώς ασυμβίβαστοι...

Ο Γουίνστον σταμάτησε να διαβάσει, πιο πολύ για να χαρεί το γεγονός πως διάβαζε με άνεση και ασφάλεια. Ήταν μόνος: ούτε τηλεθόνη, κανένα αφτί στην κλειδαρότρυπα, καμιά νευρική παρόρμηση να κοιτάξει ανήσυχα πάνω από τον ώμο του ή να σκεπάσει τη σελίδα με το χέρι του. Το γλυκό καλοκαιριάτικο αεράκι τού χάιδευε το μάγουλο. Από κάπου μακριά έρχονταν αδύνατες φωνές παιδιών. Στο δωμάτιο δεν ακουγόταν άλλο από το χτύπο του ρολογιού. Χώθηκε πιο βαθιά στην πολυθρόνα και βόλεψε τα πόδια του μπροστά στο τζάκι. Αυτό ήταν ευτυχία, αιωνιότητα. Ξαφνικά, όπως κάνει κάποιος μ' ένα βιβλίο που ξέρει ότι θα το διαβάσει και θα το ξαναδιαβάσει ολόκληρο πολλές φορές, το άνοιξε σε άλλη σελίδα και βρέθηκε στο τρίτο κεφάλαιο. Συνέχισε το διάβασμα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο πόλεμος είναι ειρήνη

Η διαίρεση του κόσμου σε τρία μεγάλα υπερ-κράτη ήταν ένα γεγονός που είχε προβλεφτεί πριν από τα μισά του εικοστού αιώνα. Δύο από τις τρεις τωρινές δυνάμεις, η Ευρασία και η Ωκεανία, με την απορρόφηση της Ευρώπης από τη Ρωσία και της Βρετανικής Αυτοκρατορίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες, είχαν ήδη δημιουργηθεί. Η τρίτη, η Ανατολασία, προβλήθηκε σαν σαφής ενότητα ύστερα από συγκεχυμένους αγώνες μιας δεκαετίας. Τα σύνορα ανάμεσα στα τρία υπερ-κράτη σε μερικά μέρη είναι αυθαίρετα, σε άλλα κυμαίνονται ανάλογα με την έκβαση του πολέμου, αλλά γενικά

ακολουθούν τις γεωγραφικές γραμμές. Η Ευρασία περιλαμβάνει ολόκληρο το βόρειο τμήμα της ευρωπαϊκής και ασιατικής ηπείρου, από την Πορτογαλία ως τον Βερίγγειο Πορθμό. Η Ωκεανία περιλαμβάνει την Αμερική, τα νησιά του Ατλαντικού συμπεριλαμβανομένων και των Βρετανικών Νήσων, την Αυστραλία και το νότιο τμήμα της Αφρικής. Η Ανατολασία, μικρότερη και έχοντας ένα πιο ασαφές μέτωπο στη δύση, περιλαμβάνει την Κίνα και τις μεσημβρινές της χώρες, τα νησιά της Ιαπωνίας κι ένα μεγάλο αλλά ασταθές τμήμα της Μαντζουρίας, της Μογγολίας και του Θιβέτ.

Με τον ένα ή τον άλλο συνδυασμό, αυτά τα τρία υπερ-κράτη βρίσκονται μόνιμα σε εμπόλεμη κατάσταση μεταξύ τους εδώ και είκοσι πέντε χρόνια. Αυτός ο πόλεμος, πάντως, έπαψε πια να είναι ο άπελπις, μέχρις αφανισμού αγώνας των πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα. Είναι ένας αγώνας με περιορισμένους στόχους, μεταξύ αντιπάλων που δεν μπορούν να καταστρέψουν οι μεν τους δε, που δεν μάχονται για υλικούς λόγους και δεν τους χωρίζει καμιά αληθινή ιδεολογική αντίθεση. Αυτό δεν σημαίνει πως η διεξαγωγή του πολέμου ή η κρατούσα στάση απέναντι σ' αυτόν είναι λιγότερο αιματηρή ή πιο ιπποτική. Απεναντίας, η πολεμική υστερία είναι συνεχής και γενικευμένη σε όλες τις χώρες, και πράξεις όπως ο διασμός, η λεηλασία, η παιδοκτονία, ο εξανδραποδισμός των πληθυσμών, τα αντίποινα εναντίον των αιχμαλώτων που φτάνουν ως το σημείο να τους ρίχνουν σε βραστό νερό ή να τους θάβουν ζωντανούς, θεωρούνται φυσικές —όταν μάλιστα δεν τις διαπράττουν οι εχθροί, αλλά οι ίδιοι, θεωρούνται αξιέπαινες. Αλλά, ο πόλεμος, υπό τη φυσική του έννοια, απασχολεί πολύ λίγα πρόσωπα, που είναι κυρίως ειδικοί άριστα εκπαιδευμένοι, και προξενεί συγκριτικά μικρές απώλειες. Η μάχη, όταν γίνεται, διεξάγεται στα ακαθόριστα σύνορα που τη θέση τους ο μέσος άνθρωπος μόνο να μαντέψει μπορεί, ή γύρω από Πλωτά Οχυρά που φρουρούν τα στρατηγικά σημεία των θαλάσσιων οδών. Στα κέντρα, ο πόλεμος δεν σημαίνει παρά συνεχή έλλειψη καταναλωτικών αγαθών και ενίοτε την έκρηξη μιας τηλεκατευθυνόμενης βόμβας που μπορεί να προκαλέσει το θάνατο

μερικών δεκάδων θυμάτων. Ο πόλεμος, πράγματι, έχει αλλάξει χαρακτήρα. Για την ακρίβεια, έχει αλλάξει η τάξη της σπουδαιότητας των λόγων για τους οποίους διεξάγεται. Κίνητρα τα οποία υπήρχαν ήδη αλλά σε μικρό βαθμό στους μεγάλους πολέμους των αρχών του εικοστού αιώνα, σήμερα έχουν επικρατήσει, είναι αναγνωρισμένα, και ο πόλεμος συναρτάται προς αυτά και τα επηρεάζει.

Για να κατανοήσουμε τη φύση του τωρινού πολέμου — γιατί, παρά τους διαφορετικούς συνδυασμούς που κατά καιρούς διαδέχεται ο ένας τον άλλον, είναι ο ίδιος πόλεμος — πρέπει κατ' έσοχήν να συνειδητοποιήσουμε ότι είναι αδύνατο να είναι αποφασιστικός. Κανένα απ' τα τρία υπερ-κράτη δεν θα μπορούσε να ηττηθεί οριστικά, ακόμα και αν τα άλλα δύο ένωναν τις προσπάθειές τους προς τούτο. Οι δυνάμεις τους είναι ίσα μοιρασμένες, τα δε φυσικά οχυρά τους εξαιρετικά. Η Ευρασία προστατεύεται από τις απέραντες εκτάσεις της, η Ωκεανία από τα πλάτη του Ατλαντικού και του Ειρηνικού, και η Ανατολασία από τη γονιμότητα και την εργατικότητα των κατοίκων της. Κατά δεύτερο λόγο, από υλικής πλευράς, δεν υπάρχει πλέον λόγος για να πολεμήσουν. Με την επικράτηση της εσωτερικής οικονομίας όπου παραγωγή και κατανάλωση αλληλοκαλύπτονται, δεν υφίσταται πια ο αγώνας για τις αγορές, μια δηλαδή από τις κυριότερες αιτίες των προηγούμενων πολέμων, ενώ ο ανταγωνισμός για τις πρώτες ύλες δεν αποτελεί πια ζήτημα ζωής και θανάτου. Οπωσδήποτε, καθένα από τα τρία υπερ-κράτη είναι τόσο απέραντο, που μπορεί να βασίζεται στις δικές του δυνάμεις για την απόκτηση όλων σχεδόν των απαραίτητων υλών. Ο μόνος άμεσος οικονομικός σκοπός που έχει ένας πόλεμος, αφορά το εργατικό δυναμικό. Μεταξύ των συνόρων των τριών υπερ-κρατών και χωρίς να τελεί συνεχώς υπό την κατοχή ενός απ' αυτά, υπάρχει ένα τετράπλευρο που οι γωνίες του είναι στην Ταγγέρη, την Μπραζαβίλ, το Ντάρβιν και το Χονγκ Κονγκ, στο οποίο περιέχεται περίπου το ένα πέμπτο του πληθυσμού της γης. Ακριβώς για την κατοχή αυτών των πυκνοκατοικημένων περιοχών και για τον Βόρειο Πόλο βρίσκονται σε διαρκή πόλεμο οι τρεις δυνάμεις. Στην πράξη, κα-

μιά δύναμη δεν ελέγχει ολόκληρη την περιοχή που είναι η αιτία του πολέμου. Μερικά τμήματά της αλλάζουν κυρίους συνεχώς, και αυτό που υπαγορεύει τις ατελείωτες αλλαγές των συνδυασμών είναι η επιθυμία ν' αρπάξουν το ένα ή το άλλο κομμάτι αυτών των χωρών.

Όλα τα επίμαχα εδάφη περιέχουν πολύτιμα ορυκτά και μερικά παράγουν αξιόλογα φυτικά προϊόντα όπως το καουτσούκ, που οι χώρες με ψυχρότερο κλίμα είναι υποχρεωμένες να κατασκευάζουν με βιομηχανικά μέσα, πράγμα σχετικά δαπανηρό. Κυρίως, όμως, διαθέτουν ανεξάντλητο απόθεμα φτηνών εργατικών χεριών. Η δύναμη που ελέγχει την Ισημερινή Αφρική ή τις περιοχές της Μέσης Ανατολής, των Νοτίων Ινδιών ή της Ινδονησίας κατέχει αυτομάτως και εκατοντάδες εκατομμύρια χαμάληδων που εργάζονται σκληρά με μισθούς πείνας. Οι κάτοικοι αυτών των χωρών που τους έχουν υπαγάγει λίγο ως πολύ φανερά σε καθεστώς δουλείας, περνούν συνεχώς από τον ένα κατακτητή στον άλλον και χρησιμοποιούνται σαν δεδομένη ποσότητα κάρβουνου ή λαδιού, για να παράγουν περισσότερα πολεμοφόδια, να κατακτούν περισσότερα εδάφη και να ελέγχουν μεγαλύτερο εργατικό δυναμικό, ώστε να παράγουν περισσότερα όπλα, να κατακτούν περισσότερα εδάφη, και ούτω καθεξής επ' άπειρον. Σημειωτέον ότι ο αγώνας δεν ξεπερνά ποτέ τα όρια των επίμαχων περιοχών. Τα σύνορα της Ευρασίας μετακινούνται ανάμεσα στη λεκάνη του Κογκό και τα βόρεια παράλια της Μεσογείου. Τα νησιά του Ινδικού ωκεανού και του Ειρηνικού κυριεύονται διαδοχικά από την Ωκεανία και την Ανατολασία. Στη Μογγολία, η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην Ευρασία και την Ανατολασία δεν είναι ποτέ σταθερή. Γύρω από τον Βόρειο Πόλο και οι τρεις δυνάμεις διεκδικούν τεράστιες εκτάσεις εν πολλοίς ακατοίκητες. Αλλά ο βαθμός της ισχύος παραμένει πάντα ίσος, και το έδαφος που αποτελεί τον πυρήνα του κάθε υπερ-κράτους μένει πάντα απαραβίαστο. Επί πλέον, ο μόχθος των περί τον Ισημερινό λαών δεν είναι πραγματικά αναγκαίος για την παγκόσμια οικονομία. Δεν προσθέτει τίποτα στον πλούτο του κόσμου, αφού ό,τι παράγουν χρησιμοποιείται για πολεμικούς σκοπούς. Όταν εξαπολύουν έναν πόλεμο, είναι πάντα για να

βρεθούν σε καλύτερη θέση για να εξαπολύσουν έναν άλλο πόλεμο. Με το μόχθο τους οι υπόδουλοι λαοί επιταχύνουν το ρυθμό μιας συνεχούς εμπόλεμης κατάστασης. Όμως, και αν δεν υπήρχαν, η κοινωνική δομή και η διαδικασία που τη διατηρεί δεν θα ήταν ουσιαστικά διαφορετικές.

Ο αρχικός σκοπός του σύγχρονου πολέμου (σύμφωνα με τις αρχές της διπλής σκέψης, αυτόν τον σκοπό οι εγκέφαλοι του Εσωτερικού Κόμματος τον αναγνωρίζουν και ταυτόχρονα δεν τον αναγνωρίζουν) είναι να καταναλώνονται τα βιομηχανικά προϊόντα, χωρίς αντίστοιχη άνοδο του γενικού βιοτικού επιπέδου. Από το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, η βιομηχανική κοινωνία είχε πρόβλημα ως προς τη διάθεση του πλεονάσματος των καταναλωτικών αγαθών. Τώρα που λίγοι άνθρωποι έχουν αρκετή τροφή, αυτό το πρόβλημα δεν είναι επείγον και ίσως δεν θα γινόταν επείγον ακόμα και αν δεν ετίθετο σε λειτουργία καμιά τεχνητή διαδικασία καταστροφής. Ο κόσμος του σήμερα είναι ένας κόσμος γυμνός, πεινασμένος, κατεστραμμένος, εν συγκρίσει με τον προ του 1914 κόσμο, και, ακόμα πιο πολύ, εν συγκρίσει με το μέλλον που φαντάζονταν οι άνθρωποι αυτής της εποχής. Στις αρχές του εικοστού αιώνα, το όραμα μιας μελλοντικής κοινωνίας που θα ήταν απίστευτα πλούσια, άνετη, πειθαρχημένη και επαρκής, ένας κόσμος αστραφτερός από γυαλί, ατσάλι και κάτασπρο μπετόν, αποτελούσε μέρος της συνείδησης σχεδόν κάθε μορφωμένου ανθρώπου. Η επιστήμη και η τεχνολογία εξελίσσονταν ταχύτατα και φαινόταν φυσικό να υποθέτει κανείς πως θα συνέχιζαν να εξελίσσονται. Αυτό δεν έγινε και τούτο οφείλεται, αφ' ενός, στην ένδεια στην οποία οδήγησε μια μακρά σειρά πολέμων και επαναστάσεων, και, αφ' ετέρου, στο ότι η επιστημονική και η τεχνική πρόοδος βασίζονταν στην εμπειρική σκέψη που δεν μπορούσε να επιζήσει σε μια αυστηρά συγκροτημένη κοινωνία. Ο κόσμος είναι στο σύνολό του πιο πρωτόγονος σήμερα απ' ό,τι πριν από πενήντα χρόνια. Κάποιες υπανάπτυκτες περιοχές έχουν προοδεύσει, και διάφορα όργανα, που έχουν πάντα κάποια σχέση με τον πόλεμο και την αστυνόμευση, έχουν τελειοποιηθεί, αλλά τα πειρά-

ματα και οι εφευρέσεις σε μεγάλο ποσοστό σταμάτησαν. Επί πλέον οι καταστροφές του ατομικού πολέμου της δεκαετίας του πενήντα δεν επανορθώθηκαν ποτέ εντελώς. Εν τω μεταξύ, οι κίνδυνοι που αντιπροσωπεύει η μηχανή υφίστανται πάντα. Αφότου εμφανίστηκε για πρώτη φορά η μηχανή, έγινε φανερό σε όλους τους σκεπτόμενους ανθρώπους ότι η ανάγκη του ανθρώπινου μόχθου και, κατά συνέπεια, σε μεγάλο βαθμό, της ανθρώπινης ανισότητας, είχε εκλείψει. Αν η μηχανή χρησιμοποιόταν γι' αυτόν το σκοπό, η πείνα, η υπερεργασία, ο αναλφαβητισμός και η αρρώστια θα εξαφανίζονταν μέσα σε λίγες γενεές. Πραγματικά, χωρίς να έχει χρησιμοποιηθεί με τέτοια πρόθεση, με το να παράγει πλούτη που μερικές φορές ήταν αδύνατο να μη μοιραστούν, η μηχανή, με ένα είδος αυτόματης διαδικασίας, ανέβασε πολύ το βιοτικό επίπεδο του μέσου ανθρώπου, για μια περίοδο πενήντα χρόνων στο τέλος του δέκατου ένατου και στις αρχές του εικοστού αιώνα. Αλλά ήταν επίσης φανερό πως μια γενική αύξηση του πλούτου απειλούσε με καταστροφή — γιατί πραγματικά με μια έννοια ήταν καταστροφή — μια κοινωνία ιεραρχική. Σε έναν κόσμο όπου οι άνθρωποι θα δούλευαν λίγο, όπου ο καθένας θα είχε αρκετή τροφή, θα ζούσε σε σπίτι με λουτρό και ψυγείο, θα είχε δικό του αυτοκίνητο ή ακόμα και αεροπλάνο, η πιο φανερή και ίσως η πιο σημαντική μορφή της ανισότητας θα είχε κιόλας εξαφανιστεί. Αν γενικευόταν, ο πλούτος δεν θα παρείχε καμιά διάκριση. Αναμφίβολα, θα μπορούσε να φανταστεί κανείς μια κοινωνία όπου ο πλούτος, με την έννοια της ατομικής ιδιοκτησίας και της πολυτέλειας, θα μοιραζόταν ίσα, ενώ η δύναμη θα έμενε στα χέρια μιας μικρής προνομιούχας τάξης. Αλλά, στην πράξη, μια τέτοια κοινωνία δε θα μπορούσε να παραμείνει σταθερή για πολύ. Γιατί, αν όλοι απολάμβαναν με τον ίδιο τρόπο τις ανέσεις και την ασφάλεια, η αποβλακωμένη από τη φτώχεια μεγάλη μάζα των ανθρώπων θα μπορούσε να μορφωθεί και να μάθει να σκέφτεται για τον εαυτό της και όταν γινόταν αυτό, αργά ή γρήγορα αυτή η μάζα θα καταλάβαινε ότι η προνομιούχα μειοψηφία δεν είχε κανένα λόγο ύπαρξης και θα την έβγαζε από τη μέση. Με λίγα λόγια, μια ιεραρχική κοινωνία δεν

μπορούσε να σταθεί παρά μόνο βασισμένη στη φτώχεια και την άγνοια. Η επιστροφή στο αγροτικό παρελθόν — κάτι που είχαν οραματιστεί μερικοί στοχαστές των αρχών του εικοστού αιώνα — δεν ήταν πρακτική λύση. Ερχόταν σε σύγκρουση με την τάση προς βιομηχανοποίηση που είχε γίνει πια συνείδηση σε όλον τον κόσμο. Επί πλέον, αν μια περιοχή υστερούσε βιομηχανικά, θα ήταν αδύναμη από στρατιωτικής πλευράς και, επομένως, αντίπαλες και πιο προηγμένες χώρες θα την κατακτούσαν έμμεσα ή άμεσα.

Ούτε η διατήρηση των μαζών στη φτώχεια, με τον περιορισμό της παραγωγής αγαθών, ήταν ικανοποιητική λύση. Αυτή η λύση εφαρμόστηκε σε μεγάλη κλίμακα κατά το τελευταίο στάδιο του καπιταλισμού, χονδρικά τοποθετημένο μεταξύ 1920 και 1940. Άφησαν να τελεματωθεί η οικονομία πολλών χωρών, η γη εγκαταλείφθηκε ακαλλιέργητη, σταμάτησαν οι επενδύσεις, μεγάλες μάζες πληθυσμού εμποδίστηκαν να εργαστούν και φυτοζωούσαν με κρατικά επιδόματα. Αλλά και αυτή η κατάσταση έφερε τη στρατιωτική αδυναμία και, καθώς οι στερήσεις που επέβαλλε ήταν φανερό πως δεν ωφελούσαν σε τίποτα, προέκυψε αναπόφευκτα η αντίθεση. Το πρόβλημα ήταν πώς να συνεχιστεί η βιομηχανική παραγωγή χωρίς να αυξηθεί ο παγκόσμιος πλούτος. Τα προϊόντα έπρεπε να παράγονται, αλλά να μη διανέμονται. Στην πράξη, ο μόνος τρόπος για να το επιτύχουν αυτό, ήταν να κάνουν συνεχώς πόλεμο.

Ο πόλεμος κατ' ουσίαν είναι η καταστροφή, όχι απαραίτητα της ανθρώπινης ζωής, αλλά των προϊόντων του ανθρώπινου μόχθου. Ο πόλεμος είναι ο τρόπος με τον οποίον μπορούν να καταστραφούν, να διαλυθούν στη στρατόσφαιρα ή να βυθιστούν στα βάθη της θάλασσας υλικά, που αλλιώς θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να κάνουν τις μάζες να ζουν πιο άνετα και κατά συνέπεια να σκέφτονται περισσότερο απ' όσο είναι επιθυμητό. Ακόμα και όταν δεν καταστρέφεται το πολεμικό υλικό, η παραγωγή του είναι ένας εύκολος τρόπος να ξοδεύεται η εργατική δύναμη, χωρίς να δημιουργεί κάτι που να μπορεί να καταναλωθεί. Ένα Πλωτό Οχυρό, επί παραδείγματι, έχει δεσμεύσει για την κατασκευή του εργατικό δυναμικό που

θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να κατασκευαστούν μερικές εκατοντάδες φορτηγά πλοία. Η τελική του κατάληξη είναι να κριθεί απαρχαιωμένο και να το στείλουν στα παλιοσίδηρα, χωρίς να προσφέρει υλικό όφελος σε κανέναν, ενώ στη συνέχεια, με ακόμα μεγαλύτερη απασχόληση ενός τεράστιου εργατικού δυναμικού, αρχίζει η κατασκευή ενός άλλου Πλωτού Οχυρού. Κατά κανόνα, ο πόλεμος είναι πάντα οργανωμένος έτσι ώστε να καταβροχθίζει το πλεόνασμα που θα μπορούσε να υπάρχει αφού καλυφθούν οι στοιχειώδεις ανάγκες του πληθυσμού. Στην πράξη, υπολογίζουν τις απαραίτητες υλικές ανάγκες του πληθυσμού πάντα κάτω από το πραγματικό τους επίπεδο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη χρόνια έλλειψη του μισού των απαραίτητων για τη ζωή αγαθών· όμως αυτό θεωρείται πλεονέκτημα. Κρατούν όλον τον κόσμο, ακόμα και τις προνομιούχες τάξεις, κοντά στα όρια της φτώχειας, κατόπιν εσκεμμένης πολιτικής. Η γενική στέρηση αυξάνει τη σπουδαιότητα των μικρών προνομίων και έτσι μεγεθύνει τη διάκριση μεταξύ των ομάδων. Κατά τα πρότυπα των αρχών του εικοστού αιώνα, ακόμα και τα μέλη του Εσωτερικού Κόμματος ζουν με αυστηρό τρόπο ζωής που κυριαρχείται από την εργασία. Εν τω μεταξύ, οι μικρές πολυτέλειες που απολαμβάνουν — το μεγάλο τους καλοεπιπλωμένο διαμέρισμα, το καλύτερο ύφασμα των ρούχων τους, η καλύτερη ποιότητα της τροφής, του καπνού και του ποτού, οι δυο τρεις υπηρέτες τους, το ιδιωτικό αυτοκίνητο ή το ελικόπτερο, τους εντάσσουν σ' έναν κόσμο διαφορετικό από ένα μέλος του Εξωτερικού Κόμματος. Και τα μέλη του Εξωτερικού Κόμματος έχουν παρόμοια πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τις απόκληρες μάζες που ονομάζουμε «προλεταριάτο». Η κοινωνική ατμόσφαιρα είναι όμοια με πολιορκημένης πόλης, όπου το να κατέχεις λίγο αλογίσιο κρέας σηματοδοτεί τη διαφορά μεταξύ φτώχειας και πλούτου. Την ίδια στιγμή, η συναίσθηση της εμπόλεμης κατάστασης και, κατά συνέπεια, του κινδύνου κάνει ώστε η παράδοση όλης της εξουσίας σε μια μικρή κάστα να φαίνεται σαν κατάσταση φυσική και αναπόφευκτη για την επιβίωση.

Ο πόλεμος, όπως θα δούμε, όχι μόνο πραγματοποιεί τις α-

παραίτητες καταστροφές, αλλά τις πραγματοποιεί με τρόπο ψυχολογικά αποδεκτό. Κατά πρώτον, θα ήταν πολύ απλό να σπαταληθεί το πλεόνασμα του μόχθου των ανθρώπων χτίζοντας ναούς και πυραμίδες, ανοίγοντας λάκκους και γεμίζοντάς τους πάλι, ή ακόμα παράγοντας μεγάλες ποσότητες αγαθών και βάζοντάς τους έπειτα φωτιά. Αλλά κάτι τέτοιο θα ήταν αρκετό για την οικονομική και όχι για τη συναισθηματική βάση μιας ιεραρχικής κοινωνίας. Αυτό που ενδιαφέρει εδώ δεν είναι το ηθικό των μαζών, των οποίων η στάση δεν έχει καμιά βαρύτητα — αρκεί να συνεχίζουν να εργάζονται —, αλλά το ηθικό του ίδιου του Κόμματος. Ακόμα και από το πιο ασήμαντο μέλος του Κόμματος ζητούν να είναι ικανός, εργατικός και ακόμα ευφυής σε περιορισμένα όρια. Είναι όμως επίσης απαραίτητο να είναι ένας εύπιστος αδαής φανατικός με κύρια χαρακτηριστικά του το φόβο, το μίσος, τη χαμέρπεια και την οργιώδη θριαμβολογία. Με άλλα λόγια, πρέπει να έχει τη νοοτροπία που είναι απαραίτητη στην εμπόλεμη κατάσταση. Δεν έχει σημασία αν γίνεται πραγματικά πόλεμος και, αφού δεν είναι δυνατόν να υπάρξει καμιά αποφασιστική νίκη, δεν έχει σημασία η καλή ή κακή έκβαση του πολέμου. Το απαραίτητο είναι να υπάρχει η εμπόλεμη κατάσταση. Η συστηματοποίηση της νοημοσύνης που απαιτεί το Κόμμα από τα μέλη του, και που επιτυγχάνει πιο εύκολα σε μια ατμόσφαιρα πολέμου, είναι τώρα σχεδόν παγκόσμια, αλλά παρατηρείται όλο και πιο έντονα όσο ψηλότερα ανεβαίνει κανείς στην κοινωνική κλίμακα. Πράγματι, ακριβώς στο Εσωτερικό Κόμμα, η πολεμική υστερία και το μίσος για τον εχθρό είναι πιο δυνατά απ' ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη τάξη. Για ένα μέλος του Εσωτερικού Κόμματος σε διοικητική θέση, είναι συχνά απαραίτητο να ξέρει ότι η τάδε ή η δείνα παράγραφος από τα πολεμικά νέα είναι ψευδής και, ακόμα, συχνά μπορεί να είναι εν γνώσει του ότι όλη αυτή η ιστορία του πολέμου είναι πλαστή, ότι δηλαδή ή δεν γίνεται κανένας πόλεμος ή τα αίτια για τα οποία υποτίθεται ότι έγινε είναι εντελώς διαφορετικά από τα πραγματικά: αυτή όμως η γνώση εξουδετερώνεται εύκολα με την τεχνική της διπλής σκέψης. Στο μεταξύ, κανενός μέλους του Εσωτε-

ρικού Κόμματος δεν κλονίζεται ουδ' επί στιγμήν η μυστική πεποίθηση ότι ο πόλεμος είναι πραγματικός και ότι θα αποβεί νικηφόρος, αφήνοντας την Ωκεανία αδιαφιλονίκητο κυρίαρχο ολόκληρου του κόσμου.

Όλα τα μέλη του Εσωτερικού Κόμματος πιστεύουν σ' αυτήν την επερχόμενη κατάκτηση σαν σε άρθρο πίστης. Θα πραγματοποιηθεί ή με βαθμιαία κατάκτηση όλο και περισσότερων εδαφών — πράγμα που θα επιτρέψει τη δημιουργία μιας δύναμης συντριπτικής υπεροχής — ή με την ανακάλυψη ενός καινούριου και ακαταμάχητου από τον οιονδήποτε όπλου. Η έρευνα για νέα όπλα συνεχίζεται ασταμάτητα και αποτελεί μια από τις λίγες δραστηριότητες που έχουν απομείνει και στις οποίες μπορούν να βρουν διέξοδο το εφευρετικό ή το κερδοσκοπικό πνεύμα. Σήμερα, η επιστήμη, με την παλαιά σημασία της λέξης, έχει πάψει σχεδόν να υπάρχει στην Ωκεανία. Στη Νέα Ομιλία δεν υπάρχει λέξη για την «Επιστήμη». Η εμπειρική μέθοδος σκέψης, βάση όλων των επιστημονικών επιτευγμάτων του παρελθόντος, αντιτίθεται προς τις πλέον βασικές αρχές του ΑΓΓΣΟΣ. Και αυτή ακόμα η τεχνολογική πρόοδος πραγματοποιείται μόνον όταν τα προϊόντα της μπορούν να χρησιμεύσουν με κάποιον τρόπο για την περιστολή της ανθρώπινης ελευθερίας. Σε όλες τις εφαρμοσμένες τέχνες, ο κόσμος ή παραμένει στάσιμος ή οπισθοδρομεί. Τα χωράφια καλλιεργούνται με αλέτρια που τα σέρνουν άλογα, ενώ τα βιβλία γράφονται από μηχανές. Αλλά σε θέματα ζωτικής σημασίας, δηλαδή στον πόλεμο και στην αστυνόμευση, η εμπειρική μέθοδος ενθαρρύνεται ακόμα, ή τουλάχιστον είναι ανεκτή. Οι δύο στόχοι του Κόμματος είναι να κατακτήσει ολόκληρη την επιφάνεια της γης και να εξαλείψει διά παντός κάθε δυνατότητα για ανεξάρτητη σκέψη. Επομένως, δύο είναι τα μεγάλα προβλήματα που έχει επιφορτιστεί να λύσει το Κόμμα. Το ένα είναι πώς να ανακαλύψει τι σκέφτεται ένας άλλος άνθρωπος (παρά τη θέληση του τελευταίου) και το άλλο είναι πώς να σκοτώσει σε λίγα δευτερόλεπτα μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους απροειδοποίητα. Όσο η επιστημονική έρευνα συνεχίζεται, αυτός είναι κύριος

στόχος της. Ο σημερινός επιστήμονας είναι είτε ένα κράμα ψυχολόγου και ανακριτή, που μελετάει με εξαιρετική ακρίβεια το νόημα των εκφράσεων του προσώπου, των χειρονομιών και του τόνου της φωνής και δοκιμάζει τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει η χρήση των ναρκωτικών, των θεραπευτικών σοκ, της ύπνωσης και των σωματικών βασανιστηρίων για να αποσπάσει κανείς την αλήθεια, είτε είναι χημικός, φυσικός ή βιολόγος που ενδιαφέρεται μόνο για εκείνους τους κλάδους της ειδικότητάς του που έχουν σχέση με την αφαίρεση της ζωής. Στα απέραντα εργαστήρια του Υπουργείου Ειρήνης και στους πειραματικούς σταθμούς τούς κρυμμένους στα δάση της Βραζιλίας ή στην έρημο της Αυστραλίας ή στα χαμένα νησιά της Ανταρκτικής, οι ομάδες των ειδικών δουλεύουν ακάματα. Μερικοί ασχολούνται με την κατάρτιση σχεδίων για μελλοντικούς πολέμους· άλλοι εφευρίσκουν ολοένα και μεγαλύτερες κατευθυνόμενες βόμβες, ολοένα και ισχυρότερες εκρηκτικές ύλες, ολοένα και πιο αδιαπέραστες θωρακίσεις· άλλοι ερευνούν για νέα, πιο θανατηφόρα αέρια ή για διαλυτά δηλητήρια που μπορούν να παραχθούν σε ποσότητες ικανές να καταστρέψουν την πανίδα ολόκληρων ηπείρων, ή για την καλλιέργεια μικροβίων που να μπορούν να αντισταθούν σε όλα τα πιθανά αντισώματα· άλλοι αγωνίζονται για την κατασκευή ενός οχήματος που θα μπορούσε να κυκλοφορεί κάτω από τη γη, όπως ένα υποβρύχιο κάτω από το νερό, ή ενός αεροπλάνου που να κινείται με τον αέρα, όπως το ιστιοφόρο. Άλλοι διερευνούν περισσότερο μακρινές δυνατότητες, όπως τη συγκέντρωση ηλιακών ακτίνων σε φακούς που θα αιωρούνται σε απόσταση χιλιάδων χιλιομέτρων μέσα στο διάστημα, ή ακόμα την πρόκληση τεχνητών σεισμών και πλημμυρών επενεργώντας στη θερμότητα του κέντρου της γης.

Όμως, κανένα από αυτά τα σχέδια δεν φτάνει ποτέ στην πραγμάτωσή του και κανένα από τα τρία υπερ-κράτη δεν κερδίζει ποτέ κανένα σημαντικό πλεονέκτημα απέναντι στα άλλα. Το πιο αξιοσημείωτο όλων είναι πως οι τρεις δυνάμεις, με την ατομική βόμβα, κατέχουν ήδη ένα όπλο πολύ πιο ισχυρό απ' όλα όσα προσπα-

θούν ν' ανακαλύψουν με τις έρευνές τους. Παρ' ότi — κατά τη συνήθειά του — το Κόμμα διεκδικεί την τιμή αυτής της εφεύρεσης, οι ατομικές βόμβες πρωτοεμφανίστηκαν στη δεκαετία του 1940 και για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλη κλίμακα περίπου δέκα χρόνια αργότερα. Εκείνη την εποχή ρίχτηκαν μερικές εκατοντάδες βόμβες στα βιομηχανικά κέντρα, ιδίως στην Ευρωπαϊκή Ρωσία, στη Δυτική Ευρώπη και στη Βόρειο Αμερική. Σκοπός ήταν να πείσουν τις ιθύνουσες ομάδες όλων των κρατών πως μερικές ατομικές βόμβες ακόμα θα έφερναν το τέλος της οργανωμένης κοινωνίας και, επομένως, και της δικής τους ισχύος. Έκτοτε, παρ' όλο που δεν υπήρξε καμιά επίσημη συμφωνία, ούτε καν υπαινικτικά, δεν εξαπολύθηκαν άλλες βόμβες. Οι τρεις δυνάμεις απλώς εξακολουθούν να παράγουν ατομικές βόμβες και να τις αποθηκεύουν, περιμένοντας την αποφασιστική ευκαιρία που όλοι πιστεύουν πως αργά ή γρήγορα θα έρθει. Εν τω μεταξύ, η τέχνη του πολέμου έμεινε στάσιμη για τριάντα ή σαράντα χρόνια. Τα ελικόπτερα χρησιμοποιούνται περισσότερο από πριν, τα βομβαρδιστικά αεροπλάνα έχουν υποσκελιστεί από αυτοπροωθούμενα βλήματα και το εύθραυστο κινητό πολεμικό πλοίο αντικαταστάθηκε από το Πλωτό Οχυρό, που είναι σχεδόν αβύθιστο. Κατά τ' άλλα όμως δεν σημειώθηκε μεγάλη εξέλιξη. Το ταγκ, το υποβρύχιο, η τορπίλη, το πολυβόλο, ακόμα και το τουφέκι και η χειροβομβίδα, παραμένουν εν χρήση. Και παρά τις ατελείωτες σφαγές που ανακοινώνουν ο Τύπος και η τηλεόραση, οι απελπισμένες μάχες των παλαιών πολέμων, όπου εκατοντάδες χιλιάδες, ακόμα και εκατομμύρια ανθρώπων, σκοτώνονταν μέσα σε λίγες εβδομάδες, δεν επαναλήφθηκαν ποτέ.

Κανένα από τα τρία υπερ-κράτη δεν επιχειρεί έναν ελιγμό που θα είχε σαν συνέπεια μια σοβαρή ήττα. Όταν οργανώνεται μια μεγάλη επιχείρηση, πρόκειται συνήθως για αιφνιδιαστική επίθεση ενάντια σε έναν σύμμαχο. Η στρατηγική που και οι τρεις δυνάμεις ακολουθούν, ή προσποιούνται πως ακολουθούν, είναι η ίδια. Το σχέδιο είναι, συνδυάζοντας συγκρούσεις, διαπραγματεύσεις και προδοτικές ενέργειες στην κατάλληλη στιγμή, να δημιουργήσουν μια ζώ-

νη βάσεων που να περικυκλώνει εντελώς ένα αντίπαλο κράτος, μετά να υπογράφουν συμφωνία ειρήνης μ' αυτό, και να διατηρούν ειρηνικές σχέσεις μαζί του όσο καιρό χρειάζεται για να αποκοιμίσουν κάθε υποψία. Εν τω μεταξύ, συγκεντρώνονται σε όλα τα στρατηγικά σημεία ρουκέτες φορτωμένες με ατομικές βόμβες. Τελικά, θα πυροδοτηθούν όλες ταυτόχρονα, με αποτελέσματα τόσο καταστροφικά, που δεν θα μπορούν να υπάρξουν αντίποινα. Τότε, θα είναι ο καιρός κατάλληλος να συνάψουν σύμφωνο ειρήνης με την άλλη δύναμη που θα έχει απομείνει, ενώ θα προετοιμάζονται για καινούρια επίθεση. Περιττό να ειπωθεί ότι αυτό το σχέδιο είναι απλώς ένα απραγματοποίητο όνειρο. Επί πλέον, δεν γίνεται ποτέ καμιά μάχη, εκτός από τις επίμαχες περιοχές γύρω από τον Ισημερινό και τον Πόλο. Δεν γίνεται ποτέ καμιά εισβολή από εχθρικό έδαφος. Αυτό εξηγεί και το γεγονός πως σε μερικά μέρη τα σύνορα μεταξύ των υπερ-κρατών είναι αυθαίρετα. Η Ευρασία, για παράδειγμα, θα μπορούσε εύκολα να κατακτήσει τις Βρετανικές Νήσους που, γεωγραφικά, αποτελούν μέρος της Ευρώπης. Από το άλλο μέρος, η Ωκεανία θα μπορούσε να επεκτείνει τα σύνορά της μέχρι τον Ρήνο ή ακόμα μέχρι τον Βιστούλα. Αυτό, όμως, θα παραβίαζε την αρχή της πολιτισμικής ακεραιότητας, που, αν και δεν έχει ποτέ διατυπωθεί, την ακολουθούν και οι τρεις πλευρές. Αν η Ωκεανία κατακτούσε τις περιοχές που κάποτε ήταν γνωστές ως Γαλλία και Γερμανία, θα έπρεπε ή να εξοντώσει ολόκληρο τον πληθυσμό, πράγμα πολύ δύσκολο, ή να αφομοιώσει έναν πληθυσμό εκατό περίπου εκατομμυρίων, ο οποίος ως προς την τεχνική ανάπτυξη βρίσκεται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με την Ωκεανία. Και για τα τρία υπερ-κράτη το πρόβλημα είναι το ίδιο. Είναι απολύτως αναγκαίο για τη δομή τους να μην υπάρχει καμιά επαφή με τους ξένους, εκτός, σε περιορισμένο βαθμό, από τους αιχμαλώτους πολέμου και τους έγχρωμους σκλάβους. Ακόμα και ο εκάστοτε επίσημος σύμμαχος αντιμετωπίζεται με τη μεγαλύτερη υποψία. Στο μέσο πολίτη της Ωκεανίας δεν επιτρέπεται να κοιτάξει έναν πολίτη της Ευρασίας ή της Ανατολολασίας — εκτός βέβαια από τους αιχμαλώτους πολέμου — και του

απαγορεύεται η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Αν ποτέ του επιτρεπόταν η επαφή με ξένους, θα ανακάλυπτε ότι είναι πλάσματα σαν και αυτόν, και ότι τα περισσότερα που του έχουν πει γι' αυτούς είναι ψέματα. Ο σφραγισμένος κόσμος, μέσα στον οποίον ζει, θα έσπαζε, και ο φόβος, το μίσος και η βεβαιότητα ότι έχει δίκιο, αισθήματα που πάνω τους βασίζεται το ηθικό του, ίσως εξαφανίζονταν. Κατά συνέπεια, όλες οι πλευρές έχουν παραδεχτεί ότι, όσο συχνά και αν αλλάζουν χέρια, σε περιοχές σαν την Περσία, την Αίγυπτο, την Ιάβα ή την Κεϋλάνη, τα βασικά σύνορα δεν πρέπει ποτέ να παραβιαστούν παρά μόνο από βόμβες.

Υπόστρωμα όλων αυτών είναι ένα γεγονός για το οποίο δεν έγινε ποτέ λόγος δημόσια, αλλά είναι σιωπηρά παραδεκτό και εμπνέει τη διαγωγή όλων: το ότι οι συνθήκες της ζωής και στα τρία υπερ-κράτη είναι κατά μέγα μέρος όμοιες. Στην Ωκεανία, η φιλοσοφία που επικρατεί λέγεται ΑΓΓΣΟΣ, στην Ευρασία Νεομπολσεβικισμός και στην Ανατολασία προσδιορίζεται με μια κινέζικη ονομασία που συνήθως μεταφράζεται Θανατολατρία, αλλά που θα μπορούσε ν' αποδοθεί καλύτερα σαν Εξάλειψη του Εγώ. Στον πολίτη της Ωκεανίας δεν επιτρέπουν να γνωρίζει τίποτα για τις αρχές των δύο άλλων φιλοσοφιών, αλλά του διδάσκουν να τις απεχθάνεται και να τις απορρίπτει σαν προσβολές κατά της ηθικής και του κοινού νου. Στην πραγματικότητα, οι τρεις φιλοσοφίες μόλις και μετά βίας ξεχωρίζουν η μία από την άλλη, ενώ τα κοινωνικά συστήματα που υποστηρίζουν δεν ξεχωρίζουν καθόλου. Όλα έχουν την ίδια δομή της πυραμίδας, την ίδια λατρεία του ημίθεου αρχηγού, το ίδιο οικονομικό σύστημα, που η αιτία και ο σκοπός της ύπαρξής του είναι ο συνεχής πόλεμος. Κατά συνέπεια, οι τρεις υπερδυνάμεις όχι μόνο δεν μπορούν να κατακτήσουν η μία την άλλη, αλλά και δεν θα κέρδιζαν τίποτα, αν το έκαναν. Απεναντίας, όσο συνεχίζουν να βρίσκονται σε σύγκρουση, υποστηρίζουν η μια την άλλη σαν τρία δεμάτια στάρι. Και, ως συνήθως, οι ιθύνουσες ομάδες και των τριών δυνάμεων ξέρουν και ταυτόχρονα δεν ξέρουν τι κάνουν. Η ζωή τους είναι αφιερωμένη στην κατάκτηση του κόσμου, αλλά παράλληλα ξέρουν

ότι είναι απαραίτητο ο πόλεμος να συνεχιστεί επ' άπειρον και χωρίς νικητή. Στο μεταξύ, το γεγονός ότι δεν υπάρχει κίνδυνος κατάκτησης κάνει δυνατή την άρνηση της πραγματικότητας, που είναι το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ΑΓΓΣΟΣ και των αντιπάλων συστημάτων σκέψης. Εδώ είναι απαραίτητο να επαναλάβουμε αυτό που ειπώθηκε και πριν, ότι με το να έχει γίνει συνεχής, ο πόλεμος μετέβαλε θεμελιωδώς χαρακτήρα.

Στο παρελθόν, ένας πόλεμος, σχεδόν εξ ορισμού, ήταν κάτι που αργά ή γρήγορα τελειώνει, συνήθως με μια αποφασιστική νίκη ή ήττα. Ακόμα, στα παλιά χρόνια, ο πόλεμος ήταν ένα μέσον — από τα κυριότερα — με το οποίο οι ανθρώπινες κοινωνίες διατηρούσαν επαφή με τη φυσική πραγματικότητα. Όλοι οι αρχηγοί, σε όλες τις εποχές, προσπάθησαν να επιβάλουν στους οπαδούς τους μια ψευδή περί κόσμου άποψη, αλλά δεν μπορούσαν να ενθαρρύνουν καμιά ψευδαίσθηση που θα ελάττωνε τη στρατιωτική δραστηριότητα. Όσο η ήττα σήμαινε απώλεια της ανεξαρτησίας ή κάποιο άλλο ανεπιθύμητο αποτέλεσμα, οι προφυλάξεις για να αντιμετωπιστεί έπρεπε να είναι σοβαρές. Τα φυσικά γεγονότα ήταν αδύνατον ν' αγνοηθούν. Στη φιλοσοφία, στη θρησκεία, στην ηθική ή στην πολιτική, δύο και δύο μπορεί να κάνουν πέντε, αλλά, όταν κάποιος σχεδίαζε ένα όπλο ή ένα αεροπλάνο, έπρεπε να κάνουν τέσσερα. Τα ανίσχυρα κράτη αργά ή γρήγορα πάντα τα κατακτούν, και ο αγώνας για την αυτάρκεια δεν συμβαδίζει με τις ψευδαισθήσεις. Επί πλέον, για να είναι αυτάρκεις, έπρεπε να μπορούν να διδάσκονται από το παρελθόν, πράγμα που σήμαινε ότι έπρεπε να έχουν μια απόλυτα ακριβή ιδέα για το τι συνέβη στο παρελθόν. Βέβαια, οι εφημερίδες και τα ιστορικά βιβλία παρουσίαζαν πάντα μια ωραιοποιημένη και υποκειμενική άποψη των πραγμάτων, αλλά το είδος της παραποίησης που γίνεται τώρα, ήταν κάτι αδύνατον τότε. Ο πόλεμος ήταν μια σίγουρη προστασία της λογικής, και, όσο αφορούσε τις άρχουσες τάξεις, ήταν ίσως η πιο σημαντική, η πιο σίγουρη προστασία. Όσο οι πόλεμοι μπορούσαν να κερδηθούν ή να χαθούν, καμιά άρχουσα τάξη δεν μπορούσε να είναι εντελώς ανεύθυνη.

Όταν όμως ο πόλεμος γίνεται κυριολεκτικά αδιάκοπος, παύει ταυτόχρονα να είναι επικίνδυνος. Όταν ο πόλεμος είναι συνεχής, δεν υπάρχει αυτό που λέγεται μιλιταριστική αναγκαιότητα. Η τεχνική πρόοδος μπορεί να σταματήσει, μπορούν να αρνηθούν ή να παραλείψουν και τα πιο χειροπιαστά γεγονότα. Όπως είδαμε, οι έρευνες, που θα μπορούσαν να ονομαστούν επιστημονικές, συνεχίζονται για πολεμικούς σκοπούς, αλλά βασικά ανήκουν στο χώρο του ονείρου, και η αποτυχία τους να αποδώσουν αποτελέσματα δεν έχει σημασία. Η δύναμη, ακόμα και η στρατιωτική, δεν χρειάζεται πια. Στην Ωκεανία τίποτα δεν είναι απαραίτητο εκτός από την Αστυνομία της Σκέψης. Αφ' ης στιγμής καθένα από τα τρία υπερ-κράτη είναι ακατανίκητο, είναι και ένας κόσμος ξεχωριστός όπου μπορεί να εφαρμοστεί, με απόλυτη σιγουριά, σχεδόν οποιαδήποτε διαστροφή της σκέψης. Η πραγματικότητα δεν ασκεί την πίεσή της παρά μόνο μέσα από τις ανάγκες της καθημερινής ζωής — την ανάγκη να φάει κανείς και να πιει, να στεγαστεί και να ντυθεί, ν' αποφύγει να καταπιεί δηλητήριο ή να πέσει από το παράθυρο του τελευταίου ορόφου και να τσακιστεί, και τα λοιπά. Υπάρχει, βέβαια, ακόμα μια διάκριση ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο, ανάμεσα στην ευχαρίστηση και τον φυσικό πόνο, αλλά αυτό είναι όλο. Αποκομμένοι από τον εξωτερικό κόσμο και το παρελθόν, ο πολίτης της Ωκεανίας είναι σαν ένας άνθρωπος στο διάστημα, που δεν έχει προσανατολισμό, που δεν μπορεί να ξέρει πώς να πάει προς τα επάνω και πώς προς τα κάτω. Οι διοικούντες ένα τέτοιο κράτος είναι απολυταρχικοί, πιο πολύ και απ' ό,τι θα μπορούσαν να είναι οι Φαραώ ή οι Καίσαρες. Είναι υποχρεωμένοι να μην αφήσουν οπαδούς τους να πεθάνουν της πείνας σε τόσο μεγάλο αριθμό που να είναι ανάρμοστο, και είναι υποχρεωμένοι να παραμείνουν στο ίδιο χαμηλό επίπεδο στρατιωτικής τεχνικής με τους αντιπάλους τους. Από τη στιγμή όμως που θα επιτύχουν αυτό το μίνιμουμ, μπορούν να παραμορφώσουν την πραγματικότητα και να της δώσουν όποια μορφή προτιμούν.

Ο πόλεμος, λοιπόν, κρινόμενος κατά τα πρότυπα των προηγούμενων πολέμων, δεν είναι παρά μια απάτη. Μοιάζει με τις

μάχες των μηρυκαστικών ζώων που τα κέρατά τους είναι έτσι φυτρωμένα, ώστε δεν μπορούν να αλληλοχτυπηθούν. Όμως, μολονότι εξωπραγματικό, δεν είναι κάτι χωρίς σημασία. Καταβροχθίζει το πλεόνασμα των καταναλωτικών αγαθών και βοηθά να διατηρηθεί η ειδική διανοητική ατμόσφαιρα που χρειάζεται μια ιεραρχική κοινωνία. Ο πόλεμος, όπως θα δούμε, είναι τώρα καθαρά εσωτερική υπόθεση. Στο παρελθόν, οι ιθύνουσες ομάδες όλων των χωρών, παρ' όλο που μπορούσαν να αναγνωρίσουν το κοινό τους συμφέρον και επομένως να περιορίσουν την καταστροφικότητα του πολέμου, μάχονταν μεταξύ τους, και ο νικητής λεηλατούσε τον νικημένο. Σήμερα, δεν μάχονται καθόλου μεταξύ τους. Ο πόλεμος διεξάγεται από κάθε άρχουσα τάξη εναντίον των υποτελών της και ο αντικειμενικός σκοπός του δεν είναι η εδαφική κατάκτηση ή η άμυνα, αλλά το να διατηρηθεί άθικτη η κοινωνική δομή. Η ίδια η λέξη «πόλεμος», επομένως, είναι λάθος. Ίσως θα ήταν σωστό αν λέγαμε πως, με το να είναι συνεχής, ο πόλεμος έπαψε να υπάρχει. Η ιδιαίτερη πίσση που ασκούσε στους ανθρώπους από τη Νεολιθική εποχή μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα, εξαφανίστηκε και αντικαταστάθηκε από κάτι εντελώς διαφορετικό. Το αποτέλεσμα θα ήταν ακριβώς το ίδιο, αν τα τρία υπερ-κράτη, αντί να μάχονται μεταξύ τους, συμφωνούσαν να ζουν σε διαρκή ειρήνη, το καθένα απαραβίαστο μέσα στα σύνορά του. Σ' αυτή την περίπτωση, το καθένα θα ήταν και πάλι ένας κλειστός κόσμος απαλλαγμένος για πάντα από την επιρροή εξωτερικού κινδύνου. Μια ειρήνη πραγματικά διαρκής θα ήταν ό,τι και ένας διαρκής πόλεμος. Αυτό — μολονότι η μεγάλη πλειοψηφία του Κόμματος το καταλαβαίνει μόνο στη στενότερή του έννοια — είναι το βαθύτερο νόημα του συνθήματος του Κόμματος Ο Πόλεμος είναι Ειρήνη.

Ο Γουίνστον σταμάτησε για λίγο το διάβασμα. Από κάπου μακριά ακούστηκε η έκρηξη μιας βόμβας. Το αίσθημα της ευτυχίας που ένιωθε με το να είναι μόνος με το απαγορευμένο βιβλίο σ' ένα δωμάτιο χωρίς τηλεοθόνη, δεν είχε περάσει. Η μοναξιά και η ασφά-

λεια ήταν φυσικά συναισθήματα, ανακατεμένα κάπως με τη σωματική κούραση που ένιωθε, την απαλότητα της πολυθρόνας, το χάδι που του έστελνε από το παράθυρο το απαλό αεράκι και παιχνιδιζε στο μάγουλό του.

Το βιβλίο τον γοήτευε ή, για την ακρίβεια, τον καθησύχαζε. Υπό μία έννοια, δεν του είπε τίποτα καινούριο, αλλά αυτό ήταν μέρος της γοητείας του. Το βιβλίο έλεγε ό,τι θα έλεγε και ο ίδιος αν μπορούσε να βάλει σε τάξη τις σκορπισμένες σκέψεις του. Ήταν το γέννημα ενός μυαλού που έμοιαζε με το δικό του, αλλά αυτό ήταν πολύ πιο δυνατό, πιο συστηματικό, λιγότερο φοβισμένο. Τα καλύτερα βιβλία, σκέφτηκε, είναι εκείνα που σου λένε αυτό που ήδη ξέρεις. Είχε γυρίσει πίσω στο πρώτο κεφάλαιο, όταν άκουσε τα βήματα της Τζούλιας στη σκάλα και σηκώθηκε για να την υποδεχτεί. Εκείνη άφησε την καφετιά τσάντα της με τα εργαλεία και ρίχτηκε στην αγκαλιά του. Είχαν να ιδωθούν πάνω από μια βδομάδα.

«Έχω το βιβλίο», είπε όταν χωρίστηκαν.

«Αλήθεια; Ωραία», είπε εκείνη, χωρίς πολύ ενδιαφέρον, και, σχεδόν αμέσως, γονάτισε δίπλα στην γκαζιέρα να φτιάξει καφέ.

Δεν ξαναμίλησαν για το θέμα, παρά ύστερα από μισή ώρα αφού είχαν ξαπλώσει στο κρεβάτι. Το δειλινό ήταν δροσερό όσο χρειαζόταν για να σκεπαστούν με την κουβέρτα. Από κάτω ερχόταν ο γνώριμος ήχος του τραγουδιού και το κροτάλισμα από τα τσόκαρα στα πλακάκια. Η γυναίκα με τα κόκκινα χέρια που είχε δει ο Γουίνστον, εκείνη την πρώτη μέρα, λες και είχε κατασκηνώσει στην αυλή.

Έμοιαζε να πηγαινοέρχεται όλη μέρα ανάμεσα στον κουβά και το σχοινί. Ή θα είχε κλειστό το στόμα της με τα μανταλάκια ή θα ξεσπούσε σ' ένα λάγνο τραγούδι. Η Τζούλια είχε ξαπλώσει στο πλάι και φαινόταν κιόλας έτοιμη ν' αποκοιμηθεί. Ο Γουίνστον έσκυψε να πάρει το βιβλίο από το πάτωμα και ανακάθισε ακουμπώντας στη ράχη του κρεβατιού.

«Πρέπει να το διαβάσουμε», της είπε. «Και συ. Όλα τα μέλη της Αδελφότητας πρέπει να το διαβάσουν».

«Διάβασέ το εσύ», του είπε εκείνη με κλειστά τα μάτια. «Διάβασέ το δυνατά. Έτσι είναι καλύτερα. Έτσι θα μπορείς να μου το εξηγήεις καθώς θα προχωράς».

Το ρολόι έδειχνε έξι. Είχαν στη διάθεσή τους τρεις τέσσερις ώρες. Ο Γουίνστον στήριξε το βιβλίο στα γόνατά του και άρχισε να διαβάσει:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η άγνοια είναι δύναμη

Διά μέσου των ιστορικών χρόνων και προφανώς από το τέλος της Νεολιθικής εποχής, υπήρξαν στον κόσμο τρεις τάξεις: η Ανώτερη, η Μεσαία και η Κατώτερη. Έχουν υποδιαιρεθεί με πολλούς τρόπους, έχουν πάρει αμέτρητες διαφορετικές ονομασίες, και η αριθμητική τους αναλογία καθώς και οι σχέσεις μεταξύ τους ποικίλλουν κατά καιρούς. Αλλά η βασική δομή της κοινωνίας δεν άλλαξε ποτέ. Ακόμα και ύστερα από τεράστιες εξεγέρσεις και φαινομενικά αμετάκλητες αλλαγές, η ίδια δομή αποκαθίσταται πάντα, ακριβώς όπως ένα γυροσκοπιο ξαναβρίσκει την ισορροπία του, όσο και αν το απομακρύνουν από τη μια πλευρά ή την άλλη.

«Τζούλια, είσαι ξύπνια;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Ναι, αγάπη μου. Ακούω. Συνέχισε. Είναι υπέροχο».

Συνέχισε να διαβάσει:

Οι σκοποί αυτών των τριών ομάδων είναι εντελώς ασυμβίβαστοι. Ο σκοπός της Ανώτερης τάξης είναι να διατηρήσει τη θέση της, της Μεσαίας ο σκοπός είναι να πάρει τη θέση της Ανώτερης. Ο σκοπός της Κατώτερης, όταν έχει κάποιο σκοπό — γιατί σταθερό χαρακτηριστικό της Κατώτερης τάξης είναι πως, τσακισμένη από το μόχθο, δεν ενδιαφέρεται άμεσα για τίποτε άλλο εκτός από την καθημερινή ζωή — όταν λοιπόν έχει κάποιο σκοπό, είναι να καταργήσει όλες τις διακρίσεις και να δημιουργήσει μια κοινωνία όπου ό-

λοι οι άνθρωποι θα είναι ίσοι. Έτσι, στην ιστορική διαδρομή, επαναλαμβάνεται συνεχώς ένας αγώνας που είναι πάντα ίδιος στις γενικές του γραμμές. Για μεγάλα χρονικά διαστήματα, η Ανώτερη τάξη φαίνεται να διατηρείται με ασφάλεια στην εξουσία. Αργά ή γρήγορα, όμως, φτάνει μια στιγμή όπου χάνει ή την πίστη στον εαυτό της ή την ικανότητα να κυβερνά ή και τα δύο. Τότε, ανατρέπεται από τη Μεσαία τάξη, που προσεταιρίζεται την Κατώτερη, κάνοντάς τη να πιστεύει ότι αγωνίζεται για την ελευθερία και τη δικαιοσύνη. Μόλις πετύχει το σκοπό της, η Μεσαία τάξη ξαναρχίζει την Κατώτερη στη θέση της δουλείας που ήταν πριν, και γίνεται αυτή η Ανώτερη. Τότε, μία καινούρια Μεσαία ομάδα αποσπάται από τη μια τάξη ή και από τις δύο, και ο αγώνας ξαναρχίζει από την αρχή. Από τις τρεις τάξεις, μόνο η Κατώτερη δεν καταφέρνει ποτέ, ούτε και για λίγο, να πετύχει το σκοπό της. Θα ήταν βέβαια υπερβολή να ειπωθεί πως μέσα στην πορεία της ιστορίας δεν βελτιώθηκαν οι υλικοί όροι. Ακόμα και σήμερα, σε περίοδο παρακμής, ο μέσος άνθρωπος ζει υπό καλύτερες συνθήκες απ' ό,τι μερικούς αιώνες πριν. Αλλά καμιά αύξηση πλούτου, καμιά βελτίωση στους τρόπους, καμιά μεταρρύθμιση ή επανάσταση δεν πλησίασε ούτε ένα χιλιοστό περισσότερο την κοινωνική ισότητα. Για την Κατώτερη τάξη, καμιά ιστορική αλλαγή δεν σήμαινε ποτέ τίποτα περισσότερο από την αλλαγή του ονόματος των αφεντάδων της.

Προς τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, η συνεχής επανάληψη αυτού του κοινωνικού προτύπου έγινε φανερή σε πολλούς παρατηρητές. Τότε, εμφανίστηκαν σχολές στοχαστών που ερμήνευσαν την ιστορία σαν κυκλική πορεία και υποστήριξαν πως η ανισότητα ήταν ο αναλλοίωτος νόμος της ανθρώπινης ζωής. Αυτό το δόγμα πάντα είχε, βέβαια, τους οπαδούς του, αλλά σημειώθηκε μια σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο είχε τώρα τοποθετηθεί. Στο παρελθόν, η ανάγκη για ιεραρχική μορφή της κοινωνίας αποτελούσε το δόγμα ειδικά της Ανώτερης τάξης. Ήταν το «πιστεύω» των βασιλιάδων, των αριστοκρατών και του Κλήρου, των δικηγόρων και άλλων που ήταν τα παράσιτα των πρώτων, και το γλύκαιναν με

υποσχέσεις ανταμοιβής σ' έναν φανταστικό κόσμο πέρα από τον τάφο. Η Μεσαία τάξη, όσο αγωνιζόταν για να πάρει η ίδια την εξουσία, χρησιμοποιούσε πάντα όρους όπως ελευθερία, δικαιοσύνη και αδελφότητα. Εν τω μεταξύ, αυτή την έννοια της ανθρώπινης αδελφοσύνης άρχισαν να τη μάχονται κάποιοι που δεν είχαν ακόμα αναρριχηθεί στην εξουσία, αλλά έλπιζαν να συμβεί αυτό πολύ σύντομα. Στο παρελθόν, η Μεσαία τάξη έκανε επαναστάσεις υπό τη σημαία της ισότητας και μετά εγκαθίδρυε μια καινούρια τυραννία, μόλις η προηγούμενη ανατρεπόταν. Η νέα Μεσαία τάξη διακήρυττε την τυραννία της από πριν. Ο σοσιαλισμός, θεωρία που εμφανίστηκε στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα ως τελευταίος κρίκος σε μian αλυσίδα σκέψης που εκτείνεται μέχρι τις εξεγέρσεις των δούλων στην αρχαιότητα, ήταν ακόμα βαθιά μολυσμένος από την ουτοπία των περασμένων αιώνων. Αλλά σε όλες τις παραλλαγές του σοσιαλισμού που εμφανίστηκαν από το 1900 περίπου, ο σκοπός να εγκαθιδρυθεί η ελευθερία και η ισότητα εγκαταλείπόταν φανερά όλο και περισσότερο. Τα νέα κινήματα που εμφανίστηκαν γύρω στα μέσα του αιώνα μας — ο ΑΓΓΣΟΣ στην Ωκεανία, ο Νεομπολσεβικισμός στην Ανατολασία, η κοινώς λεγόμενη Θανατολατρία στην Ανατολασία — είχαν συνειδητά σαν στόχο να διαιωνίσουν την ανελευθερία και την ανισότητα. Αυτά τα νέα κινήματα γεννήθηκαν βέβαια από τα παλιά και ήθελαν να διατηρήσουν τα ονόματά τους και να τιμήσουν — στα λόγια μόνο — την ιδεολογία τους. Αλλά όλων ο σκοπός ήταν να σταματήσουν την πρόοδο και να ακινητοποιήσουν την ιστορία τη στιγμή που θα έκριναν κατάλληλη. Το εκκρεμές έπρεπε να κινηθεί ακόμα μια φορά, κι έπειτα να σταματήσει. Ως συνήθως, η Ανώτερη τάξη έπρεπε να εκτοπιστεί από τη Μεσαία, που θα γινόταν αυτή με τη σειρά της η Ανώτερη: αυτή τη φορά όμως, με μια συνειδητή στρατηγική, η Ανώτερη τάξη θα ήταν σε θέση να διατηρήσει τη θέση της για πάντα.

Τα νέα δόγματα γεννήθηκαν από τη συσσώρευση των ιστορικών γνώσεων και την ανάπτυξη της έννοιας της ιστορικότητας που

μόλις και μετά βίας υπήρχε πριν από το δέκατο ένατο αιώνα. Η κυκλική πορεία της ιστορίας ήταν τώρα κατανοητή, ή τουλάχιστον έτσι φαινόταν και αν ήταν κατανοητή, τότε μπορούσε και ν' αλλάξει. Αλλά η κύρια, υποκειμένη αιτία αυτών των θεωριών ήταν πως από την αρχή του εικοστού αιώνα η ισότητα των ανθρώπων είχε γίνει τεχνικώς εφικτή. Βέβαια, ήταν ακόμα αλήθεια πως οι άνθρωποι δεν ήταν ίσοι ως προς τις φυσικές τους ικανότητες και ότι τα επαγγέλματα έπρεπε να εξειδικευτούν κατά τρόπο που θα ευνοούσαν ορισμένους εις βάρος άλλων. Αλλά δεν υπήρχε πια καμιά πραγματική ανάγκη για ταξικές διακρίσεις ή για σοβαρές διαφορές πλούτου. Παλαιότερα, οι ταξικές διακρίσεις ήταν όχι μόνο αναπόφευκτες αλλά και επιθυμητές. Η ανισότητα ήταν το τίμημα του πολιτισμού. Με την ανάπτυξη της βιομηχανοποίησης, όμως, η κατάσταση άλλαξε. Παρ' ότι εξακολουθούσε να είναι αναγκαία η απασχόληση των ανθρώπων σε διαφορετικές δουλειές, εν τούτοις δεν ήταν απαραίτητο να ζουν σε διαφορετικό κοινωνικό ή οικονομικό επίπεδο. Επομένως, από τη σκοπιά των νέων ομάδων που ήταν έτοιμες ν' αρπάξουν την εξουσία, η ανθρώπινη ισότητα δεν ήταν πια επιδιωκόμενο ιδανικό αλλά αποφευκτέος κίνδυνος. Στις παλαιές εποχές, όπου μια δίκαιη και ειρηνική κοινωνία ήταν εν τοις πράγμασι αδύνατη, πολύ εύκολα πίστευαν σε κάτι τέτοιο. Η ιδέα του γήινου παραδείσου, όπου οι άνθρωποι θα ζούσαν όλοι μαζί αδελφωμένοι, χωρίς νόμους και σκληρή δουλειά, στοίχειωνε την ανθρώπινη φαντασία χιλιάδες χρόνια. Κι αυτό το όραμα ακολουθούσε ακόμα και τις ομάδες που επωφελούνταν πραγματικά από κάθε ιστορική αλλαγή. Οι κληρονόμοι της Γαλλικής, της Αγγλικής και Αμερικανικής επανάστασης είχαν εν μέρει πιστέψει στις διακηρύξεις αυτών των επαναστάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ελευθερία του λόγου, την ισότητα απέναντι στο νόμο, και η συμπεριφορά τους είχε, ως ένα σημείο, επηρεαστεί από αυτές. Αλλά γύρω στην τέταρτη δεκαετία του εικοστού αιώνα, όλα τα σημαντικά ρεύματα της πολιτικής σκέψης ήταν αυταρχικά. Η πίστη σ' έναν επίγειο παράδεισο χάθηκε ακριδώς τη στιγμή που το όραμά του είχε γίνει πραγματο-

ποιήσιμο. Κάθε νέα πολιτική θεωρία, όποια ονομασία και αν έφερε, οδηγούσε πίσω στην ιεραρχία και στον αυστηρό κυβερνητικό έλεγχο. Και μέσα από τη γενική σκλήρυνση των απόψεων που επικράτησε γύρω στα 1930, μέθοδοι εγκαταλελειμμένες από καιρό, πολλές μάλιστα από εκατοντάδες χρόνια (φυλακίσεις χωρίς δίκη, μεταχείριση των αιχμαλώτων πολέμου σαν να είναι σκλάβοι, δημόσιες εκτελέσεις, βασανιστήρια για την απόσπαση ομολογιών, όμηροι, εκτοπίσεις ολόκληρων πληθυσμών) όχι μόνο έγιναν πάλι κάτι συνηθισμένο, αλλά τις ανέχονταν και, ακόμα περισσότερο, τις υποστήριζαν άνθρωποι που θεωρούσαν τον εαυτό τους φωτισμένο και προοδευτικό.

Μόνο μετά από μια δεκαετία διεθνών πολέμων, εμφυλίων πολέμων, επαναστάσεων και αντεπαναστάσεων σε όλα τα μέρη του κόσμου, ο ΑΓΓΛΟΣ και οι αντίπαλές του θεωρίες εμφανίστηκαν σαν ιδανικές. Αποτελούσαν όμως εξαγγελίες συστημάτων που γενικά ονομάζονταν ολοκληρωτικά και που είχαν παρουσιαστεί στις αρχές του αιώνα· το βασικό διάγραμμα του κόσμου, ο οποίος θα γεννιόταν από το χάος που επικρατούσε, ήταν από πολύ καιρό φανερό. Ποιοι άνθρωποι θα κυβερνούσαν αυτόν τον κόσμο, ήταν επίσης φανερό. Η νέα αριστοκρατία αποτελούνταν στο μεγαλύτερο μέρος της από γραφειοκράτες, επιστήμονες, τεχνικούς, οργανωτές συνδικάτων, ειδικούς επί των δημοσίων σχέσεων, κοινωνιολόγους, δασκάλους, δημοσιογράφους και επαγγελματίες πολιτικούς. Αυτοί οι άνθρωποι, με ρίζες στη μισθωτή μεσαία τάξη και στις ψηλότερες βαθμίδες της εργατικής τάξης, διαμορφώθηκαν και ενώθηκαν από το στείο κόσμο της μονοπωλιακής βιομηχανίας και της συγκεντρωτικής κυβέρνησης. Σε σύγκριση με τις παλιές εποχές, ήταν λιγότερο φιλάργυροι, λιγότερο ευάλωτοι στους πειρασμούς της πολυτέλειας, περισσότερο διψασμένοι για δύναμη και, προπάντων, πολύ περισσότερο μεθοδικοί και πολύ περισσότερο αποφασισμένοι να συντρίψουν κάθε αντίσταση. Αυτή η τελευταία διαφορά ήταν σοβαρή. Σε σύγκριση με τη σημερινή, όλες οι τυραννίες του παρελθόντος ασκούσαν χωρίς ζήλο και ήταν ανεπαρκείς. Οι κυρίαρχες ομάδες ήταν πάντα, ως ένα σημείο, επηρεασμένες από φιλελεύθερες ιδέες, άφηναν παντού τα

ηνία χαλαρά, τους απασχολούσε μόνο το προφανές και δεν ενδιαφέρονταν για το τι σκέφτονταν οι υποτελείς τους. Ακόμα και η Καθολική Εκκλησία του Μεσαίωνα ήταν επιεικής, εν συγκρίσει προς τα σημερινά δεδομένα. Τούτο οφείλεται μερικώς στο γεγονός ότι στο παρελθόν καμιά κυβέρνηση δεν είχε τη δύναμη να κρατάει τους πολίτες της κάτω από σταθερή επίβλεψη. Η εφεύρεση της τυπογραφίας, πάντως, επέτρεψε να κατευθύνεται ευκολότερα η κοινή γνώμη. Το φιλμ και το ραδιόφωνο βοήθησαν σ' αυτό ακόμα περισσότερο. Η ανάπτυξη της τηλεόρασης και η τεχνική τελειοποίηση, που κατέστησε δυνατή την ταυτόχρονη μετάδοση και λήψη από το ίδιο μηχάνημα, υπήρξε το τέλος της ιδιωτικής ζωής. Κάθε πολίτης, ή τουλάχιστον κάθε πολίτης που θεωρούνταν ότι άξιζε τον κόπο να παρακολουθείται, μπορούσε να βρίσκεται είκοσι τέσσερις ώρες την ημέρα κάτω από το βλέμμα της αστυνομίας και το συνεχές θόρυβο της επίσημης προπαγάνδας, ενώ όλα τ' άλλα μέσα επικοινωνίας ήταν αποκλεισμένα. Η δυνατότητα να επιβάλλεται όχι μόνο η πλήρης υποταγή στη θέληση του κράτους, αλλά και η πλήρης ομοιομορφία γνώμης σε όλους τους υποτελείς του, υπήρξε τώρα για πρώτη φορά.

Μετά από την επαναστατική περίοδο των δεκαετιών του '50 και του '60, η κοινωνία συγκροτήθηκε πάλι, όπως πάντα, σε Ανώτερη, Μεσαία και Κατώτερη τάξη. Αλλά η νέα Ανώτερη τάξη, αντίθετα από τους προκατόχους της, δεν ενεργούσε μόνο ακολουθώντας το ένστικτό της, αλλά ήξερε τι έπρεπε να κάνει για να προστατέψει τη θέση της. Είχαν από καιρό αντιληφθεί ότι η μόνη σίγουρη βάση για την ολιγαρχία είναι ο κολεκτιβισμός. Τον πλούτο και τα προνόμια μπορείς να τα υπερασπιστείς πιο εύκολα όταν τα κατέχεις από κοινού με άλλους. Η λεγόμενη «κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας», που έγινε στα μέσα του αιώνα, σήμαινε, στην πραγματικότητα, τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας σε πολύ λιγότερα χέρια απ' ό,τι πριν, με τη διαφορά ότι οι καινούριοι ιδιοκτήτες ήταν μια ομάδα αντί μιας μάζας ατόμων. Ατομικά, κανένα μέλος του Κόμματος δεν κατέχει τίποτα, πλην ασήμαντων προσωπικών αντικειμέ-

νων. Συλλογικά, το Κόμμα κατέχει τα πάντα στην Ωκεανία, γιατί ελέγχει τα πάντα, και διαθέτει την παραγωγή κατά το δοκούν. Στα χρόνια που ακολούθησαν την Επανάσταση, ήταν δυνατό να κατακτηθεί η εξουσία χωρίς μεγάλη δυσκολία, γιατί ολόκληρο το σύστημα είχε παρουσιαστεί σαν μια πράξη κολεκτιβοποίησης. Ήταν ανέκαθεν παραδεκτό ότι, όταν απαλλοτριωθεί η περιουσία της καπιταλιστικής τάξης, πρέπει να επακολουθήσει ο σοσιαλισμός, και, αναμφίβολα, η περιουσία των καπιταλιστών είχε απαλλοτριωθεί. Εργοστάσια, ορυχεία, γη, σπίτια, μεταφορικά μέσα — τους τα είχαν πάρει όλα και, αφού όλα αυτά δεν ήταν πια ατομική ιδιοκτησία, είναι επόμενο πως έπρεπε να είναι δημόσια. Ο ΑΓΓΣΟΣ, που αναπτύχθηκε μέσα από το πρώιμο σοσιαλιστικό κίνημα και κληρονόμησε τη φρασεολογία του, έχει, στην πραγματικότητα, υλοποιήσει την κύρια διακήρυξη του σοσιαλιστικού προγράμματος: το αποτέλεσμα ήταν αυτό που είχαν προβλέψει και θελήσει: η οικονομική ανισότητα έγινε μόνιμη.

Τα προβλήματα, όμως, της συνέχειας μιας ιεραρχικής κοινωνίας είναι πολύ βαθύτερα. Η άρχουσα τάξη μπορεί να χάσει την εξουσία μόνο με τέσσερις τρόπους. Ή ανατρέπεται εκ των έξω, ή κυβερνάει τόσο άσχημα ώστε επαναστατούν οι μάζες, ή αφήνει να δημιουργηθεί μια δυνατή και δυσαρεστημένη Μεσαία τάξη, ή χάνει την εμπιστοσύνη στον εαυτό της και τη βούληση να κυβερνά. Τα αίτια αυτά δεν λειτουργούν μεμονωμένα και, κατά κανόνα, συνυπάρχουν και τα τέσσερα ως ένα βαθμό. Μια άρχουσα τάξη, που θα μπορούσε να φυλαχτεί απ' όλους αυτούς τους κινδύνους, θα μπορούσε να διατηρηθεί στην εξουσία για πάντα. Τελικά, ο αποφασιστικός παράγοντας είναι η πνευματική στάση αυτής της ίδιας της άρχουσας τάξης.

Μετά τα μέσα του αιώνα μας, ο πρώτος κίνδυνος είχε εκλείψει. Καθεμιά από τις τρεις δυνάμεις που μοιράζονται τώρα τον κόσμο είναι ακατανίκητη, και θα μπορούσε να κατακτηθεί μόνο αν επέρχονταν αργές δημογραφικές αλλαγές, πράγμα που μία κυβέρνηση με ευρείες εξουσίες μπορεί εύκολα να αποφύγει. Ο δεύτερος κίνδυνος

δεν είναι και αυτός παρά μόνο θεωρητικός. Οι μάζες δεν επαναστατούν ποτέ από μόνες τους και δεν επαναστατούν ποτέ μόνο και μόνο γιατί καταπιέζονται. Μάλιστα, όσο δεν τους επιτρέπεται να έχουν μέτρο σύγκρισης, ούτε καν παίρνουν είδηση πως καταπιέζονται. Οι οικονομικές κρίσεις του παρελθόντος ήταν απολύτως ανώφελες και τώρα δεν επιτρέπουν πια να ξεσπάσουν παρόμοιες κρίσεις, αλλά μπορούν να συμβούν άλλες εξίσου σημαντικές ταραχές — και συμβαίνουν, χωρίς πολιτικό αποτέλεσμα, γιατί δεν υπάρχει τρόπος να εκφραστεί η δυσαρέσκεια. Όσο για το πρόβλημα της υπερπαραγωγής, δεν είναι έκδηλο στην κοινωνία μας· από τον καιρό της μηχανικής ανάπτυξης, έχει λυθεί με το τέχνασμα του συνεχούς πολέμου (βλέπε Κεφάλαιο 3) που χρησιμεύει επίσης να διατηρεί το ηθικό του λαού στο αναγκαίο επίπεδο. Κατά συνέπεια, από την άποψη των σημερινών κυβερνητών μας, οι μόνοι πραγματικοί κίνδυνοι θα ήταν η δημιουργία μιας νέας ομάδας από ανθρώπους ικανούς, απασχολημένους σε κατώτερες των ικανοτήτων τους θέσεις και διψασμένους για εξουσία, και η ανάπτυξη του φιλελευθερισμού και της αμφισβήτησης μέσα στις ίδιες τους τις τάξεις. Το πρόβλημα, λοιπόν, είναι πρόβλημα εκπαίδευσης. Είναι πρόβλημα που αφορά τη συνεχή διαμόρφωση, αφ' ενός, της συνείδησης της ιθύνουσας ομάδας και, αφ' ετέρου, της συνείδησης της αρκετά ευρύτερης εκτελεστικής ομάδας που είναι αμέσως κάτω από την πρώτη. Η συνείδηση των μαζών δεν χρειάζεται να επηρεάζεται παρά υπό αρνητική έννοια.

Με αυτά τα δεδομένα, θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει, και αν ακόμα δεν την ήξερε ήδη, τη γενική δομή της κοινωνίας στην Ωκεανία. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται ο Μεγάλος Αδελφός. Ο Μεγάλος Αδελφός είναι αλάθητος και παντοδύναμος. Κάθε επιτυχία, κάθε επίτευγμα, κάθε νίκη, κάθε επιστημονική ανακάλυψη, κάθε γνώση, κάθε σοφία, ευτυχία, αρετή, θεωρείται ότι πηγάζει κατ' ευθείαν από τη διοίκηση και την έμπνευσή του. Κανείς δεν είδε ποτέ τον Μεγάλο Αδελφό. Είναι ένα πρόσωπο στα διαφημιστικά πλαίσια, μια φωνή στην τηλεοθόνη. Μπορούμε να είμαστε σίγουροι πως δεν θα πεθάνει ποτέ, και ήδη η σύγχυση και η ασάφεια για το πότε

ακριβώς γεννήθηκε είναι μεγάλη. Ο Μεγάλος Αδελφός είναι η μάσκα υπό την οποία το Κόμμα επέλεξε να εμφανιστεί στον κόσμο. Έργο του είναι να ενεργεί σαν συγκεντρωτική εστία για την αγάπη, το φόβο και το σεβασμό, αισθήματα που είναι πιο εύκολο να νιώσει κανείς για ένα πρόσωπο παρά για έναν οργανισμό. Κάτω από τον Μεγάλο Αδελφό βρίσκεται το Εσωτερικό Κόμμα, που τα μέλη του φτάνουν τα έξι εκατομμύρια, κάτι λιγότερο από το δύο τοις εκατό του πληθυσμού της Ωκεανίας. Κάτω από το Εσωτερικό Κόμμα έρχεται το Εξωτερικό Κόμμα, που — αν το Εσωτερικό θεωρείται το μυαλό του κράτους — αυτό μπορεί κάλλιστα να χαρακτηριστεί σαν τα χέρια του. Μετά το Εξωτερικό Κόμμα, έρχονται οι άμορφες μάζες που συνήθως ονομάζουμε «προλετάριους», το ογδόντα πέντε τοις εκατό περίπου του πληθυσμού. Στην κατάταξή μας, οι προλετάριοι είναι τοποθετημένοι στην τελευταία βαθμίδα. Οι υπόδουλοι πληθυσμοί της ισημερινής ζώνης, που περνούν αδιάκοπα από τον έναν κατακτητή στον άλλο, δεν αποτελούν μόνιμο ή αναγκαίο μέρος της δομής.

Η ένταξη σ' αυτές τις τρεις ομάδες δεν είναι, κατ' αρχήν, κληρονομική. Το παιδί ενός μέλους του Εσωτερικού Κόμματος, θεωρητικά, δεν έχει γεννηθεί στο Εσωτερικό Κόμμα. Η εισαγωγή στο ένα ή το άλλο τμήμα του Κόμματος γίνεται με εξετάσεις στην ηλικία των δεκαέξι ετών. Ούτε υπάρχει καμιά φυλετική διάκριση ή υπεροχή της μιας φυλής πάνω στην άλλη. Στα υψηλότερα αξιώματα του Κόμματος βρίσκει κανείς Εβραίους, Νέγρους, Νοτιοαμερικάνους με καθαρά ινδιάνικο αίμα, και οι διοικητές κάθε περιοχής επιλέγονται πάντα ανάμεσα από τους κατοίκους της. Οι κάτοικοι δεν έχουν σε κανένα μέρος της Ωκεανίας το αίσθημα ότι είναι αποικιακός πληθυσμός που τον κυβερνά μια μακρινή μητρόπολη. Η Ωκεανία δεν έχει πρωτεύουσα και ο τιτουλάριος επικεφαλής της είναι κάποιος για τον οποίο κανείς δεν ξέρει πού εδρεύει. Εκτός του ότι τα αγγλικά είναι η κύρια καθομιλουμένη και η Νέα Ομιλία η επίσημη γλώσσα της, δεν έχει κανένα συγκεντρωτικό χαρακτήρα. Αυτούς που διοικούν την Ωκεανία δεν τους συνδέουν δεσμοί αίματος,

αλλά η προσχώρησή τους στο κοινό δόγμα. Είναι αλήθεια πως η κοινωνία μας είναι διαχωρισμένη, και μάλιστα πολύ αυστηρά, σε τάξεις που, εκ πρώτης όψεως, φαίνονται κληρονομικές. Υπάρχουν πολύ λιγότερες μετακινήσεις από τη μια τάξη στην άλλη απ' ό,τι επί καπιταλισμού ή απ' ό,τι ακόμα και κατά την προβιομηχανική εποχή. Ανάμεσα στους δύο κλάδους του Κόμματος συμβαίνουν μερικές ανταλλαγές, αλλά μόνο τόσες όσες χρειάζονται για να εξασφαλίσουν τον αποκλεισμό των αδυνάτων από το Εσωτερικό Κόμμα και να καταστήσουν ακίνδυνα τα φιλόδοξα μέλη του Εξωτερικού Κόμματος. Στην πράξη, οι προλετάριοι δεν επιτρέπεται να μπουν στο Κόμμα. Οι πιο προικισμένοι από αυτούς, που θα μπορούσαν να σχηματίσουν τους πυρήνες των δυσσαρεστημένων, σημειώνονται από την Αστυνομία της Σκέψης και εξουδετερώνονται. Αυτό όμως το σύστημα δεν είναι απαραίτητα μόνιμο, ούτε αποτελεί ζήτημα αρχής. Το Κόμμα δεν αποτελεί τάξη με την παλιά έννοια της λέξης. Δεν επιδιώκει να μεταβιβάσει την εξουσία στα παιδιά του επειδή είναι παιδιά του, και, αν δεν υπήρχε άλλος τρόπος να διατηρεί στην κορυφή τους πιο ικανούς, θα ήταν πρόθυμο να στρατολογήσει μια εντελώς νέα γενιά μέσα από τις γραμμές των προλετάρων. Στα κρίσιμα χρόνια, το γεγονός ότι το Κόμμα δεν είχε κληρονομικό χαρακτήρα βοήθησε πολύ στην εξουδετέρωση των αντιφρονούντων. Ο παλιός τύπος του σοσιαλιστή, που είχε μάθει να αγωνίζεται ενάντια σ' αυτό που ονομαζόταν «ταξικό προνόμιο», συμπέρανε πως ό,τι δεν είναι κληρονομικό δεν μπορεί να είναι μόνιμο. Δεν είδε ότι η συνέχιση της ολιγαρχίας δεν χρειάζεται να είναι φυσική, ούτε στάθηκε να σκεφτεί ότι οι κληρονομικές αριστοκρατίες δεν είχαν ποτέ μεγάλη διάρκεια, ενώ οι οργανισμοί που στηρίχτηκαν στην υιοθεσία, όπως για παράδειγμα η Καθολική Εκκλησία, διάρκεσαν εκατοντάδες ή χιλιάδες χρόνια. Η ουσία της ολιγαρχικής εξουσίας δεν είναι η κληρονομική διαδοχή από πατέρα σε γιο, αλλά η εμμονή σε μian ορισμένη κοσμοθεωρία και έναν ορισμένο τρόπο ζωής που επιβάλλονται από τους νεκρούς στους ζωντανούς. Μια ομάδα μπορεί να διοικεί ενόσω είναι σε θέση να αναγορεύσει τους διαδόχους της.

Το Κόμμα δεν ενδιαφέρεται να διαιωνίσει το αίμα του, αλλά να διαιωνίσει τον εαυτό του. Δεν έχει σημασία ποιος κατέχει την εξουσία, αρκεί η ιεραρχική δομή να παραμείνει πάντα η ίδια.

Οι πεποιθήσεις, οι συνήθειες, η πνευματική στάση, οι συγκινήσεις, τα γούστα που χαρακτηρίζουν την εποχή μας, έχουν προσορισμό να διατηρούν το μυστικό χαρακτήρα του Κόμματος και να εμποδίζουν να φανεί η αληθινή φύση της σημερινής κοινωνίας. Η φυσική εξέγερση ή κάθε προδρομικό κίνημα εν όψει μιας εξέγερσης, είναι τώρα κάτι αδύνατο. Από τους προλετάριους δεν υπάρχει κανένας φόβος. Παρατηρέμενοι στους εαυτούς τους, θα συνεχίσουν από γενιά σε γενιά και από αιώνα σε αιώνα να δουλεύουν, να γεννούν και να πεθαίνουν, όχι μόνο χωρίς καμιά επαναστατική παρέκκλιση αλλά και χωρίς την ικανότητα να καταλάβουν ότι ο κόσμος θα μπορούσε να είναι άλλος απ' ό,τι είναι. Θα μπορούσαν να γίνουν επικίνδυνοι, μόνο αν η εξέλιξη της βιομηχανικής τεχνικής απαιτούσε να τους δοθεί καλύτερη μόρφωση. Καθώς όμως ο στρατιωτικός και ο εμπορικός ανταγωνισμός είναι πια χωρίς σημασία, το επίπεδο της λαϊκής εκπαίδευσης βρίσκεται σε πτώση. Οι όποιες απόψεις έχουν ή δεν έχουν οι μάζες, είναι κάτι που δεν ενδιαφέρει. Μπορεί να τους δοθεί ελευθερία σκέψης, γιατί δεν έχουν σκέψη. Σ' ένα μέλος του Κόμματος, όμως, δεν επιτρέπεται η παραμικρή παρέκκλιση, ακόμα και στο πιο ασήμαντο θέμα.

Από τη μέρα που γεννιέται ως το θάνατό του, ένα μέλος του Κόμματος ζει υπό την παρακολούθηση της Αστυνομίας της Σκέψης. Ακόμα και όταν είναι μόνος, δεν μπορεί ποτέ να είναι σίγουρος πως είναι πραγματικά μόνος. Όπου και αν βρίσκεται, στον ύπνο ή στο ξύπνο, στη δουλειά ή στην ανάπαυση, στο λουτρό ή στο κρεβάτι, παρακολουθείται χωρίς προειδοποίηση και χωρίς να ξέρει πως παρακολουθείται. Καθετί που κάνει τους ενδιαφέρει. Οι φιλίες του, η διασκέδασή του, η συμπεριφορά του απέναντι στη γυναίκα και τα παιδιά του, η έκφραση του προσώπου του όταν είναι μόνος, οι λέξεις που μουρμουρίζει στον ύπνο του, ακόμα και οι χαρακτηριστικές κινήσεις του σώματός του, όλα εξετάζονται εξονυχιστικά. Όχι μόνο

κάθε πραγματικό παράπτωμα, αλλά κάθε ιδιοτροπία, οσοδήποτε ανώδυνη, κάθε αλλαγή συνήθειας, κάθε ιδιαίτερη νευρική κίνηση που θα μπορούσε να είναι σύμπτωμα μιας εσωτερικής πάλης, ανακαλύπτεται οπωσδήποτε. Δεν έχει την παραμικρή ευχέρεια εκλογής σε τίποτε. Από την άλλη, οι πράξεις του δεν ρυθμίζονται από νόμους ή από κάποιον σαφώς διαμορφωμένο κώδικα συμπεριφοράς. Στην Ωκεανία δεν υπάρχει νόμος. Οι σκέψεις και οι πράξεις, που, όταν ανακαλύπτονται, συνεπάγονται σίγουρο θάνατο, δεν είναι επίσημα απαγορευμένες και οι ατελείωτες εκκαθαρίσεις, οι συλλήψεις, τα βασανιστήρια, οι φυλακίσεις και οι «εξατμίσεις», δεν επιβάλλονται σαν τιμωρία για εγκλήματα που έχουν τελεστεί πραγματικά. Είναι απλώς μέσα εξόντωσης των ανθρώπων που δυνητικά θα διέπρατταν ένα έγκλημα κάποτε στο μέλλον. Ένα μέλος του Κόμματος απαιτείται να έχει όχι μόνο σωστά φρονήματα αλλά και σωστά ένστικτα. Πολλές από τις πεποιθήσεις και τις θέσεις που του ζητούνται δεν είναι ποτέ σαφώς προσδιορισμένες, και δεν θα μπορούσαν να είναι χωρίς να εκθέτουν τις αντιφάσεις που εμπεριέχονται στον ΑΓΓΣΟΣ. Αν είναι ένα πρόσωπο από τη φύση του ορθόδοξο (στη Νέα Ομιλία καλόσκεφτο) θα ξέρει χωρίς να σκέφτεται, σε κάθε περίπτωση, ποια είναι η σωστή πεποίθηση ή ποια η πρέπουσα συγκίνηση. Οπωσδήποτε, όμως, η λεπτομερής διανοητική αγωγή, στην οποία υποβάλλεται ως παιδί και η οποία στρέφεται γύρω από τις λέξεις της Νέας Ομιλίας εγκληματόπαυση, μαυρόασπρο και διπλή σκέψη, τον κάνει να μη θέλει και να μην μπορεί να σκεφτεί πολύ βαθιά για οτιδήποτε.

Ένα μέλος του Κόμματος απαιτείται να μην έχει κανένα ατομικό συναίσθημα και να μη χαλαρώνει ποτέ ο ενθουσιασμός του. Πρέπει να ζει σε αδιάκοπη φρενίτιδα μίσους για τους ξένους εχθρούς και για τους εσωτερικούς προδότες, θριαμβολογίας για τις νίκες και ταπεινοφροσύνης μπροστά στη δύναμη και στη σοφία του Κόμματος. Οι δυσaréσκειες που προκαλεί η απογυμνωμένη ζωή του, διοχετεύονται προμελετημένα και διαλύονται με τεχνάσματα σαν το Δίλεπτο Μίσους. Οι θεωρητικές παρατηρήσεις που θα μπο-

ρούσαν να οδηγήσουν σε μια στάση αμφισβήτησης ή εξέγερσης, καταπνίγονται εκ των προτέρων με την αυτοπειθαρχία που αποκτά νωρίς στην παιδική ηλικία. Το πρώτο στάδιο της πειθαρχίας, διδακτό ακόμα και στα μικρά παιδιά, λέγεται στη Νέα Ομιλία εγκληματόπαυση. Εγκληματόπαυση είναι η ικανότητα να σταματάς αυτόματα, σαν από ένστικτο, στο κατώφλι μιας επικίνδυνης σκέψης. Περιλαμβάνει την ικανότητα να μη συλλαμβάνεις τις αναλογίες, να μην αντιλαμβάνεσαι τα λογικά λάθη, να μην καταλαβαίνεις ούτε τα πιο απλά επιχειρήματα αν είναι αντίθετα με τον ΑΓΓΕΛΟΣ. Περιλαμβάνει επίσης την ικανότητα να νιώθεις πλήξη και απέχθεια για κάθε σειρά σκέψης που θα μπορούσε να οδηγήσει προς μια αιρετική κατεύθυνση. Με λίγα λόγια, εγκληματόπαυση πάει να πει προστατευτική βλακεία. Αλλά δεν αρκεί η βλακεία. Αντίθετα, η ορθοδοξία, στην πλήρη της έννοια, απαιτεί από τον καθένα έναν έλεγχο πάνω στη μέθοδο της σκέψης του, τόσο τέλει όσο είναι ο έλεγχος του ακροβάτη πάνω στο σώμα του. Η κοινωνία της Ωκεανίας επαναπαύεται, τελικά, πάνω στην πεποίθηση ότι ο Μεγάλος Αδελφός είναι παντοδύναμος και ότι το Κόμμα είναι αλάθητο. Καθώς όμως στην πραγματικότητα ούτε ο Μεγάλος Αδελφός είναι παντοδύναμος ούτε το Κόμμα αλάθητο, είναι απαραίτητη μια ακαταπρόβλεπτη και ακατάπαυστη ευελιξία απέναντι στα γεγονότα. Εδώ, η λέξη-κλειδί είναι μαυρόασπρο. Αυτή η λέξη, όπως πολλές άλλες στη Νέα Ομιλία, έχει δύο αντιφατικές σημασίες. Όταν πρόκειται για εχθρό, εννοεί τη συνήθεια να υποστηρίζει με αναίδεια ότι το μαύρο είναι άσπρο, αντίθετα από τα πασιδήλα γεγονότα. Όταν πρόκειται για μέλος του Κόμματος, σημαίνει την έντιμη και εθελούσια επιθυμία να πει ότι το μαύρο είναι άσπρο, όταν η κομματική πειθαρχία το απαιτεί. Αλλά σημαίνει, επίσης, την ικανότητα να πιστεύει ότι το μαύρο είναι άσπρο και ακόμα να ξέρει ότι το μαύρο είναι άσπρο και να ξεχάσει ότι κάποτε είχε πιστέψει κάτι άλλο. Αυτή η ικανότητα απαιτεί μιαν αδιάκοπη αλλαγή του παρελθόντος, πράγμα δυνατό χάρη σ' ένα σύστημα σκέψης που περικλείει όλα τα υπόλοιπα και που στη Νέα Ομιλία είναι γνωστό ως διπλή σκέψη.

Η αλλαγή του παρελθόντος είναι απαραίτητη για δύο λόγους, από τους οποίους ο ένας είναι βοηθητικός και, ως πούμε, προληπτικός. Ο βοηθητικός λόγος είναι ότι το μέλος του Κόμματος, όπως και ο προλετάριος, ανέχεται τις υπάρχουσες συνθήκες, εν μέρει επειδή δεν έχει μέτρο σύγκρισης. Πρέπει να αποκοπεί από το παρελθόν, ακριβώς όπως πρέπει να αποκοπεί από τις ξένες χώρες, γιατί είναι απαραίτητο να πιστεύει ότι ζει σε συνθήκες καλύτερες απ' ό,τι οι πρόγονοί του, και ακόμα ότι ο μέσος όρος των υλικών ανέσεων συνεχώς ανεβαίνει. Αλλά ο σημαντικότερος λόγος για την αναπροσαρμογή του παρελθόντος είναι η ανάγκη να προστατευτεί το αλάθητο του Κόμματος. Δεν είναι μόνο ότι οι κάθε λογής στατιστικές και εκθέσεις πρέπει να ανασκευάζονται συνεχώς ανάλογα με τις ανάγκες της ημέρας για να φανεί πως οι προβλέψεις του Κόμματος είναι σε όλες τις περιπτώσεις σωστές· είναι, επίσης, ότι το Κόμμα δεν μπορεί να παραδεχτεί μιαν αλλαγή πίστης ή πολιτικής γραμμής: η αλλαγή μιας απόφασης ή πολιτικής είναι ομολογία αδυναμίας. Αν, για παράδειγμα, η Ευρασία ή η Ανατολασία (ποια από τις δύο, αδιάφορο) είναι ο σημερινός εχθρός, τότε αυτό το κράτος πρέπει να ήταν πάντα εχθρός, και, αν τα γεγονότα λένε κάτι διαφορετικό, τότε πρέπει ν' αλλαχτούν αυτά. Έτσι, η ιστορία ξαναγράφεται συνεχώς. Αυτή η καθημερινή αλλοίωση του παρελθόντος, που γίνεται από το Υπουργείο Αλήθειας, είναι το ίδιο αναγκαία για τη σταθερότητα του καθεστώτος όσο και το έργο της καταστολής και της κατασκοπίας που διεκπεραιώνει το Υπουργείο Αγάπης.

Το μεταβλητό του παρελθόντος είναι η κεντρική βάση του ΑΓΓΣΟΣ. Τα περασμένα γεγονότα, ισχυρίζονται, δεν έχουν αντικειμενική υπόσταση και δεν επιζούν παρά μόνο διά μέσου των εγγράφων μαρτυριών και της ανθρώπινης μνήμης. Δεδομένου όμως ότι το Κόμμα ελέγχει πλήρως όλες τις έγγραφες μαρτυρίες και το μυαλό των μελών του, έπεται ότι το παρελθόν είναι αυτό που επιλέγει το Κόμμα· έπεται επίσης ότι το παρελθόν, αν και μεταβλητό, δεν έχει ποτέ αλλαχτεί σε καμιά ειδική περίπτωση. Γιατί όταν έχει ξανα-

πλαστεί σύμφωνα με την ανάγκη της στιγμής, τότε αυτή η καινούρια εκδοχή είναι το παρελθόν και κανένα διαφορετικό παρελθόν δεν μπορεί να υπήρξε ποτέ. Αυτό είναι αλήθεια ακόμα και όταν, όπως συμβαίνει συχνά, ένα γεγονός γίνεται αγνώριστο επειδή έχει αλλαχτεί πολλές φορές μέσα σ' ένα χρόνο. Το Κόμμα κατέχει ανά πάσα στιγμή την απόλυτη αλήθεια, και κάτι απόλυτο δεν μπορεί να ήταν ποτέ διαφορετικό απ' ό,τι είναι τώρα. Ο έλεγχος του παρελθόντος, όπως θα φανεί, εξαρτάται προπαντός από την εκγύμναση της μνήμης. Η απόκτηση της βεβαιότητας πως όλες οι γραπτές μαρτυρίες συμφωνούν με την ορθοδοξία της παρούσας στιγμής, δεν είναι παρά μια μηχανική πράξη. Αλλά είναι επίσης απαραίτητο να θυμάται κανείς ότι τα γεγονότα συνέβησαν κατά τον επιθυμητό τρόπο. Και αν πρέπει να αναπροσαρμόσει τις αναμνήσεις του ή να νοθεύσει τις γραπτές μαρτυρίες, τότε πρέπει να ξεχάσει ότι το έκανε. Το τέχνασμα για να γίνει αυτό μαθαίνεται όπως οποιαδήποτε άλλη πνευματική τέχνη. Το μαθαίνουν τα περισσότερα μέλη του Κόμματος και φυσικά όλοι όσοι είναι έξυπνοι και ορθόδοξοι. Στην Παλαιά Ομιλία αυτό ονομάζεται με πολλή ειλικρίνεια «έλεγχος της πραγματικότητας». Στη Νέα Ομιλία λέγεται διπλή σκέψη, αλλά η διπλή σκέψη συμπυκνώνει επίσης και άλλα πολλά.

Η διπλή σκέψη είναι η ικανότητα να έχεις ταυτόχρονα δύο πεποιθήσεις αντιφατικές μεταξύ τους και να παραδέχεσαι και τις δύο. Ένας σκεπτόμενος άνθρωπος που ανήκει στο Κόμμα ξέρει υπό ποια έννοια πρέπει να τροποποιηθούν οι αναμνήσεις του. Κατά συνέπεια, ξέρει ότι παίζει ένα παιχνίδι με την αλήθεια, αλλά, έχοντας ασκηθεί στη διπλή σκέψη, πείθει τον εαυτό του ότι η αλήθεια δεν έχει παραβιαστεί. Η διαδικασία πρέπει να είναι συνειδητή, αλλιώς δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με αρκετή ακρίβεια, αλλά πρέπει να είναι επίσης και ασυνείδητη, γιατί αλλιώς θα γεννούσε ένα αίσθημα παραποίησης και επομένως ενοχής. Η διπλή σκέψη βρίσκεται ακριβώς στην καρδιά του ΑΓΓΣΟΣ, αφού το κύριο έργο του Κόμματος είναι να χρησιμοποιεί συνειδητή απάτη διατηρώντας παράλληλα τη σταθερότητα της πρόθεσης που συμβαδίζει

με την αληθινή τιμιότητα. Να λες ηθελημένα ψέματα ενώ πιστεύεις ειλικρινά ότι είναι αλήθεια, να ξεχνάς όλα τα γεγονότα που έχουν γίνει ενοχλητικά και, όταν χρειάζεται να τ' ανασύρεις από τη λήθη, μόνο για το χρονικό διάστημα που πρέπει, ν' αρνείσαι την ύπαρξη μιας αντικειμενικής πραγματικότητας, ενώ την ίδια στιγμή ξέρεις πως η πραγματικότητα αυτή υπάρχει — όλα αυτά είναι αδήριτη αναγκαιότητα. Και μόνο για να χρησιμοποιήσεις την έκφραση διπλή σκέψη, πρέπει να μετέλθεις της δυαδικότητας της σκέψης, γιατί με το να χρησιμοποιείς αυτή την έκφραση, παραδέχεσαι πως αλλάζεις την πραγματικότητα. Μετά ξαναβάζεις σ' ενέργεια τη διπλή σκέψη, σβήνεις αυτή τη γνώση και τούτο συνεχίζεται επ' άπειρον, με το ψέμα να προπορεύεται πάντα της αλήθειας. Έτσι, με το σύστημα της διπλής σκέψης, το Κόμμα μπόρεσε — κι ίσως να το μπορεί για χιλιάδες χρόνια ακόμα — να αιχμαλωτίσει την πορεία της ιστορίας.

Όλες οι ολιγαρχίες του παρελθόντος έχασαν την εξουσία είτε γιατί ατρόφησαν είτε γιατί έχασαν την ενεργητικότητά τους. Είτε γίνονται ηλίθιες και αλαζονικές και, ανήμπορες να προσαρμοστούν στις καινούριες συνθήκες, ανατρέπονται είτε γίνονται φιλελεύθερες και δειλές και, κάνοντας παραχωρήσεις εκεί που πρέπει να δείξουν πυγμή, πάλι ανατρέπονται. Ανατρέπονται, θα λέγαμε, ή γιατί είναι συνειδητές ή γιατί είναι ασυνειδητές. Είναι επίτευγμα του Κόμματος το ότι έφτιαξε ένα σύστημα σκέψης όπου συνυπάρχουν και οι δυο καταστάσεις. Με καμιά άλλη πνευματική βάση δεν θα μπορούσε να διαιωνιστεί η κυριαρχία του. Αν κάποιος θέλει να κυβερνά και να συνεχίζει να κυβερνά, πρέπει να είναι ικανός να διαστρέψει την έννοια της πραγματικότητας. Το μυστικό της διακυβέρνησης είναι να συνδυάζεις την πίστη πως είσαι αλάθητος με την ικανότητα να διδάσκεσαι από τα λάθη του παρελθόντος.

Περιττό να πούμε πως οι πιο επιδέξιοι εφαρμοστές της διπλής σκέψης είναι αυτοί που την εφηύραν και ξέρουν πως είναι ένα ευρύ σύστημα πνευματικού εμπαιγμού. Στην κοινωνία μας ξέρουν καλύτερα απ' όλους τι συμβαίνει εκείνοι ακριβώς που βλέπουν λιγότερο

απ' όλους τον κόσμο όπως είναι. Γενικά, όσο βαθύτερη η γνώση, τόσο μεγαλύτερη η απάτη. Όσο πιο έξυπνος είναι κανείς, τόσο λιγότερο φυσιολογικός. Το γεγονός πως η πολεμική υστερία αυξάνει σε ένταση όσο ψηλότερα ανεβαίνει κανείς στην κοινωνική ιεραρχία, αποτελεί σαφή απεικόνιση της παραπάνω άποψης. Η πιο λογική αντιμετώπιση του πολέμου είναι αυτή των υποταγμένων λαών των χωρών που διεκδικούν οι μεγάλες δυνάμεις. Γι' αυτούς, ο πόλεμος είναι απλώς και μόνο μια διαρκής συμφορά, που, σαν παλιρροϊκό κύμα, πάει κι έρχεται σαρώνοντάς τους. Τους είναι τελείως αδιάφορο ποιος νίκησε. Μια κυβερνητική αλλαγή γι' αυτούς σημαίνει ότι θα δουλεύουν το ίδιο όπως και πριν, αλλά για διαφορετικά αφεντικά που θα τους μεταχειρίζονται ακριβώς το ίδιο με τα προηγούμενα. Οι εργάτες που έρχονται σε κάπως καλύτερη μοίρα και που τους ονομάζουμε «προλετάριους» αντιλαμβάνονται τον πόλεμο μόνο κατά διαλείμματα. Μπορούν να διεγείρουν μέσα τους, όταν χρειάζεται, μια φρενίτιδα φόβου και μίσους, αλλά, όταν τους αφήσουν ήσυχους, είναι ικανοί να ξεχάσουν για πολύν καιρό πως η χώρα βρίσκεται σε πόλεμο. Μόνο στις τάξεις του Κόμματος, και ιδιαίτερα του Εσωτερικού Κόμματος, συναντά κανείς τον αληθινό πολεμικό ενθουσιασμό. Αυτοί που γνωρίζουν πως είναι κάτι αδύνατο, αυτοί ακριβώς πιστεύουν ακράδαντα στην κατάκτηση του κόσμου. Αυτή η ιδιότυπη αλληλουχία των αντιθέσεων — της γνώσης με την άγνοια, του κυνισμού με το φανατισμό — είναι ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της κοινωνίας της Ωκεανίας. Η επίσημη ιδεολογία είναι πλήρης αντιφάσεων, ακόμα και όταν δεν υπάρχει κανένας πρακτικός λόγος για αντιφάσεις. Έτσι το Κόμμα απορρίπτει και δυσφημίζει όλες τις αρχές που υποστήριξε αυθεντικά το σοσιαλιστικό κίνημα, αλλά ισχυρίζεται πως ενεργεί έτσι εν ονόματι του σοσιαλισμού. Διακηρύσσει μια περιφρόνηση προς την εργατική τάξη που δεν έχει προηγούμενο σε όλους τους αιώνες, και ντύνει τα μέλη του με τη στολή που κάποτε ανήκε στους χειρώνακτες και υιοθετήθηκε για το λόγο αυτό. Υπονομεύει συστηματικά την οικογενειακή αλληλεγγύη κι έχει δώσει στον αρχηγό του ένα όνομα που

αποτελεί άμεση έκκληση στο αίσθημα της οικογενειακής πίστης. Ακόμα και τα ονόματα των τεσσάρων Υπουργείων που μας διοικούν δείχνουν θρασύτητα μέσα στην ηθελημένη διαστροφή των γεγονότων. Το Υπουργείο Ειρήνης ασχολείται με τον πόλεμο, το Υπουργείο Αλήθειας με τα ψέματα, το Υπουργείο Αγάπης με τα βασανιστήρια και το Υπουργείο της Αφθονίας με την πείνα. Αυτές οι αντιφάσεις δεν είναι τυχαίες ούτε αποτέλεσμα μιας συνηθισμένης υποκρισίας: είναι ηθελημένες εφαρμογές της διπλής σκέψης. Γιατί, μόνο συμβιβάζοντας τις αντιφάσεις μπορεί να διατηρηθεί επ' άπειρον η εξουσία. Με κανέναν άλλο τρόπο δεν θα μπορούσε να σπάσει ο αρχαίος κύκλος. Για ν' αποτραπεί για πάντα η ισότητα — για να διατηρήσει παντοτινά τη θέση της η Ανώτερη τάξη — η κυρίαρχη διανοητική κατάσταση πρέπει να είναι η κατευθυνόμενη τρέλα.

Υπάρχει ωστόσο ένα ερώτημα που μέχρι στιγμής έχουμε αγνοήσει. Δηλαδή: γιατί η ισότητα μεταξύ των ανθρώπων πρέπει ν' αποτραπεί; Αν υποθέσουμε πως περιγράψαμε με ακρίβεια το μηχανισμό της διαδικασίας, ποιο είναι το κίνητρο αυτής της τεράστιας καλοσχεδιασμένης προσπάθειας να ακινητοποιηθεί η ιστορία σε μιαν ορισμένη στιγμή;

Εδώ φτάνουμε στα μύχια του ζητήματος. Όπως είδαμε, ο μυστικός χαρακτήρας του Κόμματος, και ιδίως του Εσωτερικού Κόμματος, εξαρτάται από τη διπλή σκέψη. Αλλά, ακόμα βαθύτερα, βρίσκεται το πρωταρχικό κίνητρο, το αδιαφιλονίκητο ένστικτο που πρώτο οδήγησε στην κατάληψη της εξουσίας και έφερε τη διπλή σκέψη, την Αστυνομία της Σκέψης, τον αδιάκοπο πόλεμο κι όλα τ' άλλα αναγκαία παραφερνάλια κατόπιν. Αυτό το κίνητρο στην πραγματικότητα συνίσταται...

Ο Γουίνστον ένωσε τη σιωπή που απλωνόταν γύρω του όπως νιώθει κανείς έναν καινούριο ήχο. Του φάνηκε πως, από μια στιγμή κι έπειτα, η Τζούλια ήταν εντελώς ακίνητη. Είχε γείρει στο πλευρό, γυμνή ως τη μέση, με το χέρι κάτω από το μάγουλο και μια μαύρη μπούκλα να της πέφτει πάνω στα μάτια. Το στήθος της ανεβοκατέβαινε αργά και κανονικά.

«Τζούλια;»

Καμιά απάντηση.

«Τζούλια, κοιμάσαι;»

Καμιά απάντηση. Είχε αποκοιμηθεί. Έκλεισε το βιβλίο, το ακούμπησε προσεκτικά στο πάτωμα, ξάπλωσε και τράβηξε το σκέπασμα πάνω και από τους δυο.

Σκέφτηκε ότι δεν είχε μάθει ακόμα το έσχατο μυστικό. Καταλάβαινε πώς, δεν καταλάβαινε γιατί. Το πρώτο κεφάλαιο — όπως και το τρίτο —, δεν του είχε μάθει τίποτα που δεν το ήξερε και πριν. Συστηματοποίησε μόνο τη γνώση που ήδη κάτεχε. Όμως, αφού το διάβασε, η βεβαιότητά του ότι δεν ήταν τρελός έγινε πιο δυνατή. Με το ν' ανήκεις στη μειοψηφία, ακόμα και στη μειοψηφία του ενός, δεν σημαίνει πως είσαι τρελός. Υπήρχε η αλήθεια, υπήρχε το ψέμα, και, αν έμενες προσκολλημένος στην αλήθεια, έστω και ενάντια σε όλο τον κόσμο, αυτό δεν σ' έκανε τρελό.

Μια κιτρινωπή αχτίδα του ήλιου που έδυε γλίστρησε από το παράθυρο και χάραξε το προσκέφαλο. Έκλεισε τα μάτια. Ο ήλιος στο πρόσωπό του και το απαλό σώμα της κοπέλας που άγγιζε το δικό του τού έδιναν ένα αίσθημα δύναμης, χαλάρωσης, σιγουριάς. Ήταν ασφαλής, όλα πήγαιναν καλά. Αποκοιμήθηκε μουρμουρίζοντας «Η ισορροπία του μυαλού δεν είναι θέμα στατιστικής», και είχε την εντύπωση ότι αυτή η παρατήρηση έκλεινε μέσα της βαθιά σοφία.

X

Εύπνησε με την αίσθηση πως είχε κοιμηθεί πολλή ώρα, αλλά μια ματιά στο παλιό ρολόι τού είπε πως ήταν μόνο οκτώμισι. Έμεινε για λίγο χουζουρεύοντας. Τότε, ο ήχος της φωνής που τραγουδούσε το γνωστό τραγουδάκι ανέβηκε από την αυλή στ' αφτιά του:

Όνειρο ήτανε και έσθησε
 πέρασε σα μια μέρα του Απρίλη
 το νου και την καρδιά μου έκλεψε
 μου πήρε το χαμόγελο απ' τα χείλη.

Το χαζό τραγουδάκι φαίνεται πως ήταν ακόμα της μόδας. Το άκουγες παντού στην πόλη. Είχε κρατήσει πιο πολύ από το Τραγούδι του Μίους. Η Τζούλια ξύπνησε από το θόρυβο, τεντώθηκε ηδονικά και σηκώθηκε από το κρεβάτι.

«Πεινάω», είπε. «Να κάνουμε ακόμα λίγο καφέ. Να πάρει! Η φωτιά έσθησε και κρύωσε το νερό». Σήκωσε την γκαζιέρα και την κούνησε. «Δεν έχει πετρέλαιο».

«Να ζητήσουμε λίγο από τον κ. Τσάρινγκτον».

«Περίεργο, ήμουνα σίγουρη πως ήταν γεμάτη. Θα ντυθώ», πρόσθεσε. «Μου φαίνεται, κάνει πιο πολύ κρύο».

Ο Γουίνστον σηκώθηκε και αυτός και ντύθηκε. Η ακούραστη φωνή συνέχιζε το τραγούδι.

Ο χρόνος, λένε, γιατρεύει τις πληγές,
 λένε, είν' εύκολο το χτες να λησμονήσεις·
 μα στην καρδιά μου νιώθω λες και ήταν χτες
 τα δάκρυα, τα φιλιά, οι συγκινήσεις.

Δένοντας τη ζώνη της στολής του, πήγε στο παράθυρο. Ο ήλιος θα είχε κατέβει πίσω από τα σπίτια· δεν φώτιζε πια την αυλή. Τα πλακόστρωτα ήταν βρεγμένα σαν να είχαν μόλις πλυθεί, και ο Γουίνστον είχε την εντύπωση ότι ο ουρανός ήταν και αυτός πλυμένος· τόσο φρέσκο και ανοιχτό ήταν το γαλάζιο του χρώμα όπως φαινόταν ανάμεσα στις καμινάδες. Ακούραστη η γυναίκα πηγαινοερχόταν, έπειτα σιωπούσε, στερέωνε διαρκώς με μανταλάκια και άλλες πάνες, και άλλες, και άλλες. Ο Γουίνστον διερωτήθηκε αν κέρδιζε το ψωμί της από το πλύσιμο ή απλώς ήτανε σκλάβο είκοσι ή τριάντα εγγονών. Η Τζούλια ήρθε κοντά του. Κοίταζαν και οι δύο γοητευ-

μένοι, λες, από αυτή τη ρωμαλέα σιλουέτα εκεί κάτω. Καθώς την κοίταζε ο Γουίνστον στη χαρακτηριστική στάση με τα παχουλά της μπράτσα υψωμένα να φτάσουν το σκονί και με τα σφριγηλά καπούλια της σαν της φοράδας, σκέφτηκε για πρώτη φορά πως ήταν όμορφη. Δεν του είχε περάσει ποτέ από το νου ότι το κορμί μιας πενηντάρας, που έχει πάρει τερατώδεις διαστάσεις μετά από τις αλλεπάλληλες γέννες, που έχει σκληρύνει από τη δουλειά κι ήτανε πιο τραχύ και από παραγινωμένο γογγύλι, μπορούσε να 'ναι ωραίο. Ήταν όμως και, στο κάτω κάτω, σκέφτηκε, γιατί όχι; Αυτό το στέρεο, χωρίς γραμμές κορμί, σαν γρανίτης, και το κόκκινο τραχύ δέρμα, είχαν με το σώμα ενός κοριτσιού την ίδια σχέση που έχει ο καρπός της αγριοτριανταφυλλιάς με το ρόδο. Γιατί ο καρπός να θεωρείται κατώτερος από το λουλούδι;

«Είναι όμορφη», ψιθύρισε.

«Με περιφέρεια ένα μέτρο και βάλε», είπε η Τζούλια.

«Αυτού του είδους την ομορφιά έχει», της απάντησε.

Ο Γουίνστον με το χέρι του είχε αγκαλιάσει τη λυγρή μέση της Τζούλιας. Από τη μέση ως το γόνατο ένιωθε το σώμα της κολλημένο πάνω του. Κανένα παιδί δεν θα γεννιόταν από αυτούς. Ήταν το μόνο που δεν θα μπορούσαν ποτέ να κάνουν. Δεν μπορούσαν να μεταδώσουν το μυστικό από το ένα πνεύμα στο άλλο παρά μόνο με λέξεις. Η γυναίκα εκεί κάτω δεν είχε πνεύμα, δεν είχε παρά μόνο γερά μπράτσα, θερμή καρδιά και καρπερή κοιλιά. Αναρωτήθηκε πόσα παιδιά άραγε να είχε γεννήσει. Θα μπορούσε και δεκαπέντε. Είχε κάποτε την πρόσκαιρη άνθησή της. Για ένα χρόνο ίσως είχε την ομορφιά του αγριοτριαντάφυλλου, έπειτα φούσκωσε ξαφνικά σαν τον καρπό που έχει λιπανθεί, σκληρυνε, έγινε κόκκινη και τραχιά. Η ζωή της πέρασε με το πλύσιμο, το σφουγγάρισμα, το καρίκωμα, το μαγείρεμα, το σκούπισμα, το γυάλισμα, το μπάλωμα, και ξανά το σφουγγάρισμα, το πλύσιμο, πρώτα για τα παιδιά της, έπειτα για τα εγγόνια της, τριάντα χρόνια χωρίς σταματημό. Κι ύστερα από τριάντα χρόνια, τραγουδούσε ακόμα. Ο κρυφός σεβασμός που ένιωθε γι' αυτήν ο Γουίνστον ήταν ανακατεμένος με τη θέα του χλομού,

ανέφελου ουρανού που απλωνόταν ως πέρα μακριά πίσω από τις καμινάδες. Σκέφτηκε ότι ήταν παράξενο που ολόκληρος ο κόσμος μοιραζόταν τον ίδιο ουρανό, στην Ανατολασία και στην Ευρασία όπως και στην Ωκεανία. Κι οι άνθρωποι που ζούσαν κάτω από αυτόν τον ουρανό ήταν και αυτοί, παντού, σε όλο τον κόσμο, εκατοντάδες χιλιάδες, εκατομμύρια άνθρωποι ίδιοι, που αγνοούσαν ο ένας την ύπαρξη του άλλου, χωρισμένοι από τα τείχη του μίσους και του ψέματος, και ωστόσο άνθρωποι ολόιδιοι, που δεν είχαν μάθει να σκέφτονται, αλλά που συσσωρεύαν στην καρδιά, στην κοιλιά και στους μυς τους τη δύναμη που μια μέρα θα αναποδογύριζε τον κόσμο. Αν υπήρχε ελπίδα, βρισκόταν στους προλετάριους! Χωρίς να έχει διαβάσει το τέλος του βιβλίου, ήξερε ότι αυτό θα ήταν το τελευταίο μήνυμα του Γκολντστάιν. Το μέλλον ανήκε στους προλετάριους. Μπορούσε όμως να είναι σίγουρος ότι ο κόσμος που θα έφτιαχναν, όταν θα έφτανε η ώρα τους, δεν θα ήταν γι' αυτόν, τον Γουίνστον Σμιθ, το ίδιο ξένος και εχθρικός με τον κόσμο του Κόμματος; Ναι, γιατί τουλάχιστον θα ήταν ένας κόσμος υγιής. Όπου υπάρχει ισότητα, μπορεί να υπάρξει υγεία. Αργά ή γρήγορα, θα γινόταν, θα συνειδητοποιούσαν τη δύναμή τους. Οι προλετάριοι ήταν αθάνατοι: δεν μπορούσες ν' αμφιβάλλεις γι' αυτό, όταν κοίταζες εκείνη τη ρωμαλέα φιγούρα στην αυλή. Στο τέλος, η ώρα που θα ξυπνούσαν θα σήμαινε. Κι ώσπου να γίνει αυτό, ακόμα κι αν αργούσε χίλια χρόνια, θα έμεναν ζωντανοί παρ' όλες τις αντιξοότητες, σαν τα πουλιά, περνώντας από σώμα σε σώμα τη ζωντάνια που το Κόμμα ούτε να μοιραστεί μαζί τους μπορούσε ούτε να τη σκοτώσει.

«Θυμάσαι», τη ρώτησε, «την τσίχλα που μας τραγουδούσε εκείνη την πρώτη μέρα στην άκρη του δάσους;»

«Δεν τραγουδούσε για μας», είπε η Τζούλια. «Τραγουδούσε για την ευχαρίστησή της. Όχι, ούτε γι' αυτό. Απλώς τραγουδούσε».

Τα πουλιά τραγουδούσαν, οι προλετάριοι τραγουδούσαν, το Κόμμα δεν τραγουδάει. Παντού, σε όλο τον κόσμο, στο Λονδίνο και στη Νέα Υόρκη, στην Αφρική και στη Βραζιλία και στις μυστηριώδεις απαγορευμένες περιοχές πέρα από τα σύνορα, στους δρόμους του

Παρισιού και του Βερολίνου, στα χωριά της απέραντης ρώσικης στέπας, στα παζάρια της Κίνας και στην Ιαπωνία — παντού ορθωνόταν η ίδια στέρεη και ανίκητη σιλουέτα, γιγάντια από τη δουλειά και από τις γέννες, που μοχθεί από την ώρα που γεννιέται μέχρι την ώρα που πεθαίνει, και όμως πάντα τραγουδάει. Από αυτά τα εύρωστα λαγόνια κάποια μέρα θα 'βγαине μια έξυπνη ράτσα. Εμείς ήμαστε οι νεκροί, το μέλλον ήταν δικό τους. Αλλά θα μπορούσαμε αυτό το μέλλον να το μοιραστούμε, κρατώντας ζωντανό το πνεύμα, όπως αυτοί κρατούσαν το σώμα, και μεταδίδοντας το κρυφό δόγμα πως δύο και δύο κάνουν τέσσερα.

«Είμαστε νεκροί», είπε.

«Είμαστε νεκροί», επανέλαβε υπάκουα η Τζούλια.

«Είστε νεκροί», είπε μια ατσάλινη φωνή πίσω τους.

Χωρίστηκαν απότομα. Ο Γουίνστον πάγωσε ολόκληρος μέχρι τα σωθικά. Είδε το λευκό γύρω από την ίριδα στα μάτια της Τζούλιας. Το κοκκινάδι που της είχε απομείνει στα μάγουλα πρόβαλλε σκληρά σαν να ήταν ξένο σώμα με το δέρμα από κάτω του.

«Είστε νεκροί», επανέλαβε η ατσάλινη φωνή.

«Πίσω απ' τον πίνακα», είπε η Τζούλια με κομμένη την ανάσα.

«Πίσω απ' τον πίνακα», είπε η φωνή. «Μείνετε εκεί που είστε. Ακίνητοι, ώσπου να σας διατάξω».

Αυτό ήταν, αυτό ήταν επιτέλους! Δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτε άλλο παρά να στέκονται όρθιοι και να κοιτάζονται στα μάτια. Να το βάλουν στα πόδια να σωθούν, να φύγουν από το σπίτι πριν να είναι πολύ αργά, αυτό ούτε που τους πέρασε από το νου. Ήταν αδιανόητο να μην υπακούσουν στην ατσάλινη φωνή που έβγαине από τον τοίχο. Ένας κρότος ακούστηκε, όπως το κλειδί που γυρίζει στην κλειδαριά, και ένας θόρυβος από γυαλί που σπάει. Ο πίνακας έπεσε στο πάτωμα ξεσκεπάζοντας την τηλεοθόνη.

«Τώρα μας βλέπουν», είπε η Τζούλια.

«Τώρα σας βλέπουμε», είπε η φωνή. «Όρθιοι, στη μέση του δωματίου. Πλάτη με πλάτη. Σταυρώστε τα χέρια πίσω απ' το κεφάλι. Χωρίς ν' αγγίζετε ο ένας τον άλλον».

Δεν άγγιζαν ο ένας τον άλλον, αλλά του Γουίνστον του φάνηκε ότι ένιωθε την τρεμούλα στο σώμα της Τζούλιας. Ή μπορεί να ήταν το δικό του κορμί που έτρεμε. Μόλις που συγκράτησε τα δόντια του να μη χτυπάνε, αλλά τα γόνατά του ξέφευγαν από τον έλεγχο του. Κάτω, μέσα και έξω από το σπίτι, ακούγονταν βήματα από μπότες. Η αυλή φαινόταν γεμάτη από άνδρες, και το τραγούδι της γυναίκας διακόπηκε απότομα. Ακούστηκε ένας θόρυβος από κάτι που κατρακυλούσε, σαν να είχαν κλοτσήσει τη λεκάνη ως την άλλη άκρη της αυλής και μετά ανάκατες θυμωμένες φωνές που τελείωσαν σε μια κραυγή πόνου.

«Το σπίτι είναι περικυκλωμένο», είπε ο Γουίνστον.

«Το σπίτι είναι περικυκλωμένο», είπε η φωνή.

Άκουσε τα δόντια της Τζούλιας που χτυπούσαν. «Νομίζω, πρέπει να αποχαιρετιστούμε», του είπε.

«Πρέπει να αποχαιρετιστείτε», είπε η φωνή. Τότε παρενέβη μια άλλη φωνή, εντελώς διαφορετική, η λεπτή φωνή ενός καλλιεργημένου ανθρώπου, που ο Γουίνστον είχε την εντύπωση πως είχε ξανακούσει: «Και με την ευκαιρία, μιας και ταιριάζει στην περίπτωση: “Να κερύ να σε φωτίσει στο κρεβάτι, να λεπίδι να σου κόψει το κεφάλι!”»

Κάτι έσπασε πάνω στο κρεβάτι, πίσω από τον Γουίνστον. Η άκρη μιας σκαλωσιάς είχε περάσει από το παράθυρο σπάζοντας την κορνίζα του. Κάποιος σκαρφάλωνε για να μπει. Ακούστηκε ο θόρυβος από μπότες που ανέβαιναν τη σκάλα. Το δωμάτιο γέμισε από στιβαρούς άνδρες με μαύρη στολή, που φορούσαν πεταλωμένες μπότες και κρατούσαν κλομπ.

Ο Γουίνστον δεν έτρεμε πια. Ακόμα και τα μάτια του μόλις που τα κινούσε. Μόνο ένα πράγμα είχε σημασία: να μείνεις ακίνητος· να μείνεις ακίνητος και να μην τους δώσεις πρόσχημα να σε χτυπήσουν. Ένας άντρας με σαγόνια πυγμάχου και με μια λεπτή σχισμή για στόμα στάθηκε εμπρός του ζυγιάζοντας σκεπτικός το κλομπ ανάμεσα στο δείκτη και το μεγάλο δάχτυλό του. Ο Γουίνστον συνάντησε το βλέμμα του. Η στάση που τον είχαν εξαναγκάσει να πάρει, με

τα χέρια πίσω από το κεφάλι και με πρόσωπο και σώμα εκτεθειμένα, τον έκανε να νιώθει ανυπόφορα γυμνός. Ο άντρας πέρασε την άκρη της άσπρης γλώσσας του εκεί όπου έπρεπε να είναι τα χείλη του και ύστερα έφυγε. Ακούστηκε πάλι ένας πάταγος. Κάποιος είχε πάρει από το τραπέζι το γυάλινο πρες παπιέ και το θρυμμάτισε πάνω στην πέτρα του τζακιού.

Το κομμάτι του κοραλλιού, μια μικρή ροδαλή πτυχή, που έμοιαζε με ζαχαρένιο μπουμπούκι από γλύκισμα, κύλησε πάνω στο χαλί. «Τι μικρούλι που ήταν», σκέφτηκε ο Γουίνστον, «τι μικρούλι που ήταν πάντα».

Πίσω του άκουσε ένα γρονθοκόπημα και τον ήχο της ανάσας που κόβεται αμέσως μετά μια δυνατή κλοτσιά στο πόδι τον έκανε να χάσει την ισορροπία του. Ένας από τους άντρες είχε δώσει μια γροθιά στο στομάχι της Τζούλιας που τη δίπλωσε στα δύο. Πεσμένη στο πάτωμα, πάσχιζε να ξαναβρεί την ανάσα της. Ο Γουίνστον δεν τόλμησε να γυρίσει το κεφάλι ούτε χιλιοστό, αλλά πού και πού το πνιγμένο κάτωχρο πρόσωπό της έμπαινε στο οπτικό του πεδίο. Ακόμα και μέσα στον τρόμο του, νόμιζε πως ένιωθε τον πόνο της στο δικό του σώμα, το θανάσιμο πόνο, που ερχόταν όμως σε δεύτερη μοίρα μπροστά στον αγώνα της να ξαναβρεί την αναπνοή της. Ήξερε πώς ένιωθε τον τρομερό, βασανιστικό πόνο που δεν σ' αφήνει στιγμή αλλά που δεν μπορείς και να τον σκεφτείς, γιατί πριν απ' όλα είναι ανάγκη να μπορέσεις ν' αναπνεύσεις.

Δυο άντρες την άρπαξαν από τα γόνατα και τους ώμους και την έβγαλαν από το δωμάτιο σαν το σακί. Ο Γουίνστον μπόρεσε να δει για μια στιγμή το πρόσωπό της, γυρισμένο προς τα κάτω, κίτρινο και συσπασμένο, με τα μάτια κλειστά και με μια κηλίδα κοκκινάδι σε κάθε μάγουλο. Κι αυτό ήταν το τελευταίο που είδε από εκείνη.

Ήταν όρθιος, ακίνητος σαν πεθαμένος. Κανείς δεν τον είχε ακόμα χτυπήσει. Διάφορες σκέψεις, που έρχονταν μόνες τους, αλλά που φαίνονταν εντελώς ασήμαντες, άρχισαν να περνούν από το μυαλό του. Αναρωτήθηκε αν είχαν πιάσει τον κ. Τσάρινγκτον. Αναρωτήθηκε τι να έκαναν τάχα στη γυναίκα κάτω στην αυλή. Ένω-

σε τότε να τον πιέζει η ανάγκη να ουρήσει, και απόρησε γιατί δεν είχαν περάσει δυο τρεις ώρες από την τελευταία φορά. Είδε πως ο δείκτης του ρολογιού έδειχνε εννέα. Όμως το φως φαινόταν πολύ ζωηρό. Δεν σκοτείνιαζε στις εννέα τον Αύγουστο; Αναρωτήθηκε μήπως, τελικά, η Τζούλια και αυτός είχαν κάνει λάθος στην ώρα, μήπως είχαν κοιμηθεί όλο το διάστημα που ο δείκτης είχε κάνει το γύρο του ρολογιού και νόμιζαν πως ήταν εννέα το βράδυ, ενώ στην πραγματικότητα ήταν εννέα το άλλο πρωί. Αλλά έπαψε να το σκέφτεται πια. Δεν τον ενδιέφερε.

Ακούστηκε ένα άλλο, πιο ελαφρό βήμα στο κεφαλόσκαλο. Στο δωμάτιο μπήκε ο κ. Τσάρινγκτον. Οι μαυροντυμένοι άντρες στάθηκαν μεμιάς πιο συμμαζεμένοι. Κάτι είχε αλλάξει και στην εμφάνιση του κυρίου Τσάρινγκτον. Η ματιά του έπεσε στα κομμάτια του γυάλινου πρεσ παπιέ. «Μαζέψτε τα γυαλιά», είπε κοφτά.

Ένας άντρας έσκυψε υπακούοντας. Η λαϊκή προφορά είχε εξαφανιστεί. Ο Γουίνστον κατάλαβε ξαφνικά σε ποιον ανήκε η φωνή που είχε ακούσει πριν από λίγο στην τηλεθόνη. Ο κ. Τσάρινγκτον φορούσε ακόμα το παλιό θελούδινο σακάκι, αλλά τα μαλλιά του, που είχαν σχεδόν ασπρίσει, τώρα ήταν μαύρα. Δεν φορούσε πια γυαλιά. Έριξε μόνο μια ματιά στον Γουίνστον, λες για να πιστοποιήσει την ταυτότητά του, και δεν του έδωσε ξανά σημασία. Τον αναγνώριζε κανείς ακόμα, αλλά δεν ήταν πια το ίδιο πρόσωπο. Το σώμα του τώρα ήταν στητό και φαινόταν πιο γεμάτο. Το πρόσωπό του είχε μικρές μόνο αλλαγές, που τον είχαν όμως εντελώς μεταμορφώσει. Τα μαύρα φρύδια ήταν λιγότερα πυκνά, οι ρυτίδες είχαν σβήσει, όλες οι γραμμές του προσώπου φαινονταν αλλαγμένες, ακόμα και η μύτη έδειχνε μικρότερη. Ήταν το τεταμένο, ψυχρό πρόσωπο ενός ανθρώπου γύρω στα τριάντα πέντε. Ο Γουίνστον σκέφτηκε πως πρώτη φορά στη ζωή του έβλεπε, εν γνώσει του ότι τον έβλεπε, έναν πράκτορα της Αστυνομίας της Σκέψης.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

I

ΔΕΝ ΉΞΕΡΕ ΠΟΥ βρισκόταν. Πιθανόν στο Υπουργείο Αγάπης — δεν υπήρχε τρόπος να βεβαιωθεί. Βρισκόταν σ' ένα ψηλοτάβανο κελί, χωρίς παράθυρα, με τοίχους από άσπρη αστραφτερή πορσελάνη. Κρυφές λάμπες το πλημμύριζαν μ' ένα ψυχρό φως, και ο Γουίνστον άκουγε ένα αργό, αδιάκοπο βουητό, που σκέφτηκε πως είχε να κάνει με τον εξαερισμό. Ένας πάγκος, κάτι σαν ράφι, φαρδύς όσο χρειαζόταν για να καθίσει κανείς, έπιανε το γύρο του δωματίου κολλητά στον τοίχο, και διακοπτόταν μόνο εκεί που ήταν η πόρτα, και, στο βάθος του δωματίου, από μια λεκάνη τουαλέτας που δεν είχε το ξύλινο σκέπασμα. Υπήρχαν τέσσερις τηλεοθόνες, μια σε κάθε τοίχο.

Ο Γουίνστον ένωθε ένα σιγανό διαβρωτικό πόνο στην κοιλιά. Δεν τον είχε αφήσει από τη στιγμή που τον πέταξαν μέσα σ' ένα κλειστό φορτηγό και τον μετέφεραν. Πεινούσε όμως, μια ενοχλητική, νοσηρή πείνα του κατάτρωγε τα σωθικά. Μπορεί να είχαν περάσει είκοσι τέσσερις, ίσως και τριάντα έξι ώρες χωρίς να έχει φάει τίποτα. Εξακολουθούσε να μην ξέρει — και ίσως να μη μάθαινε ποτέ — αν ήταν πρωί ή βράδυ όταν τον συνέλαβαν. Από τη στιγμή που τον έπιασαν, δεν του είχαν δώσει να φάει τίποτα.

Καθόταν με τα χέρια σταυρωμένα στα γόνατα, ακίνητος όσο πιο πολύ μπορούσε, πάνω στο στενό πάγκο. Είχε κιόλας μάθει να κάθεται χωρίς να σαλεύει. Αν έκανε μια ξαφνική κίνηση, του έβαζαν τις φωνές από την τηλεοθόνη. Όμως, πείνα που ολοένα μεγάλωνε τον είχε καταλάβει. Αυτό που ήθελε πιο πολύ ήταν ένα κομμάτι ψωμί. Είχε την ιδέα πως ήταν κάτι ψίχουλα στην τσέπη της στολής του. Ακόμα πιο πιθανό — το σκέφτηκε γιατί κάθε τόσο ένωθε κάτι

σαν να του γαργαλάει το πόδι — να υπήρχε εκεί και κανένα κομματάκι κόρα. Τελικά, ο πειρασμός να το εξακριβώσει, νίκησε το φόβο του· έχωσε το χέρι στην τσέπη του.

«Σμιθ!» ούρλιαξε μια φωνή από την τηλεοθόνη. «6079! Σμιθ Γουίνστον! Μέσα στο κελί, τα χέρια έξω από τις τσέπες!»

Έμεινε ακίνητος ξανά, με τα χέρια σταυρωμένα στα γόνατα. Πριν τον φέρουν εδώ, τον είχαν πάει κάπου αλλού, μάλλον σε μια συνηθισμένη φυλακή ή ένα προσωρινό κρατητήριο που χρησιμοποιούσαν οι περίπολοι. Δεν ήξερε πόσο έμεινε εκεί: οπωσδήποτε μερικές ώρες. Χωρίς ρολόι και χωρίς φως της ημέρας, δύσκολα υπολογίζεις το χρόνο. Ήταν ένα θορυβώδες μέρος που μύριζε άσχημα. Τον είχαν βάλει σ' ένα κελί, ανάλογο μ' αυτό που βρισκόταν τώρα, αλλά τρομερά βρόμικο και όλη την ώρα γεμάτο από δέκα δεκαπέντε άτομα. Τα περισσότερα από αυτά ήταν κοινοί εγκληματίες, αλλά ανάμεσά τους υπήρχαν και λίγοι πολιτικοί κρατούμενοι. Είχε καθίσει σιωπηλός, ακουμπώντας στον τοίχο, στριμωγμένος ανάμεσα σε βρόμικα σώματα, τόσο απορροφημένος από το φόβο του και τον πόνο στην κοιλιά, ώστε να μην ενδιαφέρεται πολύ για το τι γινόταν γύρω του. Παρά ταύτα, είχε προσέξει την εκπληκτική διαφορά που υπήρχε ανάμεσα στη στάση των κρατούμενων του Κόμματος και στη στάση των άλλων. Οι κρατούμενοι του Κόμματος ήταν πάντα σιωπηλοί και τρομοκρατημένοι, ενώ οι κοινοί εγκληματίες δεν φαίνονταν να φοβούνται κανέναν. Πετούσαν βρισιές στους φύλακες, πάλευαν άγρια όταν τους έπαιρναν τα πράγματά τους, έγραφαν στο πάτωμα αισχρολόγα, έτρωγαν τρόφιμα που είχαν περάσει λαθραία και που έβγαζαν από μυστηριώδεις κρυφώνες στα ρούχα τους, κι έβαζαν τις φωνές ακόμα και στην τηλεοθόνη όταν προσπαθούσε να τους επαναφέρει σε τάξη. Μερικοί φαίνονταν να έχουν καλές σχέσεις με τους φρουρούς, τους φώναζαν με το υποκοριστικό και προσπαθούσαν με καλοπιάσματα να τους περάσουν τσιγάρα από το παραθυράκι της πόρτας. Αλλά και οι φρουροί ήταν ανεκτικοί απέναντι στους κοινούς εγκληματίες, ακόμα κι όταν υποχρεούνταν να τους φερθούν σκληρά. Έλεγαν όλο για τα στρατόπεδα καταναγκα-

στικτών έργων. Οι περισσότεροι κρατούμενοι περίμεναν ότι θα τους έστελναν εκεί. Όλα ήταν «μια χαρά» εκεί, αρκεί να είχες καλές γνωριμίες και να ήξερες τα κόλπα. Μπορούσες να δωροδοκήσεις, επικρατούσε ευνοιοκρατία, κραιπάλη, ομοφυλοφιλία, πορνεία, ακόμα και αλκοόλ παράνομο είχαν που το έφτιαχναν από πατάτες. Οι εμπιστευτικές θέσεις δίνονταν μόνο στους κοινούς εγκληματίες, ειδικά στους γκάνγκστερ και στους δολοφόνους, που αποτελούν ένα είδος, ας πούμε, αριστοκρατίας. Τις βρόμικες δουλειές τις έκαναν οι πολιτικοί κρατούμενοι.

Υπήρχε ένα αδιάκοπο πήγαιν' έλα κρατουμένων κάθε λογής: έμποροι ναρκωτικών, κλέφτες, ληστές, μαυραγορίτες, μέθυστοι, πόρνες. Μερικοί αλκοολικοί ήταν τόσο επικίνδυνοι, που οι άλλοι κρατούμενοι έπρεπε να ενωθούν για να τους αντιμετωπίσουν. Τέσσερις στρατιώτες έφεραν μέσα μια γυναίκα πελώριων διαστάσεων, σωστό ναυάγιο, γύρω στα εξήντα, με τεράστιο στήθος που χοροπηδούσε σε κάθε κίνησή της και πυκνά κατσαρά άσπρα μαλλιά που είχαν γίνει άνω κάτω καθώς ούρλιαζε, χτυπιόταν και τους κλοτσούσε. Οι τέσσερις φρουροί την έσυραν μέσα τραβώντας την ο καθένας από ένα άκρο, της έβγαλαν τις μπότες καθώς προσπαθούσε να τους κλοτσήσει, και την πέταξαν με φόρα πάνω στον Γουίνστον που ένιωσε ότι τα κόκαλα των μηρών του παραλίγο να σπάσουν. Η γυναίκα ορθώθηκε και ούρλιαξε: «Παλιομπάσταρδοι!» Τότε, πρόσεξε ότι καθόταν κάπου ανώμαλα και γλίστρησε από τα γόνατα του Γουίνστον πάνω στον πάγκο.

«Συγγνώμη, χρυσέ μου», του είπε. «Δεν θα καθόμουνά πάνω σου, αυτά τα γαϊδούρια μ' έσπρωξαν. Ιδέα δεν έχουν πώς φέρονται στις κυρίες, έτσι;» Σώπασε, χτύπησε το στήθος της και ρεύτηκε. «Συγγνώμη», είπε. «Δεν είμαι και πολύ στις καλές μου».

Έσκυψε μπροστά κι έκανε εμετό στο πάτωμα.

«Τώρα, είμαι καλύτερα», είπε γέροντας πίσω με κλειστά τα μάτια. «Δεν πρέπει ποτέ να το κρατάς μέσα σου, έτσι πρέπει. Πρέπει να το βγάζεις από μέσα σου όσο είναι φρέσκο στο στομάχι».

Ζωντάνεψε. Γύρισε να ξανακοιτάξει τον Γουίνστον και φάνηκε

αμέσως ότι της άρεσε. Έφερε το πελώριο μπράτσο της γύρω από τον ώμο του και τον τράβηξε πάνω της, αποπνέοντας στο πρόσωπό του τη μυρωδιά της μπίρας και του εμετού.

«Πώς σε λένε, χρυσέ μου»; τον ρώτησε.

«Σμιθ», απάντησε ο Γουίνστον.

«Σμιθ;» επανέλαβε η γυναίκα. «Έχει πλάκα! Και μένα Σμιθ με λένε. Ε, λοιπόν», πρόσθεσε πονεμένα, «θα μπορούσα να 'μαι η μητέρα σου!»

«Θα μπορούσε να 'ναι η μητέρα μου», σκέφτηκε ο Γουίνστον. Είχε περίπου την ίδια ηλικία και όψη, και ίσως οι άνθρωποι αλλάζουν κάπως ύστερα από είκοσι χρόνια καταναγκαστικά έργα.

Κανένας άλλος δεν του μίλησε. Οι κοινοί εγκληματίες αγνοούσαν σε μεγάλο βαθμό τους πολιτικούς κρατούμενους. Οι πολιτικοί κρατούμενοι φαίνονταν τρομοκρατημένοι και δεν μιλούσαν σε κανέναν προπαντός απέφευγαν να μιλήσουν μεταξύ τους. Μια φορά μόνο, όταν δύο μέλη του Κόμματος, δύο γυναίκες, ήταν στριμωγμένες πλάι πλάι στον πάγκο, άρπαξε το αφτί του μέσα στο γενικό θόρυβο μερικές λέξεις που αντάλλαξαν ψιθυριστά, ιδίως έναν υπαινιγμό για κάτι που ονομαζόταν «θάλαμος εκατόν ένα», που δεν κατάλαβε.

Μπορεί να είχαν περάσει δύο ή τρεις ώρες που τον είχαν εκεί. Ο διαβρωτικός πόνος στην κοιλιά του ήταν αδιάκοπος, αλλά άλλοτε δυνάμωνε και άλλοτε μαλάκωνε, και αναλόγως απλώνονταν ή περιορίζονταν και οι σκέψεις του. Όταν ο πόνος δυνάμωνε, δεν σκεφτόταν παρά αυτόν τον ίδιο τον πόνο και την ανάγκη που είχε να φάει. Όταν υποχωρούσε, τον έπιανε πανικός. Ύπηρχαν στιγμές που φανταζόταν τι τον περίμενε με τόση ένταση, που η καρδιά του χτυπούσε τρελά και κοβόταν η αναπνοή του. Αισθανόταν τα χτυπήματα από τα κλομπ στους ώμους του και τις σιδερένιες μπότες στα καλάμια του. Έβλεπε τον εαυτό του να σέρνεται στο πάτωμα με σπασμένα δόντια ζητώντας έλεος. Την Τζούλια μόλις που τη σκεφτόταν. Δεν μπορούσε να σταθεροποιήσει τη σκέψη του σ' αυτήν. Την αγαπούσε και δεν θα την πρόδινε· αλλά αυτό δεν ήταν

παρά ένα γεγονός που το ήξερε, όπως ήξερε τους κανόνες της αριθμητικής. Δεν ένιωθε αγάπη γι' αυτήν, και μόλις που αναρωτιόταν τι να της συμβαίνει. Σκεφτόταν πιο συχνά τον Ο'Μπράιεν· θα πρέπει να ήξερε ότι τον είχαν συλλάβει. Η Αδελφότητα, είχε πει, δεν προσπαθούσε ποτέ να σώσει τα μέλη της. Αλλά υπήρχε και η λεπίδα. Θα του έστελναν μια λεπίδα, αν μπορούσαν. Ίσως μεσολαβούσαν πέντε δευτερόλεπτα ώσπου να μπορέσουν οι φρουροί να ορμήσουν μέσα στο κελί του. Η λεπίδα θα του δάγκωνε τη σάρκα με μια καυτή ψυχρότητα, και ακόμα και τα δάχτυλα που θα την κρατούσαν θα κόβονταν ίσαμε το κόκαλο.

Όλα αυτά τα ένιωθε στο πονεμένο κορμί του, που ζάρωνε τρέμοντας μπροστά στον παραμικρό πόνο. Δεν ήταν σίγουρος πώς θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη λεπίδα, ακόμα και αν είχε την ευκαιρία. Ήταν πιο φυσικό να ζεις στιγμή με στιγμή και να δέχεσαι μια παράταση έστω δέκα λεπτών, ακόμα και αν είσαι βέβαιος ότι μετά από αυτά τα δέκα λεπτά θ' ακολουθήσουν τα βασανιστήρια.

Κάπου κάπου προσπαθούσε να μετρήσει τα πορσελάνινα πλακάκια στους τοίχους του κελιού. Θα έπρεπε να είναι εύκολο, αλλά πάντα έχανε το λογαριασμό από τη μια σειρά ως την άλλη. Πιο συχνά, αναρωτιόταν τι ώρα ήταν. Τη μια στιγμή ήταν βέβαιος πως έξω ήταν ηλιόλουστη μέρα. Την άλλη ήταν το ίδιο βέβαιος πως ήταν κατασκότεινα. Από ένστικτο ήξερε πως σ' αυτό το μέρος το φως δεν θα έσβηγε ποτέ. Ήταν το μέρος όπου δεν υπάρχει σκοτάδι. Τώρα καταλάβαινε γιατί ο Ο'Μπράιεν φάνηκε να αναγνωρίζει τον υπαινιγμό. Στο Υπουργείο Αγάπης δεν υπήρχαν παράθυρα. Το κελί του μπορεί να ήταν στην καρδιά του Υπουργείου ή στην εξωτερική πλευρά του. Μπορεί να βρίσκεται δέκα πατώματα κάτω από τη γη ή τριάντα πάνω από αυτή. Μεταφερόταν νοερά από το ένα μέρος στο άλλο και προσπαθούσε να προσδιορίσει με τις αισθήσεις του αν βρισκόταν ψηλά στον αέρα ή αν ήταν βαθιά χωμένος στη γη.

Βήματα από μπότες ακούστηκαν απ' έξω. Η ατσάλινη πόρτα άνοιξε μ' έναν μεταλλικό ήχο. Ένας αξιωματικός, κομψός μες στη μαύρη του στολή από αστραφτερό καλογραλισμένο δέρμα, μπήκε

μέσα με διασύνη. Το χλομό του πρόσωπο με τα άκαμπτα χαρακτηριστικά έμοιαζε κέρινη μάσκα. Διέταξε τους φρουρούς να φέρουν μέσα τον κρατούμενο που συνόδευαν. Ο ποιητής Άμπλφορθ σέρνοντας τα βήματά του μπήκε στο κελί. Η πόρτα ξανάκλεισε με τον ίδιο μεταλλικό ήχο.

Έκανε μια δυο αβέβαιες κινήσεις δεξιά και αριστερά, σαν να γύρευε μιαν άλλη πόρτα για να φύγει, κι έπειτα άρχισε να περπατά πάνω κάτω στο κελί. Δεν είχε ακόμα προσέξει την παρουσία του Γουίνστον. Τα ανήσυχα μάτια του ήταν συλωμένα στον τοίχο, περίπου ένα μέτρο πάνω από το ύψος του κεφαλιού του Γουίνστον. Δεν φορούσε παπούτσια: από κάτι τρύπιες κάλτσες έβγαιναν τα μεγάλα βρόμικα δάχτυλα των ποδιών του. Ήταν αξύριστος μέρες. Μια πυκνή γενειάδα τού σκέπαζε το πρόσωπο ως τα μήλα και του έδινε όψη κακούργου, που δεν ταίριαζε με το ψηλόλιγνο σώμα του και τις νευρικές κινήσεις του.

Ο Γουίνστον σαν να ξύπνησε από το λήθαργο. Έπρεπε να μιλήσει στον Άμπλφορθ και να ριψοκινδυνέψει το ουρλιαχτό από την τηλεοθόνη. Ίσως ο Άμπλφορθ να ήταν αυτός που του έφερε τη λεπίδα.

«Άμπλφορθ!» είπε.

Δεν ακούστηκε καμιά φωνή από την τηλεοθόνη. Ο Άμπλφορθ στάθηκε μ' ένα ελαφρό σκίρτημα. Το βλέμμα του έπεσε αργά στον Γουίνστον.

«Ε, Σμιθ!» είπε. «Και συ!»

«Γιατί σ' έφεραν εδώ;»

«Για να σου πω την αλήθεια...» Κάθισε αδέξια στον πάγκο απέναντι από τον Γουίνστον. «Ένα μόνο έγκλημα υπάρχει, έτσι δεν είναι;» είπε.

«Και το έκανες;»

«Όπως φαίνεται, το έκανα.»

Έβαλε το χέρι του στο μέτωπο και πίεσε τους κροτάφους του για λίγο, σαν κάτι να προσπαθούσε να θυμηθεί.

«Συμβαίνουν αυτά», άρχισε αόριστα. «Μπόρεσα να βρω μια

αιτία, μια πιθανή αιτία. Ήταν απερισκεψία, δεν υπάρχει αμφιβολία. Βγάλαμε την οριστική έκδοση των ποιημάτων του Κίπλινγκ. Άφησα στο τέλος ενός στίχου τη λέξη “Θεός”, δεν μπορούσα να το αποφύγω», πρόσθεσε σχεδόν με αγανάκτηση, σηκώνοντας το κεφάλι του να κοιτάξει τον Γουίνστον. «Ήταν αδύνατο ν’ αλλάξω το στίχο. Η ρίμα, ήταν “κραταιός”. Μέρες ολόκληρες έσπαγα το κεφάλι να βρω. Δεν υπήρχε άλλη ρίμα».

Η έκφραση του προσώπου του άλλαξε. Το στενοχωρημένο ύφος του εξαφανίστηκε και για μια στιγμή φάνηκε σχεδόν ευχαριστημένος. Μέσ’ από τη βρόμικη ανάστατη γενειάδα του, έλαμψε κάτι σαν πνευματικός ενθουσιασμός, η χαρά του σχολαστικού που ανακάλυψε κάτι άχρηστο.

«Σκέφτηκες ποτέ», είπε, «ότι ολόκληρη η ιστορία της αγγλικής ποίησης καθορίστηκε από το γεγονός ότι η αγγλική γλώσσα στερείται ομοιοκαταληξιών;»

‘Όχι. Αυτή η σκέψη δεν είχε ποτέ περάσει από το μυαλό του Γουίνστον. Ούτε τώρα του φαινόταν κάτι ιδιαίτερα σημαντικό ή ενδιαφέρον.

«Μήπως ξέρεις τι ώρα είναι;» ρώτησε.

Ο Άμπλφορθ σκίρτησε ξανά. «Ούτε που το σκέφτηκα» είπε. «Με συνέλαβαν — θα είναι τώρα δυο μέρες, μπορεί και τρεις». Το βλέμμα του έκανε ένα γύρο στους τοίχους, λες και περίμενε να βρει κάπου ένα παράθυρο. «Εδώ δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη νύχτα και τη μέρα. Δεν βλέπω πώς μπορεί κανείς να υπολογίσει την ώρα εδώ».

Μίλησαν για λίγο ασυνάρτητα και έπειτα, χωρίς κανένα φανερό λόγο, μια στριγκλιά από την τηλεθόνη τους διέταξε να σωπάσουν. Ο Γουίνστον κάθισε ήσυχος, με τα χέρια σταυρωμένα. Ο Άμπλφορθ, πολύ ψηλός για να βολευτεί στο στενό πάγκο, στριφογύριζε συνεχώς από το ένα πλευρό στο άλλο, πλέκοντας τα χέρια του πότε γύρω από το ένα γόνατο, πότε γύρω από το άλλο. Η τηλεθόνη του έβαλε τις φωνές να καθίσει ακίνητος. Η ώρα περνούσε. Είκοσι λεπτά, μια ώρα, δύσκολο να υπολογίσεις. Γι’ άλλη μια φορά

ακούστηκαν βήματα από μπότες. Τα σπλάχνα του Γουίνστον συσπάστηκαν. Σε λίγο, ίσως σε πέντε λεπτά, ίσως αμέσως, τα βήματα από τις μπότες θα σήμαιναν ότι ήρθε η σειρά του.

Η πόρτα άνοιξε. Ο νεαρός αξιωματικός με το παγερό πρόσωπο μπήκε στο κελί. Με μια κοφτή κίνηση έδειξε τον Άμπλφορθ.

«Θάλαμος 101», είπε. Ο Άμπλφορθ βγήκε σέρνοντας αδέξια τα βήματά του ανάμεσα στους φρουρούς με μια αόριστη ανησυχία στο πρόσωπο, αλλά χωρίς επίγνωση της κατάστασης.

Φάνηκε πως πέρασε πολλή ώρα. Ο Γουίνστον πονούσε πάλι στην κοιλιά. Ο νους του γύριζε και ξαναγύριζε διαρκώς γύρω από τα ίδια. Δεν τον απασχολούσαν παρά μόνο έξι σκέψεις: ο πόνος στην κοιλιά, ένα κομμάτι ψωμί, το αίμα και οι κραυγές, ο Όμπράιεν, η Τζούλια, η λεπίδα. Ένας καινούριος σπασμός τού ξέσκισε τα σωθικά: οι βαριές μπότες πλησίαζαν πάλι. Όταν άνοιξε η πόρτα, το ρεύμα του αέρα έφερε μέσα μια δυνατή οσμή παγωμένου ιδρώτα. Στο κελί μπήκε ο Πάρσονς. Φορούσε χακί σορτς και αθλητική φανέλα.

Αυτή τη φορά ο Γουίνστον ένιωσε τόση έκπληξη που ξεχάστηκε.

«Εσύ εδώ;»

Ο Πάρσονς του έριξε ένα βλέμμα που δεν έδειχνε ούτε ενδιαφέρον ούτε έκπληξη, αλλά μόνο δυστυχία.

Άρχισε το πάνω κάτω με απότομα, πηδηχτά βήματα και ήταν φανερό πως δεν μπορούσε να καθίσει ήσυχα. Κάθε φορά που ίσιωνε τα παχουλά του γόνατα, έβλεπε ότι έτρεμαν. Τα ορθάνοιχτα μάτια του είχαν ένα προσηλωμένο βλέμμα, σαν να μην μπορούσε να το τραβήξει από κάτι κάπου μακριά.

«Γιατί θρίσκεσαι εδώ;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Έγκλημα σκέψης», απάντησε ο Πάρσονς κλαψουρίζοντας. Ο τόνος της φωνής του υπονοούσε μια πλήρη ομολογία για την ενοχή του και κάτι σαν απίστευτο τρόμο για το ότι ήταν δυνατόν να του προσάψουν τέτοια κατηγορία. Στάθηκε αντίκρυ στον Γουίνστον και άρχισε να του μιλάει με έξαψη:

«Δεν πιστεύεις πως θα με τουφεκίσουν, έτσι δεν είναι, παλιόφιλε; Δεν σε σκοτώνουν, όταν δεν έχεις κάνει στ' αλήθεια τίποτα, μόνο

σκέψεις που δεν είναι δυνατόν να τις αποφύγεις, ε; Ξέρω πως αποδίδουν δικαιοσύνη. Α, τους έχω εμπιστοσύνη σ' αυτό! Θα λάβουν υπόψη τις υπηρεσίες μου, ε; Εσύ με ξέρεις τι τύπος ήμουνα. Δεν ήμουν κακός άνθρωπος στο είδος μου. Όχι έξυπνος βέβαια, αλλά ικανός. Προσπάθησα να κάνω ό,τι μπορούσα για το Κόμμα, έτσι; Θα τη γλιτώσω με πέντε χρόνια, δεν νομίζεις; Ή ίσως δέκα χρόνια; Κάποιος σαν εμένα μπορεί να φανεί αρκετά χρήσιμος σ' ένα στρατόπεδο εργασίας. Δεν θα με σκοτώσουν γιατί ξέφυγα μια φορά από το σωστό δρόμο, έτσι δεν είναι;»

«Είσαι ένοχος;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Και βέβαια είμαι ένοχος!» φώναξε ο Πάρσονς ρίχνοντας μια ματιά γεμάτη δουλικότητα προς την τηλεθόνη. «Πιστεύεις πως το Κόμμα θα έπιανε ποτέ έναν αθώο;»

Το βατραχίσιο πρόσωπό του ηρέμησε και πήρε μιαν έκφραση ψευτοευλάβειας.

«Το έγκλημα της σκέψης είναι τρομερό πράγμα, παλιόφιλε», είπες αποφθεγματικά. «Είναι ύπουλο. Σε κυριεύει χωρίς να το ξέρεις. Ξέρεις πώς κυριέψε εμένα; Στον ύπνο μου! Μάλιστα, όπως σ' το λέω. Εγώ προσπαθούσα να κάνω τη δουλειά μου όσο καλύτερα μπορούσα, χωρίς να ξέρω ότι είχα κακό στο μυαλό μου. Και τότε, άρχισα να μιλώ στον ύπνο μου. Ξέρεις τι με άκουσαν να λέω;»

Χαμήλωσε τη φωνή όπως κάνει κάποιος που είναι υποχρεωμένος για ιατρικούς λόγους να πει κάτι άσεμνο.

«Κάτω ο Μεγάλος Αδελφός!» Μάλιστα, το είπα! Φαίνεται πως το επανέλαβα ξανά και ξανά, πολλές φορές. Μεταξύ μας, παλιόφιλε, χαίρομαι που μ' έπιασαν πριν προχωρήσω περισσότερο. Ξέρεις τι θα τους πω όταν βρεθώ μπροστά στο δικαστήριο; “Σας ευχαριστώ”, θα τους πω, “σας ευχαριστώ που με σώσατε πριν να είναι αργά”».

«Ποιος σε κατήγγειλε;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Η χορούλα μου», είπε ο Πάρσονς. «Κρυφάκουγε από την κλειδαρότρυπα. Άκουσε τι έλεγα, και την άλλη μέρα πρωί πρωί έτρεξε και το πρόλαβε στην περίπολο. Πολύ έξυπνο για ένα παιδά-

κι επτά χρονών, έτσι; Δεν της κρατώ κακία. Μάλιστα, είμαι περήφανος γι' αυτήν. Αυτό δείχνει πως την ανάθρεψα με τις σωστές αρχές».

Έκανε ακόμα μερικά πηδηχτά βήματα πάνω κάτω ρίχνοντας αρκετές φορές ένα βλέμμα επιθυμίας προς τη λεκάνη της τουαλέτας, και έπειτα ξαφνικά κατέβασε το σορτς του.

«Συγγνώμη, παλιόφιλε», είπε. «Δεν αντέχω άλλο. Είναι από την αναμονή».

Κάθισε βαριά πάνω στη λεκάνη. Ο Γουίνστον σκέπασε με τα χέρια του το πρόσωπό του.

«Σμιθ!» ούρλιαξε η φωνή από την τηλεθόνη. «6079, Σμιθ Γουίνστον. Πάρε τα χέρια από το πρόσωπό σου. Απαγορεύεται να καλύπτεις το πρόσωπό σου μέσα στο κελί!»

Ο Γουίνστον τράβηξε τα χέρια του. Ο Πάρσονς χρησιμοποίησε τη λεκάνη με θόρυβο και για πολύ. Όπως είδαν μετά, το καζανάκι ήταν ελαττωματικό και το κελί μύριζε φριχτά για ώρες κατόπιν.

Ο Πάρσονς μεταφέρθηκε αλλού. Κι άλλοι κρατούμενοι έρχονταν και ύστερα έφευγαν μυστηριωδώς. Μια γυναίκα την έστειλαν στο «Θάλαμο 101», και ο Γουίνστον την παρατήρησε ότι, μόλις τ' άκουσε, ζάρωσε και φάνηκε να αλλάζει χρώμα.

Ήρθε μια στιγμή που, αν ήταν πρωί όταν τον έφεραν εδώ, τώρα θα έπρεπε να είναι απόγευμα· αν ήταν απόγευμα, τώρα θα ήταν μεσάνυχτα. Μέσα στο κελί βρίσκονταν έξι κρατούμενοι, άντρες και γυναίκες. Κάθονταν όλοι ακίνητοι. Απέναντι από τον Γουίνστον καθόταν ένας άνθρωπος με πρόσωπο χωρίς πιγούνι, όλο δόντια, σαν μεγάλο, άκακο τρωκτικό. Τα παχιά όλο κηλίδες μάγουλά του ήταν τόσο φουσκωμένα που φαινόταν σαν να είχε αποθηκεύσει εκεί μέσα μικρές ποσότητες τροφής. Τα ανοιχτόχρωμα γκριζα μάτια του πλανιόνταν δειλά από το ένα πρόσωπο στο άλλο, και γύριζαν μεμιάς αλλού όταν συναντούσαν κάποιο βλέμμα.

Η πόρτα άνοιξε και μπήκε ένας άλλος κρατούμενος που η εμφάνισή του έκανε τον Γουίνστον να ανατριχιάσει. Κοινός τύπος με ταλαίπωρη εμφάνιση, που θα μπορούσε να είναι μηχανικός ή τεχνικός.

Το τρομακτικό, όμως, ήταν η ισχνότητα του προσώπου του. Ήταν σαν νεκροκεφαλή. Αυτή η αδυναμία έκανε το στόμα και τα μάτια του να δείχνουν δυσανάλογα μεγάλα, ενώ τα μάτια φαίνονταν γεμάτα μ' ένα ασίγαστο φονικό μίσος για κάποιον ή κάτι.

Ο άνθρωπος κάθισε στον πάγκο όχι μακριά από τον Γουίνστον. Ο Γουίνστον δεν τον ξανακοίταξε, αλλά το τυραννισμένο, αποσκελετωμένο πρόσωπό του υπήρχε στο μυαλό του τόσο ζωηρά, που ήταν σαν να τον είχε μπροστά του. Ξαφνικά κατάλαβε τι συνέβαινε. Αυτός ο άνθρωπος πέθαινε από την ασιτία. Η ίδια σκέψη φαίνεται ότι πέρασε ταυτόχρονα από το μυαλό κι όλων των άλλων εκεί μέσα. Όλοι σάλεψαν ανεπαίσθητα πάνω στον πάγκο. Ο άνθρωπος χωρίς πιγούνι έριχνε διαρκώς το βλέμμα του πάνω στο σκελετωμένο πρόσωπο, ύστερα το απόστρεφε ένοχα κι έπειτα πάλι, σαν να τον τραβούσε μια ακατανίκητη δύναμη, το ξαναγύριζε πάλι πάνω του. Άρχισε να κουνιέται ανήσυχα στη θέση του. Στο τέλος, σηκώθηκε, διέσχισε το κελί περπατώντας βαριά σαν πάπια, έψαξε την τσέπη της στολής του, και μ' ένα ύφος ντροπιασμένο έδωσε στο σκελετωμένο άνθρωπο ένα βρόμικο κομμάτι ψωμί.

Ακουστήκε μια άγρια, εκκωφαντική κραυγή από την τηλεοθόνη. Ο άνθρωπος χωρίς πιγούνι αναπήδησε τρομαγμένος. Ο άλλος με το πρόσωπο σαν νεκροκεφαλή έβαλε γρήγορα τα χέρια του πίσω από την πλάτη του, σαν να ήθελε να δείξει σ' όλο τον κόσμο πως αρνήθηκε το δώρο.

«Μπάμστεντ!» βρυχήθηκε η φωνή. «2713 Μπάμστεντ! Πέτα το ψωμί!»

Ο άνθρωπος χωρίς πιγούνι άφησε το ψωμί να πέσει καταγής.

«Μείνε όρθιος εκεί που είσαι», ξανάπε η φωνή. «Απέναντι στην πόρτα. Μην κουνηθείς δήμα».

Ο άνθρωπος χωρίς πιγούνι υπάκουσε. Τα παχιά, πρησμένα μάγουλά του έτρεμαν χωρίς συγκρατημό. Η πόρτα άνοιξε με πάταγο. Ο νεαρός αξιωματικός μπήκε και στάθηκε παράμερα. Πίσω του φάνηκε ένας κοντόχοντρος φύλακας με πελώρια χέρια και ώμους. Στάθηκε αντίκρου στον άνθρωπο χωρίς πιγούνι και, σ' ένα νεύμα του

αξιωματικού, πήρε φόρα και μ' όλη του τη δύναμη κατάφερε ένα τρομερό χτύπημα κατ' ευθείαν στο στόμα του. Το χτύπημα ήταν τόσο δυνατό, που σχεδόν τον έριξε κάτω. Το σώμα του τινάχτηκε πέρα και χτύπησε στη λεκάνη της τουαλέτας. Για μια στιγμή έμεινε εκεί πεσμένος, εξουθενωμένος, ενώ από το στόμα και τη μύτη του έβγαине σκούρο αίμα. Κραύγασε, άθελά του. Κατόπιν γύρισε και σηκώθηκε, παραπατώντας με τα χέρια και τα πόδια. Από το στόμα του, μέσα σ' ένα ρυάκι από αίμα και σάλιο, βγήκαν δυο κομμάτια από τη μασέλα.

Οι κρατούμενοι έμειναν εντελώς ακίνητοι, με τα χέρια σταυρωμένα στα γόνατα. Ο άνθρωπος χωρίς πιγούνι σύρθηκε ξανά στη θέση του. Το κάτω μέρος του προσώπου του από τη μια πλευρά είχε αρχίσει να μελανιάζει. Το στόμα του είχε πρηστεί: μια άμορφη κατακόκκινη μάζα με μια μαύρη τρύπα στη μέση. Κάθε τόσο έσταζε λίγο αίμα στο στήθος του πάνω στη στολή του. Τα γκρίζα μάτια του πηγαινοέρχονταν πάλι από πρόσωπο σε πρόσωπο με περισσότερη ενοχή από πριν, σαν να προσπαθούσε να ανακαλύψει πόσο πολύ τον περιφρονούσαν οι άλλοι για την ταπείνωση που είχε υποστεί.

Η πόρτα άνοιξε. Μ' ένα κοφτό νεύμα ο αξιωματικός έδειξε τον άνθρωπο με το σκελετωμένο πρόσωπο.

«Θάλαμος 101», είπε.

Ακούστηκε ένα λαχάνιασμα και μια ταραχή πλάι στον Γουίνστον. Ο άνθρωπος είχε πέσει στα γόνατα κάτω στο πάτωμα, μ' ενωμένα τα χέρια.

«Σύντροφε! Αξιωματικέ!» φώναξε. «Μη με πάτε εκεί! Δεν σας τα είπα όλα; Τι άλλο θέλετε να μάθετε; Δεν υπάρχει τίποτα που να μη θέλω να σας ομολογήσω, τίποτα! Πείτε μου τι θέλετε, και θα το ομολογήσω αμέσως! Γράψτε ό,τι θέλετε, και θα το υπογράψω αμέσως ό,τι να 'ναι! Αλλά όχι στο θάλαμο 101!»

«Θάλαμος 101», είπε ο αξιωματικός.

Το ωχρό πρόσωπο του ανθρώπου πήρε ένα χρώμα που ο Γουίνστον δεν θα πίστευε ποτέ ότι μπορεί να υπάρχει. Ήταν, χωρίς αμφιβολία, ακριβώς πράσινο.

«Κάντε μου ό,τι θέλετε!» φώναξε. «Με αφήσατε νηστικό ολόκληρες εβδομάδες. Αποτελειώστε με, αφήστε με να πεθάνω. Τουφεκίστε με, κρεμάστε με. Καταδικάστε με είκοσι πέντε χρόνια. Υπάρχει κανένας άλλος που θέλετε να προδώσω; Πείτε μου ποιος είναι, και θα σας πω ό,τι θέλετε. Δεν με νοιάζει ποιος είναι ή τι θα του κάνετε. Έχω γυναίκα και τρία παιδιά. Το μεγαλύτερο δεν είναι ούτε έξι χρονών. Πάρτε τα όλα και κόψτε τους το λαρύγγι μπροστά στα μάτια μου, κι εγώ θα καθίσω να κοιτάζω. Αλλά όχι στο θάλαμο 101!»

«Θάλαμος 101», είπε ο αξιωματικός.

Ο άνθρωπος, σαν τρελός, κοίταζε τους άλλους γύρω του, σαν να σκεφτόταν ότι μπορούσε να βάλει ένα άλλο θύμα στη θέση του. Τα μάτια του σταμάτησαν στο στραπατσαρισμένο πρόσωπο του ανθρώπου χωρίς πιγούνι. Τον έδειξε με το αδύνατο χέρι του.

«Αυτόν πρέπει να πάρετε, όχι εμένα», φώναξε. «Δεν ακούσατε τι είπε όταν του χτυπήσατε το πρόσωπο! Δώστε μου την ευκαιρία, και θα σας τα πω όλα. Αυτός είναι εναντίον του Κόμματος, όχι εγώ!» Οι φύλακες προχώρησαν. Η φωνή του ανθρώπου υψώθηκε και στρίγκλισε. «Δεν τον ακούσατε εσείς!» επανέλαβε. «Δεν λειτουργούσε η τηλεθόνη. Αυτός είναι ο άνθρωπός σας! Πάρτε αυτόν, όχι εμένα!»

Οι δυο γεροδεμένοι φύλακες στάθηκαν για να τον σηκώσουν από τις μασχάλες, αλλά αυτός έπεσε καταγής και πιάστηκε δυνατά σ' ένα από τα σιδερένια πόδια που στήριζαν τον πάγκο. Έβγαλε ένα απερίγραπτο ουρλιαχτό, σαν να ήταν ζώο. Οι φύλακες τον άρπαξαν για να τον ξεκολλήσουν, αλλά αυτός γαντζώθηκε μ' απίστευτη δύναμη. Οι κρατούμενοι κάθονταν ακίνητοι με τα χέρια σταυρωμένα και το βλέμμα στυλωμένο ίσια μπροστά τους. Το ουρλιαχτό έπαψε. Ο άνθρωπος φύλαγε τις δυνάμεις για να κρατιέται από τον πάγκο. Έπειτα ακούστηκε μια διαφορετική κραυγή. Ένας φύλακας, με μια κλοτσιά της μπότας του, του είχε σπάσει τα δάχτυλα του ενός χεριού. Τον έσυραν και τον έστησαν όρθιο.

«Θάλαμος 101», είπε ο αξιωματικός.

Τον τράβηξαν έξω. Βάδιζε τρικλίζοντας, με το κεφάλι σκυμμένο, κρατώντας το σπασμένο χέρι του, ενώ η αντίστασή του είχε εκμηδενιστεί.

Πέρασε ώρα πολλή. Αν ήταν μεσάνυχτα όταν πήραν τον άνθρωπο με το σκελετωμένο πρόσωπο, τώρα θα ήταν πρωί. Αν ήταν πρωί, τώρα θα ήταν απόγευμα. Ο Γουίνστον ήταν μόνος. Είχε μείνει μόνος εδώ και ώρες. Ο πόνος που ένιωθε όταν καθόταν στο στενό πάγκο ήταν τόσο δυνατός, που συχνά σηκωνόταν και περπατούσε χωρίς να δεχτεί παρατήρηση από την τηλεθόνη. Το ψωμί βρισκόταν ακόμα εκεί που το άφησε να πέσει ο άνθρωπος χωρίς πιγούνι. Στην αρχή, χρειαζόταν μεγάλη προσπάθεια να μην το κοιτάξει, τώρα όμως η πείνα είχε δώσει τη θέση της στη δίψα. Το στόμα του κολλούσε και είχε απαίσια γεύση. Το βουητό και το άσπρο φως που δεν έσβηγε ποτέ τού έφερναν κάτι σαν λιποθυμία, μια αίσθηση κενού στο κεφάλι. Σηκωνόταν γιατί ο πόνος στα κόκαλά του είχε γίνει ανυπόφορος και ύστερα, σχεδόν αμέσως, ξανακαθόταν γιατί ένιωθε ίλιγγο και δεν μπορούσε να σταθεί στα πόδια του. Όταν μπορούσε να κυριαρχήσει λίγο στις αισθήσεις του, τον ξανάπιανε ο τρόμος. Μερικές στιγμές, με μιαν ελπίδα που όσο πήγαινε κι εξασθενούσε, σκεφτόταν τον Ο' Μπράιεν και τη λεπίδα. Ίσως του έστελναν τη λεπίδα κρυμμένη στο φαγητό του, αν του έδιναν ποτέ φαγητό. Πιο αγνά, του ερχόταν στο νου η Τζούλια. Κάπου υπέφερε, ίσως πολύ περισσότερο από αυτόν. Μπορεί να ούρλιαζε από τον πόνο. Σκέφτηκε: «Αν μπορούσα να σώσω την Τζούλια διπλασιάζοντας το δικό μου πόνο, θα το έκανα; Ναι, θα το έκανα». Αλλά αυτό ήταν θεωρητικό συμπέρασμα μόνο, που το έβγαλε γιατί ήξερε ότι έτσι έπρεπε. Δεν το αισθανόταν. Εδώ, δεν μπορούσες να νιώθεις τίποτα, εκτός από τον πόνο και την πρόγνωση του πόνου. Άραγε είναι δυνατόν, όταν πονάς, να θελήσεις για κάποιο λόγο να μεγαλώσει ο πόνος σου; Αλλά δεν ήταν δυνατό ακόμα να δοθεί απάντηση σ' αυτό.

Οι μπότες πλησίαζαν και πάλι. Η πόρτα άνοιξε. Μπήκε ο Ο' Μπράιεν.

Ο Γουίνστον πετάχτηκε όρθιος. Η έκπληξη που δοκίμασε ήταν

τόση, που ξέχασε όλες τις προφυλάξεις. Για πρώτη φορά σε πολλά χρόνια ξέχασε την παρουσία της τηλεοθόνης.

«Σ' έπιασαν και σένα!» φώναξε.

«Μ' έπιασαν εδώ και πολύν καιρό», είπε ο Ο'Μπράιεν, σχεδόν λυπημένα, με ελαφριά ειρωνεία. Παραμέρισε. Πίσω του φάνηκε ένας φύλακας με φαρδύ σβέρκο, οπλισμένος μ' ένα μακρύ μαύρο κλομπ.

«Το ήξερες, Γουίνστον!» είπε ο Ο'Μπράιεν. «Μην ξεγελάς τον εαυτό σου. Το ήξερες, πάντα το ήξερες».

Ναι, το έβλεπε τώρα, πάντα το ήξερε. Αλλά δεν είχε καιρό πια να το σκεφτεί. Το μόνο που τον ενδιέφερε τώρα ήταν το κλομπ στο χέρι του φύλακα. Μπορούσε να πέσει οπουδήποτε στο κεφάλι, στο αφτί, στο μπράτσο, στον αγκώνα...

Στον αγκώνα! Έπεσε στα γόνατα, σχεδόν παράλυτος κρατώντας με το άλλο του χέρι τον πληγωμένο αγκώνα του. Όλα είχαν εκραγεί μέσα σ' ένα κίτρινο φως. Ασύλληπτο πώς ένα μόνο χτύπημα μπορούσε να προκαλέσει τέτοιο πόνο! Το φως ξεκαθάρισε και μπόρεσε να δει τους άλλους δυο που τον κοίταζαν. Ο φύλακας γελούσε με τους μορφασμούς που του προκαλούσαν οι πόνοι. Μια ερώτηση, πάντως, είχε βρει την απάντησή της. Ποτέ, για κανένα λόγο στον κόσμο, δεν θα μπορούσες να επιθυμήσεις να μεγαλώσει ο πόνος σου. Μόνο ένα πράγμα θα μπορούσες να επιθυμήσεις για τον πόνο: να σταματήσει. Τίποτα στον κόσμο δεν ήταν τόσο δυσβάσταχτο όσο ο φυσικός πόνος. «Μπροστά στον πόνο δεν υπάρχουν ήρωες, κανένας ήρωας», σκεφτόταν καθώς σφάδαζε στο πάτωμα, σφίγγοντας χωρίς αποτέλεσμα το σακατεμένο αριστερό του χέρι.

II

Ήταν ξαπλωμένος σε κάτι που του φάνηκε σαν κρεβάτι εκστρατείας, μόνο που ήταν ψηλότερα από το έδαφος. Ο Γουίνστον ήταν δεμένος με τρόπο που δεν μπορούσε να κουνηθεί. Στο πρόσωπό του

έπεφτε ένα φως πιο δυνατό από τα συνηθισμένα. Ο Ο'Μπράιεν στεκόταν δίπλα του και τον κοίταζε με προσοχή. Στην άλλη πλευρά βρισκόταν ένας άνθρωπος με άσπρο σακάκι, κρατώντας μια σύριγγα για υποδόρια χρήση.

Ακόμα και αφού είχε ανοίξει τα μάτια του ο Γουίνστον, μόνο σιγά σιγά άρχισε να καταλαβαίνει τι γινόταν γύρω του.

Είχε την εντύπωση ότι ερχόταν από κάποιο κόσμο διαφορετικό, βυθισμένο βαθιά κάτω από τη θάλασσα, και ότι μπήκε σ' αυτό το δωμάτιο κολυμπώντας. Πόσο καιρό βρισκόταν εκεί κάτω δεν ήξερε. Από τη στιγμή που τον είχαν συλλάβει, δεν είχε δει ούτε το φως της ημέρας ούτε το σκοτάδι. Εξ άλλου, οι αναμνήσεις του δεν είχαν συνοχή. Ύπήρχαν στιγμές, που η συνείδηση, ακόμα και το είδος της συνείδησης που έχει κανείς στον ύπνο, είχε ολότελα πάψει να λειτουργεί και ξανάρχιζε έπειτα από ένα κενό διάλειμμα. Αλλά αν αυτό το διάλειμμα κρατούσε μέρες, βδομάδες ή μόνο λίγα δευτερόλεπτα, δεν υπήρχε τρόπος να το ξέρει.

Ο επιάλτης είχε αρχίσει μ' αυτό το πρώτο χτύπημα στον αγκώνα. Αργότερα θα καταλάβαινε ότι όλα όσα είχαν συμβεί τότε δεν ήταν παρά μια προεισαγωγή, μια ανάκριση ρουτίνας που περνούσαν σχεδόν όλοι οι κρατούμενοι. Ύπήρχε μια μακρά σειρά από εγκλήματα — κατασκοπία, σαμποτάζ και παρόμοια — που όλοι έπρεπε φυσικά να ομολογήσουν. Η ομολογία ήταν τυπική, ενώ τα βασανιστήρια πραγματικά. Πόσες φορές τον είχαν ξυλοκοπήσει, πόση ώρα συνεχίζονταν τα χτυπήματα, δε θυμόταν. Πάντα τον έβαζαν στη μέση ταυτόχρονα πέντε έξι άνδρες με μαύρη στολή. Άλλοτε με γροθιές, άλλοτε με κλομπ, καμιά φορά με σιδερόβεργες και κάποτε με τις μπότες. Ύπήρχαν φορές που κυλιόταν στο πάτωμα, χωρίς ντροπή, σαν ζώο, ενώ το κορμί του σπαρταρούσε σε μian ατέλειωτη, απελπισμένη προσπάθεια να αποφύγει τις κλοτσιές· το μόνο που κατάφερνε είναι να δέχεται και άλλα, περισσότερα χτυπήματα, στα πλευρά, στην κοιλιά, στους αγκώνες, στα καλάμια, στους βουδώνες, στους όρχεις, στον κόκκυγα. Μερικές φορές το μαρτύριο παρατεινόταν τόσο που του φαινόταν πως το ου-

νηρό, το φοβερό, το ασυγχώρητο δεν ήταν που οι φύλακες συνέχιζαν να τον χτυπούν, αλλά που δεν μπορούσε να εξαναγκάσει τον εαυτό του να χάσει τις αισθήσεις του. Κάποιες στιγμές το θάρρος τον εγκατέλειπε τόσο που άρχιζε να ζητάει έλεος πριν ακόμα τον χτυπήσουν· κάποιες στιγμές και μόνο η θέα της γροθιάς που ετοιμαζόταν να πέσει επάνω του αρκούσε για να τον κάνει να ομολογήσει ένα πλήθος εγκλήματα, πραγματικά και φανταστικά. Υπήρχαν άλλες στιγμές όπου ξεκινούσε με την απόφαση να μην ομολογήσει τίποτα, όπου κάθε λέξη έπρεπε να του την αποσπάσουν μέσα στο άσθμα του πόνου, και άλλοτε πάλι όπου προσπαθούσε να συμβιβαστεί και έλεγε μέσα του: «Θα ομολογήσω, αλλά όχι ακόμα. Θα κρατήσω ώσπου ο πόνος να γίνει αβάσταχτος. Τρεις κλοτσιές ακόμα, δύο κλοτσιές και θα τους πω αυτό που θέλουν». Μερικές φορές τον χτυπούσαν ώσπου ίσα που κρατιόταν στα πόδια του και τότε τον πέταγαν σαν ένα σακί πατάτες στο πέτρινο δάπεδο ενός κελιού, τον άφηναν λίγες ώρες ν' ανακτήσει τις δυνάμεις του, και ύστερα τον έπαιρναν και τον χτυπούσαν πάλι. Κάποτε τα διαστήματα ανάρρωσης ήταν μεγαλύτερα. Τα θυμόταν αγνά, γιατί τα πενούσε αναίσθητος ή κοιμισμένος. Θυμόταν ένα κελί μ' ένα ξύλινο κρεβάτι καρφωμένο στον τοίχο σαν ράφι, μια τενεκεδένια λεκάνη και γεύματα από ζεστή σούπα, ψωμί και μερικές φορές καφέ. Θυμόταν έναν δύστροπο κουρέα που ερχόταν να τον ξυρίσει και να τον κουρέψει, και κάτι ανθρώπους με πολυάσχολο ύφος, αντιπαθητικούς, ντυμένους με άσπρες μπλούζες που του έπαιρναν το σφυγμό, εξέταζαν τ' αντανακλαστικά του, του αναποδογύριζαν τα βλέφαρα, τον ψηλαφούσαν με δύναμη ψάχνοντας για σπασμένα κόκαλα και του έμπηγαν βελόνες στο μπράτσο για να τον κοιμίσουν.

Τα χτυπήματα αραιώσαν και έγιναν κυρίως μια απειλή, ένας επιβάτης όπου μπορούσαν να τον ξαναστεϊλουν οποιαδήποτε στιγμή, αν οι απαντήσεις του δεν ήταν ικανοποιητικές. Οι ανακριτές του δεν ήταν πια κτήνη με μαύρη στολή. Μορφωμένοι άνθρωποι του Κόμματος, κάτι κοντόχοντρα ανθρωπάκια, με ζωηρές κινήσεις και

αστραφτερά γυαλιά, που τον ταλαιπωρούσαν ο ένας μετά τον άλλον δέκα ή δώδεκα ώρες χωρίς διακοπή — έτσι νόμιζε, δεν ήταν σίγουρος. Αυτοί ο ανακριτές φρόντιζαν να πονάει λίγο διαρκώς, αλλά ο κύριος σκοπός τους δεν ήταν τόσο να τον κάνουν να πονέσει. Τον χαστούκιζαν, του έστριβαν τα αφτιά, του τραβούσαν τα μαλλιά, τον έβαζαν να στέκεται στο ένα πόδι, δεν τον αφήναν να ουρήσει, τον τύφλωναν με δυνατό φως στα μάτια ώσπου να τρέξουν δάκρυα. Ο σκοπός τους ήταν να τον ταπεινώσουν και να εκμηδενίσουν τη δύναμή του ν' αντιστέκεται και να αμφισβητεί. Το πραγματικό τους όπλο ήταν αυτή η ανελέητη ανάκριση που συνεχιζόταν ώρες ατελείωτες, βάζοντάς του τρικλοποδιές, στήνοντάς του παγίδες, διαστρέφοντας καθετί που έλεγε, αποδεικνύοντάς του κάθε τόσο ότι λέει ψέματα και αντιφάσκει, ώσπου άρχιζε να κλαίει, τόσο από ντροπή όσο και από νευρική εξάντληση. Θα 'χε κλάψει και πάνω από πέντε φορές μέσα σε μια και μόνη ανάκριση. Τις περισσότερες φορές, οι δήμοί του φώναζαν πως ήθελε να τους ξεγελάσει και κάθε φορά που δίσταζε τον απειλούσαν πως θα τον παραδώσουν πάλι στους φύλακες· άλλες φορές όμως άλλαζαν ξαφνικά τόνο, τον αποκαλούσαν σύντροφο, επικαλούνταν το όνομα του ΑΓΓΣΟΣ και του Μεγάλου Αδελφού και τον ρωτούσαν λυπημένα αν, ακόμα και τώρα, δεν του είχε μείνει ούτε τόση δα πίστη στο Κόμμα αρκετή για να τον κάνει να επιθυμεί την αποκατάσταση του κακού που είχε κάνει. Όταν, ύστερα από τόσες ώρες ανάκρισης, τα νεύρα του είχαν γίνει κουρέλια, ακόμα και αυτή η έκκληση τον ανάγκαζε να ξεσπάει σε υποκριτικό κλάμα. Τελικά, οι βροντερές φωνές τον εξουθένωναν πολύ περισσότερο απ' ό,τι οι μπότες και οι γροθιές των φρουρών. Κατάντησε ένα σκέτο στόμα που πρόφερε λέξεις, ένα χέρι που υπέγραφε ό,τι του ζητούσαν. Η μόνη του φροντίδα ήταν να ανακαλύψει τι ήθελαν να ομολογήσει και να το ομολογήσει το γρηγορότερο, προτού ξαναρχίσει η δοκιμασία. Ομολόγησε τη δολοφονία διακεκριμένων μελών του Κόμματος, τη διανομή επαναστατικών φυλλαδίων, την υπεξαίρεση δημόσιου χρήματος. Ομολόγησε ότι πούλησε στρατιωτικά μυστικά, ότι έκανε σαμποτάζ όλων των ειδών,

ότι από το 1968 ήταν μίσθαρνος κατάσκοπος της Ανατολασίας. Ομολόγησε πως ήταν θρησκευόμενος, θαυμαστής του καπιταλισμού και σεξουαλικά διεστραμμένος. Ομολόγησε ότι είχε σκοτώσει τη γυναίκα του, παρ' όλο που ήξερε — και οι ανακριτές του πρέπει να το ήξεραν — πως η γυναίκα του ζούσε. Ομολόγησε ότι χρόνια τώρα διατηρούσε προσωπική επαφή με τον Γκολντστάιν και ότι υπήρξε μέλος μιας μυστικής οργάνωσης στην οποία ανήκαν όλοι οι γνωστοί του. Ήταν ευκολότερο να ομολογεί τα πάντα και να κατηγορεί τους πάντες. Εξ άλλου, όλα ήταν κατά κάποιο τρόπο αλήθεια. Ήταν αλήθεια ότι ήταν εχθρός του Κόμματος, και, στα μάτια του Κόμματος, δεν υπήρχε διαφορά ανάμεσα στη σκέψη και την πράξη.

Είχε όμως και άλλου είδους μνήμες. Υπήρχαν εκεί στο μυαλό του ασύνδετες, σαν εικόνες που προβάλλουν μέσ' από μαύρο φόντο.

Βρισκόταν σ' ένα κελί που μπορεί να ήταν ή σκοτεινό ή φωτισμένο, γιατί δεν μπορούσε να δει τίποτα εκτός από ένα ζευγάρι μάτια. Πολύ κοντά του υπήρχε κάποιο όργανο που έβγαζε ένα τικ τακ σιγανό και κανονικό. Τα μάτια μεγάλωναν και γίνονταν πιο φωτεινά. Ξαφνικά, αποσπάστηκε από την καρέκλα του, βυθίστηκε μέσα στα μάτια, κι αυτά τον κατάπιαν.

Ήταν δεμένος σε μια καρέκλα, περιτριγυρισμένος από καντράν κάτω από εκτυφλωτικά φώτα. Ένας άνθρωπος με άσπρη μπλούζα μελετούσε το καντράν. Απ' έξω ακούστηκε θόρυβος από βαριές πόρτες. Η πόρτα άνοιξε με πάταγο. Ο αξιωματικός με το πρόσωπο που έμοιαζε με μάσκα, μπήκε μαζί με δύο φρουρούς ξοπίσω του.

«Θάλαμος 101», είπε ο αξιωματικός.

Ο άνθρωπος με την άσπρη μπλούζα δεν γύρισε. Ούτε κοίταξε τον Γουίνστον· κοίταζε μόνο τα καντράν.

Κατρακύλησε σ' ένα τεράστιο διάδρομο ένα χιλιόμετρο μακρύ, λουσμένο σ' ένα λαμπρό χρυσό φως, ξεκαρδισμένος στα γέλια και ενώ ομολογούσε φωνάζοντας μ' όλη του τη δύναμη. Τα ομολογούσε όλα, ακόμα και αυτά που είχε καταφέρει να κρατήσει μυστικά όταν τον βασάνιζαν. Διηγείτο ολόκληρη την ιστορία της ζωής του

σ' ένα ακροατήριο που την ήξερε ήδη. Κοντά του οι φρουροί, οι άλλοι ανακριτές, οι άνθρωποι με τις άσπρες μπλούζες, ο Ο'Μπράιεν, η Τζούλια, ο κ. Τσάρινγκτον. Όλοι κατέβαιναν κατρακυλώντας στο διάδρομο ξεκαρδισμένοι στα γέλια. Κάτι τρομερό, που επιφύλασσε το μέλλον, είχε με κάποιο τρόπο υπερπηδηθεί και δεν είχε συμβεί. Όλα πήγαιναν καλά, δεν υπήρχε πια πόνος, η παραμικρή λεπτομέρεια της ζωής του είχε εκτεθεί γυμνή, είχε γίνει κατανοητή, είχε συγχωρηθεί.

Ανασηκώθηκε γρήγορα από το σανιδένιο κρεβάτι, βέβαιος πως είχε ακούσει τη φωνή του Ο'Μπράιεν. Καθ' όλη την ανάκρισή του και παρ' ότι δεν τον είχε δει, είχε το αίσθημα πως ο Ο'Μπράιεν ήταν κάπου εκεί κοντά του, αλλά έξω από το οπτικό του πεδίο. Ο Ο'Μπράιεν διεύθυνε τα πάντα. Αυτός έστελνε τους φύλακες στον Γουίνστον και αυτός τους εμπόδιζε να τον σκοτώσουν. Αυτός αποφάσιζε πότε να τον κάνουν να ουρλιάξει από τους πόνους, πότε να τον αφήσουν να ησυχάσει, πότε να του δώσουν να φάει, πότε να τον αφήσουν να κοιμηθεί και πότε να του μπήξουν τις ενέσεις στο μπράτσο. Αυτός έκανε τις ερωτήσεις και υπέβαλλε τις απαντήσεις. Ήταν ο βασανιστής, ήταν ο προστάτης, ήταν ο ανακριτής, ήταν ο φίλος. Κάποια φορά — ο Γουίνστον δεν μπορούσε να θυμηθεί αν αυτό συνέβη ενώ κοιμόταν φυσιολογικά ή υπό την επήρεια ναρκωτικών, ή ακόμα αν ήταν ξύπνιος — μια φωνή μουρμούρισε στο αφτί του: «Μην ανησυχείς Γουίνστον, βρίσκεσαι στα χέρια μου. Εφτά χρόνια σε παρακολουθώ. Τώρα έφτασε η κρίσιμη στιγμή. Θα σε σώσω, θα σε κάνω τέλειο». Ο Γουίνστον δεν ήταν βέβαιος αν ήταν η φωνή του Ο'Μπράιεν, αλλά ήταν η ίδια φωνή που, σ' ένα άλλο όνειρο, εφτά χρόνια πριν, του είχε πει: «Θα συναντηθούμε εκεί όπου δεν υπάρχει σκοτάδι».

Δεν θυμόταν το τέλος της ανάκρισής του. Υπήρχε ένα διάστημα κενό, και, ύστερα, το κελί — ή μήπως ήταν δωμάτιο; — όπου βρισκόταν τώρα, άρχισε σιγά σιγά να παίρνει γύρω του υπόσταση. Ήταν ξαπλωμένος σχεδόν ολόγυρα και δεν είχε τη δυνατότητα να κουνηθεί. Το σώμα του ήταν δεμένο σε κάθε ζωτικό σημείο. Ακόμα

και το πίσω μέρος του κεφαλιού του ήταν συγκρατημένο με κάποιο τρόπο. Ο Ο'Μπράιεν τον κοίταζε και το βλέμμα του ήταν σοβαρό και κάπως λυπημένο. Το πρόσωπό του, όπως το έβλεπε από κάτω, φαινόταν χοντροκομμένο και γερασμένο, με σακούλες στα μάτια και ρυτίδες που έδειχναν κούραση και κατέβαιναν από τη μύτη ίσαμε το πιγούνι. Ήταν πιο μεγάλος απ' όσο νόμιζε ο Γουίνστον. Θα ήταν ίσως σαράντα οκτώ ή πενήντα χρονών. Είχε το χέρι του σ' ένα καντράν, μ' ένα μοχλό στην κορυφή και αριθμούς στην επιφάνεια.

«Σου είπα ότι, αν συναντιόμαστε ξανά, θα ήταν εδώ», είπε ο Ο'Μπράιεν.

«Ναι», απάντησε ο Γουίνστον.

Χωρίς καμιά προειδοποίηση, εκτός από μια ελαφριά κίνηση του χεριού του Ο'Μπράιεν, ένα κύμα πόνου πλημμύρισε το σώμα του. Ήταν ένας τρομακτικός πόνος, γιατί δεν μπορούσε να δει τι γινόταν και είχε το αίσθημα ότι του είχαν καταφέρει θανάσιμο πλήγμα. Δεν ήξερε αν αυτό συνέβαινε στην πραγματικότητα ή ήταν αποτέλεσμα ηλεκτρικής εκκένωσης. Αλλά το σώμα του είχε βίαια διαστρεβλωθεί κι είχε χάσει το σχήμα του, οι αρθρώσεις του ξεσχίζονταν σιγά σιγά και χωρίζονταν. Μ' όλο που ο πόνος τον έκανε να μουςκέψει στον ιδρώτα, το χειρότερο ήταν ο φόβος ότι θα σπάσει η σπονδυλική του στήλη. Έσφιξε τα δόντια και πήρε βαθιά αναπνοή από τη μύτη, προσπαθώντας να μείνει σιωπηλός όσο πιο πολύ μπορούσε.

«Φοβάσαι», είπε ο Ο'Μπράιεν παρατηρώντας τον καταπρόσωπο, «ότι όπου να 'ναι θα σπάσει κάτι. Φοβάσαι ειδικά πως θα σπάσει η σπονδυλική σου στήλη. Έχεις στο μυαλό σου μια ζωντανή εικόνα των σπονδύλων που σπάζουν και χωρίζονται και του νωτιαίου μυελού που χύνεται. Αυτό δεν σκέφτεσαι, Γουίνστον;»

Ο Γουίνστον δεν απάντησε. Ο Ο'Μπράιεν τράβηξε προς τα πίσω το μοχλό. Το κύμα του πόνου υποχώρησε σχεδόν τόσο γρήγορα όσο είχε έρθει.

«Είμαστε στο σαράντα», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Μπορείς να δεις πώς οι αριθμοί στο καντράν φτάνουν ως το εκατό. Σε παρακαλώ

όσο μιλάμε να έχεις κατά νου ότι έχω τη δύναμη να σε κάνω να πονέσεις όποια στιγμή θέλω και στο βαθμό που θέλω. Αν μου πεις ψέματα ή αρχίσεις τις υπεκφυγές ή ακόμα μου κάνεις τον κουτό, την ίδια στιγμή θα ξεφωνίσεις από τον πόνο. Καταλαβαίνεις;»

«Ναι», είπε ο Γουίνστον.

Το ύφος του Ο' Μπράιεν έγινε λιγότερο αυστηρό. Ξανάβαλε τα γυαλιά του σκεπτικός, και βημάτισε για λίγο πάνω κάτω. Όταν μίλησε, η φωνή του ήταν μαλακή και υπομονετική. Είχε ύφος γιατρού, καθηγητή, ακόμα και ιερέα, που αυτό που επιθυμεί είναι να εξηγήσει και να πείσει μάλλον, παρά να τιμωρήσει.

«Έχω προβλήματα με σένα, Γουίνστον», είπε, «γιατί αξίζει τον κόπο ν' ασχοληθεί κανείς μαζί σου. Ξέρεις πολύ καλά τι σου συμβαίνει. Το ήξερες χρόνια τώρα, αν και αγωνίστηκες να το αγνοήσεις. Το μυαλό σου είναι σαλεμένο. Πάσχεις από ελαττωματική μνήμη. Είσαι ανίκανος να θυμηθείς πραγματικά γεγονότα και πείθεις τον εαυτό σου ότι θυμάσαι άλλα που δεν συνέβησαν ποτέ. Ευτυχώς, αυτό θεραπεύεται. Δεν θεραπεύτηκες μόνος σου, γιατί δεν το θέλησες. Έπρεπε να κάνεις μια απλή βουλητική προσπάθεια και δεν ήσουν έτοιμος γι' αυτό. Ακόμα και τώρα είμαι βέβαιος ότι είσαι προσκολλημένος στην αρρώστια σου, έχοντας την εντύπωση ότι είναι αρετή. Ας πάρουμε τώρα ένα παράδειγμα. Αυτή τη στιγμή με ποια δύναμη βρίσκεται σ' εμπόλεμη κατάσταση η Ωκεανία;»

«Όταν με συνέλαβαν, η Ωκεανία πολεμούσε με την Ανατολασία».

«Με την Ανατολασία. Σωστά. Και η Ωκεανία πάντα πολεμούσε με την Ανατολασία, έτσι;»

Ο Γουίνστον κράτησε την αναπνοή του. Άνοιξε το στόμα για να μιλήσει, αλλά σταμάτησε. Δεν μπορούσε να ξεκολλήσει τη ματιά του από το καντράν.

«Την αλήθεια, σε παρακαλώ Γουίνστον. Τη δική σου αλήθεια. Πες μου ό,τι νομίζεις πως θυμάσαι».

«Θυμάμαι πως, μέχρι μια εβδομάδα προτού με συλλάβουν, δεν πολεμούσαμε με την Ανατολασία. Ήμαστε σύμμαχοι. Πολεμού-

σαμε με την Ευρασία. Ο πόλεμος κρατούσε τέσσερα χρόνια. Προηγουμένως...»

Ο Ο'Μπράιεν τον σταμάτησε με μια κίνηση του χεριού.

«Άλλο παράδειγμα», είπε. «Πριν από μερικά χρόνια είχες μια πραγματικά σοβαρή παράκρουση. Πίστευες πως τρεις άνθρωποι, τρία άλλοτε μέλη του Κόμματος, ο Τζόουνς, ο Άαρονσον κι ο Ράδερφορντ — άνθρωποι που εκτελέστηκαν για προδοσία και σαμποτάζ αφού προηγουμένως έκαναν μια όσο γινόταν πληρέστερη ομολογία — δεν ήταν ένοχοι για τα εγκλήματα που τους καταλόγιζαν. Πίστευες πως είχες δει μιαν αδιαμφισβήτητη γραπτή απόδειξη ότι οι ομολογίες τους ήταν ψεύτικες. Υπήρχε μια φωτογραφία για την οποία είχες μια παραίσθηση. Πίστευες ότι την κράτησες πραγματικά στα χέρια σου. Μια φωτογραφία σαν αυτήν».

Ένα μακρόστενο φύλλο χαρτί φάνηκε στα χέρια του Ο'Μπράιεν. Το κράτησε για λίγα δευτερόλεπτα κάτω από το βλέμμα του Γουίνστον. Ήταν μια φωτογραφία και δεν υπήρχε αμφιβολία για το ποια ήταν. Ήταν η φωτογραφία. Ήταν αντίγραφο της φωτογραφίας των Τζόουνς, Άαρονσον και Ράδερφορντ στη συγκέντρωση του Κόμματος στη Νέα Υόρκη, που είχε πέσει στα χέρια του έντεκα χρόνια πριν και την κατέστρεψε αμέσως. Για μια στιγμή μόνο ήταν εκεί μπροστά του και ύστερα εξαφανίστηκε πάλι από τα μάτια του. Αλλά την είχε δει, δεν υπήρχε αμφιβολία, την είχε δει! Έκανε μια απελπισμένη, αγωνιώδη προσπάθεια να ελευθερώσει το επάνω μέρος του κορμιού του. Αδύνατο να κουνηθεί ούτε ένα πόντο. Για μια στιγμή ξέχασε ακόμα και το καντράν. Το μόνο που ήθελε ήταν να πάρει πάλι τη φωτογραφία στα χέρια του ή τουλάχιστον να τη δει.

«Υπάρχει!» φώναξε.

«Όχι», είπε ο Ο'Μπράιεν.

Διέσχισε το δωμάτιο. Υπήρχε μια τρύπα της μνήμης στον απέναντι τοίχο. Ο Ο'Μπράιεν σήκωσε το πλέγμα. Το λεπτό χαρτί στροβιλίστηκε μέσα στο ρεύμα του θερμού αέρα κι εξαφανίστηκε στις φλόγες. Ο Ο'Μπράιεν απομακρύνθηκε από τον τοίχο.

«Στάχτη», είπε. «Ούτε καν στάχτη. Σκόνη. Δεν υπάρχει. Δεν υπήρξε ποτέ».

«Και όμως υπήρξε! Υπάρχει στη μνήμη. Τη θυμάμαι. Κι εσύ τη θυμάσαι».

«Δεν τη θυμάμαι», είπε ο Ο'Μπράιεν.

Η καρδιά του Γουίνστον πήγε να σπάσει. Αυτό ήταν διπλή σκέψη. Ένωσε θανάσιμα αβοήθητος. Αν μπορούσε να είναι βέβαιος πως ο Ο'Μπράιεν έλεγε ψέματα, αυτό δεν θα είχε σημασία. Αλλά ήταν απόλυτα δυνατόν ο Ο'Μπράιεν να είχε πραγματικά ξεχάσει τη φωτογραφία. Κι αν ήταν έτσι, θα είχε κιόλας ξεχάσει πως αρνήθηκε ότι τη θυμάται, θα είχε λησμονήσει την πράξη της λήθης. Πώς μπορούσε κανείς να είναι βέβαιος ότι ήταν απλώς απάτη; Αυτός ο τρελός διχασμός του μυαλού ίσως μπορούσε πραγματικά να συμβεί: αυτή ήταν η σκέψη που εξουθένωνε τον Γουίνστον.

Ο Ο'Μπράιεν τον κοίταζε σκεπτικός. Περισσότερο από ποτέ είχε το ύφος δασκάλου που ταλαιπωρείται μ' ένα παραστρατημένο αλλά ελπιδοφόρο παιδί.

«Υπάρχει ένα σύνθημα του Κόμματος που αναφέρεται στον έλεγχο του παρελθόντος», είπε. «Επανάλαβέ το, σε παρακαλώ».

«Αυτός που ελέγχει το παρελθόν ελέγχει το μέλλον· αυτός που ελέγχει το παρόν ελέγχει το παρελθόν», επανέλαβε υπάκουα ο Γουίνστον.

«Αυτός που ελέγχει το παρόν ελέγχει το παρελθόν», είπε ο Ο'Μπράιεν, επιδοκιμάζοντας με μια κίνηση του κεφαλιού. «Κατά τη γνώμη σου, Γουίνστον, το παρελθόν υπάρχει πραγματικά;»

Το αίσθημα του αβοήθητου κατέλαβε πάλι τον Γουίνστον. Το βλέμμα του τρεμόπαιζε προς το καντράν. Όχι μόνο δεν ήξερε αν το «ναι» ή το «όχι», ήταν η απάντηση που θα τον γλίτωνε από τον πόνο· δεν ήξερε καν ποια απάντηση πίστευε για αληθινή.

Ο Ο'Μπράιεν χαμογέλασε αχνά. «Δεν είσαι μεταφυσικός, Γουίνστον», είπε. «Ως αυτή τη στιγμή, δεν είχες ποτέ σκεφτεί τι σημαίνει η λέξη "υπάρχει". Σε ρωτώ περισσότερο ακριβόλογα: Υπάρχει το παρελθόν μ' ένα συγκεκριμένο τρόπο μέσα στο χώρο;

Υπάρχει κάπου, σε κάποιο μέρος, ένας κόσμος με στερεά αντικείμενα όπου το παρελθόν συνεχίζει να εκδηλώνεται;»

«Όχι!»

«Τότε πού υπάρχει το παρελθόν, αν υπάρχει;»

«Στα αρχεία. Είναι καταγεγραμμένο.»

«Στα αρχεία και...;»

«Στη σκέψη. Στην ανθρώπινη μνήμη.»

«Στη μνήμη. Πολύ καλά, λοιπόν. Εμείς, το Κόμμα, ελέγχουμε όλα τα έγγραφα και ελέγχουμε και τη μνήμη όλων. Επομένως, ελέγχουμε το παρελθόν, έτσι;»

«Μα πώς μπορείτε να εμποδίσετε τους ανθρώπους να θυμούνται;» φώναξε ο Γουίνστον, ξεχνώντας πάλι για μια στιγμή το καντράν. «Αυτό γίνεται αθέλητα. Είναι κάτι ανεξάρτητο, κάτι έξω από τον καθένα. Πώς μπορείς να ελέγξεις τη μνήμη; Δεν μπορείς να ελέγξεις τη δική μου!»

Η στάση του Ο' Μπράιεν έγινε πάλι αυστηρή. Έβαλε το χέρι στο καντράν.

«Απεναντίας», είπε. «Εσύ δεν μπορείς να την ελέγξεις. Γι' αυτό βρίσκεσαι εδώ. Βρίσκεσαι εδώ γιατί σου λείπει η ταπεινοφροσύνη, η αυτοπειθαρχία. Αρνήθηκες την υποταγή, που είναι το τίμημα της λογικής. Προτίμησες να είσαι ένας τρελός, μειοψηφία του ενός. Μόνο το πειθαρχημένο πνεύμα μπορεί να δει την πραγματικότητα, Γουίνστον. Πιστεύεις ότι η πραγματικότητα είναι κάτι αντικειμενικό, εξωτερικό, αυθύπαρκτο. Πιστεύεις ακόμα ότι η φύση της πραγματικότητας είναι αυταπόδεικτη. Όταν αυταπατάσαι νομίζοντας πως βλέπεις κάτι, πιστεύεις πως και όλοι οι άλλοι το βλέπουν. Εγώ σου λέω, όμως, Γουίνστον, ότι η πραγματικότητα δεν είναι εξωτερική. Η πραγματικότητα υπάρχει στην ανθρώπινη σκέψη και πουθενά αλλού. Όχι στην ατομική σκέψη του καθενός, που μπορεί να σφάλει και, εν πάση περιπτώσει, είναι ταχείας φθοράς. Μόνο στη σκέψη του Κόμματος, που είναι συλλογική και αθάνατη. Αυτό που το Κόμμα πιστεύει σαν αλήθεια, είναι η αλήθεια. Είναι αδύνατον να δεις την πραγματικότητα, αν δεν κοιτάξεις μέσ' από τα

μάτια του Κόμματος. Αυτό είναι που πρέπει να ξαναμάθεις, Γουίνστον. Απαιτεί μια πράξη αυτοκαταστροφής, μια βουλευτική προσπάθεια. Πρέπει να ταπεινώσεις τον εαυτό σου για να κερδίσεις τη διανοητική υγεία».

Σταμάτησε για λίγο, σαν για να του δώσει την ευκαιρία ν' αφομοιώσει όσα του είπε.

«Θυμάσαι», συνέχισε, «που έγραψες στο ημερολόγιό σου “Ελευθερία είναι η ελευθερία να λες ότι δύο και δύο ίσον τέσσερα”;»

«Ναι», είπε ο Γουίνστον.

Ο Ο'Μπράιεν έδειξε στον Γουίνστον τη ράχη του αριστερού του χεριού που σήκωσε. Ο αντίχειρας ήταν κρυμμένος, τα τέσσερα δάχτυλα τεντωμένα.

«Πόσα δάχτυλα σου δείχνω, Γουίνστον;»

«Τέσσερα!»

«Κι αν το Κόμμα πει ότι δεν είναι τέσσερα, αλλά πέντε, τότε πόσα είναι;»

«Τέσσερα!»

Η λέξη έσθησε μέσα σ' ένα λαχάνιασμα οδύνης. Η βελόνα του καντράν είχε ανέβει στο πενήντα πέντε. Ο ιδρώτας ανάβλυζε από το κορμί του Γουίνστον και τον είχε πλημμυρίσει ολόκληρον. Ο αέρας του ξέσκιζε τα πνευμόνια και ξανάβγαινε με βαθιά βογκητά που δεν μπορούσε να σταματήσει ούτε σφίγγοντας τα δόντια του. Ο Ο'Μπράιεν τον παρακολουθούσε με τεντωμένα πάντα τα τέσσερα δάχτυλα. Τράβηξε πίσω το μοχλό. Αυτή τη φορά, ο πόνος λιγότεψε ελαφρά μόνο.

«Πόσα είναι τα δάχτυλα, Γουίνστον;»

«Τέσσερα».

Η βελόνα ανέβηκε στο εξήντα.

«Πόσα δάχτυλα, Γουίνστον;»

«Τέσσερα! Τέσσερα! Τι άλλο μπορώ να πω; Τέσσερα!»

Η βελόνα θα πρέπει να είχε πάλι ανέβει, αλλά δεν την κοίταξε. Το βαρύ γλοσυρό πρόσωπο και τα τέσσερα δάχτυλα είχαν γεμίσει το οπτικό του πεδίο. Τα δάχτυλα υψώνονταν μπροστά στα μάτια του

σαν στύλοι, τεράστιοι, θαμποί, που έμοιαζαν να σείονται. Ήταν όμως, χωρίς καμιά αμφιβολία, τέσσερα.

«Πόσα δάχτυλα βλέπεις, Γουίνστον;»

«Τέσσερα! Σταμάτησε, σταμάτησέ το! Πώς μπορείς και συνεχίζεις; Τέσσερα! Τέσσερα!»

«Πόσα δάχτυλα, Γουίνστον;»

«Πέντε! Πέντε! Πέντε!»

«Όχι, Γουίνστον, δεν ωφελεί. Δες ψέματα. Εξακολουθείς να πιστεύεις πως είναι τέσσερα. Πόσα είναι τα δάχτυλα, σε παρακαλώ;»

«Τέσσερα! Πέντε! Τέσσερα! Ό,τι θέλεις. Μόνο σταμάτησέ το, σταμάτησε τον πόνο!»

Ξαφνικά βρέθηκε καθισμένος, με το χέρι του Ο'Μπράιεν γύρω από τους ώμους του. Ίσως είχε χάσει τις αισθήσεις του για λίγο. Τα λουριά που τον κρατούσαν ξαπλωμένο στο κρεβάτι είχαν λυθεί. Κρύωνε πολύ, έτρεμε χωρίς να μπορεί να συγκρατηθεί, τα δόντια του χτυπούσαν, τα δάκρυα κυλούσαν ποτάμι στα μάγουλά του. Για μια στιγμή γαντζώθηκε πάνω στον Ο'Μπράιεν σαν παιδί, αντλώντας, κατά ένα περίεργο τρόπο, παρηγοριά, κουράγιο, από το βαρύ χέρι γύρω στους ώμους του. Είχε το αίσθημα ότι ο Ο'Μπράιεν ήταν ο προστάτης του, ότι ο πόνος ήταν κάτι που ερχόταν απ' έξω, από κάπου αλλού, και ότι ο Ο'Μπράιεν θα τον έσωζε.

«Μαθαίνεις αργά, Γουίνστον», είπε ο Ο'Μπράιεν ευγενικά.

«Τι μπορώ να κάνω;» κλαψούρισε. «Πώς μπορώ να μη δω αυτό που είναι μπροστά στα μάτια μου; Δύο και δύο κάνουν τέσσερα».

«Μερικές φορές ναι, Γουίνστον. Άλλοτε κάνουν πέντε. Άλλοτε κάνουν τρία. Κάποτε κάνουν όλα αυτά μαζί. Πρέπει να προσπαθήσεις περισσότερο. Δεν είναι εύκολο να γίνεις λογικός».

Ξάπλωσε τον Γουίνστον στο κρεβάτι. Πάλι του έδεσαν σφιχτά τα μέλη του, αλλά ο πόνος είχε υποχωρήσει και η τρεμούλα είχε σταματήσει, αφήνοντάς τον μοναχό, αδύναμο και παγωμένο. Ο Ο'Μπράιεν έγνεψε με το κεφάλι στον άνθρωπο με την άσπρη μπλούζα που όλη αυτή την ώρα έμενε ακίνητος. Ο άνθρωπος με την άσπρη μπλούζα έσκυψε και κοίταξε από κοντά τα μάτια του Γουίν-

στον, του πήρε τον σφυγμό, ακούμπησε το αφτί στο στήθος του, τον ψηλάφισε εδώ κι εκεί, κι έπειτα έκανε νόημα στον Ο'Μπράιεν.

«Πάλι», είπε ο Ο'Μπράιεν.

Ο πόνος πλημμύρισε το σώμα του Γουίνστον. Η βελόνα πρέπει να είχε φτάσει το εβδομήντα, το εβδομήντα πέντε. Είχε κλείσει τα μάτια του αυτή τη φορά. Ήξερε πως τα δάχτυλα ήταν εκεί ακόμα και πάντα τέσσερα. Το μόνο που είχε σημασία ήταν να μείνει ζωντανός μέχρι το τέλος του παροξυσμού. Δεν πρόσεξε πια αν έκλαιγε ή όχι. Ο πόνος λιγότεψε πάλι. Άνοιξε τα μάτια. Ο Ο'Μπράιεν είχε κατεβάσει το μοχλό.

«Πόσα είναι τα δάχτυλα, Γουίνστον;»

«Τέσσερα. Υποθέτω πως είναι τέσσερα. Θα έβλεπα πέντε, αν μπορούσα. Προσπαθώ να δω πέντε».

«Τι από τα δύο θέλεις: να με πείσεις ότι βλέπεις πέντε, ή πραγματικά να τα δεις πέντε;»

«Να τα δω πραγματικά!»

«Πάλι», είπε ο Ο'Μπράιεν.

Ίσως η βελόνα έφτασε στο ογδόντα, στο ενενήντα. Ο Γουίνστον κάποιες στιγμές δεν μπορούσε να θυμηθεί για ποιο λόγο πονούσε. Πίσω από τα σφαλισμένα βλέφαρά του, ένα δάσος από δάχτυλα έμοιαζαν να χορεύουν πάνω κάτω, να πλέκονται και να ξεπλέκονται. Να χάνεται το ένα πίσω από το άλλο και να παρουσιάζεται πάλι. Προσπαθούσε να τα μετρήσει, χωρίς να μπορεί να θυμηθεί γιατί. Το μόνο που ήξερε ήταν πως δεν μπορούσε να τα μετρήσει και πως αυτό οφειλόταν σε μια μυστηριώδη ταύτιση μεταξύ του τέσσερα και του πέντε. Ο πόνος έσβησε ακόμα μια φορά. Όταν άνοιξε τα μάτια του, διαπίστωσε πως έβλεπε ακόμα το ίδιο πράγμα. Αμέτρητα δάχτυλα, σαν δέντρα που χόρευαν, κυλούσαν δεξιά και αριστερά, συμπλέκονταν και διασταυρώνονταν. Ξανάκλεισε τα μάτια.

«Πόσα δάχτυλα δείχνω, Γουίνστον;»

«Δεν ξέρω! Δεν ξέρω! Θα με σκοτώσεις αν το ξανακάνεις. Τέσσερα, πέντε, έξι· ειλικρινά, δεν ξέρω!»

«Βελτίωση», είπε ο Ο'Μπράιεν.

Μια βελόνα τρύπησε το μπράτσο του Γουίνστον. Σχεδόν αμέσως μια κατευναστική, υπέροχη ζεστασιά απλώθηκε σ' όλο του το σώμα. Ο πόνος είχε κιόλας μισοξεχαστεί. Άνοιξε τα μάτια και κοίταξε με ευγνωμοσύνη τον Ο'Μπράιεν. Στη θέα του ρυτιδωμένου, αδρού προσώπου, τόσο άσχημου και τόσο έξυπνου, η καρδιά του δονήθηκε! Αν μπορούσε να κουνηθεί, θα άπλωνε το χέρι του ν' ακουμπήσει το μπράτσο του Ο'Μπράιεν. Ποτέ δεν τον είχε αγαπήσει τόσο βαθιά όσο εκείνη τη στιγμή, και όχι μόνο γιατί είχε σταματήσει τον πόνο. Εκείνο το παλιό αίσθημα, ότι κατά βάθος δεν είχε σημασία αν ο Ο'Μπράιεν ήταν φίλος ή εχθρός, είχε ξαναγυρίσει. Ο Ο'Μπράιεν ήταν κάποιος που μπορούσε να μιλήσει μαζί του. Ίσως εκείνο που ήθελε κανείς, δεν ήταν τόσο να τον αγαπούν, όσο να τον καταλαβαίνουν. Ο Ο'Μπράιεν τον είχε βασανίσει μέχρι τρέλας και σε λίγο ήταν σίγουρο πως θα τον έστελνε στο θάνατο. Δεν είχε σημασία. Υπό μία έννοια αυτό ήταν πολύ βαθύτερο από τη φιλία. Είχαν εσωτερική επικοινωνία. Κάπου υπήρχε ένας τόπος όπου θα μπορούσαν να συναντηθούν και να μιλήσουν. Τα μάτια του Ο'Μπράιεν τον κοίταζαν και η έκφρασή τους ήταν σαν να έκανε κι αυτός την ίδια σκέψη. Άρχισε να μιλάει, με τον άνετο τόνο μιας απλής συζήτησης.

«Ξέρεις πού βρίσκεσαι, Γουίνστον;» είπε.

«Δεν ξέρω. Μαντεύω. Στο Υπουργείο της Αγάπης».

«Ξέρεις πόσο καιρό είσαι εδώ;»

«Δεν ξέρω. Μέρες, εβδομάδες, μήνες — νομίζω μήνες».

«Και γιατί φαντάζεσαι ότι φέρνουμε εδώ τους ανθρώπους;»

«Για να τους κάνουν να ομολογήσουν».

«Όχι, δεν είναι αυτός ο λόγος. Σκέψου πάλι!»

«Για να τους τιμωρήσετε!»

«Όχι», φώναξε ο Ο'Μπράιεν. Η φωνή του είχε αλλάξει καταπληκτικά και το πρόσωπό του έγινε ξαφνικά αυστηρό και ταυτόχρονα ζωντάνεψε. «Όχι. Όχι μόνο για να αποσπάσουμε την ομολογία σου, ούτε για να σε τιμωρήσουμε. Να σου πω γιατί σε

φέραμε εδώ; Για να σε θεραπεύσουμε! Να σε κάνουμε λογικό! Ξέρεις, Γουίνστον, ότι κανείς από αυτούς που φέρνουμε εδώ δεν φεύγει απ' τα χέρια μας αθεράπευτος; Δεν μας ενδιαφέρουν αυτά τ' ανόητα εγκλήματα που έκανες. Το Κόμμα δεν ενδιαφέρεται για την πράξη αυτή καθαυτήν. Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η σκέψη. Δεν καταστρέφουμε μόνο τους εχθρούς μας, τους αλλάζουμε. Καταλαβαίνεις τι εννοώ μ' αυτό;»

Είχε σκύψει πάνω από τον Γουίνστον. Η κοντινή απόσταση έκανε το πρόσωπό του να μοιάζει τεράστιο, και, καθώς ο Γουίνστον τον έβλεπε από κάτω, το έβρισκε φριχτά άσχημο. Επί πλέον, ήταν γεμάτο από μιαν έξαρση, μια παράφορη ένταση. Η καρδιά του Γουίνστον σφίχτηκε πάλι. Αν μπορούσε, θα χωνόταν πιο βαθιά στο κρεβάτι. Ήταν σίγουρος πως ο Ο'Μπράιεν ήταν έτοιμος να γυρίσει το καντράν, από καπρίτσιο και μόνο. Εκείνη τη στιγμή, πάντως, ο Ο'Μπράιεν απομακρύνθηκε. Έκανε μερικά βήματα πάνω κάτω. Ύστερα συνέχισε με λιγότερη έξαψη:

«Το πρώτο πράγμα που πρέπει να καταλάβεις είναι ότι σ' αυτό το μέρος δεν υπάρχουν μάρτυρες. Έχεις διαβάσει για τους θρησκευτικούς διωγμούς στο παρελθόν. Στον Μεσαίωνα υπήρχε η Ιερά Εξέταση. Ήταν αποτυχία. Ξεκίνησε να ξεριζώσει την αίρεση και κατέληξε να τη διαιωνίσει. Για κάθε αιρετικό που έκαιγε στην πυρά, χιλιάδες άλλοι ξεσηκώνονταν. Γιατί; Γιατί η Ιερά Εξέταση σκότωνε τους εχθρούς της δημόσια και τους σκότωνε αμετανόητους. Μάλιστα, τους σκότωνε ακριβώς γιατί δεν είχαν μετανοήσει. Οι άνθρωποι πέθαιναν, γιατί δεν εγκατέλειπαν την πραγματική τους πίστη. Φυσικά, όλη η δόξα ανήκε στο θύμα και όλη η ντροπή στην Ιερά Εξέταση που το έκαψε. Αργότερα, στον εικοστό αιώνα ήταν οι λεγόμενοι οπαδοί του ολοκληρωτισμού. Ήταν οι Γερμανοί ναζί και οι Ρώσοι κομμουνιστές. Οι Ρώσοι καταδίωξαν την αίρεση με περισσότερη αγριότητα από ό,τι η Ιερά Εξέταση και πίστευαν ότι είχαν διδαχτεί από τα λάθη του παρελθόντος. Ήξεραν, πάντως, ότι δεν πρέπει να δημιουργήσουν μάρτυρες. Προτού εκθέσουν τα θύματά τους σε δημόσια δίκη, έβαζαν τα δυνατά τους

να συντρίψουν την αξιοπρέπειά τους. Τους εξαθλιώναν με τα βασανιστήρια και την απομόνωση, ώσπου να γονατίσουν αξιοθρήνητα όντα εξευτελισμένα και τιποτένια, που ομολογούσαν ό,τι τους έβαζαν στο στόμα. Έβριζαν τους ίδιους τους εαυτούς τους, καλύπτονταν ενοχοποιώντας ο ένας τον άλλον, εκλιπαρούσαν χάρη κλαίγοντας. Κι όμως, ύστερα από λίγα μόνο χρόνια, το ίδιο πράγμα ξανάγινε. Οι νεκροί είχαν γίνει μάρτυρες και ο εξευτελισμός τους είχε ξεχαστεί. Για ποιο λόγο, τούτη τη φορά; Κατ' αρχάς, γιατί οι ομολογίες που είχαν κάνει ήταν φανερό πως είχαν αποσπαστεί με τη βία και ήταν ψεύτικες. Εμείς δεν κάνουμε τέτοιου είδους λάθη. Όλες οι ομολογίες που γίνονται εδώ είναι αληθινές. Τις κάνουμε αληθινές, και, προπάντος, δεν επιτρέπουμε στους νεκρούς να ξεσηκωθούν εναντίον μας. Πρέπει να πάψεις να φαντάζεσαι πως οι μέλουσες γενιές θα σε δικαιώσουν, Γουίνστον. Οι επιγενόμενοι δεν θα ξέρουν τίποτα για σένα. Θα απαλειφθείς από την ιστορία. Θα σε κάνουμε αέριο και θα σε σκορπίσουμε στη στρατόσφαιρα. Δεν θα μείνει τίποτα από σένα, ούτε ένα όνομα σ' έναν κατάλογο ούτε μια ανάμνηση σ' ένα ζωντανό μυαλό. Θα εκμηδενιστείς στο παρελθόν όπως και στο μέλλον. Δεν θα έχεις υπάρξει ποτέ».

Τότε, γιατί μπαίνετε στον κόπο να με βασανίζετε; σκέφτηκε ο Γουίλσον με στιγμιαία πικρία. Ο Ο' Μπράιεν σταμάτησε το βήμα του, σαν ο Γουίνστον να είχε εκφράσει φωναχτά τη σκέψη του. Το βαρύ, άσχημο πρόσωπό του πλησίασε, τα μάτια του στένεψαν.

«Σκέφτεσαι», είπε, «ότι, αφού σκοπεύουμε να σε καταστρέψουμε εντελώς, και άρα δεν έχει καμιά σημασία τι λες ή τι κάνεις, τότε γιατί μπαίνουμε στον κόπο να σε ανακρίνουμε πρώτα; Αυτό δεν σκέφτεσαι;»

«Ναι», είπε ο Γουίνστον.

Ο Ο' Μπράιεν χαμογέλασε. «Είσαι ένα ψεγάδι στο σχέδιο, Γουίνστον. Είσαι μια κηλίδα που πρέπει να σβηστεί. Δεν σου είπα μόλις τώρα πως διαφέρουμε από τους διώκτες του παρελθόντος; Δεν ικανοποιούμαστε με μian αρνητική υποταγή, ούτε ακόμα και με την πιο ταπεινή υποταγή. Όταν στο τέλος θα μας παραδοθείς, αυ-

τό πρέπει να γίνει με τη δική σου θέληση. Δεν καταστρέφουμε τον αιρετικό επειδή μας αντιστέκεται. Όσο μας αντιστέκεται, δεν τον καταστρέφουμε ποτέ. Τον προσηλυτίζουμε, κυριεύουμε την ψυχή του, τον αναπλάθουμε. Εξαλείφουμε κάθε κακό και κάθε ψευδαίσθηση από μέσα του. Τον παίρνουμε με το μέρος μας, όχι μόνο φαινομενικά, αλλά πραγματικά, με την ψυχή και το μυαλό του. Προτού τον σκοτώσουμε, τον κάνουμε δικό μας. Είναι ανεπίτρεπτο για μας να υπάρχει οπουδήποτε στον κόσμο μια παραπλανημένη σκέψη, όσο κρυφή και ανίσχυρη κι αν είναι. Δεν μπορούμε να επιτρέψουμε καμιά παρέκκλιση, ακόμα και σ' έναν ετοιμοθάνατο. Στο παρελθόν, ο αιρετικός βάδιζε στην πυρά παραμένοντας αιρετικός, διακηρύττοντας την αίρεσή του θριαμβευτικά. Ακόμα και το θύμα των ρωσικών εκκαθαρίσεων, καθώς κατέβαινε στο πεδίο των εκτελέσεων περιμένοντας τη σφαίρα, έκλινε μες στο κρανίο του μιαν επανάσταση. Εμείς, όμως, κάνουμε τέλειο το μυαλό προτού το τινάξουμε στον αέρα. Η εντολή του παλαιού δεσποτισμού ήταν «Δεν θα θέλεις». Η εντολή του ολοκληρωτισμού ήταν «Θα θέλεις». Η δική μας εντολή είναι *Θέλεις*. Κανείς απ' όσους φέρνουμε εδώ δεν σηκώνει κεφάλι εναντίον μας. Όλους τους κάνουμε όπως τους θέλουμε, τέλειους. Ακόμα κι αυτούς τους τρεις άθλιους προδότες, που κάποτε πίστευες στην αθωότητά τους — τον Τζόουνς, τον Άαρονσον και τον Ράδερφορντ —, στο τέλος τούς τσακίσαμε. Πήρα μέρος στην ανάκρισή τους εγώ ο ίδιος. Τους είδα σιγά σιγά να καταρρέουν, να βογκούν, να ικετεύουν, να κλαίνε, και στο τέλος δεν ήταν ούτε από πόνο ούτε από φόβο, αλλά από μετάνοια. Όταν τελειώσαμε πια μαζί τους, είχε μείνει μόνο το περίβλημα από δαύτους, ο φλοιός τους. Δεν είχε μείνει τίποτα μέσα τους εκτός από λύπη για ό,τι είχαν κάνει και αγάπη για τον Μεγάλο Αδελφό. Ικέτευαν να τουφεκιστούν γρήγορα, για να πεθάνουν όσο το μυαλό τους ήταν ακόμα καθαρό».

Η φωνή του Ο'Μπράιεν είχε γίνει σχεδόν ονειρική. Η έξαρση και, ο παράφορος ενθουσιασμός υπήρχαν ακόμα στο πρόσωπό του. Δεν προσποιείται, σκέφτηκε ο Γουίνστον. Δεν είναι υποκριτής. Πι-

στεύει κάθε λέξη που λέει. Εκείνο που κατέθλιβε πιο πολύ τον Γουίνστον ήταν που συνειδητοποιούσε τη δική του πνευματική κατωτερότητα. Παρακολουθούσε τη βαριά κι όμως γεμάτη χάρη σιλουέτα να πηγαινόερχεται στην τύχη πέρα δώθε, πότε μέσα και πότε έξω από το χώρο όπου μπορούσε να βλέπει. Ο Ο'Μπράιεν ήταν σε όλους τους τομείς ανώτερός του. Όλες τις ιδέες που αυτός ο ίδιος είχε ποτέ — ή μπορούσε να έχει — ο Ο'Μπράιεν τις ήξερε από καιρό, τις είχε εξετάσει και απορρίψει. Το μυαλό του Ο'Μπράιεν περιείχε το μυαλό του Γουίνστον. Τότε, όμως, πώς ήταν δυνατόν να είναι τρελός ο Ο'Μπράιεν; Μάλλον αυτός, ο Γουίνστον, είναι ο τρελός. Ο Ο'Μπράιεν σταμάτησε και τον κοίταξε. Η φωνή του ξανάγινε αυστηρή.

«Μη φανταστείς ότι θα σωθείς, Γουίνστον, όσο κι αν μας παραδοθείς ολοκληρωτικά. Δεν γλιτώνει ποτέ κανένας άπαξ και λοξοδρόμησε. Ακόμα και αν αποφασίσουμε να σ' αφήσουμε να ζήσεις ως το φυσικό σου όριο, πάλι δεν θα γλίτωνες ποτέ από μας. Ό,τι σου συμβαίνει εδώ, θα σε σημαδέψει για πάντα. Κατάλαβέ το μια για πάντα. Θα σε συντρίψουμε ως το σημείο απ' όπου δεν υπάρχει γυρισμός. Δεν θα γιατρευτείς ποτέ από αυτό που θα πάθεις, ακόμα και αν ζήσεις χίλια χρόνια. Ποτέ ξανά δεν θα είσαι ικανός να νιώσεις οποιοδήποτε ανθρώπινο αίσθημα. Το καθετί θα νεκρώσει μέσα σου. Ποτέ ξανά δεν θα είσαι ικανός για αγάπη, φιλία, χαρά της ζωής, γέλιο, περιέργεια, θάρρος, τιμιότητα. Θα είσαι κούφιος. Θα σε στύψουμε ώσπου να αδειάσεις κι έπειτα θα σε γεμίσουμε με τους εαυτούς μας».

Σταμάτησε κι έκανε νόημα στον άνθρωπο με την άσπρη μπλούζα. Ο Γουίνστον αντιλήφθηκε ότι είχαν φέρει πίσω από το κεφάλι του ένα βαρύ όργανο. Ο Ο'Μπράιεν είχε καθίσει δίπλα στο κρεβάτι, ώστε το πρόσωπό του να βρίσκεται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με του Γουίνστον.

«Τρεις χιλιάδες», είπε μιλώντας πάνω από το κεφάλι του Γουίνστον στον άνθρωπο με την άσπρη μπλούζα.

Δυο μαλακά μαξιλαράκια, κάπως υγρά, στερεώθηκαν στους

κροτάφους του Γουίνστον. Έτρεμε. Τώρα θα ξανάρχιζε ο πόνος, άλλο είδος πόνου. Ο Ο' Μπράιεν έβαλε το χέρι του πάνω στο δικό του, καθησυχαστικά, φιλικά.

«Αυτή τη φορά δε θα πονέσεις», είπε. «Μην πάρεις τα μάτια σου από τα δικά μου».

Την ίδια στιγμή έγινε μια τρομακτική έκρηξη, ή κάτι που του φάνηκε σαν έκρηξη, αν και δεν ήταν βέβαιος αν υπήρξε καθόλου θόρυβος. Σίγουρα πάντως έλαμψε ένα εκτυφλωτικό φως. Ο Γουίνστον δεν είχε χτυπήσει, ένιωθε μόνο σαν να τον είχαν ρίξει κάτω. Μ' όλο που ήταν ήδη ύπτιος όταν έγινε αυτό, είχε το παράξενο αίσθημα πως τον είχαν χτυπήσει και τον έριξαν κάτω σ' αυτή τη θέση. Ένα φοβερό πλην ανώδυνο χτύπημα τον είχε ισοπεδώσει. Ακόμα ένιωθε πως αυτό είχε συμβεί στο κεφάλι του. Καθώς τα μάτια του ξανάβρισκαν τον προσανατολισμό τους, θυμήθηκε ποιος και πού ήταν, και αναγνώρισε το πρόσωπο που τον κοίταζε — αλλά ένιωθε ότι κάπου υπήρχε ένα μεγάλο κενό, σαν να του είχαν αφαιρέσει ένα κομμάτι του μυαλού του.

«Δεν θα κρατήσει πολύ», είπε ο Ο' Μπράιεν. «Κοίταξέ με στα μάτια. Με ποια χώρα πολεμάει η Ωκεανία;»

Ο Γουίνστον σκέφτηκε. Ήξερε τι σήμαινε Ωκεανία και ότι ο ίδιος ήταν πολίτης της Ωκεανίας. Θυμόταν επίσης την Ευρασία και την Ανατολασία. Όμως, ποιος πολεμούσε με ποιον, δεν το θυμόταν. Μάλιστα, δεν ήξερε καν πώς γινόταν κανένας πόλεμος.

«Δεν θυμάμαι».

«Η Ωκεανία είναι σε πόλεμο με την Ανατολασία. Το θυμάσαι τώρα;»

«Ναι!»

«Η Ωκεανία ήταν πάντα σε πόλεμο με την Ανατολασία. Από τότε που γεννήθηκαν, από τότε που υπάρχει το Κόμμα, από την αρχή της ιστορίας, ο πόλεμος συνεχίστηκε χωρίς διακοπή, πάντα ο ίδιος πόλεμος. Το θυμάσαι αυτό;»

«Ναι!»

«Πριν έντεκα χρόνια έπλασες ένα μύθο για τρεις ανθρώπους

που είχαν καταδικαστεί σε θάνατο για προδοσία. Ισχυριζόσουν πως είχες δει ένα χαρτί που αποδείκνυε την αθωότητά τους. Δεν υπήρξε ποτέ τέτοιο χαρτί. Ήταν εφεύρεση δική σου που αργότερα κατέληξες να την πιστέψεις. Θυμάσαι τώρα την ίδια τη στιγμή που εφεύρες αυτή την ιστορία; Τη θυμάσαι;»

«Ναι!»

«Μόλις τώρα σου έδειξα τα δάχτυλα του χεριού μου. Είδες πέντε δάχτυλα. Το θυμάσαι αυτό;»

«Ναι!»

Ο Ο'Μπράιεν σήκωσε τα δάχτυλα του αριστερού χεριού του, κρύβοντας τον αντίχειρα.

«Είναι πέντε δάχτυλα εδώ. Βλέπεις πέντε δάχτυλα;»

«Ναι!»

Και πραγματικά τα είδε, για μια φευγαλέα στιγμή, ενώ το σκηνικό άλλαζε μες στο μυαλό του. Είδε πέντε δάχτυλα και δεν υπήρχε καμιά αλλοίωση. Έπειτα, όλα ξανάγιναν φυσιολογικά και ο παλιός φόβος, το μίσος και η σύγχυση ξαναγύρισαν μαζί. Αλλά υπήρξε μια στιγμή — δεν ήξερε πόσο, ίσως λίγα δευτερόλεπτα — απόλυτης σιγουριάς, όπου, κάθε καινούρια υποβολή του Ο'Μπράιεν γέμιζε ένα κενό διάστημα και γινόταν απόλυτη αλήθεια, και όπου δύο και δύο μπορούσαν να κάνουν τρία, ή και πέντε αν χρειαζόταν. Αυτή η στιγμή είχε σβήσει πριν κατεβάσει το χέρι του ο Ο'Μπράιεν, αλλά, μ' όλο που δεν μπορούσε να την ξαναβρεί, τη θυμόταν, όπως θυμάται κανείς μια ζωνρή εμπειρία κάποιας μακρινής εποχής στη ζωή του, τότε που ήταν διαφορετικός άνθρωπος.

«Τώρα βλέπεις», είπε ο Ο'Μπράιεν, «πως είναι σε κάθε περίπτωση δυνατόν».

«Ναι», είπε ο Γουίνστον.

Ο Ο'Μπράιεν σηκώθηκε κι έδειχνε ικανοποιημένος. Από αριστερά του, ο Γουίνστον είδε τον άνθρωπο με την άσπρη μπλούζα που έσπαζε μια αμπούλα και ετοίμαζε τη σύριγγα.

Ο Ο'Μπράιεν γύρισε προς τον Γουίνστον χαμογελώντας. Σχεδόν με την παλιά γνώριμη χειρονομία του, τακτοποίησε πάλι τα γυαλιά στη μύτη του.

«Θυμάσαι που έγραψες στο ημερολόγιό σου», είπε, «ότι δεν είχε σημασία αν ήμουν φίλος ή εχθρός, αφού ήμουν τουλάχιστον κάποιος που σε καταλάβαινε και μπορούσες να μιλήσεις μαζί του; Είχες δίκιο. Χαίρομαι να κουβεντιάζω μαζί σου. Το μυαλό σου μου αρέσει. Μου θυμίζει το δικό μου, μόνο που εσύ είσαι άρρωστος. Προτού δώσουμε τέλος στη συνάντησή μας, μπορείς να μου κάνεις μερικές ερωτήσεις, αν θέλεις».

«Μπορώ να ρωτήσω ό,τι θέλω;»

«Ό,τι θέλεις».

Είδε τη ματιά του Γουίνστον καρφωμένη στο καντράν.

«Είναι κλειστό. Ποια είναι η πρώτη σου ερώτηση;»

«Τι κάνατε στην Τζούλια;» είπε ο Γουίνστον.

Ο Ο'Μπράιεν χαμογέλασε πάλι.

«Σε πρόδωσε, Γουίνστον. Αμέσως, ανεπιφύλακτα. Σπάνια έχω δει κάποιον να έρχεται με το μέρος μας τόσο γρήγορα. Μετά βίας θα τη γνώριζες αν την έδλεπες. Όλη η επαναστατικότητα της, η πανουργία, η τρέλα, η βρομιά του μυαλού της, όλα ξεριζώθηκαν από μέσα της. Ήταν μια τέλεια αλλαγή, περίπτωση για να γραφτεί στα χρονικά».

«Τη βασανίσατε;»

Ο Ο'Μπράιεν δεν απάντησε.

«Άλλη ερώτηση», είπε.

«Υπάρχει ο Μεγάλος Αδελφός;»

«Φυσικά υπάρχει. Το Κόμμα υπάρχει. Ο Μεγάλος Αδελφός είναι η προσωποποίηση του Κόμματος».

«Υπάρχει όπως υπάρχω κι εγώ;»

«Εσύ δεν υπάρχουν», είπε ο Ο'Μπράιεν.

Ακόμα μια φορά ένωσε αβοήθητος. Ήξερε ή μπορούσε να φανταστεί τα επιχειρήματα που αποδείκνυαν τη μη-ύπαρξή του αλλά ήταν ανοησίες, ήταν ένα λεκτικό παιχνίδι. Η δήλωση «Εσύ δεν υπάρχουν» δεν περιείχε έναν παραλογισμό; Σε τι θα ωφελούσε, όμως, να το πει; Του ήρθε τρέλα καθώς σκέφτηκε τα αναπάντητα ασυνάρτητα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιούσε ο Ο'Μπράιεν για να τον συντρίψει.

«Νομίζω πως υπάρχω», είπε κουρασμένα. «Γνωρίζω ποιος είμαι. Γεννήθηκα και θα πεθάνω. Έχω χέρια και πόδια. Καταλαμβάνω ένα συγκεκριμένο σημείο στο χώρο. Κανένα άλλο στερεό αντικείμενο δεν μπορεί να καταλάβει τον ίδιο χώρο ταυτόχρονα. Με αυτή την έννοια, υπάρχει ο Μεγάλος Αδελφός;»

«Δεν έχει σημασία. Υπάρχει».

«Θα πεθάνει ποτέ ο Μεγάλος Αδελφός;»

«Φυσικά όχι. Πώς θα μπορούσε να πεθάνει; Άλλη ερώτηση».

«Υπάρχει η Αδελφότητα;»

«Αυτό, Γουίνστον, δεν θα το μάθεις ποτέ. Ακόμα και αν αποφασίσουμε να σε αφήσουμε ελεύθερο όταν τελειώσουμε μαζί σου και ζήσεις μέχρι να πας ενενήντα χρονών, πάλι δεν θα μάθεις αν η απάντηση σ' αυτή την ερώτηση είναι ναι ή όχι. Όσο ζεις, αυτό θα μείνει στο μυαλό σου άλυτο αίνιγμα».

Ο Γουίνστον έμεινε σιωπηλός. Το στήθος του ανεβοκατέβαινε λίγο πιο γρήγορα. Δεν είχε ακόμα κάνει την ερώτηση που του είχε έρθει πρώτη στο νου. Έπρεπε να την κάνει, και όμως δεν έβγαине από το στόμα του.

Το πρόσωπο του Ο'Μπράιεν είχε μια έκφραση σαν να διασκέδαζε. Ακόμα και τα γυαλιά του θα 'λεγες ότι έλαμπαν ειρωνικά. Ξέρει, σκέφτηκε ξαφνικά ο Γουίνστον, ξέρει τι θα τον ρωτήσω! Στη σκέψη αυτή, ξεστόμισε τις λέξεις που ήθελε:

«Τι είναι στο Θάλαμο 101;»

Η έκφραση στο πρόσωπο του Ο'Μπράιεν δεν άλλαξε. Απάντησε ξερά:

«Ξέρεις τι υπάρχει στο Θάλαμο 101, Γουίνστον. Όλοι ξέρουν τι υπάρχει στο Θάλαμο 101».

Έκανε νόημα στον άνθρωπο με την άσπρη μπλούζα. Ήταν φανερό πως η συνάντησή τους είχε τελειώσει. Μια βελόνα τρύπησε το μπράτσο του Γουίνστον. Σχεδόν αμέσως βυθίστηκε σε βαθύ ύπνο.

III

«Υπάρχουν τρία στάδια για την αποκατάστασή σου», είπε ο Ο' Μπράιεν. «Το πρώτο είναι να μάθεις, το δεύτερο να καταλάβεις και το τρίτο να αποδεχτείς. Ώρα να μπεις στο δεύτερο στάδιο».

Όπως πάντα, ο Γουίνστον ήταν ξαπλωμένος ανάσκελα. Τελευταία, τα δεσμά του ήταν πιο χαλαρά. Τον κρατούσαν πάντα στο κρεβάτι, αλλά μπορούσε να κουνήσει λίγο τα γόνατά του και να γυρίσει το κεφάλι του και από τις δυο μεριές ή να σηκώσει τα χέρια του από τον αγκώνα. Και το καντράν επίσης τον φόβιζε λιγότερο τώρα. Όταν έδειχνε εξυπνάδα, ο Γουίνστον μπορούσε να αποφύγει τους πόνους του. Κυρίως όταν έδειχνε θλακεία, τότε ήταν που ο Ο' Μπράιεν τραβούσε το μοχλό. Καμιά φορά, τελείωνε μια ολόκληρη συνάντηση χωρίς να χρησιμοποιηθεί το καντράν. Δεν μπορούσε να θυμηθεί πόσες συναντήσεις έγιναν. Η όλη διαδικασία φαινόταν να εκτείνεται σ' ένα μακρύ, απροσδιόριστο χρονικό διάστημα — ίσως για εβδομάδες —, και τα διαστήματα ανάμεσα στις συναντήσεις άλλοτε μπορεί να ήταν μέρες και άλλοτε μόνο μια δυο ώρες.

«Έτσι όπως είσαι ξαπλωμένος εκεί πέρα», είπε ο Ο' Μπράιεν, «συχνά θ' αναρωτιέσαι — μάλιστα με ρώτησες κιόλας — γιατί το Υπουργείο Αγάπης να καταναλώσει τόσο χρόνο και τόση φροντίδα για σένα. Και όταν ήσουν ελεύθερος, σε βασάνιζε κυρίως το ίδιο ερώτημα. Μπορούσες να συλλάβεις το μηχανισμό της κοινωνίας στην οποία ζούσες, όχι όμως τα κίνητρα που βρίσκονται από κάτω. Θυμάσαι που έγραψες στο ημερολόγιό σου, “Καταλαβαίνω ΠΩΣ, δεν καταλαβαίνω ΓΙΑΤΙ”; Όταν σκέφτηκες αυτό το “γιατί” την ίδια στιγμή αμφέβαλλες για την ισορροπία του μυαλού σου. Διάβασες το βιβλίο, το βιβλίο του Γκολντστάιν, ή τουλάχιστον ένα μέρος του. Σου έμαθε κάτι που δεν το ήξερες κιόλας;»

«Εσύ, το έχεις διαβάσει;» ρώτησε ο Γουίνστον.

«Εγώ το έγραψα. Δηλαδή, βοήθησα να γραφτεί. Κανένα βιβλίο δεν είναι ατομικό έργο, όπως ξέρεις».

«Είναι αλήθεια όσα λέει;»

«Ως περιγραφή, ναι. Το πρόγραμμα που εκθέτει, όμως, δεν έχει νόημα. Μια κρυφή συσσώρευση γνώσεων, μια κλιμακωτή εξάπλωση διαφωτιστικών ιδεών και εν τέλει μια προλεταριακή επανάσταση και ανατροπή του Κόμματος. Το πρόβλεψες και ο ίδιος ότι αυτό θα 'λεγε. Όλα αυτά είναι ανοησίες. Οι προλετάριοι δεν θα επαναστατήσουν ποτέ, ούτε σε χίλια ούτε σ' ένα εκατομμύριο χρόνια. Δεν μπορούν. Δεν χρειάζεται να σου πω γιατί, το ξέρεις κιόλας. Αν έκανες ποτέ όνειρα για μια βίαιη εξέγερση, πρέπει να τα εγκαταλείψεις. Δεν υπάρχει τρόπος για να ανατραπεί το Κόμμα. Το Κόμμα θα κυριαρχεί αιώνια. Αυτή πρέπει να είναι η αφετηρία των σκέψεών σου».

Πλησίασε στο κρεβάτι. «Για πάντα», επανέλαβε. «Και τώρα ας ξαναγυρίσουμε στα ερωτήματα "πώς" και "γιατί". Καταλαβαίνεις πολύ καλά πώς το Κόμμα διατηρείται στην εξουσία. Πες μου τώρα το γιατί. Ποιο είναι το κίνητρό μας; Γιατί θέλουμε την εξουσία; Έλα, λοιπόν, μίλησε», πρόσθεσε καθώς ο Γουίνστον έμενε σιωπηλός.

Για ένα δυο λεπτά, ο Γουίνστον δεν άνοιξε το στόμα του. Η κόπωση τον είχε συντρίψει. Η λάμψη του παράφορου ενθουσιασμού ξαναφάνηκε στο πρόσωπο του Ο'Μπράιεν. Ήξερε από πριν τι θα έλεγε ο Ο'Μπράιεν. Ότι το Κόμμα δεν ήθελε την εξουσία για ιδιοτελείς σκοπούς αλλά για το καλό των πολλών. Ότι ήθελε την εξουσία γιατί, στο σύνολό τους, οι άνθρωποι ήταν αδύνατα, δειλά πλάσματα ανήμπορα ν' αντέξουν την ελευθερία ή να κοιτάξουν την αλήθεια καταπρόσωπο και πρέπει να διευθύνονται και να εξαπατώνται συστηματικά από άλλους, πιο δυνατούς από αυτούς. Ότι η ανθρωπότητα είχε να διαλέξει ανάμεσα στην ελευθερία και την ευτυχία, και ότι η ευτυχία άξιζε περισσότερο· ότι το Κόμμα ήταν ο αιώνιος φύλακας του αδυνάτου, ένα σύστημα αφιερωμένο στο κακό για να φέρει το καλό, που θυσιάζε τη δική του ευτυχία για την ευτυχία των άλλων. Το τρομερό, σκέφτηκε ο Γουίνστον, το τρομερό είναι, πως, όταν θα τα έλεγε αυτά ο Ο'Μπράιεν, θα τα πίστευε. Το έβλεπε στο πρόσωπό του. Ο Ο'Μπράιεν τα ήξερε όλα. Ήξερε

χιλίες φορές καλύτερα από τον Γουίνστον πώς ήταν ο κόσμος στην πραγματικότητα, μέσα σε τι εξευτελισμό ζούσαν οι ανθρώπινες μάζες και με τι ψέματα και βαρβαρότητες τις κρατούσε το Κόμμα σ' αυτή την κατάσταση. Τα είχε όλα καταλάβει, τα είχε όλα ζυγίσει, κι ωστόσο αυτό δεν άλλαζε τίποτα: ο τελικός σκοπός τα δικαιώνει όλα. Τι μπορείς να κάνεις, σκέφτηκε ο Γουίνστον, απέναντι σ' έναν τρελό που είναι πιο έξυπνος από σένα, που ακούει ευχαρίστως τα επιχειρήματά σου και ύστερα επιμένει στην τρέλα του;

«Μας κυβερνάτε για το καλό μας», είπε αδύναμα. «Πιστεύετε πως οι άνθρωποι δεν είναι ικανοί να κυβερνιούνται μόνοι τους και γι' αυτό...»

Αναπήδησε και σχεδόν ξεφώνισε. Ένας δυνατός πόνος είχε διαπεράσει το κορμί του. Ο Ο' Μπράιεν είχε ανεβάσει το μοχλό του καντράν πάνω από το τριάντα πέντε.

«Αυτό είναι ηλίθιο, Γουίνστον, ηλίθιο!» είπε. «Θα 'κανες καλύτερα να μη λες τέτοιες βλακείες».

Κατέβασε το μοχλό και συνέχισε:

«Τώρα θα σου πω εγώ την απάντηση στο ερώτημά μου. Είναι η ακόλουθη: Το Κόμμα θέλει την εξουσία αποκλειστικά και μόνο για δικό του όφελος. Δεν ενδιαφερόμαστε για το καλό των άλλων· μας ενδιαφέρει μόνο η εξουσία. Δεν μας ενδιαφέρουν ούτε τα πλούτη ούτε η πολυτέλεια ούτε η μακροβιότητα ούτε η ευτυχία. Δεν μας ενδιαφέρει παρά μόνο η εξουσία, η καθαρή εξουσία. Τι σημαίνει καθαρή εξουσία θα το καταλάβεις αμέσως. Απ' όλους τους ολιγαρχικούς του παρελθόντος εμείς διαφέρουμε κατά το ότι ξέρουμε τι κάνουμε. Όλοι οι άλλοι, ακόμα κι αυτοί που μας μοιάζουν, είναι δειλοί και υποκριτές. Οι Γερμανοί ναζί και οι Ρώσοι κομμουνιστές μάς πλησίασαν πολύ στις μεθόδους τους, αλλά δεν είχαν ποτέ το θάρρος να αναγνωρίσουν τα κίνητρά τους. Υποκρίνονταν, ίσως ακόμα και να πίστευαν, ότι είχαν πάρει την εξουσία παρά τη θέλησή τους και μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα, και ότι, μόλις περνούσε το κρίσιμο σημείο, θα ερχόταν αμέσως ένας παράδεισος όπου οι άνθρωποι θα ήταν ελεύθεροι και ίσοι. Εμείς δεν είμαστε έτσι. Ξέρουμε πως

ποτέ δεν αρπάζει κανείς την εξουσία με την πρόθεση να την αφήσει έπειτα. Η εξουσία δεν είναι μέσον, είναι σκοπός. Δεν εγκαθιδρύει κανείς δικτατορία για να προστατεύσει μια επανάσταση. Κάνει επανάσταση για να εγκαθιδρύσει τη δικτατορία. Το αντικείμενο της καταδίωξης είναι η καταδίωξη. Το αντικείμενο των βασανιστηρίων είναι τα βασανιστήρια. Το αντικείμενο της εξουσίας είναι η εξουσία. Αρχίζεις τώρα να με καταλαβαίνεις;»

Του Γουίνστον του έκανε εντύπωση, όπως και άλλοτε, η κούραση που έδειχνε το πρόσωπο του Ο' Μπράιεν. Ήταν δυνατό, σαρκώδες και σκληρό, ήταν γεμάτο εξυπνάδα και συγκρατημένο πάθος, που απέναντί του ένιωθε ανίσχυρος, αλλά ήταν ένα πρόσωπο κουρασμένο. Είχε σακούλες στα μάτια, το δέρμα κάτω από τα ζυγωματικά ήταν καταβεβλημένο. Ο Ο' Μπράιεν έγειρε πάνω του, φέρνοντας επίτηδες το πρόσωπό του πιο κοντά σ' αυτόν.

«Σκέφτεσαι», είπε, «πως το πρόσωπό μου είναι γερασμένο και κουρασμένο. Σκέφτεσαι πως μιλώ για δύναμη, ενώ δεν είμαι ικανός να εμποδίσω την κατάρρευση του ίδιου μου του σώματος. Δεν καταλαβαίνεις λοιπόν, Γουίνστον, ότι το άτομο δεν είναι παρά ένα κύτταρο; Η φθορά του κυττάρου είναι το σφρίγος του οργανισμού. Πεθαίνεις όταν κόβεις τα νύχια σου;»

Απομακρύνθηκε από το κρεβάτι και άρχισε να βηματίζει πάνω κάτω στο δωμάτιο, με το ένα χέρι στην τσέπη.

«Είμαστε οι ιερείς της δύναμης», είπε. «Ο Θεός είναι δύναμη. Όμως για σένα, η δύναμη δεν είναι παρά μια λέξη. Είναι καιρός να πάρεις μια ιδέα για το τι σημαίνει η λέξη δύναμη. Πρέπει κατ' αρχάς να συνειδητοποιήσεις ότι η δύναμη είναι συλλογική. Το άτομο δεν έχει δύναμη παρά μόνο όταν παύει να είναι άτομο. Γνωρίζεις το σύνθημα του Κόμματος "Η ελευθερία είναι σκλαβιά". Έχεις σκεφτεί ποτέ ότι μπορεί να αντιστραφεί; "Η σκλαβιά είναι ελευθερία". Μόνος, ελεύθερος, ο άνθρωπος είναι πάντα νικημένος. Έτσι πρέπει να είναι, γιατί κάθε ανθρώπινο πλάσμα είναι καταδικασμένο να πεθαίνει, πράγμα που είναι η μεγαλύτερη αποτυχία. Αν όμως μπορέσει να υποταγεί εντελώς και ολοκληρωτικά, αν μπορέσει να ξεφύγει από τον

εαυτό του, αν μπορέσει να βυθιστεί μέσα στο Κόμμα ώσπου να είναι αυτός το Κόμμα, τότε είναι παντοδύναμος και αθάνατος. Το δεύτερο πράγμα που πρέπει να συνειδητοποιήσεις είναι ότι η δύναμη είναι ο έλεγχος που ασκείται στα άλλα ανθρώπινα όντα. Έλεγχος του σώματος, αλλά κυρίως του μυαλού. Ο έλεγχος της ύλης — η εξωτερική πραγματικότητα, όπως θα την ονόμαζες — δεν έχει σημασία. Ήδη εμείς ελέγχουμε απόλυτα την ύλη».

Για μια στιγμή ο Γουίνστον ξέχασε το καντράν. Έκανε μια απότομη προσπάθεια να καθίσει και το μόνο που κατάφερε ήταν να στραμπουλίξει το κορμί του οδυνηρά.

«Μα πώς ελέγχετε την ύλη;» ξέσπασε. «Δεν ελέγχετε καν το κλίμα ή το νόμο της βαρύτητας. Υπάρχουν η αρρώστια, ο πόνος, ο θάνατος...»

Ο Ο'Μπράιεν του έκανε νόημα να σιωπάσει.

«Ελέγχουμε την ύλη, γιατί ελέγχουμε το μυαλό. Η πραγματικότητα βρίσκεται μέσα στον εγκέφαλο. Θα μάθεις σιγά σιγά, Γουίνστον. Δεν υπάρχει τίποτα που να μην μπορούμε να κάνουμε. Μπορούμε να γίνουμε αόρατοι, να υψωθούμε στον αέρα, οτιδήποτε. Αν ήθελα, θα μπορούσα να ανυψωθώ από το πάτωμα και να πετάξω στον αέρα σαν σαπουνόφουσκα. Δεν το θέλω, γιατί δεν το θέλει το Κόμμα. Πρέπει να απαλλαγείς από τις ιδέες του δέκατου ένατου αιώνα για τους νόμους της Φύσης. Τους νόμους της Φύσης τούς φτιάχνουμε εμείς».

«Όχι! Δεν εξουσιάζετε ούτε καν αυτόν τον πλανήτη. Τι λες για την Ευρασία και την Ανατολασία; Δεν τις έχετε ακόμα κατακτήσει».

«Δεν έχει σημασία. Θα τις κατακτήσουμε όταν μας συμφέρι. Κι αν δεν τις κατακτήσουμε, τι μ' αυτό; Μπορούμε να τις θέσουμε σε ανυπαρξία. Η Ωκεανία είναι ο κόσμος».

«Αλλά κι αυτός ο κόσμος δεν είναι παρά ένα μόριο σκόνης. Ο άνθρωπος είναι μικρός, αδύνατος! Από πότε χρονολογείται η ύπαρξή του; Για εκατομμύρια χρόνια, η γη ήταν ακατοίκητη».

«Ανοησίες. Η γη είναι όσων χρονών είμαστε και εμείς. Πώς θα

μπορούσε να μας περνάει σε ηλικία; Ότι υπάρχει, υπάρχει διά μέσου της ανθρώπινης συνείδησης».

«Όμως οι βράχοι είναι γεμάτοι από κοκάλια ζώων που έχουν εξαφανιστεί — μαμούθ και μαστόδοντα και τεράστια ερπετά που έζησαν στη γη πολύ προτού ακουστεί να γίνεται λόγος για τον άνθρωπο».

«Τα έχεις δει ποτέ αυτά τα κόκαλα, Γουίνστον; Φυσικά όχι. Τα εφεύραν οι βιολόγοι του δέκατου ένατου αιώνα. Πριν από τον άνθρωπο, δεν υπήρξε τίποτα. Μετά τον άνθρωπο, αν πάψει να υπάρχει, δεν θα υπάρξει τίποτα. Έξω από τον άνθρωπο, δεν υπάρχει τίποτα».

«Αλλά ολόκληρο το σύμπαν είναι έξω από μας. Κοίταξε τ' άστρα! Μερικά από αυτά είναι ένα εκατομμύριο έτη φωτός μακριά μας. Δεν θα τα φτάσουμε ποτέ!»

«Τι είναι τ' αστέρια;» είπε αδιάφορα ο Ο'Μπράιεν. «Είναι κομμάτια από φωτιά μερικά χιλιόμετρα μακριά. Θα μπορούσαμε να τα φτάσουμε, αν θέλαμε. Ή θα μπορούσαμε να τα εξαφανίσουμε. Η γη είναι το κέντρο του σύμπαντος. Ο ήλιος και τ' αστέρια κινούνται γύρω της».

Ο Γουίνστον έκανε πάλι μια σπασμωδική κίνηση. Αυτή τη φορά δεν είπε τίποτα. Ο Ο'Μπράιεν συνέχισε σαν να απαντούσε σε μια αντίρρηση:

«Σε μερικές περιπτώσεις, βέβαια, αυτό δεν είναι αλήθεια. Όταν πλέουμε στον ωκεανό ή όταν προβλέπουμε μια έκλειψη, μας είναι συχνά βολικό να παραδεχτούμε ότι η γη γυρίζει γύρω από τον ήλιο και ότι τ' αστέρια είναι εκατομμύρια χιλιόμετρα μακριά. Και τι μ' αυτό; Νομίζεις πως είναι υπεράνω των δυνάμεών μας να φτιάξουμε ένα δυαδικό σύστημα αστρονομίας; Τ' αστέρια μπορούν να είναι κοντά ή μακριά ανάλογα με τις ανάγκες μας. Πιστεύεις πως οι μαθηματικοί μας δεν είναι ικανοί να το πετύχουν αυτό; Ξέχασες τη διπλή σκέψη;»

Ο Γουίνστον ζάρωσε πίσω στο κρεβάτι. Ό,τι κι αν έλεγε, μια άμεση και κεραυνοβόλα απάντηση τον συνέτριβε σαν ρόπαλο. Κι όμως ήξερε, ήξερε πως είχε δίκιο. Υπήρχε σίγουρα κάποιος τρόπος

να αποδειχτεί ότι η πίστη πως δεν υπάρχει τίποτε άλλο έξω από το μυαλό του ήταν λανθασμένη. Δεν είχαν αποδείξει εδώ και πολύ καιρό το λάθος αυτής της θεωρίας; Μάλιστα είχε προσδιοριστεί με μια ονομασία που είχε ξεχάσει. Ένα αγνό χαμόγελο ανασήκωσε τις άκρες των χειλιών του Ο'Μπράιεν καθώς τον κοίταζε.

«Σ' το 'πα, Γουίνστον», είπε, «ότι η μεταφυσική δεν είναι το φόρτε σου. Η λέξη που ψάχνεις είναι σολιψισμός. Αλλά κάνεις λάθος. Αυτό δεν είναι σολιψισμός. Ή, αν προτιμάς είναι συλλογικός σολιψισμός. Αλλά αυτό είναι κάτι διαφορετικό: στην πραγματικότητα είναι το αντίθετο. Όλα αυτά είναι μια παρέκβαση», πρόσθεσε σε διαφορετικό τόνο. «Η πραγματική δύναμη, η δύναμη για την οποία πρέπει ν' αγωνιζόμαστε μέρα και νύχτα, δεν είναι η εξουσία πάνω στα πράγματα, αλλά πάνω στους ανθρώπους».

Σταμάτησε και ξαναπήρε για μια στιγμή το ύφος δασκάλου που ρωτάει έναν φερέλπιδα μαθητή: «Πώς θεβαιώνεται κάποιος για τη δύναμή του πάνω σ' έναν άλλον, Γουίνστον;»

Ο Γουίνστον σκέφτηκε: «Κάνοντάς τον να υποφέρει», είπε.

«Ακριβώς. Κάνοντάς τον να υποφέρει. Η υπακοή δεν αρκεί. Αν δεν υποφέρει, πώς μπορείς να είσαι βέβαιος πως υπακούει στη δική σου θέληση και όχι στη δική του; Δύναμη είναι να επιβάλεις πόνο και ταπείνωση. Δύναμη είναι να κομματιάσεις το ανθρώπινο μυαλό και να το συναρμολογήσεις πάλι δίνοντάς του το σχήμα που θέλεις εσύ. Αρχίζεις να καταλαβαίνεις τι κόσμο δημιουργούμε; Είναι ακριβώς το αντίθετο από τις ανόητες ηδονιστικές Ουτοπίες που είχαν οραματιστεί οι παλαιοί μεταρρυθμιστές. Είναι ένας κόσμος φόβου και προδοσίας και βασανιστηρίων. Ένας κόσμος καταπιεστών και καταπιεζομένων, ένας κόσμος που, όσο τελειοποιείται, θα γίνεται ολοένα περισσότερο ανελέητος. Η πρόοδος στο δικό μας κόσμο θα σημαίνει πρόοδο προς περισσότερο πόνο. Οι παλαιοί πολιτισμοί ισχυρίζονταν πως ήταν θεμελιωμένοι στην αγάπη και τη δικαιοσύνη. Ο δικός μας είναι θεμελιωμένος στο μίσος. Στο δικό μας κόσμο δεν θα υπάρχουν άλλα συναισθήματα εκτός από το φόβο, την οργή, τη θριαμβολογία και την ταπείνωση. Όλα τ' άλλα θα τα καταπνίξουμε

— όλα. Ήδη τώρα καταστρέφουμε τις συνήθειες της σκέψης που έχουν επιζήσει από την προεπαναστατική εποχή. Σπάσαμε τους δεσμούς που ένωναν τους γονείς με τα παιδιά, τους άντρες με τους άντρες, τον άντρα με τη γυναίκα. Κανένας δεν τολμά πια να εμπιστευτεί τη γυναίκα του, το παιδί του ή το φίλο του. Στο μέλλον όμως, δεν θα υπάρχουν ούτε γυναίκες ούτε φίλοι. Τα παιδιά, θα τα παίρνουμε από τη μητέρα τους μόλις γεννιούνται, όπως παίρνει κανείς τα αβγά από την κότα. Το σεξουαλικό ένστικτο θα ξεριζωθεί. Η αναπαραγωγή θα είναι μια ετήσια τυπική διαδικασία, όπως η ανανέωση του δελτίου τροφίμων. Θα εξαλείψουμε τον οργασμό. Οι νευρολόγοι εργάζονται πάνω σ' αυτό τώρα. Δεν θα υπάρχει πίστη παρά μόνο για το Κόμμα, δεν θα υπάρχει αγάπη παρά μόνο για τον Μεγάλο Αδελφό. Δεν θα υπάρχει γέλιο, παρά μόνο το γέλιο του θριάμβου για κάποιον νικημένο εχθρό. Δεν θα υπάρχει τέχνη, λογοτεχνία, επιστήμη. Όταν θα είμαστε παντοδύναμοι, δεν θα την έχουμε πια την ανάγκη της επιστήμης. Δεν θα υπάρχει διάκριση ανάμεσα στην ομορφιά και στην ασχήμια. Δεν θα υπάρχει πια η περιέργεια, ούτε η χαρά της ζωής. Δεν θα υπάρχει άμιλλα. Πάντα όμως — αυτό μην το ξεχνάς, Γουίνστον — πάντα θα υπάρχει η μέθη της δύναμης, που ολοένα θα μεγαλώνει, ολοένα θα οξύνεται περισσότερο. Πάντα, σε κάθε στιγμή, θα υπάρχει η αγαλλίαση της νίκης, η συγκίνηση να ποδοπατάς έναν ανήμπορο εχθρό. Αν θέλεις μια εικόνα του μέλλοντος, φαντάσου μια μπότα να πατάει το πρόσωπο ενός ανθρώπου — για πάντα».

Σώπασε σαν να περίμενε να πει κάτι ο Γουίνστον. Αυτός είχε ζαρώσει πάλι στο κρεβάτι. Δεν μπορούσε να βγάλει λέξη. Η καρδιά του λες και είχε παγώσει. Ο Ο' Μπράιεν συνέχισε:

«Και να θυμάσαι πως αυτό θα είναι για πάντα. Το πρόσωπο που θα ποδοπατιέται θα θρίσκεται εκεί πάντα. Ο αιρετικός, ο εχθρός της κοινωνίας, θα υπάρχει πάντα για να νικηθεί και να ταπεινωθεί ξανά και ξανά. Όλα όσα πέρασες από τη στιγμή που έπεσες στα χέρια μας, όλ' αυτά θα συνεχίζονται — και μάλιστα χειρότερα. Η κατασκοπία, οι προδοσίες, οι συλλήψεις, τα βασανι-

στήρια, οι εκτελέσεις, οι εξαφανίσεις δεν θα σταματήσουν ποτέ. Θα είναι ένας κόσμος τρόμου όπως και ένας κόσμος θριάμβου. Όσο ισχυρότερο θα είναι το Κόμμα, τόσο λιγότερο ανεκτικό. Όσο μικρότερη η αντίσταση, τόσο μεγαλύτερος ο δεσποτισμός. Ο Γκολντστάν και οι αιρέσεις του θα υπάρχουν πάντα. Κάθε μέρα, κάθε στιγμή, θα συντρίβεται, θα ατιμάζεται, θα γελοιοποιείται, θα γίνεται κατάπτυστος — κι ωστόσο θα υπάρχει πάντα. Το δράμα που παίζω μαζί σου εδώ και εφτά χρόνια θα παίζεται και θα ξαναπαίζεται, από γενιά σε γενιά, ολοένα και πιο έντεχνα. Θα έχουμε πάντα εδώ, στο έλεός μας, τον αιρετικό, που θα ξεφωνίζει από τον πόνο, συντετριμμένος, άξιος κάθε περιφρόνησης και στο τέλος μετανιωμένος θα σέρνεται με τη θέλησή του στα πόδια μας, ενώ θα έχει σωθεί από τον ίδιο του τον εαυτό. Αυτός είναι ο κόσμος που ετοιμάζουμε, Γουίνστον. Ένας κόσμος όπου η μια νίκη θα διαδέχεται την άλλη και ο ένας θρίαμβος θα έρχεται μετά τον άλλο. Μια αδιάκοπη πίεση, μια συνεχής πίεση στο απώτατο σημείο της δύναμης. Αρχίζεις, βλέπω, να καταλαβαίνεις πώς θα είναι αυτός ο κόσμος, στο τέλος όμως θα προχωρήσεις πιο πέρα από αυτό. Θα τον αποδεχτείς, θα τον καλωσορίσεις, θα γίνεις μέρος του».

Ο Γουίνστον είχε ανακτήσει την ψυχραιμία του αρκετά ώστε να μιλήσει.

«Δεν μπορείτε», είπε αδύναμα.

«Τι εννοείς μ' αυτό, Γουίνστον;»

«Δεν μπορείτε να φτιάξετε έναν κόσμο όπως μου τον περιέγραψες. Είναι όραμα. Κάτι απραγματοποίητο».

«Γιατί;»

«Είναι αδύνατο να θεμελιώσεις έναν πολιτισμό πάνω στο φόβο, στο μίσος και στη σκληρότητα. Δεν θα έχει ποτέ διάρκεια».

«Γιατί;»

«Δεν θα έχει καμιά ζωτικότητα. Θα αποσυντεθεί. Θα αυτοκτονήσει».

«Λάθος. Έχεις την εντύπωση πως το μίσος φθείρει περισσότερο από την αγάπη; Γιατί να είναι έτσι; Κι αν ακόμα ήταν έτσι,

σε τι διαφέρει το πράγμα; Ας υποθέσουμε πως αποφασίζουμε να καταστραφούμε γρηγορότερα. Ας υποθέσουμε πως συντομεύουμε το όριο της ανθρώπινης ζωής έτσι ώστε οι άνθρωποι να γερνούν στα τριάντα. Και τι μ' αυτό; Δεν καταλαβαίνεις πως ο θάνατος του ατόμου δεν είναι θάνατος; Το Κόμμα είναι αθάνατο».

Όπως συνήθως, η φωνή του είχε νικήσει τον Γουίνστον και τον είχε φέρει σε πλήρη αμηχανία. Επί πλέον, φοβόταν ότι, αν επέμενε να διαφωνεί, ο Ο' Μπράιεν θα γυρνούσε πάλι το καντράν. Μολαταύτα δεν μπορούσε να σωπάσει. Αδύναμα, χωρίς επιχειρήματα, αντλώντας μόνο από τον απερίγραπτο τρόπο που του προκάλεσαν τα λόγια του Ο' Μπράιεν, ξαναγύρισε στην επίθεση.

«Δεν ξέρω. Δεν μ' ενδιαφέρει. Θα αποτύχετε οπωσδήποτε. Κάτι θα σας νικήσει. Η ζωή θα σας νικήσει».

«Ελέγχουμε τη ζωή, Γουίνστον. Την ελέγχουμε σε όλους τους τομείς της. Φαντάζεσαι πως υπάρχει κάτι που λέγεται ανθρώπινη φύση και που, επειδή την παραβιάζουμε, θα στραφεί εναντίον μας. Αλλά την ανθρώπινη φύση τη δημιουργούμε εμείς. Οι άνθρωποι είναι πολύ εύπλαστοι. Ή μήπως ξαναγύρισες στην παλιά σου ιδέα ότι οι προλετάριοι ή οι σκλάβοι θα ξεσηκωθούν και θα μας ανατρέψουν; Αυτό, βγάλ' το από το νου σου. Είναι αδύναμοι σαν τα ζώα. Η ανθρωπότητα είναι το Κόμμα. Οι άλλοι είναι απ' έξω — άσχετοι».

«Δεν με νοιάζει. Στο τέλος θα σας νικήσουν. Αργά ή γρήγορα θα δουν τι είστε και θα σας ξεσκίσουν».

«Έχεις χαμιά ένδειξη ότι γίνεται αυτό; Ή κανένα λόγο για τον οποίο θα έπρεπε να γίνει;»

«Όχι. Το πιστεύω. Το ξέρω πως θ' αποτύχετε. Υπάρχει κάτι στο σύμπαν — δεν ξέρω τι, ένα πνεύμα, μια αρχή — που δεν θα υπερνικήσετε ποτέ».

«Πιστεύεις στο Θεό, Γουίνστον;»

«Όχι».

«Τότε, ποια είναι αυτή η αρχή που θα μας κάνει να αποτύχουμε;»

«Δεν ξέρω. Το πνεύμα του Ανθρώπου».

«Και θεωρείς τον εαυτό σου άνθρωπο;»

«Ναι!»

«Αν είσαι άνθρωπος, Γουίνστον, τότε είσαι ο τελευταίος. Το είδος σου έχει εξαλειφθεί. Εμείς είμαστε οι κληρονόμοι. Δεν καταλαβαίνεις πως είσαι μόνος; Είσαι έξω από την ιστορία, είσαι ανύπαρκτος». Ο τρόπος του άλλαξε και είπε πιο τραχιά: «Θεωρείς τον εαυτό σου ηθικά ανώτερο από εμάς επειδή είμαστε ψεύτες και σκληροί;»

«Ναι, θεωρώ τον εαυτό μου ανώτερο».

Ο Ο'Μπράιεν δεν μίλησε. Ακούστηκαν δυο άλλες φωνές. Αμέσως μετά, ο Γουίνστον αναγνώρισε σε μια από αυτές τη δική του. Ήταν μια ηχογράφηση της συνομιλίας που είχε με τον Ο'Μπράιεν, το βράδυ που είχε γίνει μέλος της Αδελφότητας. Άκουσε τον εαυτό του να υπόσχεται πως θα πει ψέματα, θα κλέψει, θα πλαστογραφήσει, θα δολοφονήσει, θα ενθαρρύνει τη χρήση ναρκωτικών, την πορνεία, θα μεταδώσει αφροδίσια νοσήματα, θα ρίξει βιτριόλι σε παιδιά. Ο Ο'Μπράιεν έκανε μια μικρή κίνηση ανυπομονησίας, σαν να ήθελε να πει πως κάθε συμπέρασμα ήταν περιττό. Γύρισε έναν διακόπτη, και οι φωνές σταμάτησαν.

«Σήκω από το κρεβάτι», είπε.

Τα δεσμά χαλάρωσαν. Ο Γουίνστον κατέβηκε από το κρεβάτι και στάθηκε όρθιος, παραπατώντας.

«Είσαι ο τελευταίος άνθρωπος», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Είσαι ο φύλακας του ανθρώπινου πνεύματος. Θα δεις τον εαυτό σου όπως είναι. Γδύσου».

Ο Γουίνστον έλυσε το κορδόνι που συγκρατούσε τη φόρμα του. Το φερμουάρ του το είχαν σκίσει από καιρό. Δεν θυμόταν αν από τότε που τον έπιασαν είχε βγάλει κάποια στιγμή όλα του τα ρούχα μονομιάς. Κάτω από τη φόρμα, το σώμα του ήταν τυλιγμένο μέσα σε κάτι κιτρινωπά, βρόμικα κουρέλια, που μόλις αναγνώριζε κανείς ότι είναι απομεινάρια εσωρούχων. Καθώς τ' άφηγε να γλιστρήσουν στο πάτωμα, είδε πως στην άκρη του δωματίου υπήρχε ένας τρίφυλλος καθρέφτης. Τον πλησίασε και αμέσως σταμάτησε απότομα. Έβγαλε άθελά του μια κραυγή.

«Προχώρα», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Στάσου ανάμεσα στα φύλλα του καθρέφτη. Έτσι θα κοιταχτείς και στα πλάγια».

Είχε σταματήσει, γιατί είχε τρομάξει. Ένα σκυφτό, γκριζωπό σαν σκελετός πράγμα προχωρούσε προς αυτόν. Η εμφάνισή του ήταν τρομακτική, και όχι μόνο γιατί ο Γουίνστον ήξερε ότι ήταν αυτός ο ίδιος. Πλησίασε στον καθρέφτη.

Το καμπουριασμένο κορμί του έδειχνε το πρόσωπό του να προεξέχει. Αξιοθρήνητο πρόσωπο κατάδικου, μέτωπο γυμνό που χανόταν σ' ένα φαλακρό κεφάλι, μύτη στραβωμένη, ζυγωματικά στραπατσαρισμένα, κι από πάνω τους τα μάτια που κοιτούσαν με μίαν άγρια προσήλωση. Τα μάγουλα ήταν γεμάτα ουλές, το στόμα βαθουλωμένο. Ήταν σίγουρα το δικό του πρόσωπο, αλλά του Γουίνστον του φαινόταν ότι το πρόσωπό του είχε αλλάξει πιο πολύ απ' όσο είχε αλλάξει μέσα του. Τα συναισθήματα που εκδήλωνε ήταν διαφορετικά από εκείνα που αισθανόταν. Είχε γίνει φαλακρός. Στην αρχή νόμισε πως είχε γκριζάρει, όμως είδε πως, όχι τα μαλλιά του, αλλά το δέρμα του κρανίου του ήταν γκριζό. Το σώμα του, εκτός από τα χέρια και το πρόσωπο, είχε πάρει ένα γκριζό χρώμα από παλιά, ανεξίτηλη βρόμα. Εδώ κι εκεί κάτω από το στρώμα της βρομιάς, φαινόταν κόκκινα σημάδια από πληγές, και κοντά στον αστράγαλο, η πληγή από τον κισσό του είχε κακοφορμίσει και το δέρμα ξεφλούδιζε.

Αλλά το πραγματικά τρομακτικό ήταν η απίσχνανση του σώματός του. Τα πλευρά του ήταν σαν του σκελετού και οι γάμπες του είχαν τόσο πολύ αδυνατίσει, που τα γόνατα ήταν πιο παχιά από τους μηρούς. Τώρα καταλάβαινε τι ήθελε να πει ο Ο'Μπράιεν λέγοντάς του να κοιταχτεί και στα πλάγια. Η κλίση της σπονδυλικής στήλης ήταν απίστευτη. Οι αδύνατοι ώμοι είχαν γείρει προς τα εμπρός τόσο που σχημάτιζαν μια γούβα στο στήθος, ο άσαρκος λαιμός έμοιαζε να διπλώνει στα δύο από το βάρος του κρανίου. Κρίνοντας τον εαυτό του, θα έλεγε πως ήταν ένας άνθρωπος εξήντα χρονών που έπασχε από κακοήθη νόσο.

«Πολλές φορές σκέφτηκες», είπε ο Ο'Μπράιεν, «ότι το πρόσωπό

μου, το πρόσωπο ενός μέλους του Εσωτερικού Κόμματος, φαινόταν γερασμένο και κουρασμένο. Τι λες για το δικό σου πρόσωπο;»

Άρπαξε τον Γουίνστον από τον ώμο και τον γύρισε έτσι που να κοιτάζονται πρόσωπο με πρόσωπο.

«Δες την κατάστασή σου», είπε. «Κοίταξε τη βρόμα που σκεπάζει όλο σου το σώμα. Κοίταξε τη λέρα ανάμεσα στα δάχτυλα των ποδιών σου. Δες αυτή την αηδιαστική πληγή στο πόδι σου. Το ξέρεις ότι βρομάς σαν γουρούνι; Ίσως έπαφες να το καταλαβαίνεις. Βλέπεις εδώ; Μπορώ ν' αγκαλιάσω το μπράτσο σου μόνο με τον αντίχειρα και το δείκτη. Θα μπορούσα να σου τσακίσω το λαιμό σαν καρότο. Ξέρεις πως έχασες είκοσι πέντε κιλά αφότου βρίσκεσαι στα χέρια μας; Ακόμα και τα μαλλιά σου βγαίνουν με τις χούφτες». Τράβηξε τα μαλλιά του Γουίνστον και έβγαλε μια χούφτα. «Άνοιξε το στόμα σου. Μένουν εννέα, δέκα, έντεκα δόντια. Πόσα είχες όταν ήρθες εδώ; Και τα λίγα που σου απόμειναν σου πέφτουν... Δες!»

Άρπαξε με το δυνατό του αντίχειρα και το δείκτη ένα από τα μπροστινά δόντια που είχαν απομείνει στον Γουίνστον. Μια δυνατή σουβλιά διαπέρασε το σαγόνι του Γουίνστον. Ο Ο'Μπράιεν του είχε βγάλει το ετοιμόρροπο δόντι από τη ρίζα. Το πέταξε πέρα στο κελί.

«Σαπίζεις», είπε. «Διαλύεσαι. Τι είσαι; Ένα σακί λάσπη. Γύρισε τώρα και κοίταξε πάλι στον καθρέφτη. Βλέπεις αυτό το πράγμα απέναντί σου; Ιδού ο τελευταίος άνθρωπος. Αν είσαι άνθρωπος, αυτή είναι η ανθρωπότητα. Τώρα, ντύσου πάλι».

Ο Γουίνστον άρχισε να ντύνεται με αργές, δύσκαμπτες κινήσεις. Μέχρι τώρα, δεν είχε προσέξει πόσο ισχνός και αδύναμος ήταν. Μια μόνη σκέψη τον απασχολούσε, ότι θα πρέπει να βρίσκεται σ' αυτό το μέρος πολύ περισσότερο απ' ό,τι φανταζόταν. Ξαφνικά, καθώς στερέωνε γύρω του αυτά τα άθλια κουρέλια, τον πλημμύρισε ένα αίσθημα οίκτου για το κατεστραμμένο του σώμα. Προτού καταλάβει καλά καλά τι έκανε, είχε καταρρεύσει σ' ένα μικρό σκαμνί δίπλα στο κρεβάτι και ξέσπασε σε λυγμούς. Είχε συνειδητοποιήσει πόσο άσχημος ήταν, πόσο άχαρος, είχε καταλάβει την ει-

κώνα που παρουσίαζε, ένα δεμάτι κόκαλα τυλιγμένο σε βρομερά κουρέλια που κάθεται και κλαίει κάτω από το σκληρό, άσπρο φως — και όμως δεν μπορούσε να σταματήσει. Ο Ο'Μπράιεν τον ακούμπησε στον ώμο, σχεδόν με καλοσύνη.

«Δεν θα κρατήσει για πάντα αυτό», του είπε. «Μπορείς να γλιτώσεις από αυτή την κατάσταση όποτε θέλεις. Όλα εξαρτώνται από σένα».

«Εσείς το κάνατε!» φώναξε ο Γουίνστον μες στους λυγμούς του. «Εσείς με φέρατε σ' αυτό το χάλι...»

«Όχι, Γουίνστον, εσύ ο ίδιος έφερές τον εαυτό σου σ' αυτή την κατάσταση. Αυτό το δέχτηκες από τη στιγμή που ύψωσες το ανάστημά σου ενάντια στο Κόμμα. Όλα τούτα ενυπήρχαν σ' αυτή την αρχική σου πράξη. Δεν έγινε τίποτα που δεν είχες προβλέψει».

Σώπασε για λίγο και ύστερα συνέχισε:

«Σε χτυπήσαμε, Γουίνστον. Σε τσακίσαμε. Είδες πώς είναι το σώμα σου. Το μυαλό σου είναι στην ίδια κατάσταση. Δεν νομίζω ότι μπορεί να σου 'χει μείνει μέσα σου πολλή περηφάνια. Σε κλότσησαν, σε μαστίγωσαν, σ' έβρισαν, ούρλιαξες από πόνο, κυλίστηκες στο πάτωμα μέσα στο αίμα και στο ξερατό σου. Ικέτευες κλαίγοντας το έλεός μας, πρόδωσες τους πάντες και τα πάντα. Μπορείς να σκεφτείς έστω κι έναν εξευτελισμό που να μην έχεις υποστεί;»

Ο Γουίνστον σταμάτησε να κλαίει, αν και τα μάτια του ήταν πλημμυρισμένα με δάκρυα. Κοίταξε τον Ο'Μπράιεν.

«Δεν πρόδωσα την Τζούλια», είπε.

Ο Ο'Μπράιεν τον κοίταξε σκεφτικά.

«Όχι», είπε. «Όχι. Αυτό είναι αλήθεια. Δεν πρόδωσες την Τζούλια».

Το περίεργο αίσθημα σεβασμού για τον Ο'Μπράιεν, που φαίνεται ότι τίποτα δεν μπορούσε να το αλλοιώσει, πλημμύρισε πάλι την καρδιά του Γουίνστον. «Πόσο έξυπνος είναι!» σκέφτηκε. «Πόσο έξυπνος!» Δεν υπήρχε περίπτωση να μην καταλάβει ο Ο'Μπράιεν κάτι που του έλεγες. Οποιοσδήποτε άλλος στον κόσμο θα απαντούσε αμέσως ότι είχε προδώσει την Τζούλια. Γιατί δεν είχε μείνει και

τίποτα που να μην του είχαν αποσπάσει με τα βασανιστήρια. Τους είχε πει όλα όσα ήξερε γι' αυτήν, τις συνήθειες, το χαρακτήρα, το παρελθόν της. Είχε ομολογήσει με την παραμικρή λεπτομέρεια όλα όσα συνέβαιναν στα ραντεβού τους, όλα όσα ειπώθηκαν μεταξύ τους· τα γεύματά τους με τα τρόφιμα από τη μαύρη αγορά, τ' αγκαλιάσματά τους, τις αόριστες συνωμοσίες τους ενάντια στο Κόμμα — τα πάντα. Εν τούτοις, όπως το εννοούσε αυτός, δεν την είχε προδώσει. Δεν έπαψε να την αγαπά· τα αισθήματά του γι' αυτήν έμεναν απαράλλαχτα. Ο Ο'Μπράιεν είχε καταλάβει τι εννοούσε χωρίς να χρειαστεί καμιά εξήγηση.

«Πες μου», είπε, «πότε θα με τουφεκίσουν;»

«Ίσως έπειτα από πολύ καιρό», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Είσαι δύσκολη περίπτωση. Μην απελπίζεσαι όμως. Όλοι γιατρεύονται αργά ή γρήγορα. Στο τέλος, θα σε τουφεκίσουμε».

IV

Ήταν πολύ καλύτερα. Κάθε μέρα που περνούσε — αν μπορούσε κανείς να μιλήσει για μέρες — πάχαινε και δυνάμωνε όλο και περισσότερο.

Το άσπρο φως και το βουητό συνεχίζονταν πάντα, αλλά το κελί ήταν λίγο πιο άνετο από τ' άλλα όπου είχε βρεθεί ως τώρα. Ίπήρχαν ένα μαξιλάρι και ένα στρώμα στο σανιδένιο κρεβάτι και ένα σκαμνί για να κάθεται. Του είχαν κάνει μπάνιο και του επέτρεπαν να πλένεται τακτικά σε μια μεταλλική λεκάνη. Του έδιναν ακόμα και ζεστό νερό να πλυθεί. Του είχαν δώσει καινούρια εσώρουχα και καθαρή φόρμα. Του είχαν περιποιηθεί την πληγή του από τον χιρσό με μια καταπραϊντική αλοιφή, του έβαλαν τα δόντια που του είχαν μείνει και του έβαλαν οδοντοστοιχία.

Θα είχαν περάσει εβδομάδες ή και μήνες. Θα μπορούσε τώρα να υπολογίσει τις μέρες που περνούσαν, αν ένιωθε το παραμικρό ενδια-

φέρουν γι' αυτό, γιατί του έδιναν να φάει σε κανονικά, απ' ό,τι φαινόταν, διαστήματα. Όπως υπολόγιζε, του έδιναν τρία γεύματα το εικοσιτετράωρο. Μερικές φορές αναρωτιόταν αόριστα αν του τα έδιναν νύχτα ή μέρα. Το φαγητό ήταν πολύ καλό — ένα στα τρία γεύματα είχε κρέας. Μια φορά, του είχαν κι ένα πακέτο τσιγάρα. Δεν είχε σπύρτα, αλλά ο αμίλητος φρουρός που του έφερνε το φαγητό του έδωσε φωτιά. Την πρώτη φορά που προσπάθησε να καπνίσει, τον έπιασε ναυτία, αλλά επέμεινε, και κράτησε πολύ καιρό το πακέτο του καπνίζοντας μισό τσιγάρο την ημέρα ύστερα από κάθε γεύμα.

Του είχαν δώσει μίαν άσπρη πλάκα μ' ένα κομματάκι μολύβι δεμένο σε μίαν άκρη της. Στην αρχή, ούτε που την άγγιξε. Ακόμα και ξυπνητός, βρισκόταν σε τέλεια νάρκη. Από το ένα γεύμα ως το άλλο, καθόταν ξαπλωμένος, σχεδόν ακίνητος, άλλες φορές κοιμισμένος, άλλες ξυπνητός και παραδομένος σε αόριστες ονειροπολήσεις όπου ακόμα και το ν' ανοίξει τα μάτια του ήταν μεγάλος κόπος. Είχε, εδώ και πολύ καιρό, συνηθίσει να κοιμάται με δυνατό φως. Δεν αισθανόταν καμιά διαφορά, μόνο που τα όνειρά του είχαν περισσότερη συνοχή. Ονειρευόταν πολύ αυτόν τον καιρό, και τα όνειρά του ήταν πάντα ευχάριστα. Βρισκόταν στη Χρυσάφενια Χώρα. Ή βρισκόταν καθισμένος ανάμεσα σε γιγάντια ηλιόλουστα ερείπια με τη μητέρα του, την Τζούλια, τον Ο' Μπράιεν. Δεν έκανε τίποτα. Καθόταν μόνο στον ήλιο μιλώντας για πράγματα ειρηνικά. Οι σκέψεις που έκανε όταν ήταν ξυπνητός, περιστρέφονταν κυρίως γύρω από τα όνειρά του. Φαινόταν σαν να είχε χάσει την ικανότητα διανοητικής προσπάθειας, τώρα που δεν τον κέντριζε ο πόνος. Δεν έπληττε, δεν είχε καμιά επιθυμία για συζήτηση ή ψυχαγωγία. Να είναι μόνος, να μην τον χτυπούν ή να τον ανακρίνουν, να του δίνουν αρκετό φαγητό και να είναι καθαρός, του ήταν αρκετά για να είναι απόλυτα ικανοποιημένος.

Σταδιακά άρχισε να κοιμάται λιγότερο, αλλά εξακολουθούσε να μην έχει καμιά διάθεση να σηκωθεί από το κρεβάτι. Το μόνο που ήθελε ήταν να μένει ξαπλωμένος ήσυχα και να νιώθει τις δυνάμεις του να επιστρέφουν στο κορμί του. Ψηλάφιζε τον εαυτό του εδώ κι

εκεί, προσπαθώντας να βεβαιωθεί πως δεν ήταν ψευδαισθήση ότι οι μύες του στοργγύλευαν και το δέρμα του τέντωνε. Τελικά, βεβαιώθηκε ότι πάχαινε. Οι μηροί του ήταν σίγουρα πιο παχιοί από τα γόνατά του. Μετά από αυτό, άρχισε — διστακτικά στην αρχή — να γυμνάζεται κανονικά. Σε λίγο καιρό, μπορούσε να περπατάει τρία χιλιόμετρα, που τα μετρούσε βηματίζοντας στο κελί, και οι σκυφτοί του ώμοι άρχισαν να ορθώνονται. Δοκίμασε πιο δύσκολες ασκήσεις κι ένωσε έκπληξη και ντροπή όταν ανακάλυψε πόσες κινήσεις δεν μπορούσε να κάνει. Δεν μπορούσε ν' ανοίξει το βήμα του. Δεν μπορούσε να κρατήσει το σκαμνί του με τεντωμένο μπράτσο, δεν μπορούσε να σταθεί στο ένα πόδι χωρίς να χάσει την ισορροπία του. Κάθισε σταυροπόδι και διαπίστωσε ότι με τρομερούς πόνους στους μηρούς και στις κνήμες μόλις που κατάφερε να σηκωθεί όρθιος. Ξάπλωσε μπρούμυτα και προσπάθησε να σηκώσει το βάρος του σώματός του στα χέρια του. Μάταια, δεν μπορούσε να σηκωθεί ούτε πόντο. Μετά όμως από μερικές μέρες — και μερικά γεύματα παραπάνω — τα κατάφερε. Έφτασε μια στιγμή όπου μπορούσε να κάνει αυτή την άσκηση έξι φορές συνέχεια. Άρχισε να νιώθει πραγματικά περήφανος για το σώμα του και να τρέφει ελπίδες ότι και το πρόσωπό του ξαναγινόταν κανονικό. Μόνο όταν τυχαία έβαζε το χέρι του στο γυμνό του κρανίο, θυμόταν το γεμάτο ουλές, κατεστραμμένο πρόσωπο που είχε δει στον καθρέφτη.

Το μυαλό του άρχισε να ανακτά την ενεργητικότητά του. Καθισμένος στο κρεβάτι, με την πλάτη ακουμπισμένη στον τοίχο, την πλάκα στα γόνατα, βάλθηκε σιγά σιγά να ξαναμορφώνεται.

Είχε συνθηκολογήσει. Το αναγνώριζε. Στην πραγματικότητα, όπως το έβλεπε τώρα, ήταν έτοιμος να συνθηκολογήσει πολύ καιρό προτού πάρει την απόφαση. Από τη στιγμή που βρέθηκε στο Ίπουργείο Αγάπης — και, ναι, ακόμα και μέσα σε κείνα τα λίγα λεπτά που αυτός και η Τζούλια στέκονταν ανήμποροι ενώ η ασάλινη φωνή από την τηλεοθόνη τούς διέταζε τι να κάνουν — είχε καταλάβει την επιπολαιότητα, τη ρηχότητα της απόπειράς του να επαναστατήσει ενάντια στο Κόμμα.

Ήξερε τώρα, πως, εδώ και επτά χρόνια, η Αστυνομία της Σκέψης τον παρακολουθούσε σαν ένα ζώψιο κάτω από μεγεθυντικό φακό. Δεν υπήρχε καμιά πράξη, καμιά λέξη ειπωμένη δυνατά που να είχε περάσει απαρατήρητη, κανένας συλλογισμός που να μην μπόρεσαν να ακολουθήσουν. Ακόμα και ο κόκκος της άσπρης σκόνης στο εξώφυλλο του ημερολογίου είχε αντικατασταθεί με προσοχή.

Τον έβαλαν ν' ακούσει ηχογραφημένα όσα είχε πει, του έδειξαν φωτογραφίες. Μερικές από αυτές ήταν της Τζούλιας και του ίδιου. Ναι, ακόμα και...

Δεν μπορούσε πια να αγωνιστεί ενάντια στο Κόμμα. Εξ άλλου, το Κόμμα είχε δίκιο. Έτσι πρέπει να είναι: πώς μπορεί να σφάλλει ένα θάνατο, συλλογικό μυαλό; Με ποια εξωτερικά μέτρα μπορούσε κανείς να ελέγξει τις κρίσεις του; Η ισορροπία του μυαλού είναι θέμα στατιστικής. Απλώς ήταν θέμα να μάθει κανείς να σκέφτεται όπως αυτοί. Μόνο!..

Μέσα στα δάχτυλά του ένιωθε το μολύδι χοντρό και δύσχρηστο. Άρχισε να γράφει τις σκέψεις που του έρχονταν στο νου. Έγραψε πρώτα με μεγάλα, αδέξια κεφαλαία:

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ

Έπειτα, χωρίς να σταματήσει, έγραψε από κάτω:

ΔΥΟ ΚΑΙ ΔΥΟ ΙΣΟΝ ΠΕΝΤΕ

Ύστερα, όμως, σαν να τον αναχαίτισε κάτι. Το μυαλό του, σαν να προσπαθούσε από ντροπή ν' απομακρυνθεί από μία ιδέα, φαινόταν ανίκανο να συγκεντρωθεί. Ήξερε πως γνώριζε τι ακολουθούσε, αλλά εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσε να το θυμηθεί. Ξαναήρθε στη μνήμη του, αλλά μόνο σαν συνειδητός συλλογισμός — οι λέξεις δεν ήρθαν αυθόρμητα. Έγραψε:

Ο ΘΕΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ

Τα δέχτηκε όλα. Το παρελθόν μπορούσε να αλλάξει. Το παρελθόν δεν είχε ποτέ αλλάξει. Η Ωκεανία πολεμούσε με την Ανατολασία. Η Ωκεανία πάντα πολεμούσε με την Ανατολασία. Ο Τζόουνς, ο Άαρονσον και ο Ράδερφορντ ήταν ένοχοι για τα εγκλήματα που τους είχαν καταλογίσει. Δεν είχε δει ποτέ τη φωτογραφία που αποδείκνυε την αθωότητά τους. Δεν υπήρξε ποτέ. Αυτός την είχε εφεύρει. Θυμόταν πως μέσα στη μνήμη του υπήρχαν αντίθετα πράγματα, αλλά ήταν αναμνήσεις ψεύτικες, προϊόντα αυθυποβολής. Πόσο εύκολα ήταν όλα! Αρκούσε να παραδοθείς, και όλα τ' άλλα ακολουθούσαν. Ήταν σαν να κολυμπούσες αντίθετα σ' ένα ρεύμα που, παρά το σκληρό αγώνα σου, σ' έσπρωχνε πάλι πίσω, και τότε, ξαφνικά αποφάσιζες να κάνεις στροφή και να κολυμπήσεις σύμφωνα με το ρεύμα αντί να πηγαίνεις ενάντιά του. Τίποτα δεν άλλαξε εκτός από τη δική σου στάση: αυτό που ήταν να γίνει θα γινόταν οπωσδήποτε. Δεν ήξερε καλά καλά γιατί είχε επαναστατήσει. Όλα ήταν εύκολα, πλην!..

Όλα μπορούσαν να 'ναι αλήθεια. Οι λεγόμενοι νόμοι της Φύσης ήταν ανοησίες. Ο νόμος της βαρύτητας ήταν ανοησίες. «Αν ήθελα», είχε πει ο Ο'Μπράιεν, «θα μπορούσα να ανυψωθώ από το πάτωμα και να πετάξω στον αέρα σαν σαπουνόφουσκα». Ο Γουίνστον μελέτησε αυτή τη φράση «Αν αυτός νομίζει πως υψώνεται στον αέρα και συνάμα κι εγώ το νομίζω, τότε αυτό γίνεται στ' αλήθεια». Ξαφνικά, σαν ένα κομμάτι από βυθισμένο ναυάγιο που αναδύεται στην επιφάνεια του νερού, μια σκέψη τού ήρθε στο μυαλό. «Δεν συμβαίνει στ' αλήθεια. Το φανταζόμαστε. Είναι παραίσθηση». Έδωξε αμέσως αυτή τη σκέψη. Η πλάνη ήταν ολοφάνερη. Προϋπέθετε ότι κάπου, έξω από τον εαυτό σου, υπήρχε ένας πραγματικός κόσμος όπου συνέβαιναν πραγματικά γεγονότα. Αλλά πώς μπορούσε να υπάρχει τέτοιος κόσμος; Πώς μπορούμε να γνωρίζουμε πράγματα χωρίς τη μεσολάβηση του μυαλού μας; Ό,τι συμβαίνει είναι μέσα στο μυαλό μας. Ό,τι συμβαίνει στο μυαλό όλων συμβαίνει στην πραγματικότητα.

Δεν δυσκολεύτηκε να αναφέρει την πλάνη και δεν κινδύνευε

καθόλου να υποκύψει σ' αυτή. Κατάλαβε πάντως ότι δεν έπρεπε να έχει κάνει τη σκέψη. Το μυαλό πρέπει να περιβάλλει μ' ένα αδιαπέραστο τείχος κάθε επικίνδυνη σκέψη. Η διαδικασία πρέπει να είναι αυτόματη, ενστικτώδης. Στη Νέα Ομιλία, αυτό το έλεγαν *εγκληματόπαυση*.

Βάλθηκε να εξασκείται στην εγκληματόπαυση. Έθετε στον εαυτό του προτάσεις σαν: «Το Κόμμα λέει πως η γη είναι επίπεδη», «Το Κόμμα λέει πως ο πάγος είναι βαρύτερος από το νερό», και εξασκήθηκε στο να μη βλέπει ή να μην καταλαβαίνει τα αντίθετα επιχειρήματα. Δεν ήταν εύκολο. Απαιτούσε μεγάλες ικανότητες συλλογισμού και αυτοσχεδιασμού. Τα αριθμητικά προβλήματα που αναφέρονται από ένα αξίωμα σαν το «δύο και δύο ίσον πέντε» ήταν έξω από τις δυνατότητές του να τα συλλάβει. Ακόμα χρειαζόταν ένα είδος εκγύμνασης του μυαλού. Την ικανότητα τη μια στιγμή να χρησιμοποιεί κανείς την πιο λεπτή λογική και την άλλη να μην αντιλαμβάνεται τα πιο χονδροειδή λάθη λογικής. Η ηλιθιότητα ήταν το ίδιο απαραίτητη με την ευφυΐα και εξίσου δύσκολο να την πετύχεις.

Όλο αυτό το διάστημα, ένα μέρος του μυαλού του αναρωτιόταν πότε θα τον σκότωναν. «Όλα εξαρτώνται από σένα», είχε πει ο Ο' Μπράιεν. Αλλά ήξερε ότι δεν υπήρχε καμιά συνειδητή πράξη που θα μπορούσε να τον φέρει πιο κοντά σ' αυτή τη στιγμή. Μπορούσε να είναι σε δέκα λεπτά ή σε δέκα χρόνια. Μπορεί να τον κρατούσαν για χρόνια σε απομόνωση, μπορεί να τον έστελναν σε καταναγκαστικά έργα, μπορεί να τον άφηναν ελεύθερο για λίγο καιρό, όπως το έκαναν κάποτε. Ήταν πολύ πιθανό, προτού τον σκοτώσουν, να ξαναπαιχτεί από την αρχή το δράμα της σύλληψης και της ανάκρισής του. Το μόνο σίγουρο ήταν πως ο θάνατος δεν ερχόταν ποτέ τη στιγμή που τον περίμενες. Η παράδοση — για την οποία δεν μιλούσε κανείς ποτέ, αλλά την ήξερες κι ας μην είχες ακούσει ποτέ τίποτα — ήταν πως σε τουφέκιζαν από πίσω, πάντα στον αυχένα, απροειδοποίητα, την ώρα που προχωρούσες στο διάδρομο περνώντας από κελί σε κελί.

Μια μέρα — αλλά «μια μέρα», δεν ήταν η σωστή έκφραση: υπήρχε η ίδια πιθανότητα να ήταν μεσάνυχτα — μια φορά, λοιπόν, είχε πέσει σε μια παράξενη, ευτυχισμένη ονειροπόληση. Προχωρούσε στο διάδρομο περιμένοντας τη σφαίρα. Ήξερε πως θα 'ρχόταν από στιγμή σε στιγμή. Όλα είχαν εξομαλυνθεί, ήταν τακτοποιημένα, συμφιλιωμένα. Δεν υπήρχαν πια αμφιβολίες, λογομαχίες, δεν υπήρχε πια πόνος, φόβος. Το σώμα του ήταν δυνατό, γεμάτο υγεία. Περπατούσε άνετα, με χαρούμενη κίνηση και το αίσθημα πως περπατά μέσα στο ηλιόφωτο. Δεν βρισκόταν πια στους στενούς, λευκούς διαδρόμους του Υπουργείου Αγάπης, αλλά στο ηλιόλουστο, φαρδύ μονοπάτι όπου νόμιζε πως περπατά σ' ένα παραλήρημα που του είχαν προκαλέσει τα ναρκωτικά. Ήταν στη Χρυσάφενια Χώρα. Περπατούσε στο μονοπάτι που διέσχιζε τον παλιό βοσκότοπο που είχαν τρυγήσει οι λαγοί. Ένωθε κάτω από τα πόδια του την απαλή χλόη και στο πρόσωπό του τη γλυκιά ζεστασιά του ήλιου. Στην άλλη άκρη του αγρού, οι φτελιές σείονταν αργά, και κάπου πιο μακριά ήταν το ρυάκι όπου κάτω από τις ιτιές, στις πράσινες όχθες του, κολυμπούσαν κυπρίνοι.

Ξαφνικά, τον κατέλαβε απερίγραπτος τρόμος. Ιδρώτας έλουσε τη σπονδυλική του στήλη. Άκουσε τον εαυτό του να ξεφωνίζει:

«Τζούλια! Τζούλια! Τζούλια, αγάπη μου! Τζούλια!»

Προς στιγμήν τον είχε ολοκληρωτικά κυριέψει η ψευδαίσθηση της παρουσίας της. Του φάνηκε ότι η Τζούλια όχι μόνο βρισκόταν μαζί του, αλλά μέσα του. Σαν να ήταν ένα με την υφή του δέρματός του. Εκείνη τη στιγμή, την αγαπούσε πολύ περισσότερο απ' ό,τι την είχε αγαπήσει όταν ήταν μαζί και ελεύθεροι. Ήξερε ακόμα ότι κάπου εκείνη εξακολουθούσε να ζει και είχε ανάγκη από τη βοήθειά του.

Εάπλωσε πάλι και προσπάθησε να ηρεμήσει. Πόσα χρόνια είχε προσθέσει στη δουλειά του μ' αυτή τη στιγμή αδυναμίας;

Σε λίγο θ' άκουγε απ' έξω τα βήματα από τις μπότες. Δεν μπορούσαν ν' αφήσουν τέτοιο ξέσπασμα ατιμώρητο. Ήξεραν τώρα, αν δεν το ήξεραν και από πριν, πως είχε σπάσει τη συμφωνία που

είχε κάνει μαζί τους. Υπάκουε στο Κόμμα, αλλά εξακολουθούσε να μισεί το Κόμμα. Στο παρελθόν είχε κρύψει την αιρετική του σκέψη κάτω από ένα προσωπίο κομορμισμού. Τώρα είχε υποχωρήσει ένα βήμα ακόμα. Είχε υποταχθεί στο μυαλό, αλλά είχε ελπίζει πως θα κρατήσει το βάθος της καρδιάς του απαραβίαστο. Ήξερε πως έκανε λάθος, αλλά προτιμούσε να κάνει λάθος. Θα το καταλάβαιναν αυτό — ο Ο'Μπράιεν θα το καταλάβαινε. Αυτή η μοναδική ανόητη κραυγή περιείχε όλες τις ομολογίες.

Έπρεπε να ξαναρχίσει από την αρχή. Ίσως να έπαιρνε χρόνια. Έφερε το χέρι στο πρόσωπό του προσπαθώντας να εξοικειωθεί με τη νέα του μορφή. Τα μάγουλά του είχαν βαθιές ουλές. Τα μύλα ξεπετάγονταν σουβλερά, η μύτη ισοπεδωμένη. Εξ άλλου, από την τελευταία φορά που κοιτάχτηκε στον καθρέφτη, του είχαν δώσει οδοντοστοιχία. Δεν ήταν εύκολο να κρατήσεις το πρόσωπό σου ανεξιχνίαστο όταν δεν ήξερες πώς είναι. Οπωσδήποτε, δεν ακούσε μόνο να ελέγχει τα χαρακτηριστικά του προσώπου σου. Για πρώτη φορά στη ζωή του, κατάλαβε πως, αν ήθελε κανείς να κρατήσει ένα μυστικό, έπρεπε να το κρύψει και από τον εαυτό του. Πρέπει να ξέρεις ότι βρίσκεσαι πάντα εκεί, αλλά εφόσον δεν είναι απαραίτητο, δεν πρέπει να το αφήσεις να βγει στην επιφάνεια της συνείδησης με αναγνωρίσιμη μορφή. Από τώρα και στο εξής δεν πρέπει μόνο να σκέφτεται σωστά, πρέπει να αισθάνεται σωστά, να ονειρεύεται σωστά. Και καθ' όλο αυτό το διάστημα, θα κρατάει το μίσος κρυμμένο μέσα του, σαν μια σφαίρα ύλης που θα είναι μέρος του εαυτού του και ταυτόχρονα δεν θα έχει κανένα δεσμό με τον υπόλοιπο εαυτό του, κάτι σαν κύστη.

Μια μέρα θ' αποφάσιζαν να τον σκοτώσουν. Δεν μπορούσες να ξέρεις ποια στιγμή θα σε χτυπούσε η σφαίρα, αλλά θα μπορούσες να το μαντέψεις δευτερόλεπτα πριν. Πάντα από πίσω, εκεί που βηματίζεις στο διάδρομο. Δέκα δευτερόλεπτα ήταν αρκετά. Μέσα σε δέκα δευτερόλεπτα μπορούσε να αναποδογυρίσει όλος ο εσωτερικός του κόσμος. Και τότε, ξαφνικά, χωρίς να προφέρει λέξη, χωρίς να σταματήσει το βήμα του, χωρίς να κινηθεί ούτε ένας μυς του προσώ-

που του, — ξαφνικά, το προσωπίο θα έπεφτε και μπαμ! οι μπαταρίες του μίσους του θα εξαπέλυαν όλο το φορτίο τους. Το μίσος θα τον περιτύλιγε σαν μια τεράστια φλόγα που μουγκρίζει και, σχεδόν αμέσως, μπαμ! θα ερχόταν η σφαίρα, πολύ αργά ή πολύ νωρίς. Θα είχαν τινάζει τα μυαλά του στον αέρα προτού προφτάσουν να τα διεκδικήσουν πάλι. Η αιρετική σκέψη θα έμενε ατιμώρητη, αμετανόητη, έξω από την κυριαρχία τους για πάντα. Σκοτώνοντάς τον, θα άνοιγαν μια τρύπα στην τελειότητά τους. Να πεθάνεις μισώντας τους, αυτό ήταν ελευθερία.

Έκλεισε τα μάτια. Ήταν πιο δύσκολο από το να δεχτεί μια διανοητική πειθαρχία. Ήταν ζήτημα αυτοταπείνωσης, αυτοακρωτηριασμού. Έπρεπε να βουτηχτεί μέσα στον πιο βρομερό βόρβορο. Ποιο ήταν το πιο τρομερό, το πιο αηδιαστικό απ' όλα; Σκέφτηκε τον Μεγάλο Αδελφό. Το τεράστιο πρόσωπο (καθώς τον έβλεπε συνεχώς στις αφίσες, τον φανταζόταν πάντα με πρόσωπο πλατύ ένα μέτρο) με το παχύ μαύρο μουστάκι και τα μάτια που έδειχναν να σε παρακολουθούν παντού, παρουσιάστηκε στο μυαλό του σαν από μόνο του. Ποια ήταν τ' αληθινά του αισθήματα για τον Μεγάλο Αδελφό;

Στο διάδρομο ακούστηκαν βαριά βήματα από μπότες. Η ατσάλινη πόρτα άνοιξε μ' ένα μεταλλικό ήχο. Ο Ο'Μπράιεν μπήκε στο κελί. Πίσω του ήταν ο αξιωματικός με το κέρινο πρόσωπο και οι φύλακες με τις μαύρες στολές.

«Σήκω πάνω», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Έλα εδώ».

Ο Γουίνστον στάθηκε όρθιος μπροστά του. Ο Ο'Μπράιεν έπιασε τους ώμους του με τα δυνατά του χέρια και τον κοίταξε στο πρόσωπο.

«Σκέφτηκες να με εξαπατήσεις», είπε. «Αυτό ήταν βλακώδες. Στάσου ίσια. Κοίταξέ με στο πρόσωπο».

Σταμάτησε και συνέχισε με πιο ευγενικό ύφος:

«Προοδεύεις. Διανοητικά, πολύ λίγο σου λείπει για να είσαι εντάξει. Συναισθηματικά μόνο δεν έχεις σημειώσει πρόοδο. Πες μου, Γουίνστον — και πρόσεχε όχι ψέματα! Ξέρεις πως μπορώ ν' ανακαλύπτω πάντα το ψέμα — πες μου, ποια είναι τα αληθινά σου αισθήματα για τον Μεγάλο Αδελφό;»

«Τον μισώ!»

«Τον μισείς. Ωραία. Τότε, έφτασε η ώρα να κάνεις το τελευταίο βήμα. Πρέπει ν' αγαπήσεις τον Μεγάλο Αδελφό. Δεν αρκεί να τον υπακούς. Πρέπει να τον αγαπάς».

Άφησε τον Γουίνστον και τον έσπρωξε ελαφρά προς τους φύλακες.

«Θάλαμος 101» είπε.

V

Σε κάθε στάδιο της φυλάκισής του, ήξερε, ή νόμιζε πως ήξερε, σε ποιο περίπου μέρος του τεράστιου και δίχως παράθυρα κτιρίου βρισκόταν. Ίσως υπήρχαν μικρές διαφορές στην ατμοσφαιρική πίεση. Τα κελιά όπου τον είχε ανακρίνει ο Ο'Μπράιεν ήταν ψηλά, κοντά στη στέγη. Το μέρος όπου βρισκόταν τώρα ήταν πολλά μέτρα κάτω από τη γη, όσο βαθύτερα μπορούσε κανείς να φτάσει.

Ήταν μεγαλύτερο απ' όλα τα κελιά όπου είχε βρεθεί ως τώρα. Αλλά μόλις και μετά βίας έβλεπε τι υπήρχε γύρω του. Πρόσεξε μόνο ότι μπροστά του ήταν δύο μικρά τραπεζάκια, σκεπασμένα με πράσινη τσόχα. Το ένα σε απόσταση ενός δύο μέτρων από αυτόν, και το άλλο ήταν πιο μακριά, κοντά στην πόρτα. Ήταν καθισμένος σε μια καρέκλα και δεμένος τόσο σφιχτά, που δεν μπορούσε να κουνήσει ούτε το κεφάλι. Κάτι του συγχρατούσε το κεφάλι από πίσω και τον ανάγκαζε να βλέπει ίσια μπροστά του.

Έμεινε μόνος για μια στιγμή, κι έπειτα άνοιξε η πόρτα και μπήκε ο Ο'Μπράιεν.

«Με ρώτησες κάποτε», του είπε, «τι υπήρχε στο Θάλαμο 101. Σου είπα πως το ήξερες ήδη. Όλοι το ξέρουν. Στο Θάλαμο 101 υπάρχει το χειρότερο πράγμα στον κόσμο».

Η πόρτα άνοιξε πάλι. Μπήκε μέσα ένας φύλακας κουβαλώντας κάτι φτιαγμένο από σύρμα, κάτι σαν κιβώτιο ή καλάθι. Το

άφησε στο τραπέζι που βρισκόταν πιο πέρα από τον Γουίνστον. Εκεί που στεκόταν ο Ο'Μπράιεν εμπόδιζε τον Γουίνστον να δει τι ήταν.

«Το χειρότερο πράγμα στον κόσμο», είπε ο Ο'Μπράιεν, «ποικίλλει ανάλογα με τον άνθρωπο. Γι' άλλον μπορεί να είναι να τον θάψουν ζωντανό, γι' άλλον να καεί ζωντανός, γι' άλλον να πνιγεί, και πενήντα άλλοι τρόποι θανάτου. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου είναι κάτι εντελώς ασήμαντο, που δεν έχει καν μοιραίες συνέπειες».

Είχε λίγο μετακινηθεί, ώστε ο Γουίνστον μπορούσε να βλέπει καλύτερα το αντικείμενο πάνω στο τραπέζι. Ήταν ένα μακρόστενο συρμάτινο κλουβί μ' ένα χερούλι στην κορυφή για να μεταφέρεται. Στο μπροστινό μέρος του κλουβιού ήταν στερεωμένο κάτι που έμοιαζε με μάσκα ξιφασκίας, με την κοίλη επιφάνεια προς τα έξω. Μ' όλο που βρισκόταν τρία τέσσερα μέτρα μακριά του, μπορούσε να δει ότι το κλουβί ήταν χωρισμένο κατά μήκος σε δύο μέρη, και στο καθένα από αυτά υπήρχε κάτι ζωντανό. Ήταν αρουραίοι.

«Στην περίπτωση σου», είπε ο Ο'Μπράιεν, «το χειρότερο πράγμα στον κόσμο συμβαίνει να είναι οι αρουραίοι».

Κάτι σαν προεξαγγελτικός τρόμος, ένας φόβος για το άριστο, είχε διαπεράσει τον Γουίνστον με την πρώτη ματιά που έριξε στο κλουβί. Αλλά τούτη τη στιγμή, ξαφνικά, κατάλαβε το νόημα αυτού του πράγματος που έμοιαζε με μάσκα και που είχαν στερεώσει απ' έξω. Πάγωσαν τα σωθικά του.

«Δεν μπορείς να το κάνεις αυτό!» ούρλιαξε με ραγισμένη φωνή. «Δεν μπορείς, δεν μπορείς! Δεν είναι δυνατόν!»

«Θυμάσαι», είπε ο Ο'Μπράιεν, «τη στιγμή του πανικού που ερχόταν πάντα στα όνειρά σου; Μπροστά σου υπήρχε ένα τείχος σκοταδιού και στ' αφτιά σου έφτανε ένα βουητό. Υπήρχε κάτι τρομερό στην άλλη πλευρά του τείχους. Ήξερες τι ήταν, αλλά δεν τολμούσες να ομολογήσεις στον εαυτό σου πως ήξερες. Στην άλλη πλευρά του τείχους, αυτό που υπήρχε ήταν αρουραίοι».

«Ο'Μπράιεν!» είπε ο Γουίνστον, κάνοντας προσπάθεια να κυριαρχήσει στη φωνή του. «Ξέρεις πως δεν χρειάζεται να γίνει αυτό, τι θέλεις να κάνω;»

Ο Ο'Μπράιεν δεν έδωσε άμεση απάντηση. Όταν μίλησε, είχε πάρει το δασκαλίστικο ύφος που συνήθιζε καμιά φορά. Κοίταξε σκεπτικός μακριά, σαν να απευθυνόταν σε ακροατήριο, κάπου πίσω από τον Γουίνστον.

«Ο πόνος από μόνος του», είπε, «δεν είναι πάντα αρκετός. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι άνθρωποι αντέχουν στον πόνο μέχρι θανάτου. Αλλά για κάθε άνθρωπο υπάρχει κάτι που δεν μπορεί να υποφέρει, που δεν μπορεί ούτε να σκεφτεί. Αυτό δεν έχει σχέση με το θάρρος και τη δειλία. Όταν πέφτεις από ένα ύψος, δεν είναι δειλία να πιαστείς από ένα σκοινί. Όταν ανεβαίνεις από τα βάθη του νερού, δεν είναι δειλία να γεμίσεις τα πνευμόνια σου με αέρα. Είναι απλώς ένστικτο, που δεν μπορείς να μην το υπακούσεις. Το ίδιο είναι για σένα θι αρουραίοι. Δεν μπορείς να τους υποφέρεις. Είναι μια μορφή πίεσης που δεν μπορείς ν' αντέξεις, ακόμα και αν ήθελες. Θα κάνεις αυτό που απαιτείται».

«Μα τι είναι, τι είναι; Πώς μπορώ να το κάνω, όταν δεν ξέρω τι είναι;»

Ο Ο'Μπράιεν σήκωσε το κλουβί πηγαίνοντας στο τραπέζι που ήταν πιο κοντά στον Γουίνστον. Το ακούμπησε με προσοχή στο πράσινο κάλυμμα. Ο Γουίνστον άκουγε το αίμα να βουίζει στ' αφτιά του. Είχε το αίσθημα πως βρισκόταν σε μια απέραντη μοναξιά. Ήταν στη μέση μιας αχανούς άδειας πεδιάδας, μιας ερήμου πυρακτωμένης από τον ήλιο, όπου οι ήχοι έφταναν από τεράστιες αποστάσεις. Κι όμως, το κλουβί με τους αρουραίους ήταν μόλις δύο μέτρα μακριά του. Ήταν πελώριοι αρουραίοι. Ήταν στην ηλικία όπου το ρύγχος τους πλαταίνει και αγριεύει, και το γκριζο γίνεται καφετί.

«Ο αρουραίος», είπε ο Ο'Μπράιεν απευθυνόμενος πάντα στο άορατο ακροατήριό του, «μολονότι τρωκτικό, είναι σαρκοφάγο. Το ξέρεις. Θα έχεις ακούσει τι γίνεται στις φτωχικές συνοικίες της πόλης. Σε μερικούς δρόμους, οι γυναίκες δεν τολμούν ν' αφήσουν τα μωρά μόνα τους στο σπίτι ούτε πέντε λεπτά. Είναι σίγουρο πως οι αρουραίοι θα τους επιτεθούν. Μέσα σε λίγα λεπτά, θα τους έχουν

αφήσει μόνο τα κόκαλά τους. Ορμούν επίσης και στους αρρώστους ή στους ετοιμοθάνατους. Δείχνουν μια εκπληκτική ικανότητα να καταλαβαίνουν πότε ένας άνθρωπος είναι ανήμπορος».

Ακούστηκαν διαπεραστικά τσιρίγματα μέσα στο κλουβί. Του Γουίνστον του φάνηκε πως έρχονταν από πολύ μακριά. Οι αρουραίοι πάλευαν, προσπαθούσαν να αρπαχτούν μέσα από το χώρισμα. Άκουσε ένα βαθύ βογκητό απελπισίας, που κι αυτό σαν να ερχόταν από κάπου απ' έξω, μακριά του.

Ο Ο'Μπράιεν σήκωσε το κλουβί και πίεσε κάτι στο εσωτερικό. Ακούστηκε ένα διαπεραστικό κλικ, ο ξερός κρότος ενός ελατηρίου. Ο Γουίνστον έκανε μια απεγνωσμένη προσπάθεια να ελευθερωθεί. Αδύνατον. Όλα τα μέρη του σώματός του, ακόμα και το κεφάλι, ήταν ακινητοποιημένα. Ο Ο'Μπράιεν έφερε το κλουβί πιο κοντά. Τώρα απείχε λιγότερο από ένα μέτρο απ' το κεφάλι του Γουίνστον.

«Πίεσα τον πρώτο μοχλό», είπε ο Ο'Μπράιεν. «Καταλαβαίνεις την κατασκευή αυτού του κλουβιού. Η μάσκα θα εφαρμόσει στο κεφάλι σου, χωρίς ν' αφήνει καμιά διέξοδο. Όταν πιέσω αυτόν τον άλλο μοχλό, η πόρτα του κλουβιού θα σηκωθεί. Αυτά τα πεινασμένα κτήνη θα πεταχτούν έξω σαν σφαίρες. Έχεις δει ποτέ αρουραίο να πηδάει στον αέρα; Θα χιμήξουν στο κεφάλι σου και θα σ' το ρημάξουν. Μερικές φορές ορμούν πρώτα στα μάτια. Άλλοτε ροκανίζουν τα μάγουλα και καταβροχθίζουν τη γλώσσα».

Το κλουβί ήταν πιο κοντά· ήταν πολύ κοντά. Ο Γουίνστον άκουσε διαδοχικά διαπεραστικά τσιρίγματα που του φάνηκαν πως έρχονταν από κάπου ψηλά, πάνω από το κεφάλι του. Όμως αγωνίστηκε σκληρά ενάντια στον πανικό του. Να σκεφτεί, να σκεφτεί — ακόμα και αν του έμεναν μόνο κλάσματα του δευτερολέπτου —, να σκεφτεί ήταν η μόνη ελπίδα. Ξαφνικά, του χτύπησε τα ρουθούνια η αποκρουστική μπόχα των αρουραίων. Μια δυνατή ναυτία σπάραξε τα σωθικά του, και σχεδόν έχασε τις αισθήσεις του. Όλα γύρω του έγιναν σκοτάδι. Για μια στιγμή, έγινε ένας τρελός, ένα ζώο που ούρλιαζε. Τότε, καθώς έβγαινε από το σκοτάδι, γαντζώθηκε από μια ιδέα που του ήρθε. Δεν υπήρχε παρά ένας και μόνο ένας τρόπος να

σωθεί. Έπρεπε να παρεμβάλει κάποιο άλλο ανθρώπινο πλάσμα ανάμεσα σ' αυτόν και τους αρουραίους, το σώμα κάποιου άλλου.

Η μάσκα κάλυπτε αρκετά μεγάλο χώρο τώρα, ώστε να περιρρίξει το πεδίο της ορατότητάς του, έτσι που να μην μπορεί να δει τίποτε άλλο. Η πόρτα του κλουβιού απείχε δύο σπιθαμές από το πρόσωπό του. Οι αρουραίοι ήξεραν, περίμεναν αυτό που επρόκειτο να γίνει. Ένας από αυτούς πηδούσε πάνω κάτω, ένας άλλος, ένας γεροκαπετάνιος των υπονόμων, στεκόταν όρθιος, με στηριγμένα τα ροδαλά πόδια του στα κάγκελα και οσφραινόταν άγρια τον αέρα. Ο Γουίνστον έβλεπε τα μουστάκια και τα κίτρινα δόντια. Ξανά τον κυρίεψε μαύρος πανικός. Ήταν τυφλός, ανυπεράσπιστος, σαλεμένος.

«Ήταν συνηθισμένη τιμωρία στην Αυτοκρατορική Κίνα», είπε ο Ο' Μπράιεν βέ τον αιώνιο διδακτισμό του.

Η μάσκα πλησίαζε στο πρόσωπο. Το σύρμα άγγιζε το μάγουλο του Γουίνστον. Και τότε — όχι, δεν ήταν ανακούφιση, μόνο μια ελπίδα, ένα σπάραγμα ελπίδας. Πολύ αργά, ίσως πολύ αργά. Αλλά ξάφνου κατάλαβε ότι σε ολόκληρο τον κόσμο, υπήρχε μόνο ένα πρόσωπο στο οποίο μπορούσε να μεταφέρει την τιμωρία του — ένα και μόνο σώμα που μπορούσε να ρίξει ανάμεσα σ' αυτόν και τους αρουραίους. Και τότε ούρλιαξε σαν μανιακός, επαναλαμβάνοντας ξανά και ξανά:

«Κάντε το στην Τζούλια! Κάντε το στην Τζούλια! Όχι σ' εμένα! Στην Τζούλια! Δεν με νοιάζει ό,τι και να της κάνετε. Ξεσκίστε το πρόσωπό της, κατασπαράξτε την. Όχι σ' εμένα! Στην Τζούλια! Όχι σ' εμένα!»

Βυθιζόταν πίσω, σε τεράστια βάθη, μακριά από τους αρουραίους. Ήταν πάντα δεμένος στην καρέκλα, αλλά έπεφτε μέσ' από το πάτωμα, μέσ' από τους τοίχους του κτιρίου, μέσ' από τη γη, τους ωκεανούς, την ατμόσφαιρα, βυθιζόταν στο διάστημα, στους κόλπους ανάμεσα από τ' αστέρια — μακριά, πιο μακριά, πάντα μακριά, μακριά, μακριά από τους αρουραίους. Βρισκόταν έτη φωτός μακριά, αλλά ο Ο' Μπράιεν στεκόταν πάντα δίπλα του. Ένωθε ακόμα στο μάγουλό του το παγερό άγγιγμα του κλουβιού. Αλλά,

μέσ' από το σκοτάδι που τον τύλιγε, άκουσε άλλο ένα μεταλλικό κλικ και κατάλαβε ότι η πόρτα του κλουβιού έκλεισε και δεν άνοιγε.

VI

Το Καφενείο της Καστανιάς ήταν σχεδόν άδειο. Μια ηλιαχτίδα που έπεφτε λοξά από το παράθυρο χρύσωνε την επιφάνεια των σκονισμένων τραπεζιών. Τρεις το απόγευμα, η μοναχική ώρα. Από τις τηλεοθόνες ερχόταν μια μεταλλική μουσική.

Ο Γουίνστον κάθισε στη συνηθισμένη του θέση, με το βλέμμα καρφωμένο στο άδειο ποτήρι του. Πού και πού, έριχνε μια ματιά στο πλατύ πρόσωπο που τον απένιζε από τον απέναντι τοίχο. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έλεγε η λεζάντα.

Ένας σερβιτόρος, χωρίς να περιμένει να του παραγγείλουν, πήγε και γέμισε το ποτήρι του με Τζιν Νίκης, ρίχνοντας μέσα λίγες σταγόνες από ένα άλλο μπουκάλι που στο φελλό του είχε προσαρμοσμένο ένα σωληνάκι. Ήταν ζαχαρίνη αρωματισμένη με γαρίφαλα, η σπεσιαλιτέ του καφενείου.

Ο Γουίνστον άκουγε την τηλεοθόνη. Προσώρας έπαιζε μόνο μουσική, αλλά από στιγμή σε στιγμή μπορεί να μετέδιδε κανένα έκτακτο δελτίο του Υπουργείου Ειρήνης. Τα νέα από το αφρικανικό μέτωπο ήταν στο έπακρο ανησυχητικά. Τον είχαν απασχολήσει κατά διαστήματα όλη μέρα. Μια ευρασιατική στρατιά (η Ωκεανία βρισκόταν σ' εμπόλεμη κατάσταση με την Ευρασία, η Ωκεανία πάντα βρισκόταν σ' εμπόλεμη κατάσταση με την Ευρασία) προέλαυε προς νότον με τρομακτική ταχύτητα. Το μεσημβρινό δελτίο δεν είχε αναφέρει συγκεκριμένη περιοχή, αλλά ήταν πιθανό οι εκβολές του Κονγκό να είχαν ήδη μεταβληθεί σε πεδίο μάχης. Η Μπραζαβίλ και η Λεοπολντβίλ κινδύνευαν. Δεν χρειαζόταν να κοιτάξει κανείς το χάρτη για να καταλάβει τι σήμαινε αυτό. Δεν ήταν

μόνο ότι χανόταν η Κεντρική Αφρική· για πρώτη φορά στα πολεμικά χρονικά, απειλούνταν έδαφος της ίδιας της Ωκεανίας.

Ένα δυνατό συναίσθημα, όχι ακριβώς φόβος αλλά κάτι σαν έξαψη, τον διαπέρασε σαν φλόγα κι ύστερα έσβησε. Έπαψε να σκέφτεται τον πόλεμο. Αυτό τον καιρό δεν μπορούσε να συγκεντρώσει τη σκέψη του σ' ένα θέμα πάνω από λίγες στιγμές. Σήκωσε το ποτήρι του και το άδειασε μονορούφι. Όπως πάντα, το τζιν τον έκανε ν' ανατριχιάσει και του έφερε μια ελαφριά ναυτία. Το ποτό ήταν τραγικό. Τα γαρίφαλα και η ζαχαρίνη, αρκετά αηδιαστικά από μόνα τους, δεν μπορούσαν να σκεπάσουν την ελαιώδη μυρωδιά. Και το χειρότερο απ' όλα ήταν πως η μυρωδιά του τζιν, που δεν τον εγκατέλειπε νύχτα μέρα, ήταν μέσα του άρρηκτα δεμένη με τη μυρωδιά από εκείνους τους...

Δεν τους έλεγε ποτέ με τ' όνομά τους, ακόμα και στις σκέψεις του, και, όσο του ήταν δυνατόν, δεν έφερνε την εικόνα τους στο μυαλό του. Ήταν κάτι που μισούπηρχε στη συνείδησή του, κάτι που πλησίαζε στο πρόσωπό του, μια μυρωδιά που χτυπούσε στα ρουθούνια του. Καθώς το τζιν ανέβηκε μέσα του, ρεύτηκε μέσ' από τα μελανά χείλη του. Είχε παχύνει από τότε που τον είχαν αφήσει ελεύθερο, είχε ξαναβρεί το χρώμα του. Μάλιστα τώρα πολύ περισσότερο από πρώτα. Τα χαρακτηριστικά του είχαν χοντύνει, το δέρμα στη μύτη και στα ζυγωματικά του προσώπου ήταν υπερβολικά κόκκινο, ακόμα και το φαλακρό κρανίο του είχε πάρει ένα πολύ σκούρο ρόδινο χρώμα. Ένας σερβιτόρος, και πάλι χωρίς να του το ζητήσει κανείς, έφερε το σκάκι και το τελευταίο φύλλο των *Τάιμς*, με τη σελίδα γυρισμένη στο σκακιστικό πρόβλημα. Βλέποντας άδαιο το ποτήρι του Γουίνστον, έφερε το μπουκάλι με το τζιν και το γέμισε. Δεν χρειαζόταν να τους παραγγέλνει. Ήξεραν τις συνήθειές του. Το σκάκι τον περίμενε πάντα, το γωνιακό τραπέζι ήταν πάντα κρατημένο γι' αυτόν. Ακόμα και όταν το καφενείο ήταν γεμάτο, το τραπέζι ήταν όλο δικό του, γιατί κανένας άλλος δεν ήθελε να κάθεται τόσο κοντά του. Ούτε τον ένοιαζε ποτέ να μετρήσει τα ποτά του. Σε ακανόνιστα διαστήματα, του παρούσιάζαν

ένα λερό χαρτί που του έλεγαν πως είναι ο λογαριασμός, αλλά είχε την εντύπωση ότι του ζητούσαν πάντα λιγότερα απ' όσα έπρεπε να πληρώσει. Έτσι κι αλλιώς, δεν είχε σημασία. Τώρα είχε πολλά χρήματα. Είχε ακόμα και δουλειά, μια αργομισθία, όπου πληρωνόταν πολύ καλύτερα απ' ό,τι στην παλιά του εργασία.

Η μουσική σταμάτησε στην τηλεοθόνη και τη θέση της πήρε μια φωνή. Ο Γουίνστον ανασήκωσε το κεφάλι ν' ακούσει. Κανένα ανακοινωθέν από το μέτωπο, όμως. Ήταν μόνο μια σύντομη αναγγελία από το Υπουργείο Αφθονίας. Φαίνεται ότι την περασμένη τριμηνία, η πρόβλεψη του δέκατου Τριετούς Πλάνου για τα κορδόνια των παπουτσιών είχε υπερκαλυφθεί κατά ενενήντα οκτώ τοις εκατό.

Μελέτησε το σκακιστικό πρόβλημα και τοποθέτησε τα πιόνια. Ήταν ένα πρόβλημα που απαιτούσε πονηριά και έβαζε στο παιχνίδι δύο αξιωματικούς. «Παίζουν τα λευκά και κάνουν ματ σε δύο κινήσεις». Ο Γουίνστον σήκωσε τα μάτια στο πορτρέτο του Μεγάλου Αδελφού. Τα λευκά πάντα κερδίζουν, σκέφτηκε με νεφελώδη μυστικοπάθεια. Πάντα, χωρίς εξαίρεση, έτσι είναι κανονισμένα. Από καταβολής κόσμου, σε κανένα σκακιστικό πρόβλημα δεν έχουν ποτέ κερδίσει τα μαύρα. Αυτό δεν συμβόλιζε τον αιώνιο αναπότρεπτο θρίαμβο του Καλού επί του Κακού; Το τεράστιο πρόσωπο τον ατένιζε, γεμάτο ήρεμη δύναμη. Τα λευκά κάνουν πάντα ματ.

Η φωνή από την τηλεοθόνη σταμάτησε και πρόσθεσε με ένα ύφος διαφορετικό και πιο σοβαρό:

«Παρακαλείσθε να αναμένετε σημαντική ανακοίνωση που θα γίνει στις τρεις και μισή. Τρεις και μισή. Πρόκειται για ανακοίνωση υψίστης σημασίας. Προσοχή να μην τη χάσετε. Τρεις και μισή!»

Η μεταλλική μουσική ξανάρχισε. Η καρδιά του Γουίνστον δονήθηκε. Αυτό ήταν το ανακοινωθέν από το μέτωπο. Το ένστικτό του τού έλεγε ότι τα νέα θα ήταν δυσάρεστα. Όλη μέρα η σκέψη μιας συντριπτικής ήττας στην Αφρική τον έπιανε και τον άφηνε κατά διαλείμματα μέσα σε σκιρτήματα υπερδιέγερσης. Του φαινόταν πως έβλεπε τον όγκο του ευρασιατικού στρατού να διασχίζει τα απαραβίαστα μέχρι τότε σύνορα και να εισβάλλει στη Νότια

Αφρική σαν στρατιά από μυρμήγκια. Γιατί δεν μπορούσαν να βρουν τρόπο να τους υπερφαλαγγίσουν; Στο μυαλό του είχε καθαρό το περίγραμμα της δυτικοαφρικανικής ακτής. Πήρε τον αξιωματικό και τον μετακίνησε πάνω στο σκάκι. Εκεί ήταν το σωστό σημείο. Ενώ έβλεπε τη μαύρη ορδή να ορμά προς τα νότια, είδε μια άλλη δύναμη, μυστηριωδώς συγκροτημένη, να βρίσκεται ξαφνικά στα νότια τους και να τους κόβει κάθε επικοινωνία από ξηρά και από θάλασσα. Ο Γουίνστον ένιωσε πως η επιθυμία του έκανε αυτή την άλλη δύναμη πραγματικότητα. Αλλά έπρεπε να δράσει αστραπιαία. Αν κατάφερναν να ελέγξουν ολόκληρη την Αφρική, αν είχαν αεροπορικές και υποβρύχιες βάσεις στο Ακρωτήριο, θα έκοβαν την Ωκεανία στα δύο. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει τα πάντα: την ήττα, τη συντριβή, την ανακατανομή του κόσμου, την καταστροφή του Κόμματος! Πήρε βαθιά αναπνοή. Μέσα του αντιπάλευαν κράμα τα συναισθήματα — ή μάλλον όχι ακριβώς κράμα, ήταν πιο πολύ διαδοχικά στρώματα συναισθημάτων, που δεν μπορούσε να πει κανείς ποιο ήταν πιο βαθύ.

Ο παροξυσμός πέρασε. Ξανάβαλε στη θέση του τον αξιωματικό, αλλά για την ώρα δεν μπορούσε να μελετήσει σοβαρά το σκακιστικό πρόβλημα. Οι σκέψεις του χάνονταν και πάλι. Σχεδόν ασυνείδητα, χάραξε με το δάχτυλό του στη σκόνη του τραπέζιού:

$$2 + 2 = 5$$

«Δεν μπορούν να μπουν μέσα σου», είχε πει εκείνη. Κι όμως, μπορούσαν να μπουν μέσα σου. «Ό,τι σου συμβαίνει εδώ είναι για πάντα», είχε πει ο Ο'Μπράιεν. Αυτό ήταν αλήθεια. Υπήρχαν πράγματα, οι ίδιες σου οι πράξεις, που από αυτές δεν μπορούσες να γιαιτρευτείς. Κάτι μέσα στην ψυχή σου είχε σκοτωθεί. Το είχαν κάψει, το είχαν καυτηριάσει.

Την είχε δει. Της είχε μιλήσει. Αυτό δεν ήταν καθόλου επικίνδυνο. Ήξερε, σαν από ένστικτο, πως το Κόμμα δεν ενδιαφερόταν πια για τις πράξεις του. Θα μπορούσε να είχε κανονίσει να συναντηθούν

και δεύτερη φορά, αν ο ένας από τους δυο το ήθελε. Είχαν όμως συναντηθεί τυχαία. Ήταν στο πάρκο, μια μέρα του Μάρτη, με τσουχτερό κρύο, όταν η γη είναι σαν σίδερο και όλα τα φυτά μοιάζουν πεθαμένα, όταν δεν υπάρχει πουθενά ούτε ένα μπουμπούκι, εκτός από μερικές ζαφορές, που, καθώς ξεπερνούν στο ύψος όλα τ' άλλα φυτά, γίνονται λεία του άγριου αέρα που τις δέρνει αλύπητα. Με τα χέρια παγωμένα και τα μάτια να τρέχουν, περπατούσε βιαστικά, όταν την είδε λίγα μέτρα πιο πέρα. Αμέσως πρόσεξε πως είχε αλλάξει. Σε τι; Δεν μπορούσε να προσδιορίσει. Διασταυρώθηκαν σχεδόν χωρίς να κοιταχτούν, έπειτα γύρισε πίσω και την ακολούθησε, χωρίς πολλή βιασύνη. Ήξερε ότι μπορούσε να το κάνει ακίνδυνα, κανείς δεν ενδιαφερόταν γι' αυτούς. Εκείνη δεν μιλούσε. Περπατούσε λοξά πάνω στη χλόη σαν να προσπαθούσε να τον ξεφορτωθεί, έπειτα φάνηκε σαν να αποφάσισε να υπομείνει μ' εγχαρτέρηση την παρουσία του δίπλα της. Τώρα βρίσκονταν μέσα σε μια συστάδα από γυμνούς θάμνους, που δεν τους έκρυβε ούτε τους προστάτευε από τον αέρα. Στάθηκαν. Έκανε τρομερό κρύο. Ο άνεμος σφύριζε μέσ' από τα κλαδιά και τράνταζε τις αραιές βουτηγμένες στη σκόνη ζαφορές. Αγκάλιασε με το μπράτσο του τη μέση της.

Δεν υπήρχε τηλεθόνη, αλλά θα υπήρχαν κρυμμένα μικρόφωνα· εξ άλλου, θα μπορούσαν να τους δουν. Δεν είχε σημασία, τίποτα δεν είχε σημασία. Θα μπορούσαν να ξαπλώσουν καταγής και να κάνουν αυτό, αν ήθελαν. Ο Γουίνστον, και μόνο που το σκέφτηκε, πάγωσε. Η Τζούλια δεν αντέδρασε καθόλου στο αγκάλιασμά του, ούτε καν προσπάθησε να ελευθερωθεί. Τότε κατάλαβε σε τι είχε αλλάξει.

Το πρόσωπό της ήταν πιο χλομό και μια μεγάλη ουλή μισοκρυμμένη από τα μαλλιά αυλάκωνε το μέτωπο και τον κρόταφό της. Αλλά δεν ήταν αυτό η αλλαγή. Ήταν ότι η μέση της είχε παχύνει και είχε μια παράξενη ακαμψία. Θυμήθηκε μια φορά, που, ύστερα από μια έκρηξη βόμβας, είχε βοηθήσει να ανασύρουν ένα πτώμα από τα ερείπια. Είχε μείνει κατάπληκτος όχι μόνο από το πόσο απίστευτα βαρύ ήταν, αλλά και από την ακαμψία του και τη

δυσκολία που αντιμετώπισε να το μετακινήσει. Έμοιαζε πιο πολύ με πέτρα παρά με σάρκα. Το σώμα της Τζούλιας έδινε αυτή την εντύπωση. Του Γουίνστον του φάνηκε πως και το δέρμα της θα ήταν τελείως διαφορετικό απ' ό,τι ήταν μια φορά.

Δεν προσπάθησε να τη φιλήσει, ούτε μίλησαν. Καθώς διέσχιζαν την πελούζα, τον κοίταξε για πρώτη φορά στο πρόσωπο. Ήταν μόνο μια στιγμιαία ματιά, γεμάτη περιφρόνηση και απαρésσκεια. Αναρωτήθηκε αν αυτή η αηδία προερχόταν μόνο από το παρελθόν ή την προκαλούσε και το φουσκωμένο πρόσωπό του ή τα δάκρυα που του 'φερνε στα μάτια το ξεροβόρι. Κάθισαν σε δυο σιδερένιες καρέκλες, ο ένας δίπλα στον άλλον, αλλά όχι πολύ κοντά. Είδε πως εκείνη ετοιμαζόταν να μιλήσει. Έκανε λίγο πιο πέρα το χοντροκομμένο παπούτσι που φορούσε και πάτησε ένα κλαράκι. Πρόσεξε πως τα πόδια της φαινόταν σαν να είχαν πλατύνει.

«Σε πρόδωσα!» είπε εκείνη ψυχρά.

«Σε πρόδωσα», είπε αυτός.

Τον κοίταξε και πάλι με απαρésσκεια.

«Μερικές φορές», είπε, «σε απειλούν με κάτι — κάτι που δεν μπορείς να υποφέρεις· ούτε να το σκεφτείς δεν μπορείς. Και τότε λες “Μην το κάνετε σ' εμένα αυτό, κάντε το σε κάποιον άλλον, κάντε το στον τάδε”. Και ίσως μετά προσποιηθείς πως ήταν μόνο μια πονηριά, ένα κόλπο, ότι δεν το είπες παρά μόνο για να σταματήσει το μαρτύριό σου και ότι δεν το εννοούσες πραγματικά. Όμως δεν είναι αλήθεια. Τη στιγμή που συμβαίνει, το εννοείς πραγματικά. Λες μέσα σου πως δεν υπάρχει άλλος τρόπος να σωθείς και είσαι απόλυτα έτοιμος να σωθείς με αυτό τον τρόπο. Θέλεις να συμβεί αυτό στο άλλο πρόσωπο. Δεν δίνεις δεκάρα αν θα υποφέρει. Το μόνο που σ' ενδιαφέρει είναι ο εαυτός σου».

«Το μόνο που σ' ενδιαφέρει είναι ο εαυτός σου», είπε εκείνος σαν ηχώ.

«Και μετά δεν αισθάνεσαι πια το ίδιο για το άλλο πρόσωπο».

«Όχι», είπε, «δεν αισθάνεσαι το ίδιο».

Δεν υπήρχε τίποτε άλλο να πουν. Ο αέρας κολλούσε πάνω τους

τις λεπτές φόρμες τους. Ένωσαν άσχημα που κάθονταν εκεί αμίλητοι: εξ άλλου έκανε πολύ κρύο για να μένουν ακίνητοι. Είπε κάτι, πως έπρεπε να προλάβει τον Υπόγειο, και σηκώθηκε να φύγει.

«Να ξαναϊδωθούμε», της είπε.

«Ναι», είπε κι αυτή, «να ξαναϊδωθούμε».

Την ακολούθησε για λίγο αναποφάσιστος, μισό βήμα πίσω της. Δεν ξαναμίλησαν. Δεν προσπάθησε να τον ξεφορτωθεί, αλλά προχώρησε με βήμα αρκετά γρήγορο ώστε να τον εμποδίσει να πηγαίνει δίπλα της. Εκείνος είχε αποφασίσει να τη συνοδεύσει μέχρι το σταθμό του Υπόγειου, αλλά, ξαφνικά, του φάνηκε άσκοπο και ανυπόφορο να σέρνεται έτσι μέσα στο κρύο. Τον έπιασε μια ακατανίκητη επιθυμία, όχι τόσο να απομακρυνθεί από την Τζούλια, όσο να γυρίσει στο Καφενείο της Καστανιάς, που ποτέ δεν του είχε φανεί τόσο ελκυστικό όσο αυτή τη στιγμή. Μπροστά του παρουσιάστηκε σ' ένα νοσταλγικό όραμα το γωνιακό τραπέζι του με την εφημερίδα και το σκάκι, και το τζιν που κυλούσε ασταμάτητα. Προπάντων, εκεί θα είχε ζεστασιά. Μετά από λίγο, όχι εντελώς τυχαία, άφησε μια μικρή ομάδα ανθρώπων να τον χωρίσει από αυτήν. Έκανε μια χλιαρή απόπειρα να την ξαναφτάσει, ύστερα σιγάνεψε το βήμα του, έκανε στροφή και ξεκίνησε προς την αντίθετη κατεύθυνση. Θα είχε προχωρήσει πενήντα μέτρα, όταν γύρισε και κοίταξε πίσω. Δεν είχε πολυκοσμία, και όμως δεν μπορούσε να τη διακρίνει. Θα μπορούσε να είναι οποιαδήποτε μέσα στις δεκάδες βιαστικές φιγούρες που ξεμάκραιναν. Ίσως να μην μπορούσε πια ν' αναγνωρίσει από πίσω το σώμα της τώρα, που είχε χοντρύνει και είχε γίνει έτσι άγαρμπο.

«Τη στιγμή που συμβαίνει», είχε πει, «το εννοείς πραγματικά». Ναι, αυτός το εννοούσε. Δεν το είπε μόνο, το είχε θελήσει. Είχε θελήσει να παραδώσουν αυτήν, κι όχι αυτόν, στους...

Κάτι άλλαξε στη μουσική που ξεχυνόταν από την τηλεθόνη. Μια συγκεκριμένη και χλευαστική νότα ακούστηκε, μια κίτρινη νότα. Και τότε — ίσως δεν ήταν πραγματική, ίσως δεν ήταν παρά μια ανάμνηση μονάχα, που έπαιρνε τη μορφή ήχου — μια φωνή τραγούδησε:

Κάτω απ' της καστανιάς τα φύλλα
με πρόδωσες, σε πρόδωσα κι εγώ...

Δάκρυα ανάβλυσαν από τα μάτια του. Ένας σερβιτόρος που περνούσε πρόσεξε πως ήταν άδειο το ποτήρι του και ήρθε με το μπουκάλι του τζιν.

Πήρε το ποτήρι του και το μύρισε. Σε κάθε γουλιά το ποτό γινόταν ολοένα και πιο φριχτό. Αλλά είχε γίνει γι' αυτόν το στοιχείο όπου κολυμπούσε. Ήταν η ζωή του, ο θάνατός του και η ανάστασή του. Ήταν το τζιν που κάθε βράδυ τον βύθιζε στη νάρκη. Ήταν το τζιν που κάθε πρωί τού ξανάδινε ζωή. Όταν ξυπνούσε, σπάνια πριν από τις έντεκα, με τσιμπλιασμένα μάτια, το στόμα κατάξερο να τον καίει, την πλάτη τσακισμένη σαν να τον είχαν ξυλοκοπήσει, του ήταν εντελώς αδύνατον ακόμα και να εγκαταλείψει την οριζόντια θέση, αν δεν είχε αποβραδής δίπλα του το μπουκάλι με το φλιτζάνι. Ύστερα έμενε καθισμένος όλο το μεσημέρι με νεκρωμένο πρόσωπο να παρακολουθεί την τηλεθόνη με το μπουκάλι στο πλάι του. Από τις τρεις μέχρι την ώρα που έκλεινε, ήταν ο μόνιμος θαμώνας του Καφενείου της Καστανιάς. Κανείς δεν ενδιαφερόταν για το τι έκανε, κανένα σφύριγμα δεν τον ξυπνούσε, καμιά τηλεθόνη δεν τον μάλωνε. Περιστασιακά, μπορεί δυο φορές την εβδομάδα, πήγαινε σ' ένα σκονισμένο, ξεχασμένο γραφείο του Υπουργείου Αλήθειας κι έκανε λίγη δουλειά, ή, εν πάση περιπτώσει, κάτι που λεγόταν δουλειά. Είχε διοριστεί στην υποεπιτροπή μιας υποεπιτροπής που ήταν παρακλάδι μιας από τις ατέλειωτες επιτροπές που ασχολούνταν με τις δευτερεύουσας σημασίας δυσκολίες που συναντούσαν στη σύνταξη της Ενδέκατης Έκδοσης του Λεξικού της Νέας Ομιλίας. Αυτή η υποεπιτροπή καταγινόταν με τη σύνταξη ενός πράγματος που ονομαζόταν προσωρινή αναφορά, αλλά ο Γουίνστον δεν μπόρεσε ποτέ να εξακριβώσει περί τίνος επρόκειτο. Φαίνεται πως ήταν κάτι που είχε σχέση με τη θέση των κομμάτων, αν έπρεπε να μπαίνουν πριν από την παρένθεση ή μετά.

Στην επιτροπή μετείχαν άλλοι τέσσερις, όλοι τους ίδιοι με τον Γουίνστον. Καμιά φορά συγκεντρώνονταν και έπειτα διαλύονταν πάλι, ομολογώντας μεταξύ τους με ειλικρίνεια ότι δεν είχαν τίποτα να κάνουν. Ύπήρχαν όμως και μέρες όπου στρώνονταν σχεδόν με ζήλο στη δουλειά, συντάσσοντας ένα σωρό αναφορές και σχεδιάζοντας μακροσκελή υπομνήματα που δεν τελείωναν ποτέ· άλλες φορές πάλι, στη συζήτηση που άρχιζαν γύρω από το θέμα που υποτίθεται ότι τους απασχολούσε, έλεγαν ασαφή, συγκεχυμένα πράγματα· γίνονταν συζητήσεις επί συζητήσεων γύρω από ορισμούς, τεράστιες παρεκβάσεις, τσακωμοί, ακόμα και απειλές ότι θα υποβάλουν αναφορά στους ανωτέρους. Κι έπειτα, ξαφνικά, η φλόγα τούς εγκατέλειπε και κάθονταν γύρω γύρω στο τραπέζι κοιτάζοντας ο ένας τον άλλον με σθησιμένα μάτια, φαντάσματα που εξαφανίζονται μετά το λάλημα του πετεινού.

Η τηλεοθόνη σώπασε για λίγο. Ο Γουίνστον ξανασήκωσε το κεφάλι. Το ανακοινωθέν! Όμως όχι, άλλαζε η μουσική. Στο μυαλό του είχε το χάρτη της Αφρικής. Η κίνηση των στρατευμάτων σχημάτιζε ένα διάγραμμα: ένα μαύρο βέλος που διέσχιζε κάθετα την περιοχή προς νότον κι ένα άσπρο βέλος οριζόντια προς την ανατολή περνώντας μέσ' από την ουρά του πρώτου. Σαν για να βεβαιωθεί πάλι, κοίταξε το γαλήνιο πρόσωπο στην αφίσα. Ύπήρχε καμιά πιθανότητα να μην υπάρχει καν το δεύτερο βέλος;

Το ενδιαφέρον του έσβησε πάλι. Ρούφηξε άλλη μια γουλιά τζιν, πήρε τον αξιωματικό και προσπάθησε να τον μετακινήσει. Ρουά. Αλλά δεν ήταν η σωστή κίνηση, γιατί...

Μια ανάμνηση ήρθε απρόσκλητη στη σκέψη του. Είδε ένα δωμάτιο φωτισμένο μ' ένα κερί, επιπλωμένο, ένα μεγάλο κρεβάτι σκεπασμένο με άσπρο κάλυμμα και τον εαυτό του παιδί, εννιά δέκα χρονών, να κάθεται στο πάτωμα. Έπαιζε μ' ένα κουτί με κύβους ξεκαρδισμένος στα γέλια. Η μητέρα του καθόταν απέναντί του και γελούσε κι εκείνη.

Θα ήταν περίπου ένας μήνα πριν από την εξαφάνισή της. Ήταν μια στιγμή συμφιλίωσης. Η πείνα που του έτρωγε τα σωθικά

είχε για λίγο ξεχαστεί και η στοργή που έτρεφε για τη μητέρα του είχε για λίγο ζωντανέψει. Θυμόταν πολύ καλά τη μέρα, μια μέρα που έβρεχε και έριχνε χαλάζι. Το νερό αυλάκωνε τα τζάμια του παραθύρου και το φως μέσα ήταν πολύ αδύνατο για να μπορείς να διαβάσεις. Η πλήξη των παιδιών μέσα στο στενόχωρο, σκοτεινό δωμάτιο αφόρητη. Ο Γουίνστον γκρίνιαζε και έκλαιγε, ζητούσε μάταια φαΐ, γυρόφερνε στο δωμάτιο, αναστάτωνέ τα πάντα, χτυπούσε τους τοίχους, ώσπου οι γείτονες άρχισαν να διαμαρτύρονται, ενώ το μικρότερο παιδί κάθε τόσο κλαψούριζε. Στο τέλος η μητέρα είπε: «Κάτσε λίγο φρόνιμος, και θα πάω να σου πάρω ένα παιχνίδι, ένα πολύ ωραίο παιχνίδι που θα σου αρέσει». Έπειτα, βγήκε στη βροχή και πήγε σ' ένα μαγαζάκι της γειτονιάς που άνοιγε ακόμα τότε τότε και πουλούσε τα πάντα. Γύρισε μ' ένα κουτί που είχε ένα παιχνίδι, το Φιδάκι. Θυμόταν ακόμα τη μυρωδιά του βρεγμένου χαρτονιού. Ένα άθλιο κατασκευάσμα. Το χαρτόνι είχε ρωγμές, και τα μικρά ξύλινα ζάρια ήταν τόσο στραβοκομμένα, που δεν μπορούσαν να σταθούν σε μια πλευρά. Ο Γουίνστον κοίταζε το παιχνίδι σκυθρωπός και αδιάφορος. Τότε όμως, η μητέρα του άναψε ένα κεριά και κάθισαν στο πάτωμα να παίξουν. Πολύ γρήγορα ενθουσιάστηκε και ξεκαρδιζόταν στα γέλια, βλέποντας τα πούλια ν' ανεβαίνουν μ' ελπίδα τις σκάλες και ύστερα να γλιστρούν κάτω μέσ' από τα φίδια και να ξαναγυρίζουν πίσω στο σημείο απ' όπου ξεκίνησαν. Έπαιζαν οκτώ παρτίδες, από τέσσερις κερδισμένες ο καθένας. Η αδελφούλα του, πολύ μικρή για να καταλάβει το παιχνίδι, είχε ακουμπήσει σ' ένα μαξιλάρι και γελούσε που έβλεπε τους άλλους να γελούν. Ένα ολόκληρο απόγευμα ήταν όλοι μαζί, ευτυχισμένοι όπως στα πρώτα παιδικά του χρόνια.

Έδωξε την εικόνα από το μυαλό του. Ήταν ψεύτικη ανάμνηση. Συχνά τον ενοχλούσαν ψεύτικες αναμνήσεις. Δεν είχαν σημασία, εφόσον τις έπαιρνε κανείς όπως ήταν. Κάποια γεγονότα είχαν συμβεί, κάποια όχι. Ξαναγύρισε στο παιχνίδι του σκακιού και ξανασήκωσε τον αξιωματικό. Όμως, σχεδόν αμέσως, τον άφησε να πέσει με κρότο στη σκακιέρα. Είχε τιναχτεί σαν να τον τσίμπησε

βελόνα. Στον αέρα αντήχησε ένας διαπεραστικός ήχος σάλπιγγας. Ήταν το ανακοινωθέν! Νίκη! Όταν ηχούσε η σάλπιγγα πριν από τα νέα, σήμαινε πάντα νίκη. Κάτι σαν ηλεκτρισμός απλώθηκε ένα γύρω στο καφενείο. Ακόμα και οι σερβιτόροι τινάχτηκαν κι έστησαν αφτί.

Η σάλπιγγα είχε εξαπολύσει έναν εκκωφαντικό θόρυβο. Αμέσως από την τηλεθόνη μια φωνή γεμάτη έξαψη μιλούσε καθαρά και γρήγορα. Αλλά προτού καλά καλά αρχίσει, πνίγηκε μες στο θόρυβο από τις ζητωκραυγές του κόσμου απ' έξω. Τα νέα είχαν κυκλοφορήσει στους δρόμους σαν αστραπή, ως διά μαγείας. Απ' όσα μετά βίας κατόρθωσε ν' ακούσει από την τηλεθόνη, ο Γουίνστον κατάλαβε πως όλα έγιναν όπως τα είχε προβλέψει. Μια μεγάλη αρμάδα, συγκροτημένη κρυφά, μεταφέρθηκε διά θαλάσσης, κατάφερε ένα ξαφνικό χτύπημα στα νώτα του εχθρού — το άσπρο βέλος που περνούσε διασχίζοντας την ουρά του μαύρου. Μέσα στο γενικό θόρυβο ξεχώριζαν σκόρπιες φράσεις θριάμβου: «Μεγάλος στρατηγικός ελιγμός - τέλειος συγχρονισμός - οριστική κατατρόπωση - μισό εκατομμύριο αιχμάλωτοι - ολοκληρωτική συντριβή του εχθρού - έλεγχος ολόκληρης της Αφρικής - το προβλεπτό επικείμενο τέλος του πολέμου - νίκη - η μεγαλύτερη νίκη στην ιστορία της ανθρωπότητας - νίκη, νίκη, νίκη!»

Κάτω από το τραπέζι, τα πόδια του Γουίνστον έκαναν σπασμωδικές κινήσεις. Δεν είχε σηκωθεί από την καρέκλα του, νοερά όμως έτρεχε, έτρεχε σαν σίφουνας. Ήταν έξω μαζί με το πλήθος, αλαλάζοντας κι ο ίδιος εκκωφαντικά. Κοίταζε ξανά το πορτρέτο του Μεγάλου Αδελφού. Ο κολοσσός που δρασκέλιζε τον κόσμο! Ο βράχος που πάνω του συντρίβονταν οι ασιατικές ορδές. Σκέφτηκε πως πριν από δέκα λεπτά — ναι, μόνο δέκα λεπτά — υπήρχε ακόμα μέσα στην καρδιά του η αμφιβολία, όταν αναρωτιόταν αν τα νέα από το μέτωπο θα ήταν νίκη ή ήττα. Α, δεν ήταν μόνο μια ευρασιατική στρατιά που είχε εξολοθρευτεί! Ο ίδιος είχε αλλάξει πολύ από εκείνη την πρώτη μέρα που βρέθηκε στο Υπουργείο Αγάπης, αλλά η τελειωτική αλλαγή, η αναγκαία και θεραπευτική αλλαγή δεν είχε συμβεί ποτέ, ίσαμε κείνη την ώρα.

Η φωνή από την τηλεοθόνη εξακολουθούσε να αφηγείται ιστορίες για αιχμαλώτους, λάφυρα, σφαγές, αλλά ο θόρυβος έξω είχε κοπάσει λίγο. Οι σερβιτόροι ξανάπιασαν τη δουλειά τους. Ένας από αυτούς πλησίασε τον Γουίνστον με την μπουκάλα του τζιν. Ο Γουίνστον, βυθισμένος σ' ένα ευτυχισμένο όνειρο, ούτε καν πρόσεξε πως γέμιζαν το ποτήρι του. Τώρα δεν έτρεχε πια ούτε ζητωκραύγαζε. Είχε γυρίσει πίσω στο Υπουργείο Αγάπης. Όλα είχαν συγχωρεθεί, και η ψυχή του ήταν πάλλευκη σαν το χιόνι. Βρισκόταν στο εδώλιο του κατηγορουμένου και ομολογούσε τα πάντα, ενοχοποιούσε τους πάντες. Προχωρούσε στο διάδρομο με τα λευκά πλακάκια, έχοντας την αίσθηση ότι περπατάει μέσα στον ήλιο, και ένας ένοπλος φρουρός τον ακολουθούσε από πίσω. Η σφαίρα που περίμενε τόσο καιρό περνούσε μέσα στο μυαλό του.

Σήκωσε τα μάτια προς το τεράστιο πρόσωπο. Του πήρε σαράντα χρόνια για να μάθει τι είδους χαμόγελο κρυβόταν πίσω από τα μαύρα μουστάκια. Ω σκληρή, ανώφελη παρεξήγηση! Ω πεισματάρη, εκούσια εξόριστε από τους φιλόστοργους κόλπους. Δυο δάκρυα που μύριζαν τζιν κύλησαν πλάι στη μύτη του. Αλλά όλα ήταν εντάξει, όλα πήγαιναν καλά, ο αγώνας είχε λάβει τέλος. Είχε κερδίσει τη μάχη ενάντια στον εαυτό του. Αγαπούσε τον Μεγάλο Αδελφό.

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι αρχές της Νέας Ομιλίας

Η ΝΕΑ ΟΜΙΛΙΑ ήταν η επίσημη γλώσσα της Ωκεανίας και επινοήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες του ΑΓΓΡΟΣ ή Αγγλικού Σοσιαλισμού. Στα 1984, δεν υπήρχε ακόμα κανείς που να χρησιμοποιεί τη Νέα Ομιλία σαν μοναδικό μέσο επικοινωνίας είτε στον προφορικό είτε στον γραπτό λόγο. Τα κύρια άρθρα των *Τάιμς* γράφονταν σ' αυτή, αλλά τούτο ήταν κατόρθωμα που δεν μπορούσαν να πραγματοποιήσουν παρά μόνο οι ειδικοί. Υπολόγιζαν ότι η Νέα Ομιλία θα υποσκελίσει την Παλαιά Ομιλία (ή Κοινή Γλώσσα, όπως θα έπρεπε να τη λέμε) περί το 2050. Εν τω μεταξύ, κέρδιζε σταθερά έδαφος. Τα μέλη του Κόμματος χρησιμοποιούσαν στον καθημερινό τους λόγο ολόένα και περισσότερες λέξεις ή γραμματικές δομές της Νέας Ομιλίας. Η έκδοση που χρησιμοποιούσαν το 1984, η οποία είχε ενσωματωθεί στην Ένατη και τη Δέκατη Έκδοση του Λεξικού της Νέας Ομιλίας, ήταν προσωρινή και περιείχε πολλές περιττές λέξεις και αρχαϊκούς τύπους που έπρεπε να καταργηθούν αργότερα. Εδώ θα ασχοληθούμε με την τελική, οριστική έκδοση, όπως ενσωματώθηκε στην Ενδέκατη Έκδοση του Λεξικού.

Ο σκοπός της Νέας Ομιλίας ήταν, όχι μόνο να αποτελέσει εκφραστικό όργανο της κοσμοθεωρίας και των διανοητικών ηθών του ΑΓΓΡΟΣ, αλλά και να καταργήσει κάθε άλλον τρόπο σκέψης. Η πρόθεση που υπήρχε ήταν, όταν η Νέα Ομιλία υιοθετηθεί διά παντός και η Παλαιά Ομιλία ξεχαστεί, να καταστεί αδύνατη η αιρετική σκέψη — δηλαδή, η σκέψη που βρίσκεται σε διάσταση προς τις αρχές του ΑΓΓΡΟΣ —, στο βαθμό, τουλάχιστον, που η σκέψη εξαρτάται από τις λέξεις. Το λεξιλόγιο της Νέας Ομιλίας ήταν

φτιαγμένο έτσι ώστε να δίνει ακριβή και συχνά με πολλές αποχρώσεις έκφραση σε κάθε έννοια που ένα μέλος του Κόμματος θα ήθελε να διατυπώσει με τον κατάλληλο τρόπο, αποκλείοντας ταυτόχρονα όλες τις άλλες έννοιες, και ακόμα τη δυνατότητα να τις πλησιάσει κανείς με έμμεσες μεθόδους. Στο σκοπό αυτό συνέβαλλαν, πρώτον, η δημιουργία καινούριων λέξεων, αλλά κυρίως η εξάλειψη ανεπιθύμητων λέξεων και η απογύμνωση όσων λέξεων με ανορθόδοξο νόημα απόμειναν από κάθε δευτερεύουσα έννοια. Έτσι, η λέξη ελεύθερος διατηρήθηκε στη Νέα Ομιλία, αλλά δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί παρά σε φράσεις όπως «ο δρόμος είναι ελεύθερος», ή «θα είμαι ελεύθερος από τις τρεις έως τις πέντε». Δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί με την παλαιά έννοια της «πολιτικής ελευθερίας» ή της «διανοητικής ελευθερίας». Η πολιτική και η διανοητική ελευθερία δεν υπήρχαν πια ούτε ως συμφραζόμενα, επομένως κατ' ανάγκην δεν υπήρχε γι' αυτές λέξη που να τις ονομάζει. Εκτός από την κατάργηση των λέξεων αιρετικού περιεχομένου, ο περιορισμός του λεξιλογίου θεωρούνταν αυτοσκοπός, κι έτσι δεν άφησαν να επιζήσει καμιά λέξη που έκριναν περιττή. Η Νέα Ομιλία σκόπευε όχι να εξαπλώσει, αλλά να περιορίσει τον ορίζοντα της σκέψης, και τούτο εξυπηρετήθηκε άμεσα με τη μείωση στο ελάχιστο της επιλογής των λέξεων.

Η Νέα Ομιλία βασίστηκε στην αγγλική γλώσσα όπως την ξέρουμε σήμερα, παρ' ότι πολλές φράσεις της Νέας Ομιλίας, ακόμα και όταν δεν περιέχουν καμιά καινούρια λέξη, θα ήταν δυσνόητες για έναν αγγλόφωνο της εποχής μας. Οι λέξεις της Νέας Ομιλίας χωρίζονταν σε τρεις κατηγορίες, γνωστές σαν Λεξιλόγιο Α, Λεξιλόγιο Β (που ονομάζονταν επίσης σύνθετες λέξεις) και Λεξιλόγιο Γ. Θα είναι απλούστερο να μιλήσουμε χωριστά για κάθε κατηγορία, αλλά με τις γραμματικές ιδιομορφίες της γλώσσας θ' ασχοληθούμε στο μέρος που αφορά το Λεξιλόγιο Α, γιατί οι ίδιοι κανόνες ισχύουν και για τις τρεις κατηγορίες.

Λεξιλόγιο Α. Το Λεξιλόγιο Α το αποτελούσαν λέξεις απαραίτη-

τες στην καθημερινή ζωή — για πράγματα όπως φαγητό, ποτό, εργασία, ντύσιμο, κηπουρική, μαγείρεμα κ.λπ. Περιείχε λέξεις που ήδη ξέρουμε, όπως *χτύπημα*, *τρέξιμο*, *σκύλος*, *δέντρο*, *ζάχαρη*, *σπίτι*, *αγρός*, αλλά, σε σύγκριση με το σημερινό λεξιλόγιο, ο αριθμός τους ήταν πολύ περιορισμένος και οι έννοιές τους πολύ πιο αυστηρά προσδιορισμένες. Όλες οι διαφορούμενες έννοιες και οι αποχρώσεις εξαλείφτηκαν. Μια λέξη της Νέας Ομιλίας αυτής της κατηγορίας ήταν — στο βαθμό που κάτι τέτοιο μπορεί να κατορθωθεί — ένας κοφτός ήχος που εξέφραζε μια μόνο ευνόητη σημασία. Ήταν εντελώς αδύνατο να χρησιμοποιηθεί το Λεξιλόγιο Α σε πολιτικές ή φιλοσοφικές συζητήσεις ή να εκφράσει φιλολογικές έννοιες. Αποκλειστικός προορισμός του ήταν να εκφράσει απλές έννοιες, με καθορισμένο σκοπό, που συνήθως αφορούσαν συγκεκριμένα αντικείμενα ή φυσικές ενέργειες.

Η γραμματική της Νέας Ομιλίας παρουσίαζε δύο βασικές ιδιομορφίες. Η πρώτη ήταν μια σχεδόν απόλυτη δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης διαφορετικών μερών του λόγου. Όλες οι λέξεις της γλώσσας (κατά κανόνα, αυτό αφορούσε ακόμα και εντελώς αφηρημένες λέξεις όπως το *αν* ή το *όταν*) μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είτε σαν ρήματα, ουσιαστικά, επίθετα είτε σαν επιρρήματα. Δεν υπήρχε καμιά διαφορά ανάμεσα στον τύπο του ρήματος και του ονόματος, όταν είχαν την ίδια ρίζα. Αυτός ο κανόνας είχε συνέπεια την καταστροφή πολλών παλαιών τύπων. Η λέξη «*σκέφτομαι*», επί παραδείγματι, δεν υπήρχε στη Νέα Ομιλία. Είχε αντικατασταθεί από τη λέξη «*σκέψη*», που χρησίμευε και σαν ουσιαστικό και σαν ρήμα. Στην περίπτωση αυτή δεν ακολουθούνταν καμιά ετυμολογική αρχή. Άλλες φορές επιλεγόταν το αρχικό ρήμα, άλλες φορές το όνομα. Ακόμα και όταν ένα όνομα κι ένα ρήμα είχαν συγγενική έννοια χωρίς όμως ετυμολογική σχέση, το ένα από τα δύο καταργούνταν. Δεν υπήρχε, για παράδειγμα, η λέξη «*κόβω*»· η έννοιά της εκφραζόταν επαρκώς με το όνομα-ρήμα *μαχαίρι*. Τα επίθετα σχηματίζονταν με την προσθήκη της κατάληξης *-ος* στο όνομα-ρήμα, και τα επιρρήματα με την προσθήκη της κατάληξης *-ως*. Έτσι, για

παράδειγμα, «κόβος» σήμαινε «κομμένος» και «κοφτώς» σήμαινε «κόβοντας». Μερικά σημερινά επίθετα όπως *καλός, δυνατός, μεγάλος, μαύρος, μαλακός* διατηρήθηκαν, αλλά στο σύνολό τους ήταν πολύ λίγα. Δεν είχαν μεγάλη χρησιμότητα, αφού η σημασία όλων των επιθετικών προσδιορισμών καλυπτόταν με την προσθήκη της κατάληξης -ος στο όνομα-ρήμα. Δεν διατηρήθηκε κανένα από τα τωρινά επιρρήματα, εκτός από πολύ λίγα που ήδη έληγαν σε -ως. Η κατάληξη -ως ήταν υποχρεωτική. Η λέξη *δυνατά*, φέρ' ειπείν, αντικαταστάθηκε από το *δυνατώς*.

Ακόμα, κάθε λέξη — και αυτό επίσης εφαρμοζόταν κατά κανόνα σε όλες τις λέξεις της γλώσσας — μπορούσε να πάρει αρνητική σημασία με την προσθήκη του μορίου *μη*. Μπορούσε να επιταθεί η έννοιά της με την προσθήκη του *δισ* ή να τονιστεί περαιτέρω με την προσθήκη του *τρεις*.

Έτσι, για παράδειγμα, «μήκρυσος» σήμαινε «ζεστός», ενώ «δίσκρυσος» και «τρίσκρυσος» σήμαιναν αντίστοιχα «πολύ κρύος», «πάρα πολύ κρύος». Ήταν επίσης δυνατό να τροποποιηθεί η έννοια σχεδόν όλων των λέξεων με την προσθήκη προθέσεων όπως «προ», «μετά», ή των τοπικών «άνω», «κάτω» κ.λπ. Με τις μεθόδους αυτές στάθηκε δυνατό να ελαττωθεί το λεξιλόγιο δραστηρικά. Δεδομένης, για παράδειγμα, της λέξης «καλός», δεν χρειάζεται η λέξη «κακός», αφού η ζητούμενη έννοια μπορεί να αποδοθεί το ίδιο καλά — και μάλιστα καλύτερα — με τη λέξη *μήκαλος*. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν, στις περιπτώσεις όπου δύο λέξεις σχημάτιζαν ζεύγος αντιθέτων, ν' αποφασιστεί ποια από τις δύο θα καταργηθεί. Η λέξη «σκοτεινός», επί παραδείγματι, μπορούσε ν' αντικατασταθεί από το «αφώτεινος», ή η λέξη «φωτεινός» από το «ασκότεινος», κατά βούληση.

Η δεύτερη ιδιομορφία της γραμματικής της Νέας Ομιλίας ήταν η κανονικότητά της. Εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, των οποίων γίνεται μνεία παρακάτω, όλες οι καταλήξεις ακολουθούσαν τους ίδιους κανόνες. Έτσι οι παρελθοντικοί χρόνοι και η παθητική μετοχή όλων των ρημάτων έληγαν σε -α. Ο αόριστος του κλέβω ήταν

έκλειψα, ο αόριστος του σκέφτομαι ήταν έσκεψα και ούτω καθεξής. Τύποι όπως εξελέγην, υπέστην, δεδομένος κ.τ.τ. καταργήθηκαν. Ο πληθυντικός των ονομάτων σχηματιζόταν πάντα με την προσθήκη του -οι ή του -ες στο τέλος κατά περίπτωση. Έτσι, ο πληθυντικός των λέξεων «μάρτυρας», «κλέφτης», «τίγρης», «λέων» γινόταν αντίστοιχα «μάρτυροι», «κλέφτοι», «τίγρες», «λέοντοι». Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός βαθμός των επιθέτων σχηματιζόταν χωρίς διαφοροποιήσεις, με την προσθήκη των καταλήξεων -ότερος και -ότατος (απλός, απλότερος, απλότατος).

Η μόνη κατηγορία λέξεων που οι καταλήξεις τους συνέχισαν να μεταβάλλονται ήταν οι αντωνυμίες — αναφορικές και δεικτικές — και τα βοηθητικά ρήματα. Αυτές ακολουθούσαν τους παλαιούς κανόνες: μόνο η λέξη «οποίος» είχε κριθεί άχρηστη. Επίσης, στο σχηματισμό των λέξεων υπήρξαν ιδιομορφίες που προέκυψαν από την ανάγκη για γρήγορη και εύκολη ομιλία. Μια λέξη που ήταν δύσκολο να προφερθεί ή υπήρχε φόβος να μην ακουστεί σωστά, αυτόματα κρινόταν ως κακή λέξη. Επομένως, καμιά φορά, χάριν ευφωνίας, προσθέτονταν στη λέξη γράμματα ή διατηρούνταν ο παλαιός τύπος. Αυτή η ανάγκη όμως εμφανίζεται κυρίως στο Λεξιλόγιο Β. Θα εκθέσουμε παρακάτω τους λόγους για τους οποίους απέδιδαν τόσο μεγάλη σημασία στην ευκολία της προφοράς.

Λεξιλόγιο Β. Το Λεξιλόγιο Β περιλάμβανε λέξεις που είχαν δημιουργηθεί για την εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπών, δηλαδή λέξεις που όχι μόνο είχαν σε κάθε περίπτωση πολιτική σημασία, αλλά προορίζονταν να επιβάλλουν στο χρήστη την επιθυμητή διανοητική στάση. Χωρίς την πλήρη κατανόηση των αρχών του ΑΓΓΣΟΣ, ήταν δύσκολο αυτές οι λέξεις να χρησιμοποιηθούν σωστά. Ενίοτε μπορούσαν να μεταφραστούν στην Παλαιά Ομιλία ή ακόμα και σε λέξεις παρμένες από το Λεξιλόγιο Α, αυτό όμως απαιτούσε συνήθως μεγάλη παράφραση και υπήρχε πάντα κίνδυνος να χαθούν ορισμένες αποχρώσεις. Οι λέξεις Β ήταν ένα είδος προφορικής στενογραφίας, που συχνά περιέκλειε ολόκληρη σειρά ιδεών σε μερικές

συλλαβές· ταυτόχρονα είχαν περισσότερη ακρίβεια και ένταση από τις συνηθισμένες.

Οι λέξεις Β ήταν πάντα σύνθετες λέξεις¹. Αποτελούνταν από δύο ή περισσότερες λέξεις ή από συλλαβές λέξεων συναρμοσμένων σ' έναν ευκολοπρόφερτο τύπο. Το αμάλγαμα που έβγαине ήταν πάντα ένα όνομα-ρήμα που οι κλίσεις του ακολουθούσαν τους συνηθισμένους κανόνες. Για να πάρουμε ένα παράδειγμα, η λέξη «καλόσκεψη» σήμαινε περίπου «ορθοδοξία» ή, αν ήθελες να τη θεωρήσεις σαν ρήμα, «το ορθοδόξως σκέπτεσθαι». Τα παράγωγά της ήταν ως εξής: όνομα-ρήμα «καλόσκεψη», αόριστος «καλόσκεψα», μετοχή ενεστώτος «καλοσκεπτόμενος», επίθετο «καλόσκεφτος», επίρρημα «καλοσκεπτόως», απαρέμφατο «καλοσκεπτεσθαι».

Οι λέξεις Β δεν σχηματίζονταν βάσει ετυμολογικού σχεδίου. Τα συνθετικά τους μπορούσαν να προέρχονται από οποιοδήποτε μέρος του λόγου. Μπορούσαν να συνταχθούν με οποιαδήποτε διάταξη και να συντμηθούν καθ' οιονδήποτε τρόπο, αρκεί αυτή η διάταξη και η σύντμηση να διευκολύνουν την προφορά και να δείχνουν την προέλευσή τους. Επειδή η δυσκολία να διατηρηθεί η ευφωνία ήταν μεγαλύτερη, οι ανώμαλοι τύποι των λέξεων ήταν πιο συχνόι στο Λεξιλόγιο Β απ' ό,τι στο Α. Κατά κανόνα, όλες οι λέξεις Β κλίνονταν με τον ίδιο τρόπο.

Μερικές από τις λέξεις Β είχαν πολύ λεπτές έννοιες, που δύσκολα γίνονταν κατανοητές από κάποιον που δεν είχε σοβαρή εξοικείωση με τη γλώσσα. Ας δούμε, για παράδειγμα, την ακόλουθη τυπική φράση από κύριο άρθρο των *Τάιμς*: «Παλαιόσκεφτοι μηαίσθητοι ΑΓΓΕΟΣ». Η πιο σύντομη μετάφραση αυτής της φράσης που θα μπορούσε να γίνει στην Παλαιά Ομιλία είναι: «Αυτοί που οι ιδέες τους διαμορφώθηκαν πριν από την Επανάσταση δεν μπορούν να αισθανθούν σε βάθος τις αρχές του Αγγλικού Σοσιαλισμού». Όμως, αυτή δεν είναι επαρκής μετάφραση. Κατ' αρχάς, για να συλλάβει

1. Σύνθετες λέξεις υπήρχαν βέβαια και στο Λεξιλόγιο Α, όπως «φωνογράφος», αλλά εκεί δεν ήταν παρά εύκολες συντμήσεις χωρίς ιδεολογική χροιά.

κανείς το πλήρες νόημα της παραπάνω φράσης της Νέας Ομιλίας, έπρεπε να έχει μια σαφή ιδέα του τι σημαίνει ο ΑΓΓΡΟΣ. Επί πλέον, μόνο κάποιος που γνωρίζει σε βάθος τον ΑΓΓΡΟΣ θα μπορούσε να εκτιμήσει σωστά τη δύναμη που περιέκλειε η λέξη «αίσθητοι» (το σε βάθος αισθάνεσθαι) που υπονοεί μια τυφλή, ενθουσιώδη παραδοχή, πράγμα δύσκολο να το φανταστεί κανείς σήμερα· ή η λέξη «παλαιόσκεφτοι» (παλαιός τρόπος του σκέπτεσθαι) που ήταν αναπόσπαστα δεμένη με την αίσθηση της παρακμής και της διαφθοράς. Όμως ο κυριότερος σκοπός ορισμένων λέξεων της Νέας Ομιλίας, όπως η λέξη «παλαιόσκεφτοι», ήταν όχι τόσο να εκφράσουν έννοιες όσο να τις καταστρέψουν. Οι έννοιες αυτών των λέξεων — κατ' ανάγκην όχι πολυάριθμων — είχαν επεκταθεί μέχρι σημείου να περικλείουν ολόκληρες σειρές λέξεων, που, επειδή το νόημά τους μπορούσε ν' αποδοθεί επαρκώς με έναν μόνο καταληπτό όρο, μπορούσαν έτσι να εξαλειφθούν και να ξεχαστούν για πάντα. Η μεγαλύτερη δυσκολία που είχαν ν' αντιμετωπίσουν οι συντάκτες του Λεξικού της Νέας Ομιλίας ήταν όχι να εφεύρουν καινούριες λέξεις, αλλά, αφού τις εφεύρουν, να θεβαιωθούν για την έννοια τους, δηλαδή να δουν ποιες σειρές λέξεων ακύρωναν υφιστάμενες οι νέες.

Όπως είδαμε και στην περίπτωση του ονόματος ελεύθερος, λέξεις φορτισμένες με αιρετική σημασία μερικές φορές διατηρήθηκαν για πρακτικούς λόγους, αφού όμως πρώτα αποκαθάρθηκαν από την ανεπιθύμητη σημασία που είχαν. Πλήθος λέξεων όπως τιμή, δικαιοσύνη, ηθική, διεθμισμός, δημοκρατία, επιστήμη, θρησκεία έπαψαν να υπάρχουν. Τις επικάλυψαν άλλες λέξεις, και οι πρώτες, μέσα από αυτή τη διαδικασία, εξαφανίστηκαν. Όλες οι λέξεις που περιστρέφονταν γύρω από τις ιδέες της ελευθερίας και της ισότητας περιλαμβάνονταν σε μια μόνο λέξη, το έγκλημα-σκέψης, ενώ όλες οι λέξεις που είχαν σχέση με την αντικειμενικότητα και τον ορθολογισμό περιλαμβάνονταν στη λέξη παλαιόσκεψη. Περισσότερη ακρίβεια ήταν επικίνδυνη. Αυτό που ζητούσαν από τα μέλη του Κόμματος ήταν μια άποψη ανάλογη με αυτή των αρχαίων Εβραίων, οι οποίοι ήξεραν — χωρίς να ξέρουν πολύ περισσότερα — ότι όλα τα

άλλα έθνη, εκτός από το δικό τους, λάτρευαν «ψεύτικους θεούς». Δεν χρειαζόταν να ξέρουν ότι αυτοί οι θεοί ονομάζονταν Βάαλ, Όσιρις, Μολώχ, Αστάρτη και ούτω καθεξής. Όσο λιγότερα ήξεραν γι' αυτούς, τόσο καλύτερα διασφαλιζόταν η ορθοδοξία τους. Έξεραν τον Ιεχωβά και τις εντολές του. Επομένως, ήξεραν ότι όλοι οι θεοί που είχαν άλλα ονόματα και άλλες ιδιότητες ήταν ψεύτικοι. Περίπου με αυτόν τον τρόπο, τα μέλη του Κόμματος ήξεραν ποια στοιχεία συνιστούσαν καλή διαγωγή και, με πολύ άριστους και γενικούς όρους, ποιες παρεκκλίσεις από αυτήν ήταν δυνατές. Η σεξουαλική τους ζωή, για παράδειγμα, ήταν απόλυτα ρυθμισμένη από τις δύο λέξεις της Νέας Ομιλίας «σεξέγκλημα» (σεξουαλική ανηθικότητα) και «καλοσέξ» (αγνότητα). Το «σεξέγκλημα» κάλυπτε τις σεξουαλικές αξιόποινες πράξεις όλων των ειδών. Αφορούσε την πορνεία, τη μοιχεία, την ομοφυλοφιλία και άλλες αποκλίνουσες συμπεριφορές, ακόμα όμως και τη φυσιολογική σεξουαλική επαφή που είχε ένα ζευγάρι μόνο για την ικανοποίησή του. Δεν χρειαζόταν παρά η ενδεικτική καταγραφή τους, γιατί όλες είχαν τον ίδιο βαθμό ενοχής και συνήθως όλες τιμωρούνταν με θάνατο. Μπορεί το Λεξιλόγιο Γ, που περιείχε τεχνικούς και επιστημονικούς όρους, να έπρεπε να δώσει ειδικές ονομασίες σε ορισμένες σεξουαλικές παρεκκλίσεις, αλλά ο κοινός πολίτης δεν τις χρειαζόταν. Έξερε τι σήμαινε το «καλοσέξ» — δηλαδή, τις φυσιολογικές σχέσεις μεταξύ του άντρα και της γυναίκας με μοναδικό σκοπό την τεκνοποιία, χωρίς καμιά φυσική ικανοποίηση από την πλευρά της γυναίκας. Κάθε άλλη επαφή ήταν «σεξέγκλημα». Στη Νέα Ομιλία δεν ήταν δυνατό να παρακολουθήσεις μίαν αιρετική σκέψη πέρα από την αντίληψη ότι ήταν αιρετική πέραν αυτού του σημείου, οι λέξεις ήταν ανύπαρκτες.

Καμιά λέξη στο Λεξιλόγιο Β δεν ήταν ιδεολογικά ουδέτερη. Πολλές από αυτές ήταν ευφημισμοί. Λέξεις όπως «κατασκήνωση χαράς» (στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας) ή «ΥΠΕΙΡ» (Υπουργείο Ειρήνης, δηλαδή Υπουργείο Πολέμου) σήμαιναν ακριβώς το αντίθετο από αυτό που φαίνονταν πως εννοούν. Από το άλλο μέρος, κάποιες λέξεις αποκάλυπταν μίαν ειλικρινή και καταφρονη-

τική γνώση για την πραγματική φύση του κοινωνικού συστήματος της Ωκεανίας. Παράδειγμα η λέξη προλετροφή (τροφή για τους προλετάριους) που σήμαινε τα ηλίθια θεάματα και τις ψεύτικες ειδήσεις που πρόσφερε το Κόμμα στις μάζες. Άλλες πάλι ήταν διαφορούμενες και υπονοούσαν το «καλό» όταν αφορούσαν το Κόμμα, και το «κακό» όταν αφορούσαν τους εχθρούς του Κόμματος: επίσης, υπήρχαν πολλές λέξεις, που, εκ πρώτης όψεως, φαίνονταν απλές συντμήσεις και που έπαιρναν την ιδεολογική τους χροιά όχι από τη σημασία τους αλλά από τη δομή τους.

Στο Λεξιλόγιο Β είχαν συγκεντρώσει, στο μέτρο του δυνατού, όλες τις λέξεις που είχαν ή μπορούσαν να έχουν οποιαδήποτε πολιτική σημασία. Τα ονόματα των οργανώσεων, των ομάδων, των δογμάτων, των χωρών, των ιδρυμάτων, των δημοσίων κτιρίων ήταν πάντα συντετμημένα. Αποτέλεσμα ήταν μια και μοναδική λέξη που μπορούσε να προφερθεί εύκολα και που η ετυμολογία της διατηρούνταν με το μικρότερο αριθμό συλλαβών. Στο Υπουργείο Αλήθειας, για παράδειγμα, το Τμήμα Αρχείων, όπου εργαζόταν ο Γουίνστον, ονομαζόταν «Τμήμαρ», το Τμήμα Φαντασίας «Τμηφάν», το Τμήμα Τηλεοπτικών Προγραμμάτων «Τηλετμήμα» και ούτω καθεξής. Αυτές οι συντμήσεις δεν είχαν σκοπό μόνο την οικονομία χρόνου. Ακόμα και στις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, οι συντετμημένες λέξεις και φράσεις ήταν ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της πολιτικής γλώσσας, και παρατηρήθηκε ότι η τάση να χρησιμοποιούν συντμήσεις του είδους αυτού ήταν πιο εμφανής στα ολοκληρωτικά καθεστώτα και οργανώσεις. Τέτοια παραδείγματα είναι οι λέξεις Ναζί, Γκεστάπο, Κομιντέρν, Ινπρεκόρ, Αγκίτ-προπ. Στην αρχή, αυτή η συνήθεια είχε υιοθετηθεί σαν από ένστικτο: αλλά στη Νέα Ομιλία η χρήση τους είχε συνειδητή σκοπιμότητα. Παρατήρησαν ότι, κάνοντας μια τέτοια σύντμηση σ' ένα όνομα, περιόριζαν και αλλοίωναν κάπως τη σημασία του, αφού το απογύμωναν από κάθε άλλη έννοια που θα συνδεόταν μ' αυτό αν το άφηναν ατόφιο. Οι λέξεις «Κομμουνιστική Διεθνής», για παράδειγμα, έφεραν στο νου μια σύνθετη εικόνα: συναδέλφωση των λαών, κόκκινες

σημαίες, οδοφράγματα, Καρλ Μαρξ, Παρισινή Κομμούνα, ενώ η λέξη «Κομιντέρν» σήμαινε μόνο μια οργάνωση με σφιχτή δομή και ένα σαφώς καθορισμένο θεωρητικό σώμα. Αναφερόταν σε κάτι τόσο γνωστό και τόσο περιορισμένο νοηματικά, όσο και μια καρέκλα ή ένα τραπέζι. Η λέξη «Κομιντέρν» μπορεί να προφερθεί σχεδόν χωρίς σκέψη, ενώ η «Κομμουνιστική Διεθνής» σε υποχρεώνει να καθυστερήσεις, για μια στιγμή τουλάχιστον. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι έννοιες που συνδέονται με μια λέξη όπως η «ΥΠΑΛ» είναι πολύ λιγότερες αριθμητικά και πολύ πιο εύκολα ελέγχονται απ' ό,τι όσες συνδέονται με τις λέξεις «Υπουργείο Αλήθειας». Αυτό το αποτέλεσμα επιτυγχάνεται, όχι μόνο από τη συνήθεια να κάνουν συντμήσεις όπου μπορούν, αλλά και από τη σχεδόν υπερβολική μέριμνα να κάνουν τις λέξεις ευκολοπρόφερτες.

Εκτός από τη νοηματική ακρίβεια, εκείνο που είχε τη μεγαλύτερη σημασία στη Νέα Ομιλία, ήταν η ευφωνία. Για χάρη της, θυσιάζονταν γραμματικοί κανόνες, όταν ήταν ανάγκη. Και πολύ σωστά, αφού αυτό που ήθελαν να επιτύχουν — για πολιτικούς κυρίως λόγους — ήταν λέξεις συντεταγμένες και σύντομες, με απόλυτα ακριβές νόημα, που να μπορούν να προφερθούν γρήγορα και η νοηματική ηχώ τους να είναι όσο γίνεται πιο περιορισμένη. Οι λέξεις του Λεξιλογίου Β κέρδιζαν και σε δύναμη, για το λόγο ότι έμοιαζαν πολύ μεταξύ τους. Σχεδόν όλες αυτές οι λέξεις — *καλόσκεφος*, *ΥΠΕΙΡ*, *προλετροφή*, *σεξέγκλημα*, *ΑΓΓΣΟΣ*, *μηαίσθητοι* — ήταν λέξεις με δυο τρεις συλλαβές που τονίζονταν όμοια από την πρώτη ως την τελευταία. Η χρήση τους δημιουργούσε έναν ρυθμό ομιλίας κοφτό, ηχηρό και μονότονο. Και αυτός ακριβώς ήταν ο σκοπός τους: να κάνουν την ομιλία ανεξάρτητη από τη σκέψη. Ιδιαίτερα όταν αυτή αφορούσε θέματα που δεν ήταν ιδεολογικά ουδέτερα. Βέβαια, στην καθημερινή ζωή ήταν απαραίτητο, τουλάχιστον μερικές φορές, να σκέφτεται κανείς προτού μιλήσει. Αλλά ένα μέλος του Κόμματος, όταν καλούνταν να εκφέρει γνώμη για πολιτικά ή ηθικά ζητήματα, έπρεπε να μπορεί να εκτοξεύει τις σωστές απόψεις αυτόματα, σαν το πολυβόλο που βάλλει κατά ριπάς. Την ικανότητα

προς τούτο τού έδινε η εκπαίδευσή του· η γλώσσα τον εφοδίαζε μ' ένα αλάνθαστο όργανο· επί πλέον, η υφή των λέξεων με τον τραχύ τόνο τους και την ηθελημένη ασχήμια τους, που ταίριαζε με το πνεύμα του ΑΓΓΣΟΣ, βοηθούσε ακόμα περισσότερο αυτή τη διαδικασία.

Βοηθούσε επίσης και το γεγονός ότι υπήρχε πολύ μικρή επιλογή σε λέξεις. Το λεξιλόγιο της Νέας Ομιλίας, σε σύγκριση με το δικό μας, ήταν πολύ μικρό, και αναζητούσαν διαρκώς καινούριους τρόπους να το περιορίσουν περισσότερο. Η Νέα Ομιλία διέφερε πράγματι απ' όλες τις άλλες γλώσσες σε τούτο: κάθε χρόνο γινόταν πιο φτωχή αντί να εμπλουτίζεται. Κάθε αφαίρεση που της έκαναν ήταν κέρδος, γιατί, όσο λιγότερη ευχέρεια έχει κανείς να επιλέξει ανάμεσα σε λέξεις, τόσο μικρότερος είναι ο πειρασμός του να σκεφτεί. Ήλπιζαν να δημιουργήσουν τελικά μια ομιλία που θα έβγαινε από το λαρύγγι χωρίς καμιά συμμετοχή των εγκεφαλικών κέντρων. Αυτός ο σκοπός εκδηλωνόταν με ειλικρίνεια στη λέξη της Νέας Ομιλίας παπιομιλιά που σήμαινε «κρώζω σαν πάπια». Όπως και πολλές άλλες του Λεξιλογίου Β, η λέξη παπιομιλιά είχε διπλή έννοια. Όταν οι γνώμες που εκφέρονταν στην παπιομιλιά ήταν ορθόδοξες, ήταν απλώς έπαινος· όταν οι Τάιμς ανέφεραν έναν ομιλητή του Κόμματος αποκαλώντας τον «τρίσκαλο παπιομιλητή», τότε επρόκειτο για θερμό και ιδιαίτερης βαρύτητας εγκώμιο.

Λεξιλόγιο Γ. Το Λεξιλόγιο Γ αποτελούσε συμπλήρωμα των δύο άλλων και περιλάμβανε μόνο επιστημονικούς και τεχνικούς όρους. Αυτοί έμοιαζαν με τους σήμερα χρησιμοποιούμενους και είχαν τις ίδιες ρίζες, αλλά, όπως πάντα, είχαν φροντίσει να τους προσδοθεί ακριβής έννοια και ν' απογυμνωθούν από ανεπιθύμητες σημασίες. Ακολουθούσαν τους ίδιους γραμματικούς κανόνες όπως για τις λέξεις των δύο άλλων Λεξιλογίων. Πολύ λίγες λέξεις από το Λεξιλόγιο Γ χρησιμοποιούνταν είτε στον καθημερινό λόγο είτε στην πολιτική συζήτηση. Ο επιστήμονας ή ο τεχνικός μπορούσε να βρει τις απαραίτητες γι' αυτόν λέξεις στον κατάλογο που ήταν αφιερωμένος

στην ειδικότητά του, αλλά η γνώση πάνω στις λέξεις που ανήκαν σε άλλους καταλόγους ήταν μηδαμινή. Πολύ λίγες λέξεις μόνο ήταν κοινές σε όλους τους καταλόγους, και δεν υπήρχε Λεξιλόγιο που να εκφράζει την επιστημονική λειτουργία ως νοητική λειτουργία ή ως μέθοδο σκέψης ανεξάρτητη από τους επιμέρους επιστημονικούς κλάδους. Πράγματι, δεν υπήρχε λέξη για την «επιστήμη», αφού κάθε έννοια που περιείχε αυτή η λέξη καλυπτόταν με επάρκεια από τη λέξη ΑΓΓΣΟΣ.

Απ' ό,τι είδαμε ως τώρα, στη Νέα Ομιλία η διατύπωση ανορθόδοξης γνώμης ήταν σχεδόν αδύνατη, πλην σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Βέβαια, μπορούσαν να ειπωθούν ωμές αιρετικές λέξεις, κάτι σαν βλαστήμιες. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να πει κανείς *Ο Μεγάλος Αδελφός είναι μήκαλος*. Αλλά αυτή η δήλωση, που για έναν ορθόδοξο ήταν αυτονόητα παραλογισμός, δεν θα μπορούσε να υποστηριχτεί με λογική επιχειρηματολογία, γιατί δεν υπήρχαν οι απαιτούμενες για κάτι τέτοιο λέξεις. Ιδέες αντίθετες προς τον ΑΓΓΣΟΣ μπορούσαν να διατηρηθούν μόνο με μια αόριστη μορφή, χωρίς να μπορούν να εκφραστούν με λέξεις, και μπορούσαν να κατονομαστούν μόνο με πολύ γενικούς όρους, που συναθροίζονταν και καταδίκαιζαν πολλές ομάδες αιρέσεων, χωρίς να τις προσδιορίζουν. Δεν μπορούσε κανείς να χρησιμοποιήσει τη Νέα Ομιλία με ανορθόδοξο σκοπό, παρά μόνο με ανακριβή μεταφορά των λέξεων της Νέας Ομιλίας στην Παλαιά. Παραδείγματος χάρη, η φράση *Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι* ήταν σωστή στη Νέα Ομιλία, αλλά μόνο υπό την έννοια που θα μπορούσε να λεχθεί στην Παλαιά Ομιλία η φράση *Όλοι οι άνθρωποι είναι κοκκινομάλληδες*. Δεν περιείχε κανένα γραμματικό λάθος, αλλά εξέφραζε ένα χειροπιαστό λάθος, δηλαδή ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν το ίδιο ύψος, βάρος ή δύναμη. Η έννοια της πολιτικής ισότητας είχε πάψει να υπάρχει, κι έτσι είχε απαιλειφθεί αυτή η δευτερεύουσα σημασία από τη λέξη *ίσος*. Το 1984, όταν η Παλαιά Ομιλία ήταν ακόμα ο φυσικός τρόπος επικοινωνίας, υπήρχε θεωρητικά ο κίνδυνος μήπως, χρησιμοποιώντας οι άν-

θρωποι λέξεις της Νέας Ομιλίας, μπορούσαν να θυμηθούν την αρχική τους σημασία. Στην πράξη, δεν ήταν δύσκολο να αποφύγει κανείς αυτή τη σύγχυση, αν στηριζόταν σταθερά στη διπλή σκέψη. Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και η πιθανότητα να γίνει τέτοιο λάθος θα εξαφανιζόταν προτού περάσουν μια δυο γενιές. Κάποιος που θα είχε ανατραφεί μόνο με τη Νέα Ομιλία δεν θα ήξερε ότι κάποτε η λέξη *ίσος* είχε τη δευτερεύουσα σημασία του «πολιτικώς ίσος», ή ότι η λέξη *ελεύθερος* κάποτε σήμαινε «πολιτικώς ελεύθερος», κατά τον ίδιο τρόπο που όποιος δεν άκουσε ποτέ του για σκάκι δεν μπορεί να ξέρει τη δευτερεύουσα σημασία των λέξεων *βασίλισσα* ή *πύργος*. Πολλά εγκλήματα και παραπτώματα θα ήταν έξω από τις δυνάμεις του να διαπράξει, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν είχαν ονομασία και, κατά συνέπεια, ήταν κάτι έξω από τη φαντασία του. Και μπορούσε να προβλέψει κανείς ότι, συν τω χρόνω, η Νέα Ομιλία θα προφερόταν ολοένα και περισσότερο με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αφού ο αριθμός των λέξεων ολοένα θα μειωνόταν, η έννοιά τους ολοένα θα περιοριζόταν και οι αφορμές να τις χρησιμοποιήσουν με ακατάλληλο τρόπο ολοένα και θα λιγότευαν.

Απαξ και η Παλαιά Ομιλία εκτοπιζόταν διά παντός, θα έσπαζε και ο τελευταίος δεσμός με το παρελθόν. Η ιστορία είχε κιόλας ξαναγραφτεί, αλλά σκόρπια αποσπάσματα από τη λογοτεχνία του παρελθόντος επιζούσαν εδώ κι εκεί, χωρίς να έχουν περάσει από εξονυχιστική λογοκρισία, και, όσο υπήρχαν ακόμα κάποιοι που κατείχαν την Παλαιά Ομιλία, μπορούσαν να τα διαβάσουν. Στο μέλλον, τέτοια αποσπάσματα, ακόμα και αν επιζούσαν, δεν θα μπορούσε κανείς ούτε να τα καταλάβει ούτε να τα μεταφράσει. Ήταν αδύνατο να μεταφραστεί ένα κείμενο από την Παλαιά Ομιλία στη Νέα, εκτός αν αφορούσε κάποια τεχνική διαδικασία ή μια πολύ απλή καθημερινή πράξη, ή αν περιείχε ήδη μια ορθόδοξη (καλόσκεφτη, κατά την έκφραση της Νέας Ομιλίας) θέση. Η πρακτική σημασία τούτου ήταν ότι κανένα βιβλίο γραμμένο προ του 1960 περίπου δεν θα μπορούσε να μεταφραστεί ολόκληρο. Η προεπαναστατική λογοτεχνία θα μπορούσε να υποβληθεί σε ιδεολογική

μετάφραση — δηλαδή να αλλάξει τόσο εννοιολογικά όσο και γλωσσικά. Ας πάρουμε για παράδειγμα το γνωστό απόσπασμα από τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας:

Θεωρούμε αυτονόητες τις αλήθειες τούτες, ότι όλοι οι άνθρωποι γεννήθηκαν ίσοι, ότι ο Δημιουργός τούς προίκισε με ορισμένα αναφαίρετα δικαιώματα, μεταξύ των οποίων είναι η Ζωή, η Ελευθερία και η επιδίωξη της Ευτυχίας. Ότι για τη διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων καθιερώνονται μεταξύ των Ανθρώπων Κυβερνήσεις που η εξουσία τους πηγάζει από τη συναίνεση των κυβερνωμένων. Ότι, όταν μια Κυβερνητική Μορφή αντιτίθεται στους παραπάνω σκοπούς, είναι Δικαίωμα του Λαού να την αλλάξει ή να την καταργήσει και να εγκαταστήσει νέα Κυβέρνηση...

Θα ήταν εντελώς αδύνατο να μεταφερθεί αυτό το κείμενο στη Νέα Ομιλία διατηρώντας ταυτόχρονα το αρχικό του νόημα. Ο πλησιέστερος τρόπος για κάτι τέτοιο θα ήταν να περιληφθεί ολόκληρο το κείμενο σε μια μόνο λέξη: *έγκλημα-σκέψης*. Μια πλήρης μετάφραση δεν θα μπορούσε να είναι παρά μόνο μετάφραση ιδεών, όπου τα λόγια του Τζέφερσον θα μετατρέπονταν σ' έναν πανηγυρικό της απολυταρχικής διακυβέρνησης.

Μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας του παρελθόντος είχε ήδη μετατραπεί με τον τρόπο αυτό. Για λόγους γοήτρου, θέλησαν να διαφυλάξουν τη μνήμη μερικών ιστορικών προσώπων, προσαρμόζοντας ταυτόχρονα το έργο τους στη φιλοσοφία του ΑΓΓΣΟΣ. Είχαν αρχίσει να μεταφράζουν συγγραφείς σαν τους Σαίξπηρ, Μίλτον, Σουίφτ, Μπάυρον, Ντίκενς και κάποιους άλλους· όταν θα ολοκληρωνόταν το εγχείρημα, τα πρωτότυπα κείμενα, μαζί με ό,τι άλλο επιβίωνε από τη λογοτεχνία του παρελθόντος, θα καταστρέφονταν. Αυτές οι μεταφράσεις ήταν έργο δύσκολο και χρονοβόρο, και δεν αναμενόταν να τελειώσει πριν από την πρώτη με δεύτερη δεκα-

Χίλια εννιακόσια ογδόντα τέσσερα

ετία του εικοστού πρώτου αιώνα. Επίσης, υπήρχε μεγάλος αριθμός βιβλίων απλώς χρηστικών — απαραίτητα τεχνικά εγχειρίδια και τα παρόμοια — που έπρεπε ν' ακολουθήσουν την ίδια τύχη. Για να δώσουν λοιπόν βασικά τον απαιτούμενο χρόνο στην προκαταρκτική εργασία για τη μετάφραση, η οριστική υιοθέτηση της Νέας Ομιλίας τοποθετήθηκε σε τόσο μακρινή χρονολογία — το έτος 2050.